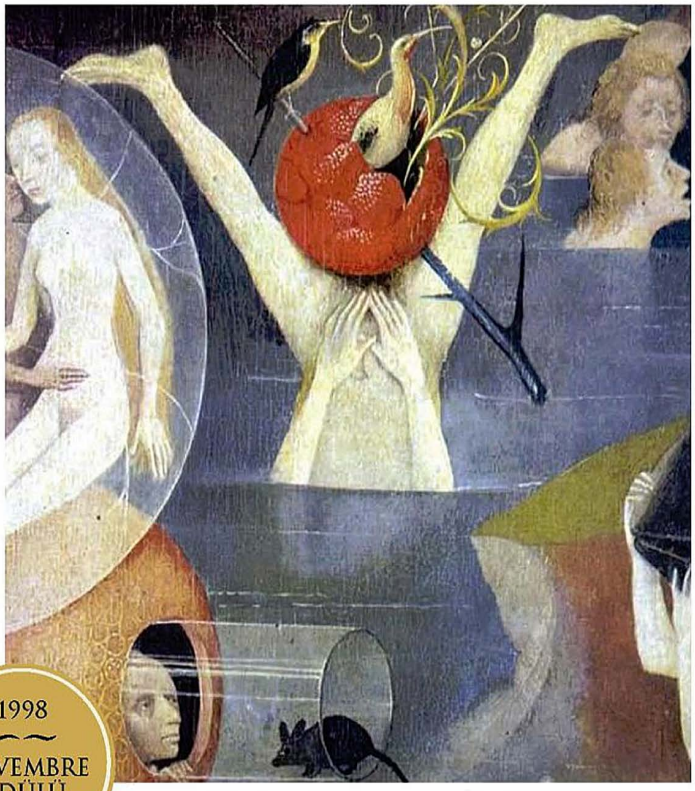
MICHEL HOUELLEBECQ

TEMEL PARÇACIKLAR

ROMAN

1998
NOVEMBRE ÖDÜLÜ

Çeviri: OSMAN SENEMOĞLU

CAN

MICHEL HOUELLEBECQ | TEMEL PARÇACIKLAR

MICHEL HOUELLEBECQ

TEMEL PARÇACIKLAR

Les particules élémentaires, Michel Houellebecq
© 1998, Michel Houellebecq - Flammarion
© 2013, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Doğan Kitap (1999)
Can Yayınları'nda 1. basım: Mayıs 2013, İstanbul
Bu kitabın 1. baskısı 1000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Act creative

Kapak baskı: Azra Matbaası
İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. Gelincik Sokak No: 6 Kat: 3
Güven İş Merkezi, Bağcılar, İstanbul
Sertifika No: 22749

ISBN 978-975-07-1815-1

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
www.canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 10758

MICHEL HOUELLEBECQ

TEMEL PARÇACIKLAR

Fransızca aslından çeviren

Osman Senemoğlu

Michel Houellebecq'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Kuşatılmış Yaşamlar, 2001
Harita ve Topraklar, 2012

MICHEL HOUELLEBECQ, kendisine göre 1958'de, nüfus kayıtlarına göreyse 1956'da Fransa'nın Hint Okyanusu'ndaki adalarından biri olan Réunion'da doğdu. Babası dağ rehberi, annesi ise anestezist olan yazarı altı yaşından itibaren babaannesi büyüttü. Liseyi ve ziraat mühendisliği eğitimi aldığı üniversiteyi Paris'te okudu. Yirmi yaşına doğru çeşitli dergilerde yazmaya başladı. Bir biyografi olan ilk kitabı *H.P. Lovecraft: Contre le monde, contre la vie* (H.P. Lovecraft: Dünyaya Karşı ve Hayata Karşı) 1991'de yayımlandı. 1990'ların sonundan bu yana Fransa'nın en tanınan ve kitapları en çok yabancı dile çevrilen yazarı olan Houellebecq, birçok saygın edebiyat ödülünün yanı sıra, *Harita ve Topraklar* adlı romanıyla 2010 yılında Prix Goncourt'a layık görüldü.

OSMAN SENEMOĞLU, Saint Joseph Lisesi'nin ardından İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi ve uzun yıllar bu kurumda çalıştı. 2005'ten beri Galatasaray Üniversitesi'nde öğretim üyesi olan Senemoğlu, aralarında Michel Tournier'nin *Cuma ya da Yaban Yaşam*, Jean Rouaud'un *Savaş Alanları*, Pascal Quignard'ın *Roma'daki Teras*, Jean Echenoz'un *Piyano*'sunun da bulunduğu eserleri dilimize kazandırdı.

Giriş

Bu kitap, her şeyden önce, yaşamının büyük bölümünü XX. yüzyılın ikinci yarısında Batı Avrupa'da geçirmiş bir adamın öyküsüdür. Genellikle yalnız yaşayan bu adam, uzaktan da olsa, başka insanlarla da ilişki içindeydi. Mutsuz ve karışık dönemlerde yaşadı. Doğduğu ülke, yavaş ama kaçınılmaz bir biçimde ekonomik açıdan orta halli ülkeler arasına kayıyordu. Sık sık sefalet tehdidi altında kalan bu kuşağın insanları, yaşamlarını yalnızlık ve acı içinde geçirdiler. Aşk, sevecenlik ve insanlar arası kardeşlik duyguları büyük ölçüde kaybolmuştu. Çağdaşları, karşılıklı ilişkilerinde kayıtsızlık, hatta acımasızlık örnekleri veriyordu.

Michel Djerzinski öldüğünde, çok önemli bir biyoloji uzmanı olduğu herkes tarafından onaylanıyordu ve Nobel Ödülü için ciddi olarak düşünülüyordu. Gerçek önemiyse bir süre sonra ortaya çıkacaktı.

Djerzinski'nin yaşadığı dönemde, felsefe genellikle uygulama açısından önem taşımayan, hatta konusu bile olmayan bir dal gibi görülüyordu. Gerçekte, belli bir dönemde toplum bireylerinin benimsediği en yaygın dünya görüşü, o toplumun ekonomisini, politikasını ve törelerini de belirler.

Metafizik değişimler, yani büyük çoğunluğun benimsediği dünya görüşündeki kökten ve toptan dönüşümler, insanlık tarihinde ender görülür. Bu duruma bir örnek olarak Hıristiyanlığın ortaya çıkışı verilebilir.

Metafizik bir değişim, en uç noktalarına değin, hiçbir direnmeyle karşılaşmadan gelişir. Ekonomik ve politik sistemle-

ri, estetik yargıları, toplumsal hiyerarşileri hiç önemsemeden silip süpürür. Bu değişimin akışını, yeni bir metafizik değişimin ortaya çıkmasından başka, hiçbir insan gücü durduramaz.

Metafizik değişimlerin ille de, zaten çöküş içindeki zayıf düşmüş toplumlara musallat olduğu söylenemez. Hıristiyanlık ortaya çıktığında Roma İmparatorluğu gücünün doruğundaydı. Çok iyi örgütlenmiş, o günlerin dünyasını egemenliği altına almıştı. Teknik ve askerî gücünün üstüne yoktu. Buna karşın, hiç şansı bulunmuyordu. Çağdaş bilim ortaya çıktığında da, Ortaçağ Hıristiyanlığı insanı ve evreni açıklayacak bir dizge durumundaydı. Halkların yönetimine temel oluşturmaya yarıyordu. Bilgiler ve yapıtlar üretiyor, savaş ya da barış kararları alınmasını sağlıyor, üretimi ve varsıllıkların dağılımını düzenliyordu. Bunların hiçbiri yıkılmasını önleyemedi.

Michel Djerzinski, birçok açıdan en köktenci olan ve dünya tarihinde yeni bir dönem açan bu üçüncü metafizik değişimin ne ilk ne de baş mimarıydı. Ama, yaşamının bazı çok özel durumları nedeniyle, en bilinçli, en aydın mimarlarından biri oldu.

Yepyeni bir saltanat altında yaşıyoruz bugün,
Ve ayrıntılar yumağı sarmış bedenlerimizi,
Yüzüyor bedenlerimiz
Bir sevinç halesinde.
Eski insanların kimi zaman müziklerinde
duyumsadıklarını
Gündelik gerçekte yaşıyoruz biz.
Onlara erişilmez ve mutlak gelenleri
Çok yalın ve sıradan şeyler olarak görüyoruz.
Oysa, küçümsemiyoruz o insanları;
Biliyoruz düşlerine neler borçlu olduğumuzu,
Biliyoruz, tarihlerindeki acı ve sevinç yumakları
olmasaydı bir hiçtik bizler,
Biliyoruz, nefret ve korkuyu aşarken,
karanlıkta tökezlediklerinde,
Yavaş yavaş tarihlerini yazarken
Bizim görüntümüzü içlerinde taşıdıklarını.
Biliyoruz, içlerinde bu umut olmasaydı yaşayamazlar,
ortaya bile çıkamazlardı.
Düşleriydi onları var eden.
Mademki, aydınlıkta yaşıyoruz,
Mademki, ışığın hemen yanı başında yaşıyoruz
Ve temizliyor ışık bedenlerimizi,

Sarıyor bedenlerimizi
Bir sevinç halesinde
Mademki, ırmağın hemen yanı başına kurulmuşuz,
Bitmeyen ikindilerde

Mademki, bedenlerimiz çevresindeki ışık elle
tutulabilir oldu,
Mademki, menzile ulaştık
Ve arkamızda bıraktık ayrılık evrenini
Ayrılığın zihinsel evrenini
Yeni bir yasanın
Kıpırtısız ve doğurgan sevincinde yüzmek için
Bugün,
İlk kez,
Eski saltanatın sonunu anlatabiliriz.

Birinci bölüm

YİTİK KRALLIK

1

1 Temmuz 1998 bir çarşambaydı. Djerzinski de, veda partisini, alışılmış bir durum değilse de, normal olarak bir salı akşamı düzenledi. Dondurulmuş embriyon kazanları arasında kalan ve bunların fazlalığından arada kaybolmuş gibi duran Brandt marka bir buzdolabı, şampanya şişelerine ev sahipliği yaptı. Genelde bu buzdolabı kimyasal maddelerin korunması için kullanılıyordu.

On beş kişi için dört şişe kıl payı yetecekti. Zaten her şey kıl payıydı; oradakileri bir araya getiren gerekçeler yüzeyseldi; patavatsızca kullanılacak bir sözcükle, ters bir bakışla, herkesi arabasına koşturacak, topluluğu dağıtabilecek bir hava vardı. Bodrum katında, beyaz fayans döşeli, Almanya'daki göllerin bir posteriyle süslü, havalandırmalı bir odada toplanmışlardı. Hiç kimse fotoğraf çekmeyi önermedi. Yılbaşında gelen genç bir araştırmacı, aptal görünümlü bir sakallı, araba park etmedeki güçlüğünü bahane ederek birkaç dakika sonra sıvıştı. Davetliler arasında giderek belirginleşen bir rahatsızlık yayıldı. Tatil yaklaşmıştı. Kimileri baba evine gidecek, kimileri de yeşil turizm yapacaktı. Konuşmalar havada ağır ağır ilerliyordu. Toplantı çok çabuk dağıldı.

On dokuz otuzda her şey bitmişti. Djerzinski, otoparkta, uzun siyah saçlı, bembeyaz tenli, iri memeli bir

kadın meslektaşıyla birlikte yürüdü. Kadın Djerzinski'den biraz daha yaşlıydı; büyük bir olasılıkla onun yerine araştırma biriminin başına geçecekti. Yayınlarının çoğu, sirkesineğinin DAF-3 geni üstüneydi; bekârdı.

Toyota'sının önüne gelince Djerzinski gülümseyerek bir elini araştırmacı kadına uzattı (birkaç saniyeden beri, bu hareketi bir gülümsemeyle birleştirerek yapmayı tasarlıyor, zihinsel olarak hazırlanıyordu buna). Avuçları, yavaş yavaş sallanarak kenetlendi. Biraz sonra bu el sıkışmanın sıcaklıktan yoksun olduğunu düşündü; durum göz önünde bulundurulursa, bakanların ya da kimi varyete şarkıcılarının yaptığı gibi, öpüşebilirlerdi de.

Vedalaşma bitince, kendisine uzun gelen beş dakika boyunca, arabasında durdu. Kadın niçin hareket etmiyordu? Brahms dinleyerek mastürbasyon mu yapıyordu? Ya da tam tersine meslek yaşamını, yeni sorumluluklarını mı düşünüyordu? Eğer öyleyse, bundan memnunluk duyuyor muydu? Sonunda genetikçinin Golf'ü otoparktan çıktı; Djerzinski yeniden yalnızdı. Çok şahane bir gündü, hâlâ sıcaktı. Yaz başındaki bu haftalarda her şey ışıltılı bir devinimsizlik içinde taş kesilmiş gibi görünüyordu. Oysa, Djerzinski artık gündüzlerin kısalmaya başladığının bilincindeydi.

Arabasını hareket ettirirken ayrıcalıklı bir ortamda çalışmış olduğunu düşündü. "Palaiseau'da yaşayarak ayrıcalıklı bir ortamdan yararlandığınızı düşünüyor musunuz?" sorusuna, burada yaşayanların yüzde 63'ü, "Evet," yanıtını veriyordu. Bu anlaşılabilir bir durumdu; evler yüksek değildi, aralarında çim ekili alanlar bulunuyordu. Birçok büyük alışveriş merkezi yaşamı kolaylaştırıyordu. Yaşam kalitesi kavramı, Palaiseau söz konusu olunca pek aşırı gelmiyordu.

Paris yönünde Güney Otoyolu ıssızdı. Djerzinski, öğrencilik yıllarında gördüğü Yeni Zelanda yapımı bir

bilimkurgu filminde gibiydi: tüm canlılar yok olduktan sonra yeryüzünde kalan son insan. Havadaki bir şeyler, acımasız bir kıyameti çağrıştırıyordu.

Djerzinski yaklaşık on yıldan beri Frémicourt Sokağı'nda yaşıyordu. Buraya alışmıştı. Mahalle sakindi. 1993'te, bir can yoldaşına, akşamları eve geldiğinde onu karşılayacak bir şeye gereksinim duymuştu. Seçimini, ürkek bir hayvan olan beyaz kanaryadan yana yaptı. Kanarya, özellikle sabahları ötüyordu; ama hiç de sevinçli görünmüyordu. Peki, bir kanarya sevinçli olabilir mi? Sevinç, yoğun ve derin bir duygudur. Tüm bilincin duyumsadığı yüceltici bir bütünlük duygusudur. Sarhoşluğa, mest olmaya, kendinden geçmeye benzetilebilir. Djerzinski, bir kez kuşu kafesinden çıkarmıştı. Korkuya kapılan hayvan, giriş kapısını aramak için kafesin tellerine saldırmadan önce, kanepeye pislemişti. Bir ay sonra aynı girişimi yineledi. Bu kez de zavallı hayvan, pencereden aşağı düştü. Düşüşünü az buçuk yumuşatarak karşıdaki binanın, beş kat alttaki balkonuna konmayı başardı. Michel, kedisi olmaması için dua ederek evde oturan kızın dönüşünü beklemek zorunda kaldı. Kızın *20 Ans*'da[1] redaktör olarak çalıştığı, yalnız yaşadığı ve eve geç döndüğü ortaya çıktı. Kedisi de yoktu.

Gece olmuştu. Michel, beton bölme duvarın dibinde büzüşmüş, soğuktan ve korkudan titreyen hayvancağızı aldı. Sonraları, birçok kez, genellikle çöplerini çıkarırken redaktör kızla karşılaştı. Kız, büyük bir olasılıkla tanıdığını göstermek için başını sallıyordu; Michel de aynı biçimde karşılık veriyordu. Sonuçta, bu olay bir komşuluk ilişkisi kurmasını sağlamıştı; bu bakımdan iyi olmuştu.

Pencerelerinden on-on beş bina, yaklaşık üç yüz

1. (Fr.) Gençlere yönelik bir dergi.

apartman dairesi görülüyordu. Akşamları eve döndüğünde kanarya genellikle beş ila on dakika süresince ötüp şakımaya başlıyordu. Ardından yemini, kumunu ve suyunu değiştiriyordu. Ama, o akşam sessizlikle karşılaştı. Kafese yaklaştı. Kuş ölmüştü. Soğumuş küçük beyaz bedeni kafesin dibindeki kumların üstüne serilmişti.

Monoprix Gourmet'den aldığı maydanozlu yayınbalığını, yanına sıradan bir şarap açıp akşam yemeği niyetine yedi. Biraz duraksadıktan sonra, kuşun ölüsünü, bir bira şişesiyle ağırlaştırarak plastik bir torbaya koydu ve tümünü çöp boşluğuna attı. Başka ne yapabilirdi? Ayin mi yaptıracaktı?

Dar ağızlı (ama, bir kanarya ölüsünün sığabileceği genişlikte) bu çöp boşluğunun nereye açıldığını hiç bilmiyordu. Gene de, kahve filtreleri, salçalı ravioli ve kesilmiş cinsel organlarla dolu büyük bir çöplük hayal ediyordu. Kuş kadar iri, gagaları olan dev solucanlar kanaryanın cesedine saldırıyordu. Ayaklarını koparıyor, bağırsaklarını deşiyor, gözlerini oyuyorlardı. Gece titreyerek doğruldu; saat bir buçuk sularıydı. Üç sakinleştirici yuttu. İlk özgürlük gecesi böyle sona erdi.

2

14 Aralık 1900'de Berlin Akademisi tarafından yayımlanan "*Zur Theorie des Geseztes des Energieverteilung in Normalspektrum*"[1] başlıklı bir bildiride, Max Planck, fiziğin ilerideki evriminde önemli bir işlev üstlenecek

1. (Alm.) Normal Spektrumda Enerji Dağılım Yasası Kuramı Üzerine.

olan enerji kuantumu kavramını ilk kez kullandı. 1900 ila 1920 arasında, özellikle Einstein ve Bohr'un gerçekleştirdiği atılımların etkisiyle, evrimi öngören az çok ustaca denklemler, yeni kavramı önceki kuramların çerçevesine uydurmayı denedi. Ancak, 20'li yılların başlarından itibaren bu çerçevenin kesin geçersizliği ortaya çıktı.

Eğer Niels Bohr kuantum mekaniğinin gerçek kurucusu olarak görülüyorsa, bu yalnızca kişisel buluşları nedeniyle değil, özellikle çevresinde kurma becerisini gösterdiği yaratıcılık, zihinsel hareketlilik, düşünce özgürlüğü ve dostluk ortamı sayesindedir. 1919'da Bohr tarafından kurulan Kopenhag Fizik Enstitüsü, Avrupa fiziğinde ne kadar genç araştırmacı varsa hepsine kapılarını açmıştı. Heisenberg, Pauli, Born çıraklık dönemlerini burada geçirdiler. Yaşça onlardan biraz daha büyük olan Bohr, varsayımlarının bir ayrıntısını, eşi bulunmaz felsefi bir kavrama yeteneği, iyi niyet ve kesinlik karışımıyla tartışmak için saatlerini feda edecek yetenekte bir insandı. Saplantı derecesindeki kesinlik düşkünlüğüyle, deneylerin yorumunda en küçük bir yaklaşık değerlendirmeyi hoş görmezdi; buna karşılık, hiçbir yeni düşünce de ona önsel olarak çılgın gelmez, hiçbir klasik kavramı dokunulmaz olarak nitelemezdi. Öğrencilerini Tisvildeleje'deki kır evine davet etmeyi severdi. Başka dallardan bilimadamlarını, siyasetçileri ve sanatçıları da burada ağırlardı. Konuşmalar serbestçe fizikten felsefeye, tarihten sanata, dinden gündelik yaşama atlardı. Yunan felsefesinin ilk dönemlerinden beri benzer bir olay yaşanmamıştı. Uzay, nedensellik ve zaman konusundaki önceki kategorilerin geçersizliğini ortaya çıkaran Kopenhag yorumunun ana sınırları, 1925 ila 1927 arasında, bu olağanüstü ortamda belirlendi.

Djerzinski çevresinde böyle bir olay yaratmayı hiç başaramadı. Yönettiği araştırma biriminde tam bir büro

havası vardı. Bazı duygusal insanların düşledikleri gibi, mikroskobun Rimbaudları olmaktan uzak nitelikteki moleküler biyoloji araştırmacıları, genellikle, dehadan yoksun, *Le Nouvel Observateur* okuyan ve Grönland'a tatile gitmeyi düşleyen dürüst teknisyenlerdir. Moleküler biyolojide araştırma hiçbir yaratıcılık, hiçbir buluş gerektirmez. Gerçekte, yalnızca ikinci derece makul bir zihinsel yetenek isteyen, neredeyse tümüyle rutin bir etkinliktir. İnsanlar doktora yapar, tezler savunur, oysa aygıtları kullanmak için ön lisans düzeyi fazlasıyla yeterlidir. CNRS[1] Biyoloji Bölümü Başkanı Desplechin'in yinelemekten hoşlandığı gibi: "Genetik koda ilişkin bir fikir edinmek, proteinlerin bireşim ilkesini ortaya çıkarmak için biraz ter dökmek gerekir. Zaten, bu işe ilk burnunu sokanın Gamow gibi bir fizikçi olduğunu fark edersiniz. Ama DNA'nın şifre çözümü, pöh... Çöz babam çöz. Bir molekülünkü yapılır, ötekine geçilir. Veriler bilgisayara yüklenir, bilgisayar alt kesitleri hesaplar. Colorado'ya bir faks yollanır. Onlar B27 genini yapar, siz C33'ü. Mutfak işi. Ara sıra, bu bütün içinde küçük bir ilerleme olur; genellikle size Nobel verilmesi için de yeterlidir bu. Üstünkörü bir çalışma, matrak geçmedir bunlar."

1 Temmuz gününün öğleden sonrası boğucu bir sıcak vardı. Sonunda, çıplak bedenleri dağıtan bir fırtınanın patlamasıyla kötü biten ikindilerden biriydi. Desplechin'in bürosu Anatole-France Rıhtımı'na bakıyordu. Seine Nehri'nin öbür yakasında, Tuileries Rıhtımı'nda eşcinseller güneşte dolaşıyor, ikili ya da küçük gruplar halinde toplanmış söyleşiyor, havlularını paylaşıyorlardı. Hemen hemen tümü, kalçalarını açıkta bırakan daracık slipler

1. Le Centre national de la recherche scientifique (Ulusal Bilim Araştırmaları Merkezi).

giymişti. Güneş yağına bulanmış kasları ışıkta parlıyordu. Kalçaları parıltılı ve dolgundu. Kimileri, hem gevezelik ediyor hem de ince naylon sliplerinin üstünden cinsel organlarını ovuşturuyor ya da parmaklarını sokup tüylerin arasından cinsel organlarının ucunu okşuyorlardı. Desplechin pencerenin yanına, ayaklı bir dürbün yerleştirmişti. Söylentiye göre o da eşcinseldi; gerçekte, birkaç yıldan beri, daha çok, kibar bir alkolikti. Buna benzer bir öğleden sonra, gözü dürbüne dayalı, mayosunu indirmiş ve cinsel organı heyecan verici biçimde havaya kalkık bir delikanlıyı ısrarla dikizleyerek iki kez mastürbasyon yapmayı denemişti. Kendi cinsel organı inip pörsümüş, buruş buruş ve kupkuru olunca fazla üstelememişti.

Djerzinski saat tam on altıda geldi. Desplechin onu görmek istemişti. Durumu kafasını kurcalıyordu. Kuşkusuz bir araştırmacının, ücretli izin alarak bir yıllığına Norveç'e, Japonya'ya, sözün kısası kırk yaşlarındaki insanların kitlelerle intihar ettiği kasvetli ülkelerden birine, başka bir ekiple çalışmaya gitmesi yaygın bir uygulamaydı. Kimileriyse, –durum, parasal açgözlülüğün görülmedik boyutlara ulaştığı yıllar olan "Mitterand döneminde" sık sık ortaya çıkmıştı– risk sermayesi arayıp şu ya da bu molekülü piyasaya sunmak için şirket kuruyordu, zaten bazıları, kısa sürede büyük servet edinmiş, çıkar beklemeden yaptıkları araştırma yıllarında edindikleri bilgileri alçakça kazanca çevirmişlerdi. Ama, Djerzinski'nin projesiz, amaçsız, en küçük bir neden olmadan işsiz dolaşması anlaşılacak gibi değildi. Kırk yaşında araştırma müdürü olmuştu, emrinde on beş bilimadamı çalışıyordu. Yalnızca o da tümüyle kuramsal açıdan Desplechin'e karşı sorumluydu. Ekibi olağanüstü sonuçlar elde ediyordu, Avrupa'nın en iyi ekiplerinden biri olarak görülüyordu. Öyleyse, yolunda gitmeyen ne vardı? Desplechin sesine canlılık vermeye çabalayarak, "Yeni projeleriniz var mı?" diye

sordu. Otuz saniyelik bir sessizlikten sonra Djerzinski yalın bir biçimde karşılık verdi, "Düşünmek," dedi. Kötü başlamıştı. Desplechin kendini sevimli göstermeye zorlayarak, "Kişisel düzlemde mi?" diye ekledi. Karşısındaki keskin çizgili, hüzünlü gözlere sahip ciddi yüzden gözlerini ayırmadan, birden utançtan yerin dibine girdi. Kişisel düzlemde ne? Djerzinski'yi Orsay Üniversitesi'nden on beş yıl önce bulup getiren kendisiydi. Mükemmel bir seçim yapmıştı: kesin, ilkeli ve yaratıcı bir araştırmacıydı; çok sayıda sonuç birikmişti. CNRS'nin, moleküler biyoloji alanında Avrupa'da ön sıralardaki yerini koruması, büyük ölçüde onun sayesinde gerçekleşmişti. Sözleşme fazlasıyla yerine getirilmişti.

"Doğal olarak bilgisayar girişleriniz korunacak. İletişim ağı ile merkezin internet köprüsündeki birikmiş sonuçlara ulaşım kodlarınız etkinliğini koruyacak. Başka bir şeye gereksiniminiz varsa, emrinizdeyim."

Djerzinski gittikten sonra, Desplechin yeniden geniş pencerelere yaklaştı. Hafifçe terliyordu. Karşıdaki rıhtımda, Kuzey Afrikalı tipinde esmer bir genç şortunu çıkarıyordu. Temel biyolojide önemli sorunlar vardı. Biyoloji uzmanları, moleküller sanki birbirlerinden ayrılmış, yalnızca elektromanyetik çekim ve itmelerle bağlanan somut elementlermiş gibi düşünüp davranıyorlardı. Desplechin, aralarından hiçbirinin EPR paradoksundan,[1] Aspect deneylerinden haberi olmadığından emindi. Hatta hiçbiri yüzyılın başından beri fizik alanında kaydedilmiş gelişmeleri öğrenmek zahmetine katlanmamıştı. Atom hakkındaki düşünceleri aşağı yukarı Demokritos'unkiyle aynıydı. Yalnızca, hemen sanayi alanında

1. Einstein-Padolsky-Rosen paradoksu. Üç bilimadamının 1935 yılında kuantum mekaniğinin eksik bir kuram olduğunu göstermek için ortaya attıkları bir düşünce deneyi.

uygulanacak sonuçlar çıkarmak amacıyla, yöntemlerinin kavramsal dayanağını yıktıklarının bilincine bile varmadan, ham ve yinelenen verileri topluyorlardı. Mesleğe fizik eğitimiyle başlamaları nedeniyle, CNRS'de bunun farkına varan, büyük bir olasılıkla yalnızca Djerzinski'yle kendisiydi. Yaşamın atomik temelleri gerçek anlamda ele alınmaya başlanınca, günümüz biyolojisinin dayanakları paramparça olacaktı. Seine Nehri üstüne alacakaranlık çökerken Desplechin bu sorunları düşünüyordu. Djerzinski'nin düşüncesinin yönelebileceği doğrultuları düşlemekten acizdi. Bunları onunla tartışacak gücü bile bulamıyordu kendinde. Altmışına merdiven dayamıştı. Entelektüel açıdan tümüyle aşılmış olarak görüyordu kendini. Eşcinseller gitmişlerdi. Rıhtım ıssızdı. Cinsel organının son kez ne zaman sertleştiğini anımsayamıyordu; fırtınayı bekliyordu.

3

Fırtına saat yirmi bire doğru patladı. Djerzinski, ucuz Armagnac liköründen yudumlayarak yağmuru dinliyordu. Kırkına yeni basmıştı; kırk yaş bunalımına mı kurban gidiyordu? Yaşam koşullarındaki iyileşme göz önünde tutulduğunda, bugünün kırklıkları zinde insanlardı ve fiziksel durumları da mükemmeldi; fiziksel görünümde olduğu kadar, aşırı çaba karşısında organların tepkisinde de gözlemlenen ve bir eşiğin geçildiğini, ölüme doğru giden yolda uzun inişe başlandığını belirten ilk göstergeler, genellikle kırk beş, hatta elli yaşında ortaya çıkar. Ayrıca, şu ünlü "kırk yaş bunalımı" da, genellikle cinsel olaylarla, birdenbire ve çılgınca genç kız bedeni arayışlarıyla birlik-

te görülür. Djerzinski için bu gözlemler geçersizdi: çükü, yalnızca çiş yapmaya yarıyordu, o kadar.

Ertesi sabah yediye doğru uyandı, kitaplığından Werner Heisenberg'in *Parça ve Bütün* başlıklı bilimsel özyaşamöyküsünü aldı ve yaya olarak Champs-de-Mars Parkı'na yöneldi. Şafak vakti hava duru ve serindi. Bu kitabı on yedi yaşındayken almıştı. Parktaki Victor-Cousin yolu üstünde bir çınarın altına oturup, Heisenberg'in öğrencilik yıllarındaki koşulları betimledikten sonra atom kuramıyla ilk karşılaşmasını aktardığı birinci bölümü yeniden okudu:

> Sanırım bunlar, 1920 ilkbaharında olmuştu. Birinci büyük savaşın patlaması, ülkemizdeki gençler arasında kargaşa ve bunalım yaratmıştı. Bozgun nedeniyle büyük düş kırıklığına uğrayan eski kuşak dizginleri elinden bırakmıştı. Gençler de, yeni bir yol aramak, hiç değilse yön belirlemelerini sağlayacak yeni bir pusula bulmak için (çünkü eskisi artık kırılmıştı), irili ufaklı topluluklarda bir araya geliyordu. İşte böyle bir ortamda, kendimi güzel bir ilkbahar günü, on beş-yirmi arkadaştan oluşan bir topluluk içinde, yolda buldum. Yanlış anımsamıyorsam, bu gezi bizleri, Starnberg Gölü'nün batı kıyısını çevreleyen tepelere götürüyordu. Parlak yeşil, sıra sıra kayın ağaçları arasında bir açıklık olunca, solumuzda aşağılarda görünen göl, neredeyse, manzaranın arka tarafında yer alan dağlara dek uzanıyormuş gibi geliyordu. Tuhaf bir rastlantı, atom fiziği dünyası üstüne ilk tartışmam bu gezi sırasında olmuştu. Bu tartışma, sonraki meslek yaşamımda benim için büyük bir anlam taşıyacaktı.

On bire doğru, sıcaklık yeniden artmaya başladı. Eve dönünce, Michel uzanmadan önce çırılçıplak soyundu.

Sonraki üç hafta boyunca hareketlerini son derece kısıtladı. Hava yutmak için başını ara sıra sudan çıkartan bir balığın, bambaşka nitelikte Cennet gibi havai bir dünya gördüğü düşlenebilir. Kuşkusuz ardından, balıkların birbirini yediği, yosun evrenine geri dönmek zorunda kalacaktır. Ama, birkaç saniye boyunca da bambaşka bir dünyayı, mükemmel bir dünyayı bizimkini sezinleyecektir.

15 Temmuz akşamı Bruno'ya telefon etti. Fondaki *cool* bir caz müziğinin eşliğinde, üvey kardeşinin sesinden tam anlamıyla ikinci derece bir mesaj çıkıyordu. Bruno kesinlikle kırk yaş bunalımı kurbanıydı. Deri pardösüler giyiyor, sakal bırakıyordu. Hayatı bildiğini göstermek için, ikinci sınıf polis romanı kahramanları gibi konuşuyordu; ince purolar içiyor, göğüs kaslarını geliştiriyordu. Michel ise, bu "kırk yaş bunalımı" hikâyesine hiç mi hiç inanmıyordu. Kırk yaş bunalımının kurbanı olan bir erkek yalnızca yaşamak, biraz daha yaşamak ister; küçük bir uzatma ister. Doğrusu canından bezmişti; devam etmek için hiçbir neden görmüyordu.

Aynı akşam, Charny'deki ilkokulda çekilmiş bir fotoğraf buldu; ağlamaya başladı. Sıraya oturmuş çocuk, elinde açık bir ders kitabı tutuyordu. Sevinç ve yürekli-likle gülümseyerek karşısındakine bakıyordu; ve bu çocuk, şaşılacak şey, kendisiydi. Çocuk ödevlerini yapıyor, derslerini güven veren bir ciddiyetle öğreniyordu. Dünyaya dalıyor, dünyayı keşfediyor ve dünyadan korkmuyordu; toplumda yerini almaya hazır durumda bekliyordu. Tüm bunlar çocuğun bakışlarından okunabiliyordu. Küçük yakalı bir önlük giymişti.

Michel bu fotoğrafı gece lambasına dayayıp günlerce el altında tuttu. Kendi kendine zamanın beylik bir giz olduğunu ve her şeyin yerli yerinde durduğunu söylemeye çalıştı; bakışlar sönmüş, sevinç ve güven yitip gitmişti. Şiltesine uzanmış, başarısızca sürekliliği yok etme-

ye çalışıyordu. Çocuğun alnında küçük yuvarlak bir çukur suçiçeğinden kalma bir yara izi vardı. Doğru neredeydi? Öğle sıcağı odayı basmıştı.

4

1882'de, Korsika'nın iç kesimlerindeki bir köyde, okuma yazma bilmeyen bir ailenin çocuğu olarak doğan Martin Ceccaldi, atalarının kuşaklardan beri benimsediği, sınırlı bir etkinlik alanına sahip tarım ve kır yaşamını sürdürecek gibi görünüyordu. Bizim yörelerde yıllar önce ortadan kalkan bu yaşam biçimini ayrıntılı olarak incelemenin pek de ilginç bir yanı yok. Bazı köktenci çevrecilerimiz zaman zaman anlaşılmaz bir nostalji gösterisine girişiklerinden, herhangi bir eksiklik kalmasın diye, bu tür bir yaşamın da kısa bir betimlemesini sunacağım: doğa ve temiz hava. İnsanlar, (sayıları katı bir miras sistemiyle saptanan) küçük toprak parçalarını işliyorlar. Ara sıra bir yabandomuzu vuruyorlar. Orada burada, özellikle kendi karılarıyla olmak üzere düzüşüyorlar. Bu da çocuk doğumlarına yol açıyor. Bu çocukları, aynı ekosistemde yerlerini almaları için yetiştiriyorlar, bir hastalığa yakalanıyorlar. İşte hepsi bu!

Gerçekten de, Martin Ceccaldi'nin özel yazgısı, Fransız toplumuyla bütünleşme rolünün ve III. Cumhuriyet süresince laik okulun gerçekleştirdiği teknolojik ilerlemenin tam bir göstergesiydi. Öğretmeni, aile ortamında güçlükle ortaya çıkacak bir soyutlama ve biçimsel buluş yeteneğiyle donanmış, olağandışı bir öğrenciyle karşı karşıya bulunduğunu çabuk anladı. İşinin yalnızca geleceğin yurttaşlarına temel bilgileri aktarmakla sınırlı ol-

madığının bilincinde olan öğretmen, Cumhuriyet kadrolarına katılabilecek seçkin bireyleri belirlemeyi de görev sayıyordu. Anne babasını, Martin'in yazgısının, zorunlu olarak Korsika dışında belirleneceğine inandırmayı başardı. Küçük çocuk 1894'te bir burs alarak Marsilya'da, Marcel Pagnol'un çocukluk anılarında ayrıntıyla betimlenen Thiers Lisesi'ne yatılı girdi. (Yoksul çevreden çıkan yetenekli bir delikanlının öyküsü aracılığıyla bir dönemin kuruluş ideallerini yetkin bir gerçekçilikle anlatan Pagnol'un anıları, tüm yaşamınca Martin Ceccaldi'nin sevdiği kitaplar arasında yer alacaktı.) Eski öğretmeninin kendisi hakkında beslediği umutları boşa çıkarmadı ve 1902'de Politeknik Okul'a kabul edildi.

Yaşamının geri kalan bölümünü etkileyecek atama 1911'de yapıldı. Bütün Cezayir topraklarında etkili bir su şebekesi kurulması söz konusuydu. Bu işte, sukemerlerinin kavsini, künklerin çapını hesaplayarak yirmi beş yılı aşkın bir süre çalıştı. 1923'te, uzaktan Languedoc kökenli, iki kuşaktan beri Cezayir'de yaşayan muhasebe memuresi Geneviève July'yle evlendi. 1928'de bir kızları doğdu: Janine.

Bir insan yaşamının anlatımı, istenildiği ölçüde uzun ya da kısa olabilir. Son çözümlemede, geleneksel biçimde bir mezar taşına kazınan doğum ve ölüm tarihleriyle sınırlı metafizik ya da trajik seçim, aşırı kısalığıyla kendini gösterir. Martin Ceccaldi'nin durumunda, bireyin kişisel özellikleri üstünde çok durmak yerine, belirgin bir üyesi olduğu toplumun evrimini vurgulayarak tarihsel ve toplumsal boyutu göz önünde bulundurmak daha uygun gibi görünmektedir. Bir yandan dönemlerinin tarihsel evrimi tarafından taşınan, öte yandan da seçimlerini bu evrime katılmaktan yana yapan belirgin bireylerin, genellikle yalın ve mutlu bir yaşamları vardır; o zaman da, geleneksel bir yaşamöyküsü bir-iki sayfa tutabi-

lir. Janine Ceccaldi'yse, cesaret kırıcı öncüler sınıfındandı. Bir yandan dönemlerindeki çoğunluğun yaşam biçimine tam uyum sağlayan, öte yandan da yeni davranışlar önererek ya da ender görülen davranışları yaygınlaştırarak bu yaşam biçimini aşma kaygısı taşıyan öncüleri, genellikle daha uzun betimlemelerle anlatmak gerekir. Çünkü bunların yaşam çizgileri genellikle daha fırtınalı ve karışıktır. Öte yandan bu öncüler, olaylara yeni bir yön veremeden –olaylara yeni bir yön verme, "devrimciler"e ya da "peygamberler"e özgüdür yalnızca– tarihin akışını –genellikle de tarihsel bir çözülmeyi– hızlandırma rolü üstlenmişlerdir.

Martin ve Geneviève Ceccaldi'nin kızları, en az babası düzeyinde olağandışı zihinsel yeteneklerin yanı sıra çok bağımsız bir kişiliğe sahip olduğunu çok erken yaşta gösterdi. Kızlığını on üç yaşında yitirdi (bu, o dönemde ve o çevrelerde az görülen bir olaydı). Ardından (Cezayir'de genellikle sakin yaşanan) savaş yıllarında, hafta sonları düzenlenen önemli balolarda, önce Konstantin'de, sonraları da başkent Cezayir'de boy gösterdi. Bütün bunları yaparken de, okulda her dönem üstün başarılar elde etmeyi sürdürdü. 1945'te, takdir belgeli diploması ve sağlam bir cinsel deneyimle anne babasından ayrılıp tıp eğitimine başlamak üzere Paris'e gitti.

Savaşın hemen ardından gelen yıllar, zorlu ve çetin yıllardı; sanayinin üretim göstergesi en düşük düzeydeydi, karneli gıda dağıtımı ancak 1948 yılında kaldırıldı. Bununla birlikte, halkın tuzu kuru bir kesiminde, daha sonraki on beş-yirmi yıl içinde halkın tümüne de yayılacak olan, Amerika Birleşik Devletleri kökenli, zevke dayalı kitle tüketiminin ilk göstergeleri ortaya çıkmaya başlamıştı. Paris Tıp Fakültesi'nde öğrenci olan Janine Ceccaldi de varoluşçu yılları yakından yaşama olanağı buldu, dahası Tabou'da, Jean-Paul Sartre'la bir *bebop* dansı yap-

ma fırsatı bile elde etti. Filozofun yapıtını pek umursamamasına karşın, adamın özürlülük sınırlarındaki çirkinliğinden çok etkilendi. Ama bu rastlantının arkası gelmedi. Belirgin Akdenizli tipiyle çok güzel bir kadın olan Janine, 1952'de, o sıralarda cerrahlık uzmanlığını bitiren Serge Clément'a rastlayıncaya dek birçok serüven yaşadı.

Yıllar sonra Bruno, "Babamın bir portresini mi istiyorsunuz? Bir maymun alın, eline bir ceptelefonu tutuşturun, nasıl bir adam olduğu hakkında bir fikir edinirsiniz," demeyi pek seviyordu. Kuşkusuz o dönemde Serge Clément'ın ceptelefonu yoktu, ama gerçekten de çok kıllıydı. Sözün kısası hiç de yakışıklı değildi, ama doktor adayı genç kızı baştan çıkaran özellik, kişiliğinden yayılan etkileyici ve yalın erkeklik gücüydü. Ayrıca, Clément'ın tasarıları da vardı. Amerika Birleşik Devletleri'ne yaptığı bir yolculuk, estetik cerrahinin, gözü yükseklerde bir pratisyen hekime gelecekte büyük olanaklar sunduğuna inandırmıştı. Baştan çıkarma pazarının giderek yaygınlaşması, aynı anda geleneksel çift anlayışının zedelenmesi, Batı Avrupa'nın olası ekonomik güçlenmesi; gerçekten, bu kesime güzel gelişme olanakları sunmak için her şey bir aradaydı. Serge Clément da, bunu Avrupa'da ilk anlayanlardan biri –hiç kuşkusuz Fransa'da birinci– olma onurunu elde etti. Sorun, bu alanda çalışmaya atılmak için gerekli sermayesinin bulunmamasıydı. Müstakbel damadının girişimciliğinden olumlu biçimde etkilenen Martin Ceccaldi ona borç vermeyi kabul etti ve bu sayede, ilk klinik 1953'te Neuilly'de açılabildi. O zamanlar yeni yeni gelişmeye başlayan kadın dergilerinin haber sayfalarında aktarılan başarı, çarpıcı bir etki yaptı ve 1955'te Cannes sırtlarında yeni bir klinik açıldı.

Karıkoca o dönemde, sonraları "modern çift" diye adlandırılan türden bir ikili oluşturuyordu. Janine'nin kocasından gebe kalması da dalgınlık sonucu oldu. Buna kar-

şın, çocuğu doğurmaya karar verdi; anneliği bir kadının yaşaması gereken deneyimlerden biri olarak görüyordu. Gebelik dönemi de zevkli geçti ve Bruno 1956 Martı'nda doğdu. Küçük bir çocuğu yetiştirmenin getirdiği can sıkıcı sorumluluklar kısa sürede çifte, kişisel özgürlük ideallerıyle pek bağdaşmaz gelmeye başladı. Ve ortak bir kararla Bruno 1958'de Cezayir'deki anneannesi ile dedesinin yanına yollandı. O dönemde Janine yine gebe kalmıştı; ama bu kez çocuğun babası Marc Djerzinski'ydi.

Açlık sınırındaki Lucien Djerzinski, korkunç bir sefaletin zorlamasıyla, Fransa'da bir iş bulmak umuduyla, 1919'da yirmi yıl önce doğmuş olduğu Katowice maden havzasını terk etti. Demiryollarına işçi olarak girdi, önce yol yapımında, ardından da hatların bakımında çalıştı. Burgonya kökenli tarım işçisi bir çiftin kızları olan ve kendisi de demiryollarında çalışan Marie Le Roux'yla evlendi. Marie, 1944'te Müttefikler'in bir bombardımanında ölünceye dek, Lucien'e dört çocuk verdi.

Üçüncü çocuk Marc, babası öldüğünde on dört yaşındaydı. Zeki, ciddi, biraz hüzünlü bir çocuktu. Bir komşu sayesinde, 1946'da, Joinville Pathé Stüdyoları'na elektrikçi çırağı olarak girdi. Bu işte çok yetenekli olduğunu hemen gösterdi: kendisine verilen basit talimatlardan yola çıkarak ustabaşı gelmeden mükemmel ışıklandırmalar hazırlıyordu. 1951'de, yayımlarına yeni başlayan ORTF'ye[1] girmeye karar veren Henri Alekan onu çok tutuyordu ve asistanı yapmak istiyordu.

Marc, 1957 başlarında Janine'le karşılaştığında televizyon için Saint-Tropez'deki ünlülerle ilgili bir röportaj hazırlıyordu. Özellikle Brigitte Bardot (1956'da gösteri-

1. L'Office de Radiodiffusion-télévision française (Fransa Radyo Televizyon Kurumu).

me giren *Ve Tanrı Kadını Yarattı*, Bardot efsanesinin tanınmasına yol açan olaydı) üstünde odaklaşan araştırması, sanat ve özellikle sonraları "Sagan Çetesi" diye adlandırılan yazın çevrelerine de değiniyordu. Parasına karşın ona yasak olan bu dünya Janine'i büyülüyordu ve genç kadın Marc'a gerçekten âşıkmış gibi görünüyordu. Marc'ın büyük bir sinemacı için gerekli nitelikleri taşıdığını düşünüyordu ve bu konuda kuşkusuz haklıydı da. Röportaj koşullarında çalışırken hafif ışıklandırma gereçleriyle, birkaç eşyanın yerini değiştirip hem gerçekçi hem kaygısız ve tam anlamıyla umutsuzluk veren, Edward Hooper'ın yapıtlarını çağrıştıran çarpıcı sahneler yaratıyordu. Birlikte olduğu ünlüleri kayıtsız bir bakışla süzüyor, Bardot'nun ya da Sagan'ın filmini, kalamarlar ya da karidesler söz konusu olduğunda gösterdiği özenle çekiyordu. Kimseyle konuşmuyor, kimseyle dostluk kurmuyordu. Bu davranış biçimiyle gerçekten büyüleyiciydi.

Janine, oğlu Bruno'yu anneannesine gönderdikten kısa bir süre sonra, 1958'de kocasından boşandı. Kusurların paylaşıldığı, anlaşmalı bir boşanmaydı bu. Eli açık bir insan olan Serge, Janine'e Cannes'daki kliniğin, tek başına rahat bir gelir sağlamaya yetecek hisselerini devretti. Marc, Sainte-Maxime'de bir villaya yerleştikten sonra, yalnızlık alışkanlıklarını hiç değiştirmedi. Janine, Marc'ı sinemayla uğraşması için zorluyordu. Marc kabul edermiş gibi görünüp hiçbir şey yapmıyor, bir sonraki röportajın konusunu beklemekle yetiniyordu. Janine evde bir yemek daveti verdiğinde Marc, konuklar gelmeden az önce mutfakta tek başına yiyor; ardından kıyıda dolaşmaya çıkıyordu. Konukların kalkmasına az bir süre kala, bitirmek zorunda olduğu bir film montajını özür göstererek eve dönüyordu. 1958 Haziranı'nda oğlunun doğumu, Marc'ın yaşamını gözle görülür biçimde altüst etti. Dakikalarca durup kendisine çok benzeyen çocuğu

seyrediyordu: keskin çizgili, çıkık elmacıkkemikli aynı yüz; aynı iri yeşil gözler. Bir süre sonra, Janine onu aldatmaya başladı. Kuşkusuz bu Marc'a acı vermişti, ama böyle bir şeyi söylemek de güçtü çünkü gerçekten gitgide daha az konuşmaya başlamıştı. Çakıltaşları, dal parçaları ve deniz kabuklularından sunaklar yapıp eğik ışık altında fotoğraflarını çekiyordu.

Saint-Tropez röportajı sinema çevrelerinde büyük başarı kazandı, ama *Cahiers du cinéma*'nın[1] söyleşi önerisini geri çevirdi. 1959 ilkbaharında *Salut les copains*[2] dergisi ile *yéyé*[3] olgusunun doğuşu üstüne çektiği, hayli iğneleyici kısa belgeselin gösterimiyle saygınlığı daha da arttı. Kurmaca sinema hiç ilgisini çekmiyordu ve iki kez Godard'la çalışmayı reddetti. Aynı dönemde Janine, Côte d'Azur'e uğrayan Amerikalılarla düşüp kalkmaya başladı. Birleşik Devletler'de, California'da yepyeni şeyler oluyordu. Big Sur yakınlarında, Esalen'de, cinsel özgürlüğe ve bilinç alanını açmaya yönelik uyarıcı haplar kullanmaya dayalı topluluklar oluşuyordu. Janine, Ginsberg ve Aldous Huxley'i tanıyan ve Esalen'deki topluluklardan birinin kurucusu olan, İtalyan kökenli bir Amerikalının, Francesco di Meola'nın metresi oldu.

1960 Ocağı'nda Marc, Çin Halk Cumhuriyeti'nde filizlenmeye başlayan yeni bir tür komünist toplum üstüne röportaj yapmaya gitti. 23 Haziran'da, öğleden sonra Sainte-Maxime'e döndü. İçeri girdiğinde, on beş yaşlarında, çırılçıplak bir kız, bağdaş kurmuş, salondaki halıda oturuyordu. Sorularına yanıt olarak, "*Gone to the beach...*"[4] dedi ve yeniden dalıp gitti. Janine'in odasında,

1. Fransa'da yayımlanan bir sinema dergisi.
2. (Fr.) 1962'de yayımlanmaya başlayan gençlik dergisi.
3. 1960'lı yıllarda Fransa, İtalya ve İspanya'da başlayan bir müzik türü.
4. (İng.) Plaja gitti.

sarhoşluğu her halinden belli, irikıyım bir sakallı yatağa uzanmış horluyordu. Marc kulak kabarttı: iniltiler ve hırıltılar duydu.

Birinci kattaki odada dayanılmaz pis bir koku vardı. Pencereden giren güneş, siyah beyaz yer karolarını göz kamaştırıcı biçimde aydınlatıyordu. Oğlu, zaman zaman sidik ve dışkı birikintisinde kayarak beceriksizce emekliyordu. Gözlerini kırpıştırıp sürekli inliyordu. Bir insanın varlığını fark edip kaçmaya çalıştı. Marc oğlunu kucağına aldı; dehşet içindeki küçük yaratık ellerinde titriyordu.

Marc çıkıp yakındaki bir dükkândan bebek için bir araba koltuğu aldı. Janine'e kısa bir not yazdı, çocuğu koltuğuna bağlayıp kuzeye doğru hareket etti. Valence dolaylarında Massif Central yönüne saptı. Gece oluyordu. Ara sıra, iki viraj arasında, arkada uyuklayan oğluna göz atıyordu; tuhaf bir coşkuya kapıldığını duyumsuyordu.

Michel, o günden itibaren kendi memleketi Yonne' da emekli olan babaannesi tarafından yetiştirilecekti. Annesi, bir süre sonra, Di Meola'nın topluluğuyla birlikte yaşamak için California'ya gitti. Michel annesini on beş yaşına değin bir daha göremeyecekti. Öte yandan, babasını da çok göremeyecekti. Babası, 1964'te o dönemde Çin'in işgali altında olan Tibet üstüne bir röportaj yapmaya gitti. Marc, annesine yazdığı bir mektupta iyi olduğunu, Çin'in sert biçimde kökünü kazımaya çalıştığı Tibet Budizmi'nin gösterilerine hayran olduğunu belirtiyordu. Bundan sonra, Marc'tan başka hiç haber çıkmadı. Fransa'nın, Çin Hükümeti nezdindeki protestosu sonuçsuz kaldı ve cesedi bulunmamasına karşın, bir yıl sonra resmen kayıp ilan edildi.

5

1968 yazındayız ve Michel on yaşında. İki yaşından beri, babaannesiyle yalnız yaşıyordu. Yonne'da, Loiret sınırına yakın Charny'de oturuyorlardı. Michel sabahları, babaannesinin kahvaltısını hazırlamak için erken kalkardı. Hazırladığı özel bir fişe çayın demlenme süresini, tereyağlı ekmek dilimlerinin sayısını ve başka ayrıntıları yazmıştı.

Genellikle, öğle yemeğine dek odasından çıkmaz. Jules Verne, *Pif le Chien*[1] ya da *Afacan Beşler*[2] okurdu. Ama, genellikle *Tout l'Univers*[3] koleksiyonuna dalardı. Bunlarda maddelerin direncinden, bulutların biçimlerinden, arıların dansından söz ediliyordu. Bir eski zaman kralının ölen kraliçenin anısına yaptırdığı saray, Tac Mahal; Sokrates'in ölümü ya da üç bin yıl önce Euklides tarafından geometrinin bulunması söz konusu ediliyordu.

Michel öğleden sonraları bahçede otururdu. Sırtını kiraz ağacına dayayıp kısa pantolonuyla, otların esnek kütlesini duyumsardı. Güneşin sıcaklığını hissederdi. Marullar güneşin sıcaklığını emiyordu, suyu da emiyordu marullar; akşamüstü bunları sulaması gerektiğini biliyordu Michel. *Tout l'Univers*'i ya da *Yüz Soruda*... dizisini okumayı sürdürüyor, bilgileri emiyordu.

Sık sık da bisikletle kırlara çıkıyordu. Var gücüyle pedal çevirip ciğerlerine sonsuzluğun tadını dolduruyordu. Çocukluğun sonsuzluğu kısa bir sonsuzluktur, ama daha Michel bunu bilmiyor; manzara akıp geçiyordu.

1. Köpek Pif'in maceralarını konu alan Fransız çocuk dergisi.
2. Enid Blyton tarafından yazılan çocuk kitapları serisi.
3. Adı "tüm evren" anlamına gelen, 12-17 yaşa yönelik bir ansiklopedi.

Charny'de bir tek bakkal kalmıştı; ama kasabın kamyoneti çarşambaları, balıkçınınkiyse cumaları uğruyordu. Babaannesi, cumartesileri öğle yemeğinde, sık sık kremalı morina balığı pişiriyordu. Michel Charny'de son yazını geçiriyordu, ama kendisi bunu henüz bilmiyordu. O yılın başında babaannesi bir kriz geçirmişti. Paris'in banliyösünde yaşayan iki kızı, kendilerine yakın bir ev arıyorlardı. Anneleri tüm yıl boyunca yalnız yaşayıp bahçesiyle uğraşacak durumda değildi.

Michel yaşıtı çocuklarla çok ender oynuyordu, ama onlarla ilişkileri kötü değildi. Biraz değişik bir çocuk gibi görülüyordu; okulda çok başarılı sonuçlar elde ediyor, her şeyi fazla çaba göstermeden anlıyordu. Tüm derslerde hep sınıf birincisiydi; kuşkusuz babaannesi de bundan gurur duyuyordu. Ama arkadaşları ondan ne nefret ediyor ne de onu tartaklıyordu. Yazılılarda rahatça kendisinden kopya çekmelerine izin veriyordu. Yanındakinin bitirmesini bekleyip sayfayı ondan sonra çeviriyordu. Mükemmel sonuçlar almasına karşın en arka sırada oturuyordu. Krallığın durumu çok hassastır.

6

Bir yaz öğleden sonrasında, Michel daha Yonne'da oturduğu dönemde, kuzini Birigitte'le kırlarda koşmuştu. Brigitte on altı yaşında, son derece nazik, güzel bir kızdı ve birkaç yıl sonra korkunç ahmak birisiyle evlendi. 1967 yazıydı. Brigitte, Michel'i ellerinden tutup kendi çevresinde döndürdü; sonra ikisi de yeni biçilmiş otların üstüne yuvarlandı. Michel, kızın sıcak göğsüne yaslandı. Brigitte kısa etek giyiyordu. Ertesi sabah ikisi de

küçük sivilceler içindeydi ve korkunç kaşıntıları vardı. Dağ örümceği de denilen *Thrombidium holosericum* yazın kırlarda çok sık görülür. Çapı yaklaşık iki milimetre, gövdesi kalın, etli, bombeli, ve kıpkırmızıdır. Kıskacını memelilerin derisine geçirir ve dayanılmaz bir tahrişe yol açar. *Lingulata* olarak bilinen *Linguatula rhinaria* da, köpeğin, kimi zaman da insanın geniz boşluğunda ve sinüslerinde yaşar. Oval embriyonunda bir kuyruk vardır; ağzında delici bir organ bulunur. İki çift kuyrukçuk uzun tırnaklarla donanmıştır. Erişkini beyaz, mızraksı, 18-85 milimetre arası uzunluktadır. Bedeni yassı, halkalı, saydam, başaksı sert kıllarla kaplıdır.

1968 Aralığı'nda, babaannesi Seine-et-Marne'a, kızlarının yanına taşındı. İlk zamanlar Michel'in yaşamı biraz değişti. Crécy-en-Brie, Paris'e ancak elli kilometre uzaklıktaydı, ama o dönemde henüz kırsal bölge özelliğini yitirmemişti. Eski evlerden oluşan güzel bir köydü. Corot birkaç tablosunu burada yapmıştı. Çeşitli kanallar, Grand Morin'in sularını değişik yönlere dağıtır. Bu durum, Crécy'ye, bazı broşürlerde görüldüğü gibi, biraz abartılı da olsa, "Brie'nin Venedik"i unvanını kazandırmıştır. Paris'te çalışan Crécylilerin sayısı azdır. Çoğu küçük yerel şirketlerde ya da genellikle Meaux'da çalışır.

İki ay sonra, babaannesi televizyon aldı; birinci kanalda ilk kez reklamlar yayınlanmaya başlamıştı. Michel, 21 Temmuz 1969 gecesi, Ay'a inen insanın ilk adımlarını canlı olarak izleyebildi. Yeryüzünün çeşitli bölgelerindeki altı yüz milyon insan da onunla aynı anda bu gösteriyi seyretmişti. Birkaç saatlik yayın süresi, büyük bir olasılıkla, Batı teknolojik düşünün ilk evresinin doruk noktasıydı.

Michel, ders yılı ortasında gelmesine karşın, Crécy-en-Brie Ortaokulu'na çabuk uyum sağladı ve bir üst sınıfa kolayca geçti. Her perşembe, yeni bir düzende çıkmaya başlayan *Pif*'i alıyordu. Birçok okurun tersine, dergiyi ver-

diği ilginç oyuncaklar için değil, serüven öyküleri için alıyordu. Bu öyküler baş döndürücü bir dönem ve ortam çeşitliliği içinde, yalın ve derin ahlak değerlerinden söz ediyordu. Viking Ragnar, Teddy Ted ve Apaçi, "yaban çağların çocuğu" Rahan, vezirler ve halifelerle dalga geçen Nasreddin Hoca; tümü aynı ahlak anlayışının çevresinde toplanabilirdi. Michel giderek bu bilince vardı ve sonsuza dek etkisinde kaldı. Nietzsche'yi okuyunca biraz asabı bozuldu, Kant ise zaten bildiklerini doğruladı. Arı ahlak tek ve evrenseldir. Zaman içinde hiçbir değişime uğramamış, hiçbir ekleme yapılmamıştır. Tarihsel, ekonomik, toplumsal ya da ekinsel bir etkene bağımlı değildir. Kesinlikle bir bağımlılığı yoktur. Belirlenemez, belirler. Koşullandırılamaz, koşullandırır. Başka bir deyişle bir saltlıktır.

Uygulamada gözlemlenebilen bir ahlak, her zaman değişik oranlarda arı ahlak öğesi ile öteki öğelerin, az çok bulanık, çoğunlukla da dinsel kökenli öteki öğelerin karışımının sonucudur. Arı ahlak öğelerinin katkısı arttıkça, söz konusu ahlakın dayandığı toplum yaşamı uzun ve mutlu olacaktır. Dahası, evrensel ahlakın arı ilkeleriyle yönetilen bir toplum dünya durdukça varlığını sürdürür.

Michel, *Pif*'teki bütün kahramanlara hayrandı, ama hiç kuşkusuz, gerçek gözdesi, Apaçi, Siu ve Şayenlere özgü niteliklerin soylu bir bireşimi olan, yalnız Kızılderili Kara Kurt'tu. Atı Shinook ve kurdu Toopee'yle birlikte Kara Kurt kırlarda amaçsız dolaşıyordu. Zayıflara hiç duraksamadan yardıma koşmakla kalmıyor, kendi eylemlerini, kimi zaman Dakotaların ya da Krilerin bir atasözüyle şiirsel bir biçimde, kimi zaman da "kır yasasına" gönderme yaparak daha yalın bir biçimde, aşkın bir ahlak ölçütüne göre yorumluyordu. Michel, yıllar sonra da, her zaman "özdeyişleriyle evrensel amaçlar krallığının yasa koyucu bir üyesi gibi davranan" Kara Kurt'u Kantçı kahramanın ülküsel tipi olarak görmeyi sürdürecekti.

Yıldızları arayan ve insanı allak bullak eden yaşlı Kızılderili reis tiplemesinin bulunduğu "Kösele Bilezik" gibi bazı bölümler, serüven anlatılarının dar çerçevesini aşıp okuru şiirsel ve ahlaki bir havaya sokuyordu.

Televizyon pek ilgisini çekmiyordu. Buna karşın haftada bir yayımlanan "Hayvanların Yaşamı"nı coşkuyla seyrediyordu. Alageyik ve ceylan gibi narin memeliler günlerini korku içinde geçiriyorlardı. Aslanlar ile panterler, kısa süreli yırtıcılık patlamaları dışında, duygusuz bir miskinlik içinde yaşıyordu. Daha zayıf, yaşlı ya da hasta hayvanları öldürüyor, parçalayıp yutuyorlardı; ardından, yalnızca kendilerini içten içe kemiren parazitlerin saldırılarıyla hareketlenen sersemce bir uyuklama başlıyordu. Kimi parazitler de, daha küçük parazitlerin saldırısına uğruyordu. Küçük parazitler de virüsler için bir üreme alanıydı. Sürüngenler, aniden yırtıcı bir kuşun gaga darbesiyle parçalanmazlarsa, ağaçların altında kayarak kuşları ve memelileri zehirli ve sivri dişleriyle vuruyorlardı. Claude Darget'nin tumturaklı ve budala sesi bu korkunç görüntüleri anlaşılmaz bir hayranlık ifadesiyle yorumluyordu. Michel tiksintiyle titriyor ve içinde sarsılmaz bir inancın oluştuğunu duyumsuyordu: Bütünüyle ele alındığında vahşi doğa iğrenç bir pislikten başka bir şey değildi; bütünüyle ele alındığında vahşi doğa toptan bir yıkımı, evrensel bir kıyımı doğruluyordu ve insanın yeryüzündeki görevi de, büyük bir olasılıkla, bu kıyımı tamamlamaktı.

Pif, 1970 Nisanı'nda uzun süre konuşulacak ilginç ve eğlenceli bir armağan verdi: yaşam tozu. Her sayıda, *Artemia salina*[1] denilen küçük deniz kabuklusunun yumurtaları bir kese içinde veriliyordu. Binlerce yıldan beri bu organizmaların yaşamı askıdaydı. Bunları canlandırmak

1. Tuz yengeci.

için izlenmesi gereken süreç de epey karmaşıktı: Üç gün boyunca suyu arıtıp ılıklaştırdıktan sonra, kese boşaltılacak ve hafifçe çalkalanacaktı. Sonraki günler kabı bir ışık ve ısı kaynağının yanında tutmak; buharlaşan su yerine düzenli olarak uygun sıcaklıkta su eklemek; havalandırmak için yavaş yavaş karıştırmak gerekiyordu. Birkaç hafta sonra kabın içinde, doğrusu biraz iğrenç ama tartışmasız canlı, saydam deniz kabukluları kaynaşıyordu. Bunları ne yapacağını bilemeyen Michel hepsini nehre attı.

Aynı sayıda, yirmi sayfalık bir serüven öyküsünde Rahan'ın gençliği, tarihöncesi çağlarda onu yalnız bir kahraman gibi yaşamaya iten koşullar üstüne açıklamalar yer alıyordu. Rahan daha çocukken kabilesi bir yanardağ patlamasında yok olur. Babası Bilge Craô, ölmeden önce oğluna üç dişli bir kolye vermiştir. Bu dişlerden her biri "dik yürüyenlerin", insanların bir niteliğini simgelemektedir. Dürüstlük, yüreklilik ve hepsinden önemlisi iyilik. O günden beri Rahan bu kolyeyi takmakta ve simgelediği değerlere layık olmaya çabalamaktadır.

Crécy'deki evin, kiraz ağaçları dikili, Yonne'dakinden biraz daha küçük, uzun bir bahçesi vardı. *Tout l'Univers* ile *Yüz Soruda...* dizisini okumayı sürdürüyordu. On ikinci yaş gününde babaannesi bir küçük kimyacı seti armağan etti. Kimya, mekanik ya da elektrikten daha çekici, daha gizemli, daha çeşitliydi. Maddeler, değişik renkleri, biçimleri ve dokularıyla, sanki birbirlerinden sonsuza dek ayrılmış türler gibi kutularında duruyordu. Oysa, şiddetle tepki gösterip kaşla göz arası yepyeni bileşikler oluşturmaları için onları bir araya getirmek yeterliydi.

Michel, temmuz ayında bir öğleden sonra, bahçede kitap okurken yaşamın kimyasal temellerinin bambaşka olabileceğini kavradı. Karbon, oksijen ve azotun canlıların moleküllerinde üstlendikleri işlev, eşdeğerli, ama

atom ağırlığı daha yüksek moleküller tarafından yüklenilebilir. Başka bir gezegende, değişik ısı ve basınç koşullarında, yaşam molekülleri silisyum, kükürt ve fosfor ya da germanyum, selenyum ve arsenik ya da çinko, tellür ve antimon olabilirdi. Bu konuları gerçek anlamıyla tartışabileceği kimse yoktu; isteği üzerine babaannesi birçok biyokimya kitabı aldı.

7

Bruno'nun ilk anısı dört yaşındayken başına gelen bir olaya ilişkindi: bir aşağılanma anısıydı bu. O dönemde, Cezayir kentinde, Laperlier Parkı Anaokulu'na gidiyordu. Bir sonbahar öğleden sonrasında, öğretmen, erkek çocuklara yapraklardan nasıl kolye yapılacağını anlatmıştı. Kızlar, daha o yaşta edindikleri dişiliğe özgü budalaca boyun eğiş davranışlarıyla, kenarda oturmuş bekliyorlardı; çoğu beyaz entari giymişti. Toprağın üstü, yaldız rengi yapraklarla örtülüydü. Daha çok atkestanesi ve çınar vardı. Bruno'nun arkadaşları tek tek kolyeleri bitiriyor, ardından beğendikleri kızın boynuna takıyordu. Bruno ise beceremiyordu, yapraklar kırılıyor, elinde her şey paramparça oluyordu. Onlara, sevgiye gereksinim duyduğunu nasıl anlatacaktı? Yaprak kolye olmadan bunu nasıl anlatacaktı? Öfkesinden ağlamaya başladı; öğretmen yardım etmedi. Saat gelmişti, çocuklar parktan ayrılmak için kalkmaya başlamıştı. Biraz sonra, okul kapandı.

Anneannesi ile dedesi, Edgar Quinet Bulvarı'nda güzel bir apartman dairesinde oturuyorlardı. Cezayir kenti merkezindeki kentsoylu evleri, Paris'te Haussmann'ın tasarladığı binalarla bir örnekti. Dairenin bir ucundan

ötekine, balkonundan tüm beyaz kentin görüldüğü salona giden yirmi metrelik bir koridor uzanıyordu. Yıllar sonra, kırk yaşlarında bezgin ve hırçın bir adam olduğunda, dört yaşındayken, üç tekerlekli bisikletiyle loş koridor boyunca, ışıl ışıl balkona doğru var gücüyle pedal çevirirkenki hali gözünün önüne geliyordu. Yeryüzündeki mutluluğun en üst noktasını, hiç kuşkusuz o anlarda tatmıştı.

1961'de büyükbabası öldü. Bizim iklimlerde, bir memeli ya da kuş cesedi önce bazı sinekleri çeker (*Musca, Curtonevra*); çürüme biraz ilerleyince, özellikle *Calliphoridae* ve *Lucilia* gibi başka türler devreye girer. Bakteriler ile larvaların sindirim salgılarının ortak etkisiyle yavaş yavaş sıvılaşır, yağlı ve amonyaklı bir mayalanma ortamına dönüşür. Üç ay sonunda sinekler işlerini bitirir ve yerlerine, özellikle yağlarla beslenen *Dermestes* türü kınkanatlılar ile *Aglossa pinguinalis* denen pulkanatlılar ordusu geçer. Mayalaşan proteinli maddeler, *Pyophila petasionis* larvaları *Corynetes* türü kınkanatlılar tarafından tüketilir. Çürüyen, ama hâlâ bir parça nemli olan ceset, kanlı irin kalıntılarını emecek akarların kalesi durumuna gelir. Kuruyup mumyalaştığında bile, cesedin sakinleri vardır: güve larvaları ile *Aglossa cuprealis* ve *Tineola bisellelia* tırtılları. Çevrimi tamamlayan bunlardır.

Bruno, büyükbabasının gümüş haçlı kapkara tabutunu yeniden görür gibiydi. Dinginlik, hatta mutluluk veren bir görüntüydü bu; böylesine güzel bir tabutta büyükbaba rahat olmalıydı. Akarlar ile adları İtalyan yıldızlarına benzeyen larvaların varlığını daha sonraları öğrenecekti. Buna karşın, bugün bile, büyükbabasının tabut görüntüsü mutlu bir görüntüydü.

Marsilya'ya geldikleri gün, mutfağın ortasında bir sandığa oturmuş olan anneannesi geliyordu gözünün

önüne. Yerde hamamböcekleri dolaşıyordu. Büyük bir olasılıkla anneanne kafayı o gün üşütmüştü. Birkaç hafta içinde, kocasının ölümü, Cezayir'den apar topar ayrılma, Marsilya'da zar zor bir apartman dairesi bulma gibi olaylar yaşamıştı. Kentin kuzeydoğu mahallelerinde berbat bir siteydi. Daha önce Fransa'ya hiç gelmemişti. Kızı onu terk etmiş, babasının cenazesine bile gelmemişti. Bir yanlışlık olmalıydı. Bir yerlerde bir yanlışlık yapılmıştı.

Anneanne kendini toparladı ve beş yıl daha yaşadı. Yeni mobilyalar aldı, Bruno için yemek odasına bir yatak koydu ve onu mahallenin ilkokuluna yazdırdı. Her akşam gidip torununu okuldan alıyordu. Bruno kendisini elinden tutan bu yaşlı, beli bükük, kuru kadını görünce utanç duyuyordu. Ötekilerin anne babaları vardı; o dönemde boşanmış çiftlerin çocukları pek enderdi.

Anneanne geceleri durmadan, çok kötü biten yaşamından kesitleri gözünün önüne getiriyordu. Dairenin tavanı alçaktı, yazın sıcak ve boğucu oluyordu. Genellikle güneş doğmadan az önce uyuyabiliyordu. Gündüzleri evde, farkına varmadan yüksek sesle konuşup kimi zaman elli kez aynı tümceleri yineleyerek terlikle dolaşıyordu. Kızının durumu kafasını kurcalıyordu. "Babasının cenazesine gelmedi..." Bazen elinde, nerede kullanacağını unuttuğu bir önlük ya da tencereyle bir odadan ötekine geçiyordu. "Babasının cenazesi... Babasının cenazesi..." Terlikleri döşemede hışırtıyla kayıyordu. Bruno korkup yatağında büzülüyordu. Çocukcağız bütün bunların kötü sonuçlanacağının farkındaydı. Bazen, daha sabahlıklı ve bigudiliyken, sabahtan başlıyordu. "Cezayir Fransa'dır..."; ardından hışırtılar geliyordu. İki oda arasında gidip geliyor, görünmeyen bir noktayı gözlemliyordu. Giderek alçalan sesi, "Fransa... Fransa..." diye yineliyordu.

Her zaman güzel yemek pişirmişti ve yemek yapmak kadıncağızın son sevinç kaynağıydı. Sanki on kişi davet-

liymiş gibi, Bruno için görkemli yemekler hazırlıyordu. Zeytinyağlı biberler, ançüezler, patates salatası: kimi zaman kabak dolması, zeytinli tavşan, ara sıra da kuskus gibi esas yemeklerden önce beş değişik çeşide giriş oluyordu. İyi yapamadığı tek şey tatlı ve pastalardı. Ama, emekli aylığını aldığı günler kutu kutu kozhelva, kestane püresi, bademezmesi getiriyordu. Bruno yavaş yavaş şişman ve çekingen bir çocuk oldu. Anneanne hemen hemen hiçbir şey yemiyordu. Pazar sabahları biraz daha geç kalkardı. Bruno da onun yatağına gider, anneannesinin sıska bedenine sarılırdı. Kimi zaman elinde bir bıçakla, gece yarısı onu kalbinden hançerlediğini düşlerdi. Ardından, cesedine kapanıp hüngür hüngür ağladığını görürdü. Kısa bir süre sonra da kendisinin öleceğini hayal ederdi.

Anneanne, 1966'nın sonunda, adresini Bruno'nun babasından öğrenen kızından –kızı, kocasıyla her yıl Noel'de yazışıyordu– bir mektup aldı. Janine, geçmişe ilişkin özel bir pişmanlıktan söz etmeden, "Babamın öldüğünü ve senin taşındığını öğrendim," demekle yetiniyor, California'yı terk edip Güney Fransa'ya yerleşeceğini bildiriyordu. Ama adres belirtmiyordu.

Yaşlı kadın 1967 Martı'nda bir sabah, kabak kızartması yapmaya çalışırken, kızgın yağ tavasını devirdi. Son bir çabayla apartmanın merdivenlerine çıktı, feryatlarına komşuları yetişti. Bruno, akşam okul çıkışında karşısında üst kattaki Madam Haouzi'yi buldu. Kadın çocuğu doğru hastaneye götürdü. Anneannesini birkaç dakika görmesine izin verildi. Yaraları çarşafların altındaydı. Çok morfin yapılmıştı; ama kadıncağız yine de Bruno'yu tanıdı, elini tuttu; ardından çocuğu dışarı çıkardılar. Yaşlı kadının kalbi gece pes etti.

Bruno ölümle ikinci kez karşılaşmıştı. Ve ikinci kez olayların anlamını neredeyse tümüyle kaçırıyordu. Yıllar sonra bile, başarılı olduğu bir Fransızca ödevinden ya da

bir kompozisyon çalışmasından anneannesine söz etmek istiyordu. Kuşkusuz hemen sonra da öldüğünü anımsıyordu; ama bu gidip gelen bir düşünceydi ve aralarındaki diyaloğu hiç koparmıyordu. Edebiyat öğretmenliği yapma hakkını elde ettiğinde de, sınav notlarını anneannesiyle uzun uzun yorumladı. Ancak, bu olaya o dönemde ara sıra inanıyordu. Kutlama için iki kutu kestane püresi almıştı; bu onların son büyük sohbeti oldu. Yükseköğrenimi bitip de ilk öğretmenlik görevine atandığında, değiştiğini, anneannesiyle eskisi gibi ilişki kuramadığını fark etti. Anneannenin görüntüsü yavaş yavaş duvarın ardında yok oluyordu.

Cenazenin ertesi günü tuhaf bir sahne yaşandı. İlk kez birlikte gördüğü annesi ile babası, çocuğu ne yapacaklarını uzun uzun tartıştı. Marsilya'daki dairenin büyük odasındaydılar; Bruno yatağına oturmuş onları dinliyordu. Sizden söz edildiğini duymak her zaman ilginçtir; hele konuşanlar sizin varlığınızdan haberdar görünmüyorlarsa. İnsan kendinden geçebilir, bu da hiç fena değildir. Kısacası Bruno doğrudan onu ilgilendirmiyormuş gibi bir duygu içindeydi. Oysa bu görüşme yaşamında önemli bir rol oynayacaktı ve sonraları, hiçbir zaman gerçek bir heyecan duymadan, bunu birçok kez anımsadı. O gün, yemek odasında, uzun boylarıyla genç tavırlarından etkilendiği bu iki yetişkin insanla kendisi arasında doğrudan bir bağ, tensel bir bağ kurmayı başaramıyordu. Bruno eylülde orta bire başlayacaktı. Bir yatılı okul bulunması ve babasının hafta sonları onu Paris'te yanına alması kararlaştırıldı. Annesi de tatillerde ara sıra yanına almaya çalışacaktı. Bruno'nun bir itirazı yoktu; bu iki insan ona doğrudan düşmanmış gibi gelmiyordu. Zaten ne olursa olsun, gerçek yaşam anneannesiyle birlikteki yaşamıydı.

8

Omega hayvan

Bruno lavaboya yaslandı. Pijamasının üstünü çıkardı. Küçük beyaz göbeğinin kıvrımları lavabonun fayansına dayandı. On bir yaşındaydı. Her akşamki gibi dişlerini yıkamak istiyordu. Temizliğinin olaysız geçeceğini umuyordu. Ama Wilmart, önce tek başına yaklaştı ve Bruno'ya bir omuz attı. Çocuk korkudan titreyerek gerilemeye başladı; peşinden neler geleceğini az çok biliyordu. "Bırakın beni..." dedi cılız bir sesle.

Pelé de yaklaştı. Ufak tefek, gürbüz, son derece güçlü bir çocuktu. Okkalı bir tokat patlattı ve Bruno ağlamaya başladı. Ardından çocuğu itip ayaklarından yakalayarak yerde sürüdüler. Tuvaletlerin oraya gelince, zorla pijamasının altını çıkardılar. Pipisi ufacık ve henüz küçük çocuklarınki gibi kılsızdı. İkisi saçlarından tutup ağzını açması için zorladılar. Pelé hela fırçasını Bruno'nun yüzüne sürdü. Bokun tadını duyumsadı. Bağırmaya başladı.

Brasseur de ötekilere katıldı. On dört yaşındaydı. Sınıfın en yaşlısıydı. Bruno'ya çok kalın ve büyük görünen çükünü çıkarttı. Tam tepesinde durup yüzüne işedi. Bir gün önce de, Bruno'yu çükünü ağzına almaya ve kıçını yalamaya zorlamıştı; ama bu akşam böyle bir istek duymuyordu. Alaycı bir biçimde, "Clément senin kamış çıplak, kıllarının çıkmasına yardım etmeli..." dedi. Bir işaretiyle ötekiler pipinin çevresini tıraş sabunuyla köpürttüler. Brasseur bir ustura açtı, keskin tarafını yaklaştırdı. Bruno korkudan altına yaptı.

1968 Martı'nın bir gecesi, gözetmenlerden biri onu avlunun dibindeki keneflerde büzüşmüş, çıplak ve üstü

başı bok içinde bulmuştu. Bir pijama giydirip başgözetmen Cohen'e götürmüştü. Bruno, konuşmak zorunda kalacağından korkmuştu; Brasseur'ün adını vermeye çekiniyordu. Oysa Cohen gece yarısı uyandırılmasına karşın, onu sevecenlikle karşılamıştı. Emrindeki gözetmenlerin tersine, öğrencilerle "siz" diyerek konuşurdu. Burası çalıştığı üçüncü yatılı okuldu ve en berbatı da değildi. Kurbanların hemen hemen her zaman cellatlarını ele vermeyi redettiklerini biliyordu. Yapabileceği tek şey, altıncı sınıfların yatakhanesinden sorumlu gözetmeni cezalandırmaktı. Bu çocukların çoğu anne babaları tarafından terk edilmişlerdi. Cohen onlar için tek otoriteydi. Onları daha yakından denetlemek, suçtan önce duruma el koymak gerekirdi ama bu olanaksızdı. İki yüz öğrenci için beş gözetmen vardı. Bruno çıktıktan sonra, Cohen kendine bir kahve yaptı ve altıncı sınıfların dosyalarını karıştırmaya başladı. Pelé ve Brasseur'den kuşkulanıyordu, ama hiçbir kanıtı yoktu. Onları bir sıkıştırsa okuldan attırmaya kararlıydı. Tüm ötekileri de yırtıcılığa sürüklemek için, birkaç saldırgan ve acımasız çocuk yeterliydi. Erkek çocukların çoğu, özellikle çeteler halinde bir araya geldiklerinde, en zayıfları aşağılama ve işkence yapma eğilimine kapılıyordu. Hele delikanlılık çağının başlarında, vahşetleri görülmedik boyutlara ulaşırdı. Cohen yasaların denetiminde tutulmadığında, insanın nasıl davranacağı konusunda hiç de hayalci değildi. Meaux'daki yatılı okula geldiğinden beri öğrencilerin kendisinden çekinmelerini sağlamıştı. Simgelediği yasallık sığınağı da olmasa Bruno gibi çocuklara yapılabilecek eziyetlerin hiç sınır tanımayacağını biliyordu.

Bruno altıncı sınıfta kalarak rahatladı. Pelé, Brasseur ve Wilmart yediye geçtiler; artık ayrı bir yatakhanede olacaklardı. Ne yazık ki, "68 Olayları" sonucu bakanlığın

aldığı kararlar doğrultusunda, yatılı okul öğretmenliği kadroları kısıtlandı ve öğrencilerin kendi kendilerini denetlemesini öngören bir sistem benimsendi. Bu önlem dönemin havasına uygundu, ayrıca maaş giderlerini azaltma gibi bir yararı da vardı. Bir yatakhaneden ötekine geçmek kolaylaştı. Yedinci sınıflar haftada en az bir kez küçüklerin yatakhanesinde şamata düzenleme alışkanlığı edindiler. Bir, bazen iki kurban seçip gösteriye başlıyorlardı. Aralık ayının sonuna doğru, okula ders yılı başında gelen, zayıf ve ürkek bir çocuk olan Jean-Michel Kempf işkencecilerden kaçmak için kendini camdan attı. Düşmesi ölümle sonuçlanabilirdi, ama şans eseri birkaç kırıkla atlattı. Topuğu çok hasar görmüştü, kemik parçalarını birleştirmek zor oldu. Sakat kalacağı anlaşıldı. Cohen kuşkularını güçlendiren geniş bir soruşturma başlattı. Tüm yadsımalarına karşın, Pelé'ye üç gün uzaklaştırma verdi. Hayvan topluluklarının tümü, üyelerinin gücüne bağlı bir egemenlik dizgesine dayalı olarak işler. Bu dizgenin temel özelliği kesin bir hiyerarşiye dayanmasıdır: grubun en güçlü erkeğine "*alfa* hayvan" denir. Bunun ardından, kuvvetçe ikinci olan "*beta* hayvan" gelir ve böylelikle, hiyerarşideki en güçsüz hayvana, "*omega* hayvan"a dek gidilir. Hiyerarşideki konumlar, genellikle dövüş törenleriyle belirlenir; alt sıralardaki hayvanlar, zaferi kazanmaları durumunda sıralamada yükseleceklerini bildiklerinden, üstteki hayvanları kışkırtarak konumlarını iyileştirmeyi denerler. Bir üst sıra, beslenmede öncelik, gruptaki dişilerle çiftleşme gibi bazı ayrıcalıkları da birlikte getirir. Bu arada, en güçsüz hayvan boyun eğme konumu (çömelme, kıçını dönme) benimseyerek kavgadan kaçabilir. Bruno pek elverişli bir konumda bulunmuyordu. Hayvan topluluklarında yaygın olan saldırganlık ve egemenlik, şempanzelerde (*Pan troglodytes*) zayıf hayvana karşı nedensiz şiddet eylemleriyle kendini gösterir. Bu

eğilim ilkel insan topluluklarında ve gelişmiş toplumlarda çocuk ile genç erişkinde doruğuna ulaşır. "Acıma" ya da başkasının acısıyla özdeşleşme daha sonra ortaya çıkar; acıma çabucak "ahlak yasası" biçiminde dizgeleştirilir. Meaux Lisesi yatılı bölümünde de Jean Cohen, ahlak yasasını temsil ediyordu ve bundan sapmaya hiç mi hiç niyeti yoktu. Nazilerin Nietzsche felsefesini abartılı kullanmalarını hiç benimsemiyordu; ona göre, acıyı paylaşmayı yadsıyan, ahlak yasasından uzaklaşan, arzuyu ve arzunun egemenliğini öngören Nietzsche felsefesi, doğal olarak nazizme götürüyordu. Kıdemi ve diplomaları göz önünde tutulduğunda lise müdürü olabilirdi, ama isteyerek başgözetmenlikte kalıyordu. Genel müfettişliğe birçok dilekçe yazarak yatılı okullardaki öğretmen kadrolarının azaltılmasından yakındı; ama bu dilekçelerden hiçbir sonuç çıkmadı. Hayvanat bahçelerinde, erkek kanguru (*Macropodidae*), genellikle bakıcısının dikey konumunu kavga için bir meydan okuma biçiminde algılar. Bakıcı sakin kanguruların özelliğine uygun olarak eğik durursa, kangurunun saldırganlığı yatışabilir. Jean Cohen'in sakin kanguruya dönüşme gibi bir niyeti hiç yoktu. Michel Brasseur'ün az gelişmiş hayvanlarda görülen bencilliğin doğal evrimsel aşaması olan kötülüğü, arkadaşlarından birini ömür boyu sakat bırakmıştı. Bu kötülük Bruno gibi çocuklarda da, büyük bir olasılıkla geri dönüşsüz ruhsal hasarlar bırakacaktı. Sorgulamak için Brasseur'ü çalışma odasına çağırdığında, ne ona duyduğu kızgınlığı ne de okuldan uzaklaştırma niyetini gizlemeyi düşünüyordu.

Babası her pazar akşamı, Mercedes'iyle Bruno'yu okula getirirken çocuk Nanteuil-les-Meaux yakınlarında titremeye başlıyordu. Okulun görüşme salonu, Courteline, Moissan gibi ünlü mezunların kabartmalarıyla süs-

lüydü. Fransız yazar Georges Courteline kentsoyluların ve yöneticilerin yaşamının saçmalığını yergiyle ele alan anlatılar yazmıştır. Fransız kimyacı Henri Moissan da (1906 Nobel Ödülü sahibi), elektrikli fırının kullanımını geliştirmiş, silisyum ve flüoru yalıtmıştır. Babası, okula her zaman akşam yedideki yemeğe yetişecek biçimde, tam saatinde getiriyordu. Bruno genellikle yalnızca, gündüzlülerle birlikte yenilen öğle yemekleriyle karnını doyurmayı başarıyordu. Akşamları yatılılar kendi aralarında oluyordu. Sekiz kişilik masalarda, başköşelere büyükler oturuyordu. Dilediklerı kadar tabaklarını doldurduktan sonra, kalanlara küçüklerin dokunmasını engellemek için yemeğin içine tükürüyorlardı.

Bruno her pazar konuyu babasına açıp açmamakta duraksıyor, sonunda bunu olanaksız görüyordu. Babası bir erkek çocuğun kendini savunmayı öğrenmesinin iyi olacağını düşünüyordu; gerçekten de Bruno'dan daha büyük olmayan bazı çocuklar karşılık verip başa baş kavga ediyor ve sonunda kendilerini saydırmayı başarıyorlardı. Serge Clément, kırk iki yaşında, köşeyi dönmüş bir adamdı. Petit-Clamart'da bir bakkal dükkânı işleten anne babanın çocuğu şimdi, biri Neuilly'de, öteki Vésinet'de, üçüncüsü de İsviçre'de Lozan yakınlarında estetik cerrahide uzmanlaşmış üç kliniğin sahibiydi. Ayrıca, eski karısı California'da yaşamaya gidince, kazancın yarısını paylaşarak Cannes'daki kliniğin yönetimini de üstlenmişti. Uzun zamandan beri ameliyatlara girmiyordu, ama iyi yönetici denilen bir adamdı. Oğluna nasıl davranması gerektiğini tam olarak bilmiyordu. Çok zamanını almaması koşuluyla, onun için iyi şeyler yapmak istiyordu; kendisini biraz suçlu görüyordu. Bruno'nun geldiği hafta sonları, genellikle metreslerini çağırmaktan kaçınıyordu. Lokantalardan yemek getirtiyor, baş başa yedikten sonra televizyon izliyorlardı. Hiç oyun bilmi-

yordu. Bruno bazen gece kalkıp buzdolabına gidiyordu. Mısır gevreklerini bir kâseye doldurup üstüne süt ve krema döküyor, tümünü kalın bir şeker tabakasıyla örtüyordu. Ardından yiyordu. Midesi bulanıncaya dek birkaç kâse yiyordu. Karnı şişiyordu. Bundan zevk alıyordu.

9

1970 yılı, henüz etkisini yitirmeyen sansürün girişimlerine karşın, törelerin evrimi alanında erotik tüketimin hızla yayıldığı bir yıl olarak belirginleşti. 60'lı yılların "cinsel özgürlüğü"nü geniş halk kitlelerine yaymaya yönelik *Hair* müzikali büyük bir başarı elde etti. Güney plajlarında çıplak memeler çabucak yaygınlaştı. Paris'teki "sex shop"ların sayısı birkaç ay içinde üçten kırk beşe çıktı.

Eylülde Michel lise bire girdi ve ikinci yabancı dil olarak Almanca öğrenmeye başladı. Almanca dersleri sırasında Annabelle'le tanıştı.

O dönemde Michel'in mutluluk konusundaki düşünceleri ılımlıydı. Daha doğrusu bu konu üzerinde gerçek anlamda hiç durmamıştı. Söyleyebilecekleri babaannesinin düşünceleriydi, o da doğrudan çocuklarına aktarmıştı. Babaannesi Katolik'ti ve De Gaulle'e oy verirdi; iki kızı da komünistlerle evlenmişti; ama bu pek bir şey değiştirmedi. İşte çocukluğunda savaşın yoksunluklarını öğrenen, Kurtuluş'ta yirmi yaşında olan bu kuşağın düşünceleri; işte çocuklarına bırakmak istedikleri dünya. Kadın evde oturur ve ev işleriyle uğraşır (ama elektrikli ev aletleri işini çok kolaylaştırır; ailesine ayıracak çok zamanı vardır). Erkek dışarıda çalışır (ama makineleşme

daha kısa süre çalışmasını sağlar ve işi eskisi gibi yorucu değildir). Çiftler sadık ve mutludur. Kentlerin dışında (banliyölerde) güzel evlerde yaşarlar. Boş zamanlarında, eğer yolculuk yapıp başka bölgelerin, başka ülkelerin yaşam biçimlerini ve kültürlerini öğrenmeyi yeğlemezlerse, el işleriyle, bahçeyle, güzel sanatlarla uğraşırlar.

Jacob Wilkening, Batı Friesland'daki Leeuwarden' de doğmuştu. Fransa'ya dört yaşında geldiğinden Hollandalı köklerine ilişkin bilinci bulanıktı. 1946'da en iyi arkadaşlarından birinin kız kardeşiyle evlenmişti. Kız on yedi yaşındaydı ve başka bir erkek tanımamıştı. Wilkening kısa süre bir mikroskop fabrikasında çalıştıktan sonra, özellikle Angénieux ile Pathé'ye iş yapan, hassas optik aletler üreten bir şirket kurmuştu. O dönemde Japon rekabeti henüz yoktu. Fransa, bazıları Schneider'lerle ve Zeiss'larla boy ölçüşebilecek mükemmel objektifler üretiyordu. Şirketin işleri yolundaydı. Çiftin iki çocuğu oldu, 1948'de ve 1951'de. Uzun süre sonra da, 1958'de Annabelle doğdu.

Mutlu bir ailede doğan (yirmi yıllık evlilikleri boyunca anne babasının ciddi hiçbir kavgaları olmamıştı) Annabelle, kendi yazgısının da aynı olacağını biliyordu. Michel'le karşılaşmasından önceki yaz boyunca bu konuyu düşünmeye başladı; on üçünü sürüyordu. Dünyanın bir yerlerinde tanımadığı, onu da tanımayan bir çocuk vardı, ama yaşamını onunla birleştirecekti. Annabelle onu mutlu etmeye çalışacak, çocuk da Annabelle'i mutlu etmeye çalışacaktı. Ama bu çocuğun nasıl bir şey olabileceğini bilmiyordu. İşin kafa karıştıran yanı da buydu. *Journal de Mickey*'de yayımlanan bir okur mektubunda kendi yaşındaki bir kız da aynı sorunu dile getiriyordu. Yanıt iç rahatlatıcıydı: "Kaygılanma küçük Coralie, onu tanımayı başarırsın."

Almanca ödevlerini birlikte yaparken çıkmaya baş-

ladılar. Michel sokağın öteki tarafında, elli metre ötede oturuyordu. Perşembelerini ve pazarlarını giderek daha sık birlikte geçirmeye başladılar; Michel öğle yemeğinden hemen sonra geliyordu. Küçük kardeşi, bahçeye bir göz attıktan sonra, "Annabelle, nişanlın..." diye haber veriyordu. Kızarıyordu, ama anne babası onunla alay etmekten kaçınıyorlardı. Annabelle, onların da Michel'i sevdiklerinin farkındaydı.

Meraklı bir çocuktu Michel; futbol ve varyete şarkıcıları konusunda bir şey bilmiyordu. Sınıfında sevilmeyen biri değildi, birçok kişiyle konuşurdu; ama ilişkileri sınırlıydı. Annabelle'den önce hiçbir sınıf arkadaşı evine gelmemişti. Yalnız başına düşünmeye, düş kurmaya alışmıştı; bir kız arkadaşın varlığına yavaş yavaş alıştı. Genellikle bisikletle geziye çıkıp Voulangis yamacına tırmanıyorlardı. Ardından Grand Morin Vadisi'ne bakan bir tepeye dek kırlarda, ormanlarda yürüyorlardı. Otlar arasında dolaşıp onları tanımayı öğreniyorlardı.

10

Her şey Caroline Yessayan'ın yüzünden

1970 ders yılının başında Bruno'nun yatılı okuldaki konumu birazcık iyileşti. Lise bire başlıyordu, artık büyükler arasında sayılmaya başlamıştı. Lise birlerden son sınıflara kadarki öğrenciler, öteki kanattaki yatakhanelerde, dört yataklı bölmelerde yatıyorlardı. Bruno, saldırgan çocuklar için tümüyle ezilmiş ve aşağılanmıştı; yavaş yavaş başka kurbanlara yöneldiler. Aynı yıl Bruno kızlarla

ilgilenmeye başladı. Ender de olsa, kız ve erkek yatılılar zaman zaman ortak geziler yapıyorlardı. Havanın güzel olduğu perşembe öğleden sonraları, Meaux'nun dışındaki Marne kıyılarında plaj gibi düzenlenmiş yere kadar gidiyorlardı. Langırt ve tilt makineleriyle dolu bir kafe vardı; ama gerçek ilgi odağını cam kafesteki bir piton oluşturuyordu. Erkekler hayvanı kışkırtmaya çalışarak eğleniyor, gövdesine parmaklarıyla vuruyorlardı; titreşimler hayvanı çılgına çeviriyor, bitkin düşene dek, var gücüyle camlara çarpıyordu. Bruno, ekim ayında bir öğleden sonra Patricia Hohweiller'la konuştu. Patricia yetimdi ve okuldan yalnızca tatillerde ayrılıp Alsace'daki amcasına gidiyordu. Sarışın ve ince bir kızdı, çok hızlı konuşuyor, değişken yüzü bazen tuhaf bir gülümsemeyle hareketsizleşiyordu. Bruno, ertesi hafta, Patricia'yı bacaklarını açmış Brasseur'ün dizlerinde otururken görünce korkunç bir darbe yedi; Brasseur kızı belinden tutmuş, dudaklarından öpüyordu. Buna karşın, Bruno genel bir sonuç çıkarmadı. Kendisini yıllarca korku içinde yaşatan bu hödükler kızlar karşısında başarılılarsa bunun tek nedeni asılmaya cesaret etmeleriydi. Öte yandan Bruno, Pelé'nin, Wilmart'ın, hatta Brasseur'ün, çevrede bir kız varsa küçüklere vurmaktan ya da onları aşağılamaktan kaçındıklarını fark etmişti.

Öğrenciler lise birden başlayarak sinema kulübüne üye olabiliyorlardı. Film gösterimleri perşembe akşamları, erkekler bölümünün dans salonundaydı; karma gösterimlerdi bunlar. Bruno bir aralık akşamı, *Vampir Nosferatu* filminden önce Caroline Yessayan'ın yanına oturdu. Bir saatten fazla düşündükten sonra, filmin sonuna doğru, sol elini yavaşça yanındaki kızın bacağına koydu. Olağanüstü birkaç saniye içinde beş mi, yedi mi; ama kesinlikle on saniyeden çok değil hiçbir şey olmadı. Kız kıpırdamıyordu. Bruno'yu büyük bir sıcaklık kaplamıştı, bayılmanın eşiğindeydi. Ardından, Caroline tek kelime

etmeden, sert de davranmadan Bruno'nun elini itti. Çok sonraları herhangi bir küçük yosmaya kamışını emdirirken sık sık bu korkunç mutluluk ânını düşünecekti; Caroline Yessayan'ın yavaşça elini ittiği ânı da düşünecekti. Küçük çocukta, her türlü cinselliğin, erotik amacın ötesinde, çok saf ve tatlı bir şeyler olmuştu. Yalnızca çekici bir bedene dokunma, çekici kollar arasında sıkılma isteğine kapılmıştı. Sevecenlik tavlamadan önce gelir, bu nedenle de umut vermemek çok güçtür.

Bruno, o akşam neden Caroline Yessayan'ın kolu yerine bacağını tutmuştu? (Kolunu tutsaydı, büyük bir olasılıkla kız ses çıkartmayacak ve aralarında güzel bir öykünün başlangıcı olacaktı; çünkü filmden önce kuyruktayken, Caroline yanına oturacak zamanı bulsun diye Bruno'yla isteyerek konuşmuş, kolunu iki koltuğu ayıran kolçağa koymuştu; gerçekten de, Bruno'yu uzun süre önce fark etmişti, ondan çok hoşlanıyor ve o akşam elini tutmasını içtenlikle istiyordu.) Büyük bir olasılıkla kızın eteğinin açık olması yüzünden ve saflığından, bunun boşuna böyle olmadığını düşündüğünden. Bruno, yaşı ilerledikçe, tiksintiyle çocukluğundaki duygulara yeniden kapılıyordu. Yazgısının çekirdeği arınıyor, her şey umarsız ve soğuk bir belirginliğin ışığında görünüyordu. 1970 Aralık ayının o akşamı, hiç kuşkusuz ilk çocukluğunun aşağılanmalarını ve kederini silme gücü Caroline Yessayan'ın elindeydi; bu ilk başarısızlıktan sonra (çünkü elini yavaşça ittikten sonra bir daha Caroline'le konuşmaya hiç cesaret edemedi) her şey daha güçleşmişti. Oysa, genel tavrı içinde Caroline Yessayan hiç de suçlu değildi. Tam tersine, yumuşak kuzu bakışlı, uzun kıvırcık ve siyah saçlı küçük Ermeni kızı Caroline Yessayan, içinden çıkılamayan aile sorunları yüzünden Meaux Lisesi'nin kasvetli yatılı kız bölümüne düşmüş Caroline Yessayan, kendi başına insanlık için bir umut kaynağıydı. Her şeyin yıkıcı bir boşluğa

dönüşmesindeki tek neden, küçük ve neredeyse acayip bir ayrıntıydı. Otuz yıl sonra Bruno bundan emindi; durumun gülünç öğelerine o zamanki gerçek değerlerini vererek durum şöyle özetlenebilirdi: Her şey Caroline Yessayan'ın mini eteği yüzünden olmuştu.

Bruno elini Caroline Yessayan'ın bacağına koyarken gerçekte ona evlenme teklif ediyordu. Erişkinliğinin başlangıcını bir geçiş döneminde yaşıyordu. Birkaç öncü bir yana –anne ve babası kötü birer örnek oluşturuyordu– önceki kuşak, evlilik, cinsellik ve aşk arasında olağandışı güçte bir bağ kurmuştu. Ücretli kesimin gelişmesi, 50'li yılların hızlı ekonomik büyümesi miras kavramının gerçek önemini koruduğu, giderek küçülen sınıflar dışında mantık evliliğini çökertmişti. Evlilik dışı cinselliğe hep çekingen yaklaşan Katolik Kilisesi, kuramlarına daha uygun gördüğü ("Onları erkek ve dişi olarak yarattı"),[1] doğal amacını oluşturan barış, bağlılık ve aşk uygarlığına doğru atılacak ilk adıma daha elverişli olan "aşk evliliği"ni coşkuyla karşılamıştı. O yıllarda, Katolik Kilisesi'nin karşısındaki tek tinsel güç sayılan Komünist Partisi de neredeyse aynı amaçlar doğrultusunda çalışıyordu. Bu nedenle, 50'li yılların gençleri ortak bir sabırsızlıkla "âşık olmayı" bekliyorlardı. Kırsal kesimden göç, buna bağlı olarak köy kökenli toplulukların dağılması, müstakbel eş seçiminin neredeyse sınırsız bir alanda yapılmasını sağlıyordu. Ayrıca bu etkenler söz konusu seçime büyük bir önem kazandırıyordu. (Çekirdek aileye indirgenmiş bir toplumsallığın belirgin anlatımı olan "büyük topluluklar" politikası da, 1955 Eylülü'nde Sarcelles'de ortaya atıldı.) Bu nedenle 50'li yıllar ile 60'lı yılların başı, haklı

1. Eski Ahit, "Yaratılış", 1:27.

olarak "aşk duygusunun gerçek altın çağı" diye nitelendirilebilir. Jean Ferrat ile Françoise Hardy'nin ilk dönem şarkıları, bugün hâlâ o dönemin havasını yansıtmaktadır.

Bununla birlikte, aynı dönemde Kuzey Amerika kökenli kitlesel şehvet tüketimi (Elvis Presley'in şarkıları, Marilyn Monroe'nun filmleri) Batı Avrupa'da yaygınlaşıyordu. Çiftlerin mutluluğunun maddi parçası buzdolabı ile çamaşır makinesine koşut olarak, "yetişkin flörtü"nün davranış modelini ortaya çıkartacak transistorlu radyo ile pikap da yaygınlaştı. 60'lı yıllarda üstü örtülü olan ideolojik çatışma, 70'li yıllarda *Mademoiselle Âge tendre* ve *20 Ans* dergilerinde, "Evlilik öncesinde ne kadar ileri gidilebilir?" sorusu çevresinde odaklaşarak patlak verdi. Aynı yıllarda, Kuzey Amerika kökenli şehvet ve cinsellik seçimi, özgürlükçü basın organlarında (*Actuel*'in Ekim 1970'te yayımlanan ilk sayısı ile *Charlie-Hebdo*'nun Kasım sayısı) güçlü bir destek buldu. İlke olarak kapitalizme karşı bir tavır içindeki bu dergiler, eğlence sanaiiyle temelde görüş birliği içindeydi: Yahudi-Hıristiyan kökenli ahlak değerlerinin yıkılması, gençliğin ve bireysel özgürlüğün yüceltilmesi. Çelişkili baskılar altında kalan genç kız dergileri, aşağıdaki gibi özetlenebilecek bir ayarlamaya gittiler: İlk evrede (diyelim on iki-on sekiz yaş arasında), genç kız çok sayıda çocukla "çıkar." ("Çıkmak" teriminin anlamsal bulanıklığı gerçek bir davranış bulanıklığının da yansımasıdır: Bir çocukla "çıkmak" tam olarak ne anlama gelir? Dudaktan öpüşmek mi, *petting* ve *deeppetting*'in[1] derin zevkleri mi, gerçek cinsel ilişkiler mi söz konusu? Erkeklerin memelerinize dokunmasına izin vermeli misiniz? Külot çıkartılmalı mı? Ya erkeğin cinsel organına ne yapmalı?) Patricia Hohweiller ile Caroline Yessayan için

1. (İng.) "Okşama"; "Erotik bölgeleri elle uyarma".

yanıtlar basit olmaktan çok uzaktı; sevdikleri dergiler bulanık, çelişkili yanıtlar veriyordu. İkinci evrede (liseyi bitirdikten biraz sonra), aynı genç kız (daha sonra Alman dergileri tarafından *big love* olarak nitelenen) "ciddi bir macera" yaşama gereksinimi duyuyordu. Bu durumda da belirgin soru, "Jérémie'yle birlikte aynı evde oturmalı mıyım?"dır. İlkece kesin olan bir ikinci evredir bu. Genç kız dergilerinin önerdiği ayarlamaların aşırı hassaslığı gerçekte, karşıt davranış modellerinin ardışık iki yaşam kesitine nedensiz biçimde yapıştırılması söz konusuydu ancak birkaç yıl sonra, boşanmaların yaygınlaştığının bilincine varılmasıyla ortaya çıkacaktı. Yine de, bu olmayacak şema, çevrelerindeki hızlı dönüşümden sersemleşmiş saf kızlar için uslu uslu benimsemeye çalıştıkları güvenilir bir yaşam biçimi oldu.

Annabelle için durum bambaşkaydı. Uyumadan önce Michel'i düşünüyor, uyandığında onu karşısında bulunca mutlu oluyordu. Derste başına eğlenceli ya da ilginç bir şey geldiğinde, hemen onu Michel'e anlatacağı ânı düşünüyordu. Herhangi bir nedenle görüşemedikleri günler, tedirgin ve üzgün olduğunu duyumsuyordu. Yaz tatili boyunca (ailesinin Gironde'da bir evleri vardı) her gün Michel'e mektup yazıyordu. Açıkça itiraf etmese de, mektuplar ateşli bir şey içermeyip yaşıtı bir erkek kardeşe yazabileceklerine benzese de, yaşamını kaplayan bu duygu, içini kemiren bir tutkudan çok bir dinginlik halesini çağrıştırsa da, zihninde yavaş yavaş beliren gerçek şuydu: Daha ilk anda, hiç aranmadan, gerçek biçimde hiç istemeden "büyük bir aşk"la karşı karşıya bulunuyordu. İlki iyisiydi, başkası olmayacaktı ve böyle bir soru sormanın bile anlamı yoktu. *Mademoiselle Âge tendre* dergisine göre, böyle bir durum olanaklıydı; kafa yormaya gerek yoktu, böyle bir şey hemen hemen hiç gerçekleşmezdi; ama son derece az rastlanan, neredeyse muci-

ze sayılabilecek ama tartışmasız biçimde belgelenmiş kimi durumlar da olabilirdi. Ve bu, dünyada başınıza gelebilecek en mutlu olaydı.

11

Michel o günlerden kalan bir fotoğraf saklıyordu; Annabelle'in ailesinin evinde, 1971 paskalya tatilinde çekilmişti. Kızın babası çikolatadan yumurtaları ağaçların ve çiçek öbeklerinin arasına saklamıştı. Fotoğrafta Annabelle sarı çiçeklerden oluşan bir öbeğin ortasındaydı ve çocuklara özgü o ciddiyetle dalları aralıyordu. Yüzü zarifleşmeye başlamıştı, olağanüstü güzel bir kız olacağı tahmin edilebilirdi. Kazağının altında göğüsleri hafifçe belli oluyordu. Paskalya günü nedeniyle çikolata yumurta saklama oyunu son kez yapılıyordu; gelecek yıl bu tür oyunlar için hayli büyük olacaklardı.

Yumurtalıkların salgıladığı progesteronla östradiolün etkisiyle on üç yaşından itibaren genç kızların kalçalarında ve memelerinde yağlı kabarıklıklar ortaya çıkar. Bu organlar iyi bir gelişmeyle dolgun, uyumlu ve yuvarlak bir görünüm alır. Seyredilmesi erkekte şiddetli bir istek uyandırır. Annesinin onun yaşındayken olduğu gibi, Annabelle'in de çok güzel bir vücudu vardı. Ama annesinin yüzü fazla bir özelliği olmayan, hoş bir yüzdü. Annabelle'in güzelliğinin acı şokunu belirtecek hiçbir şey yoktu, ama annesi korkmaya başlamıştı. Annabelle'in o iri mavi gözleri, göz kamaştırıcı açık sarı gür saçları mutlaka baba tarafından, ailenin Hollandalı kolundan geliyordu; ama yüzündeki o çarpıcı arılığı yalnızca eşsiz bir morfojenik rastlantı yaratabilirdi. Güzelliği olmasa, genç

kız, tüm sevilme şansını yitireceğinden mutsuz olurdu. Ona aldırmayan, acımasızca davranan kimse yoktu; ama saydam gibiydi, yürürken kimse bakmıyordu. Herkes varlığından rahatsızlık duyuyor, onu yok saymayı yeğliyordu. Tersine, aşırı bir güzellik, genç kızların alışılmış ve çekici güzelliğini çok çok aşan bir güzellik doğaüstü bir etki yaratır ve trajik bir yazgının ön belirtisiymiş gibi görülür. On beş yaşındaki Annabelle, yaş ve konum farkı gözetmeden bütün erkeklerin durup baktıkları ender genç kızlardandı. Hani, şu orta büyüklükteki bir kentin çarşısından geçişleri bile gençlerin ve olgun erkeklerin kalp atışlarını hızlandıran, yaşlılara iç çektiren genç kızlardandı. Bir kafede ya da bir sınıfta, her göründüğünde oluşan sessizliğin bilincine çabuk vardı; ama bu sessizliğin nedenini kavraması için yıllar gerekti. Crécy-en-Brie Ortaokulu'nda herkes onun Michel "ile birlikte" olduğunu kabullenmişti, ama böyle olmasaydı da hiçbir delikanlı onunla herhangi bir şey denemeye cesaret edemezdi doğrusu. Genç kızlardaki aşırı güzelliğin başlıca sakıncalarından birisi budur. Yalnızca deneyimli, arsız ve tasasız çapkınlar buna cesaret edebilirler; genellikle de, bekâret hazinelerini en aşağılık yaratıklar elde eder; bu da, böyle kızlar için umarsız bir çöküşün ilk evresini oluşturur.

Michel, 1972 Eylülü'nde Meaux Lisesi'nin birinci sınıfına girdi. Annabelle de orta üçe başladı. Bir yıl daha ortaokulda olacaktı. Michel liseden trenle dönüyor, Esbly'de tren değiştiriyordu. Crécy'ye genellikle 18.33 treniyle geliyordu. Annabelle onu istasyonda bekliyordu. Birlikte küçük kentin kanalları boyunca yürüyorlardı. Bazen doğrusu, çok ender olarak kafeye gidiyorlardı. Annabelle, artık günün birinde Michel'in kendisini öpmek, farklılaştığını duyumsadığı bu vücudu okşamak is-

teyeceğini biliyordu. Bu anı sabırla ve çok fazla kaygılanmadan bekliyordu; kendine güveniyordu.

Cinsel davranışın temel özellikleri doğuştan gelse de, yaşamın ilk yıllarının öyküsü, özellikle kuşlarda ve memelilerde, bu mekanizmanın harekete geçmesinde önemli bir yer tutar. Türün öteki bireyleriyle erken çağda dokunma ilişkisi köpekte, kedide, farede, kobayda ve makakta (*Macaca mulatta*) yaşamsal bir önem taşır. Çocuklukta anneyle temastan yoksun kalma, erkek farede, özellikle kur yapma davranışının bastırılması gibi önemli cinsel davranış bozukluklarına yol açar. Michel, yaşamı buna bağlı olduğundan mı nedir (gerçekten de büyük ölçüde bağlıydı) Annabelle'i öpmeyi beceremedi. Bazı akşamlar, onu çantası elinde trenden inerken gördüğünde kız öyle mutlu oluyordu ki, koşup kollarına atılıyordu. Birkaç saniye, mutlu bir felç durumunda öylece sarmaş dolaş kalıyor, ondan sonra konuşmaya başlıyorlardı.

Bruno da Meaux Lisesi'nde birinci sınıfta, başka bir şubedeydi; annesinin başka bir babadan ikinci bir oğlu olduğunu biliyordu; tüm bildiği buydu. Annesini çok az görüyordu. İki kez Cassis'teki villasına tatile gitmişti. Annesi yolculuğa çıkmış, gelip geçen birçok genci ağırlıyordu evinde. Bu genç insanlar magazin basınının hippiler dediği tiplerdi. Çalışmazlardı ve kaldıkları süre boyunca onlara, adını değiştirip kendine Jane dedirten Janine bakardı. Eski kocasının kurduğu estetik cerrahi kliniğinin yani sonuçta, bazı tuzu kuru kadınların zamanın yol açtığı yıpranmaya karşı mücadele ya da kimi doğal kusurlarını düzelttirme isteklerinin gelirleriyle yaşıyorlardı. Küçük koylarda çırılçıplak yüzüyorlardı. Bruno mayosunu çıkarmayı kabul etmiyordu. Kendini bembeyaz, ufacık, iğrenç ve şişman buluyordu. Annesi, kimi zaman çocuklardan birini yatağına alıyordu. Kırk beş yaşına gelmişti bile; cinsel organı zayıflayıp biraz sark-

mıştı ama, çizgileri harikaydı. Bruno günde üç kez otuzbir çekiyordu. Kadınların cinsel organları hemen yanı başındaydı; bazen bir metreden az bir uzaklıktaydı. Ama Bruno bunların kendisine kapalı olduğunu çok iyi anlıyordu; öteki çocuklar daha büyük, daha yanık tenli ve daha güçlüydü. Bruno, uzun yıllar sonra küçük burjuvaların dünyasının, memur ve orta halli yöneticilerin dünyasının, o dönemde hippilerin temsil ettiği marjinal gençlerin dünyasından daha hoşgörülü, daha konuksever ve daha açık olduğunu anlayacaktı. "Saygıdeğer bir müdür kılığına bürünür, onlara kendimi kabul ettiririm," demeyi seviyordu Bruno. "Bunun için bir takım elbise, bir kravat ve bir gömlek almam yeter hepsi, C&A'da indirim döneminde 800 frank; gerçekte yalnızca kravat bağlamasını öğrenmem yeterli. Doğrusu bir de araba sorunu var aslında, orta halli yöneticinin yaşamındaki tek güçlük de bu; ama üstesinden gelinebiliyor, bir kredi alır, birkaç yıl çalıştıktan sonra başarırsın. Bunun tersine, marjinal kılığına bürünmek hiçbir işime yaramaz: Ne çok gencim ne yakışıklıyım ne de yeterince *cool*'um. Saçlarım dökülüyor, şişmanlamaya yatkınım; ayrıca, yaşlandıkça hem korkak ve duyarlı oluyorum, hem de benimsenmeme ve hor görülme belirtileri bana acı veriyor. Tek kelimeyle yeterince doğal, yani yeterince hayvan değilim bu da onulmaz bir kusur; ne dersem diyeyim, ne yaparsam yapayım, ne satın alırsam alayım, bu özrün üstesinden gelmeyi asla başaramayacağım, çünkü bu, doğal bir özrün tüm dehşetini taşıyor." Bruno, annesinde geçirdiği ilk tatilden sonra hippiler arasına asla kabul edilemeyeceğini anladı; güzel bir hayvan değildi, olamayacaktı da. Geceleri, açık kadın cinsel organlarını görüyordu düşünde. Aynı dönemlerde Kafka okumaya başladı. İlk kez bir soğukluk, tehlikeli bir donma duygusuna kapıldı; *Dava*'yı bitirdikten birkaç saat sonra bile, hâlâ sersemlemiş ve

laçkalaşmış durumda olduğunu gördü. Utançla belirlenmiş, insanların birbirleriyle sonsuz bir boşlukta rastlaştıkları bu ağır çekim evrenin olanaksızlığını ve tamı tamına kendi zihinsel evrenine benzediğini hemen anladı. Evren yavaş ve soğuktu. Bununla birlikte, kadınların apışarasında bulunan sıcak bir şey vardı; ama o şeye de ulaşamıyordu.

Bruno'nun kötüleştiği giderek daha belirginleşiyordu; arkadaşı yoktu, kızlardan korkuyordu, ergenlik çağı genelde tam bir başarısızlıktı. Babası bunun farkına varıyor ve artan bir suçluluk duygusuna kapıldığını görüyordu. 1972 Noeli'nde bu konuyu görüşmek üzere eski karısını çağırdı. Konuşma sırasında, Bruno'nun üvey kardeşinin de aynı lisede, onun gibi (başka bir şubede olsa da) birinci sınıfta olduğu ve hiç karşılaşmadıkları ortaya çıktı. Bu durum, ikisinin de sorumlu oldukları iğrenç bir aile parçalanmasının simgesi olarak babayı çok etkiledi. İlk kez otoritesini kullanarak, Janine'in, kurtarılabilecek olanı kurtarabilmek amacıyla ikinci oğluyla ilişki kurmasını şart koştu.

Janine, Michel'in babaannesinin kendisi hakkında iyi duygular beslemediğini biliyordu; buna karşın buluşma, düşündüğü kadar kötü olmadı. Porche'sini Crécy-en-Brie'deki köşkün önüne park ettiği sırada, yaşlı kadın elinde sepetle çıktı. "Onu görmenizi engelleyemem, ne de olsa oğlunuz," dedi sert bir biçimde. "Alışveriş yapmaya gidiyorum, iki saat sonra döneceğim; döndüğümde gitmiş olmanızı istiyorum." Ardından, sırtını dönüp gitti.

Michel odasındaydı; Janine kapıyı itip içeri girdi. Ona sarılmayı düşünmüştü, ama bunun için davrandığında Michel en az bir metre geriye gitti. Büyüdükçe, çarpıcı bir biçimde babasına benzemeye başlamıştı: aynı

ince sarı saçlar, çıkık elmacıkkemikli aynı sivri yüz. Hediye olarak bir pikap ile Rolling Stones'un bir sürü albümünü getirmişti. Michel hepsini tek kelime etmeden aldı (pikaba bir şey yapmayacak ama plakları birkaç gün sonra parçalayacaktı). Odası çok sadeydi, duvarlarda hiçbir afiş yoktu. Yazı masasının üstünde bir matematik kitabı açık duruyordu. "Ne bu?" diye sordu. Michel, "Diferansiyel denklemler," yanıtını verdi kısaca. Yaşamından söz etmeyi, Michel'i tatile çağırmayı düşünmüştü ama bunun olanaksızlığını açıkça görüyordu. Kardeşinin yakında onu ziyarete geleceğini söylemekle yetindi. Michel başını sallayıp onayladı. Neredeyse bir saatten beri oradaydı ve suskunluklar uzamaya başlamıştı ki, Annabelle'in sesi bahçede yankılandı. Michel pencereye fırladı ve kıza girmesini söyledi. Janine bahçe kapısından giren genç kıza bir göz attı. "Kız arkadaşın da güzelmiş..." diye bir gözlem yaptı, hafifçe dudak bükerek. Michel bu sözleri hakaret gibi algıladı, yüzü değişti. Janine, Porche'sine binerken Annabelle'le karşılaştı, gözlerinin içine baktı; bakışları kin doluydu.

Michel'in babaannesi Bruno'ya karşı bir nefret beslemiyordu; o da, bu soysuzlaşmış annenin bir kurbanıydı, yaşlı kadın durumu böyle görüyordu; kestirme ama sonuçta doğru bir görüştü. Bruno her perşembe öğleden sonraları Michel'i ziyaret etmeyi alışkanlık edindi. Crécy-la-Chapelle trenine biniyordu. Her olanak bulduğunda (hemen hemen her zaman da olanak buluyordu) yalnız bir genç kızın karşısına oturuyordu. Çoğu ya bacak bacak üstüne atmış ya şeffaf bluzlu ya da başka şeyliydi. Tam karşılarına da değil, biraz çaprazlarına, ama genellikle aynı sıraya, iki metreden yakına bir yere oturuyordu. Sarı ya da siyah saçları görür görmez cinsel organı sertleşiyordu; yer ararken, sıralar arasında dolaşır-

ken, donunun içinde ağrı artıyordu. Otururken cebinden bir mendil çıkartıveriyordu. Bir dosya açıp bacaklarının üstüne koyması yetiyordu; birkaç kere de işini bitiriyordu. Kimi zaman, çükünü çıkartırken kız bacak bacak üstüne atmaktan vazgeçerse, kendine dokunmasına bile gerek kalmıyordu; kızın küçük donunu görür görmez bir fışkırtmada boşalıveriyordu. Mendil bir güvenlik önlemiydi, daha çok klasörün sayfaları üstüne boşalıyordu: İkinci derece denklemlerin, SSCB'de kömür üretiminin üstüne. Kız elindeki dergiyi okumayı sürdürüyordu.

Uzun yıllar sonra, Bruno kuşku içindeydi. Bu olayları yaşamıştı; fotoğraflarını sakladığı ürkek ve şişman çocukla doğrudan bir ilişkisi vardı. Bu küçük çocuğun, isteğin kemirdiği şimdiki yetişkinle bir ilişkisi vardı. Çocukluğu sıkıntılı, erişkinliği berbat geçmişti; şimdi kırk iki yaşındaydı ve nesnel olarak henüz ölümden uzaktı. Yaşayacak daha ne kalmıştı? Belki, para vermeyi giderek daha kolaylıkla kabul edeceğini bildiği, birkaç ağıza verme. Bir amaca yönelik yaşam, anılara pek yer vermez. Cinsel organındaki sertleşmeler daha zor ve daha kısa süreli oldukça Bruno'yu hüzünlü bir dinginlik kaplıyordu. Yaşamının temel amacı cinsellikti. Artık bunu değiştirmenin olanaksızlığını biliyordu. Bruno, bu açıdan dönemini temsil eden bir örnekti. Erişkinliği sırasında, Fransız toplumunun iki yüzyıldan beri yaşadığı vahşi ekonomik rekabet belli ölçüde hafiflemişti. Ekonomik koşulların belirli bir eşitliğe doğru yönelmesi gerektiği, toplum tarafından giderek daha çok kabul ediliyordu. Politikacılar kadar şirket sorumluları da, sık sık İsveç sosyal demokrasisi örneğinden söz ediyordu. Bu nedenle Bruno kendini, ekonomik başarı yoluyla çağdaşlarını aşmaya pek istekli görmüyordu. Mesleki açıdan tek hedefi sonraları Cumhurbaşkanı Giscard d'Estaing'in çok haklı

olarak betimleyeceği "sınırları bulanık o büyük orta sınıf"ın içinde erimekti. Ama insan denen yaratık hiyerarşiler yaratmakta pek eli çabuktur. Kendini benzerlerinden üstün görmek için can atar. Ekonomik eşitlikte Avrupa demokrasilerine örnek oluşturan Danimarka ve İsveç, cinsel özgürlük örneği de veriyorlardı. Beklenmedik bir biçimde işçiler ile memurların yavaş yavaş bir araya geldiği bu orta sınıfta daha doğrusu bu orta sınıfın çocukları arasında yeni bir narsislik yarışması alanı açıldı. 1972 Temmuzu'nda, dil öğrenmek için Avusturya sınırı yakınlarında küçük bir Bavyera kenti olan Traunstein'a yaptığı gezi sırasında, grubundaki bir başka Fransız genci, Patrick Castelli, üç hafta içinde otuz yedi hatuna atlamayı başardı. Aynı süre içinde Bruno'nun skoru sıfırdı. Sonunda süpermarketteki bir satıcı kıza çükünü gösterdi neyseki kız kahkahayla güldü ve şikâyetçi olmadı. Patrick Castelli de, onun gibi kentsoylu bir ailedendi ve okulda başarılıydı; ekonomik yazgıları karşılaştırılabilecekti. Bruno'nun delikanlılık anılarının çoğu aynı türdendi.

Daha sonraları, ekonominin küreselleşmesi, nüfusun tümünü, alım gücü düzenli artan geniş bir orta sınıfta toplama düşlerini silip süpüren, çok daha acımasız bir rekabete yol açtı; giderek büyüyen toplumsal katmanlar yoksulluk ve işsizlikle yüz yüze geldi. Cinsel güç yarışmasının sertliği ise, tam tersine aynı ölçüde azalmadı.

Bruno, Michel'i tanıyalı yirmi beş yıl olmuştu. Bu korkunç zaman dilimi boyunca, çok az değiştiği izlenimini taşıyordu. Bir kişisel kimlik çekirdeği, ana özelliklerinde hiç şaşmayan bir çekirdek varsayımı, Bruno'ya çok kesin gibi geliyordu. Oysa kendi öyküsünün büyük parçaları kesin biçimde unutulup gitmişti. Ona hiç yaşanmamış gibi gelen aylar, yıllar vardı. Anı ve eğitici dene-

yimler açısından çok zengin olan erişkinlik döneminin son iki yılı için durum hiç de öyle değildi. Çok sonraları üvey kardeşi ona, "İnsan yaşamının belleği Griffiths'in sağlam bir öyküsüne benzer," diye anlatmıştı. Michel'in evindeydiler ve Campari içiyorlardı. Geçmişten çok seyrek olarak söz ederlerdi. Söyleşileri genellikle güncel, siyasal ve toplumsal olaylara ilişkindi. Ama o akşam geçmişe değindiler. "Yaşamının değişik dönemlerine ilişkin anılar var," diye özetledi Michel. "Bu anılar değişik biçimlere bürünürler; düşünceleri, hevesleri, yüzleri yeniden görürsün. Kimi zaman, demin bana sözünü ettiğin Patricia Hohweiller gibi, bugün yüzünü görsen bile tanıyamayacağın bir ad anımsarsın yalnızca. Kimi zaman, herhangi bir anıya bağlayamadığın bir yüz görürsün. Caroline Yessayan durumunda, ona ilişkin olarak tüm bildiklerin, elini bacağına koyduğun birkaç saniyelik bir kesinlikte odaklaşıyor. Griffiths'in sağlam öyküleri, 1984'te, gerçeğe benzer anlatıları kuantum ölçülerine bağlamak için ele alındı. Bir Griffiths öyküsü, değişik anlarda ortaya çıkan az çok rastlantısal bir dizi ölçüyle kurulmuştur. Her ölçü, bir ölçüden öbürüne değişen, belli bir fiziksel nicelik olgusunun, belli bir anda, belli bir değer alanında bulunduğunu gösterir. Örneğin, t_1 zamanında, bir elektronun ölçü biçimine bağlı bir yakınlıkla belirlenen belli bir hızı vardır; t_2 zamanında, uzamın başka bir alanında yer alır; t_3 zamanında belli bir spin değerinde yer alır. Bir ölçü altkümesinden yola çıkarak mantıksal açıdan sağlam ama doğru olduğu söylenemeyecek, yalnızca çelişkisiz savunulabilen bir "öykü" belirlenebilir. Belirli bir deneysel çerçevede, olanaklı dünyanın öykülerinden bazıları, Griffiths'in kurallı yazımıyla yeniden yazılabilir; bu durumda bunlara 'Griffiths'in Sağlam Öyküleri' denir ve her şey, dünya birbirinden ayrı, özlü ve yerleşik niteliklerle donanmış nesnelerden oluşmuş gibi

gerçekleşir. Öte yandan, Griffiths'in bir dizi ölçüden kalkarak yeniden yazılabilen sağlam öykülerinin sayısı, genellikle 'bir'den biraz daha büyüktür. Kendi 'ben'inin bilincindesin; bu bilinç sana bir varsayım kurma olanağı verir: Kendi anılarından çıkarak kurabildiğin öykü, tek yönlü bir anlatı ilkesinde doğrulanan, sağlam bir öyküdür. Bir zaman diliminde direşkenlik gösteren, nesne ve özellikler ontolojisine boyun eğen yalın bir birey olarak bu nokta üstüne hiç kuşkun yok; sen zorunlu olarak sağlam bir Griffiths öyküsüne bağlanabilmelisin. Bu önsel varsayımı, gerçek yaşam alanı için kurarsın, düş alanı için değil."

"Ben'in bir yanılsama olduğunu düşünmek isterdim; ancak, acı veren bir yanılsama bu..." dedi Bruno yavaşça; ama Michel ne yanıt vereceğini bilemedi, Budizm üstüne hiçbir şey bilmiyordu. Konuşmaları kolay değildi, yılda en çok iki kez görüşüyorlardı. Gençken ateşli tartışmaları oluyordu, ama artık o dönemler geride kalmıştı. 1973 Eylülü'nde ikisi birlikte lise sona başladılar; iki yıl boyunca matematik ve fizik derslerini birlikte izlediler. Michel sınıf düzeyinin çok üstündeydi. İnsanların evreni –yavaş yavaş farkına varmaya başlıyordu– umut kırıcı, sıkıntı ve burukluk doluydu. Matematik denklemleri ona dingin ve güçlü sevinçler yaşatıyordu. Alacakaranlıkta ilerliyor ve birdenbire bir geçit buluyordu; birkaç formülle birkaç gözü kara faktorizasyonla, ışıltılı bir dinginlik eşiğine dek yükseliyordu. Kanıtlamanın birinci denklemi en heyecan verici olanıydı, çünkü, az ötede zihin karıştıran doğru henüz belirsizdi; sonuncu denklemse en göz kamaştırıcı, en sevindirici olanıydı. Aynı yıl Annabelle, Meaux Lisesi birinci sınıfına başladı. Dersler bittikten sonra üçü sık sık görüşüyordu. Ardından Bruno yatılı okula dönüyordu; Annabelle ve Michel de istasyona yöneliyorlardı. Durum tuhaf ve hüzünlü bir biçime bürünüyordu. Michel, 1974

başında "Hilbert uzayı"na daldı; sonra da ölçü kuramını öğrendi, Riemann'ın, Lebesgue'in, Stieltjes'in integralleriyle tanıştı. Aynı dönemde Bruno, Kafka okuyup trende otuzbir çekiyordu. Mayıs ayında bir öğleden sonra, Chapelle-sur-Crécy'de yeni açılan yüzme havuzunda, çükünü iki kıza göstermek için havlusunun eteklerini açma sevinci yaşadı. Kızların birbirini dirsekleyerek gösterisiyle ilgilendiklerini fark etmesi, özellikle sevinmesine yol açtı. İçlerinden gözlüklü, ufak tefek esmer olanıyla uzun uzun bakıştı. Başkasının ruhsal durumuyla gerçek anlamda ilgilenemeyecek derecede mutsuzluk ve yoksunluk içinde olan Bruno, yine de üvey kardeşinin durumunun kendisininkinden daha da beter olduğunu görüyordu. Birlikte sık sık kafeye gidiyorlardı; Michel gülünç anoraklar giyip başlıklar takıyordu, langırt oynamayı bilmiyordu; daha çok Bruno konuşuyordu. Michel kıpırdamıyordu, giderek daha az konuşuyordu; Annabelle'e dikkatli ve donuk donuk bakıyordu. Annabelle vazgeçmiyordu, ona göre Michel'in yüzü başka bir dünyanın yorumuna benziyordu. Aynı dönemlerde Annabelle *Kreutzer Sonat*'ı okudu ve bu kitap aracılığıyla bir an Michel'i anladığını sandı. Yirmi yıl sonra Bruno'ya, bu çiftin dengesiz, olağandışı ve geleceksiz bir durumda bulunduğu çok açık geliyordu; insan geçmişi düşününce çoğu zaman yanıltıcı belli bir gerekircilik izlenimine kapılıyor.

12

Standart düzen

Devrim dönemlerinde, çağdaşlarında anarşik tutkular geliştirdiklerini söyleyip tuhaf bir gururla böbürlenme kolaylığına kaçanlar, bu acınası başarılarının, yalnızca kendiliğinden ortaya çıkan, belirli toplumsal koşulların tümünden kaynaklandığını görmüyorlar.

AUGUSTE COMTE,
Pozitif Felsefe Dersleri, Ders 48

Fransa 70'li yılların ortalarında, *Cennetin Hayaleti*, *Otomatik Portakal* ve *Valsçiler*'in[1] yarattığı skandalın başarısıyla sarsıldı: birbirlerinden çok ayrı bu üç filmin ortak başarısı, bir "genç" kültürü olgusunun ticari başarısını ortaya koyuyordu. Söz konusu kültür, temelde, daha sonraki yıllarda pazar payını artıracak olan cinselliğe ve şiddete dayalıydı. Sonradan zengin olan 60'lı yılların otuzundaki insanları, 1974'te gösterime giren *Emmanuelle*'de tam anlamıyla kendilerini buldular. Zamandan, egzotik yerlerden ve fantazmalardan yararlanmayı öneren Just Jaeckin' in filmi, kendi başına, köklü Hıristiyan kültürünün zevk uygarlığına giriş manifestosu niteliği taşıyordu.

Daha genel anlamda, törelerin özgürleşmesine yönelik hareket, 1974'te önemli başarılar elde etti. Paris'te 20 Mart'ta fiziksel gelişme ve bedenin önemi konusunda öncü bir rol üstlenecek olan ilk Vitatop kulübü açıldı. 5 Temmuz'da yasal reşitlik yaşının on sekiz olmasına ilişkin

1. Brian de Palma, 1974; Stanley Kubrick, 1971; Bertrand Blier, 1974.

yasa, 11 Temmuz'da da anlaşmalı boşanmaya ilişkin yasa kabul edildi; zina suçu Ceza Yasası'ndan çıkartıldı. 28 Kasım'da kavgalı oturumların ardından, sol partilerin desteğiyle, Simone Veil'in hazırladığı yorumcuların çoğu tarafından "tarihsel" olarak nitelenen kürtaj yasası çıktı. Gerçekten de, uzun yıllar Batı ülkelerinde çoğunlukta olan Hıristiyan antropolojisi, döllenmeden ölüme dek insan yaşamının her türüne sınırsız bir önem veriyordu; bu önem, Hıristiyanların, insan bedeninde bir ruhun –ilkece ölümsüz ve daha sonra Tanrı'ya bağlanmak için ayrılmış bir ruhun– varlığına inanmaları olgusuna bağlanır. Biyoloji alanındaki gelişmelerin zorlamasıyla, XIX. ve XX. yüzyıllarda, yavaş yavaş etik önerilerinde çok daha ılımlı, materyalist bir antropoloji gelişecekti. Bir yandan, aşamalı ayrışma durumunda bir hücre yığını olan cenine, özerk bir bireysel varoluş hakkı, birtakım toplumsal uzlaşıların (sakat bırakıcı genetik kusurların bulunmaması, ailenin onayı) bir araya getirilmesiyle tanınıyordu. Öte yandan da, sürekli çözülme durumunda bir organ yığını olan yaşlı insan, organik işlevlerinin yeterli koordinasyon göstermesi çekincesiyle yaşama hakkına gerçek anlamıyla önem verebiliyordu; insan yaşamına saygı kavramının ortaya atılması. Yaşamın iki ucundaki etik sorunların saptanması (kürtaj, on beş-yirmi yıl sonra da ötanazi), bundan böyle iki dünya görüşü, temelden karşıt iki antropoloji arasında aşılmaz karşıtlıkların etkenlerini oluşturacaktı.

Fransız hükümetinin önsel bilinemezci tutumu, materyalist antropolojinin ikiyüzlü, aşamalı, dahası hafiften sinsi başarısını kolaylaştıracaktı. Hiçbir zaman açıkça dile getirilmese de, insan yaşamının değerine ilişkin sorunlar, zihinlerde yol almayı sürdürdü. Bu sorunlar, Batı uygarlığının son on beş-yirmi yılında, depresif, hatta mazoşist genel bir havanın oluşmasında büyük ölçüde etkili oldu.

1974 yazı, on sekiz yaşına basan Bruno için önemli, dahası dönüm noktası sayılabilecek bir evre oldu. Uzun yıllar sonra, bir psikiyatra gitmeye başladığında, birçok ayrıntıyı değiştirerek bu dönemden sık sık söz etme fırsatı buldu. Doktor da, anlattıklarını çok beğeniyormuş gibi duruyordu. İşte Bruno'nun aktarmayı sevdiği kitabına uygun anlatım biçimi:

"Olay temmuz ayının sonlarına doğru gerçekleşti. Bir haftalığına Côte d'Azur'e annemin yanına gitmiştim. Ev yine konuklarla doluydu. O yaz annem bir Kanadalıyla sevişiyordu; tam bir oduncu yapısında, irikıyım bir gençti. Oradan ayrılacağım sabah çok erken uyandım. Güneş ısıtmaya başlamıştı bile. Odalarına girdim, ikisi de uyuyordu. Birkaç saniye duraksadım, sonra çarşafı çektim. Annem kıpırdadı, bir an gözlerini açacak sandım; bacaklarını hafifçe araladı. Cinsel organının önünde diz çöktüm. Elimi birkaç santimetre kalıncaya dek uzattım, ama dokunmaya cesaret edemedim. Otuzbir çekmek için çıktım. Annem evinde, hepsi de neredeyse yarı vahşi, çok sayıda kedi besliyordu. Bir taşın üstüne uzanmış ısınan yavru bir kara kediye yaklaştım. Evin çevresi çakıllı, bembeyaz, acımasız beyazlıktaydı. Otuzbir çektiğim sırada kedi bana birkaç kez baktı, ama boşalmadan önce gözlerini kapattı. Eğildim, yerden büyük bir taş aldım. Kedinin kafatası patladı, çevreye beyin parçaları sıçradı. Kedi ölüsünü taşlarla örtüp eve döndüm; kimse uyanmamıştı. Öğlene doğru annem beni elli kilometre kadar uzaklıktaki babamın evine götürdü. Arabada ilk kez Di Meola'dan söz etti. O da California'yı dört yıl önce terk etmiş; Ventoux yamaçlarında, Avignon yakınlarında büyük bir malikâne satın almış. Yazları, tüm Avrupa ülkelerinden, ayrıca da Kuzey Amerika'dan gelen gençleri ağırlıyordu. Annem bir yaz benim de oraya gidebileceğimi, bunun ufkumu genişleteceğini düşünü-

yormuş. Di Meola'nın öğretisi Brahma geleneğinde odaklaşıyormuş, ama anneme göre bağnazlığa ve tekelciliğe kaçmıyormuş. Sibernetiğin, NLP verilerinden ve Esalen' de geliştirilen program bozma tekniklerinden de yararlanıyormuş. Bireyi, ondaki derin yaratıcı potansiyeli özgürleştirmek söz konusuymuş. Çünkü nöronlarımızın yalnızca yüzde 10'unu kullanıyormuşuz.

'Ayrıca,' diye ekledi Jane bir çam ormanının içinden geçerken, 'orada yaşıtın gençlerle de tanışabilirsin. Bizimle kaldığın süre içinde, hepimiz cinsel alanda güçlüklerin olduğu izlenimi edindik.' Batılıların cinselliği yaşama biçiminin tümüyle sapkın ve bozuk olduğunu da ekledi. Birçok ilkel toplumda, ergenlik döneminin başında erginleme, kabilenin büyüklerinin denetiminde, doğal olarak yapılıyormuş. 'Ben senin annenim,' diye belirtti bir kez daha. Di Meola'nın oğlu David'i, 1963'te kendisinin erginlediğini eklemekten vazgeçti. David o sırada on üç yaşındaymış. İlk öğleden sonra, otuzbir çekmesini kolaylaştırmak için karşısında soyunmuş. İkinci öğleden sonra, kendisi David'inkini eline alıp otuzbir çekmiş ve emmiş. Üçüncü gün de, David sonunda sokabilmiş. Bu Jane için çok hoş bir anıydı. Genç oğlanınki sertmiş ve sertliğini birçok boşalmadan sonra bile, sonsuza dek koruyacak gibi görünüyormuş; Jane, herhalde bu andan sonra kesin olarak gençlere yönelmişti. 'Öte yandan' diye ekledi, 'erginleme hep yakın akraba çevresinin dışında yapılır. Bu dünyaya açılmak için zorunludur." Bruno irkildi ve sabahleyin, bakışlarını annesinin cinsel organına yönelttiğinde, onun uyarılıp uyarılmadığını sordu kendine. Oysa annesinin gözleminde şaşırtıcı bir şey yoktu; akrabalar arası cinsel ilişkinin tabu sayılması, kazlarda ve şebeklerde belgelenmişti. Araba Sainte-Maxime'e yaklaşıyordu."

"Babama geldiğimde" diye sürdürüyordu Bruno, "durumunun pek iyi olmadığını anladım. Yazın yalnızca iki hafta tatile gidebilmişti. O dönemde, tam bilincinde değildim ama, para sıkıntısı çekiyordu, işleri ilk kez kötü gitmeye başlamıştı. Daha sonraları bana her şeyi anlattı. Gelişen silikonlu meme pazarını tümüyle ıskalamıştı. Ona göre bu iş Amerikan pazarının dışına taşmayacak geçici bir modaydı. Kuşkusuz aptalcaydı bu yaklaşımı. Amerika Birleşik Devletleri'nden gelip de birkaç yıl içinde tüm Avrupa'yı sarmayan hiçbir moda örneği yok; hiç yok. Ortaklarından biri fırsattan yararlanıp kendi hesabına çalışmaya başlamış ve silikonlu memeleri reklam ürünü olarak kullanıp müşterilerinin büyük bir bölümünü kapmıştı."

Bu itiraf sırasında Bruno'nun babası yetmiş yaşındaydı ve kısa bir süre sonra sirozdan ölecekti. "Tarih yineleniyor," diye ekledi kadehindeki buzları şıkırdatarak. "Şu ahmak Poncet," (yirmi yıl önce çökmesine yol açan yetenekli genç cerrah söz konusuydu), "şu ahmak Poncet, çük uzatma işine yatırım yapmayı reddetti. Bunu kasaplık olarak görüyormuş ve erkek pazarının Avrupa'da bu modayı izleyeceğini düşünmüyormuş. Ahmak! Benim o dönemde olduğum kadar ahmak. Bugün otuz yaşında olsam, çük uzatma işine dalardım!" Bu mesaj, uyku halinin sınırında, karanlık bir düş içinde aktarılıyordu. O yaşın gereği, konuşma biraz yerinde sayıyordu.

Bruno'nun babası 1974'ün Temmuzu'nda, henüz çöküntüsünün birinci evresindeydi. Öğleden sonraları bir tomar San-Antonio ve bir şişe Bourbon'la odasına kapanıyordu. Yediye doğru çıkıp titreyen ellerle, ısmarlama gelen yemeği hazırlıyordu. Oğluyla konuşmaktan tam anlamıyla vazgeçmemişti, ama başaramıyordu, gerçekten başaramıyordu. İki günün sonunda hava gerçekten bunaltıcı oldu. Bruno, tüm öğleden sonralarını dışarıda geçirmeye başladı; yalnızca plaja gidiyordu.

Psikiyatr, öykünün bundan sonraki bölümünü daha az beğeniyordu, ama Bruno için çok önemliydi ve anlatmadan geçiştirmeye hiç niyeti yoktu. Sonuçta bu herif dinlemek için burada, alt tarafı bir memur değil mi?

"Kızcağız yapayalnızdı," diye sürdürdü Bruno. "Plajda her öğleden sonra yapayalnızdı. Zavallı bir zengin kızı, benim gibi; on yedi yaşındaydı. Tombul toramandı, çekingen yüzlü, bir yığın, sivilceli beyaz bir ten. Dördüncü günün öğleden sonrasında, yani dönüşümün arifesinde, havlumu aldım ve yanına oturdum. Yüzükoyun uzanmış, mayosunun sutyenini açmıştı. Söyleyebildiğim tek şey, anımsıyorum, 'Tatilde misin?' oldu. Başını kaldırıp baktı; kuşkusuz böyle parlak bir numara, belki de bu kadar aptalca bir soru beklemiyordu. Adlarımızı söyledik, adı Annick'miş. Bir an kalkması gerekti, kendi kendime sormaya başladım: Sutyenini arkadan bağlamaya çalışacak mı? Yoksa bana memelerini göstererek mi kalkacak? İkisi arası bir şey yaptı: Sutyeninin uçlarını yarım yamalak tutarak doğruldu. Son durumda, sutyenin takkeleri biraz yana kaymıştı ve memelerin yarısını kapatıyordu. Gerçekten iri memeleri vardı, hatta biraz pörsüktü, sonradan çok daha berbatlaşmışlardır herhalde. Çok cesaretli olduğunu düşündüm. Elimi yaklaştırdım ve takkenin altına soktum, yavaş yavaş memeyi avuçladım. Kıpırdamadı, ama biraz gerginleşti, gözlerini kapattı. Ellemeye devam ettim, meme uçları sertti. Yaşamımın en güzel anlarından biri olarak kaldı bu an.

Sonrası daha güçleşti. Onu eve götürdüm, doğru odama çıktık. Babamın onu görmesinden korkuyordum; her şeye karşın yaşamında çok güzel kadınlara sahip olmuş bir adamdı. Ama babam uyuyordu, gerçekte o öğleden sonra zil zurna sarhoştu; ancak gece onda uyanabildi. Tuhaf bir biçimde kız donunu çıkarmamı kabul etmedi. Bunu hiç yapmadığını söyledi; doğrusu bir erkekle

hiç böyle bir şey yapmamıştı. Ama hiç duraksamadan benimkini eline alıp büyük bir heyecanla otuzbir çektirdi. Gülümsediğini anımsıyorum. Ardından, çükümü ağzına yaklaştırdım; birkaç kez emdi, ama bunu pek sevmedi. Ben de ısrar etmedim, üstüne oturdum. Cinsel organımı memelerinin arasında sıkıştırdığımda, gerçekten mutlu olduğunu duyumsadım, hafifçe inledi. Bu beni daha da coşturdu, üstünden kalkıp donunu sıyırdım. Bu kez karşı koymadı, hatta bana yardım etmek için bacaklarını kaldırdı. Gerçekten güzel bir kız değildi, ama cinsel organı çekiciydi, herhangi bir kadınınki kadar çekiciydi. Gözlerini yummuştu. Ellerimi kalçasının altına kaydırdığımda, bacaklarını tümüyle açtı. Bu hareket beni öylesine etkiledi ki, daha sokamadan, hemen boşalıverdim. Apışarasındaki kılların üstünde biraz sperm vardı. Çok üzgündüm, ama kız bunun önem taşımadığını, çok memnun olduğunu söyledi.

Çok fazla konuşacak zamanımız olmadı, saat sekiz olmuştu, hemen evine dönmesi gerekiyordu. Bana, nedenini pek bilmiyorum, ailesinin tek çocuğu olduğunu söyledi. Akşam yemeğine gecikmesi için bir gerekçesi olduğundan öylesine mutlu, öylesine gururlu bir hali vardı ki, neredeyse ağlayacaktım. Evin önünde, bahçede uzun uzun öpüştük. Ertesi sabah ben Paris'e döndüm."

Bu küçük öykünün sonunda Bruno biraz duruyordu. Doktor çaktırmadan iç geçirip genellikle, "Güzel," diyordu. Geçen süreye göre ya yeniden konuşturacak bir şey söylüyor ya da soruyu vurgulamak için, son hecede sesini biraz yükselterek, "Bugünlük bu kadar yeter mi?" demekle yetiniyordu. Bu sözleri söylerkenki gülümsemesi çok ince bir hafiflikteydi.

13

Gene bu 1974 yazında, Annabelle, Saint-Palais'deki bir diskotekte bir çocuğun kendisini öpmesine izin verdi. *Stéphanie*'de kız erkek arkadaşlığı üstüne bir inceleme yazısı okumuştu. Çocukluk arkadaşı sorununu ele alan dergi, tatsız bir sav ortaya atıyor, çocukluk arkadaşının erkek arkadaşa dönüşmesinin çok ender görüldüğünü belirtiyordu. Onun doğal yazgısı bir dost, sadık bir dost olmaktı. Dahası, ilk flörtlerin duygusal kargaşalarında, genellikle bir sırdaş, bir destek görevi üstleniyordu.

Annabelle bu ilk öpücüğü izleyen saniyelerde, derginin ileri sürdüğü görüşlere karşın, korkunç hüzünlendi. Göğsüne hızla, acı veren ve yeni bir şey dolmuştu. Çocuğun peşinden gelme isteğini reddederek "Kathmandou"dan çıkmıştı. Mobiletinin kilidini çözerken hafifçe titriyordu. O akşam, üstünde en güzel giysisi vardı. Erkek kardeşinin evi bir kilometre ötedeydi, eve geldiğinde on biri biraz geçiyordu. Salonun ışıkları henüz yanıyordu; ışığı görünce ağlamaya başladı. İşte Annabelle, 1974 Temmuzu'nun bir gecesinde, bireysel varoluşunun acılı ve kesin bilincine bu koşullarda vardı. Fiziksel acı biçiminde önce hayvanların farkına vardığı bireysel varoluş, insan toplumlarında, ancak, uygulamada kimi zaman birbirine karıştırılabilen yalan aracılığıyla bilinç düzeyine çıkar. On altı yaşına değin Annabelle'in anne babasından sakladığı bir sırrı olmamıştı; Michel'den sakladığı bir sırrı da yoktu; bunun çok nadide ve değerli bir şey olduğunu şimdi daha iyi anlıyordu. Annabelle o gece, birkaç saat içinde, insan yaşamının bir dizi kesintisiz yalandan oluştuğunu anladı. Aynı vesileyle güzelliğinin de bilincine vardı.

Bireysel varoluş, ondan kaynaklanan özgürlük duy-

gusu, demokrasinin doğal temelini oluşturur. Demokratik rejimlerde, bireyler arası ilişkiler, klasik olarak sözleşme biçiminde düzenlenmiştir. Taraflardan birinin doğal haklarını çiğneyen ya da iptali öngören açık maddeler bulunmayan her sözleşme geçersiz sayılır.

Bruno 1974 yazını isteyerek ve ayrıntılarıyla anlatmasına karşın bu yazı izleyen ders yılı üstüne pek geveze değildi; doğrusunu söylemek gerekirse, bu dönem yalnızca giderek artan bir sıkıntı anısı bırakmıştı onda. Belirsiz bir zaman kesiti, ama biraz kasvetli. Annabelle ile Michel'i eskisi gibi sık sık görüyordu, ilkece çok yakındılar; oysa lise bitirme sınavlarına gireceklerdi, kaçınılmaz olarak da ders yılı sonu onları ayıracaktı. Michel değişmişti: Jimi Hendrix dinliyor ve halının üstünde yuvarlanıyordu, çok yoğundu; hepsinden çok uzun bir süre sonra, belirgin erişkinlik işaretleri vermeye başlamıştı. Annabelle'le rahatsız gibiydiler, el ele tutuşmaları eskisi gibi kolay değildi. Kısacası, Bruno'nun bir kez psikiyatra özetlediği gibi, "Her şey sarpa sarıyordu."

Bruno anılarında süsleme eğiliminde olduğu, (bu arada yeniden aramaktan özenle kaçındığı) Annick'le yaşadığı maceradan beri, kendine biraz daha fazla güven duyuyordu. Bu ilk tavlamanın ardından başkaları gelmemişti. Annabelle'in sınıf arkadaşı, esmer bir fıstık olan Sylvie'yi öpmeye kalktığında, sert bir biçimde terslenmişti. Oysa bir kız ona istek duymuştu, başkaları da olabilirdi; ve Michel'e karşı belirsiz bir koruma duygusu beslemeye başladı. Her şeye karşın onun kardeşi ve iki yaş büyüğüydü. "Annabelle'le bir şeyler yapmalısın," diye yineliyordu. "Tek beklediği bu, sana âşık, üstelik de lisenin en güzel kızı." Michel iskemlesinde iki büklüm oturuyor, "Evet," diye yanıtlıyordu. Haftalar geçiyordu. Ergenlik çağının sınırında, açıkça duraksıyordu. Anna-

belle'i öpmek, ikisi için de bu geçiş döneminden kurtulmanın tek yoluydu; ama Michel bunun bilincinde değildi. Kendini yanıltıcı bir sonsuzluk duygusuna kaptırmıştı. Nisan ayında, büyük okulların hazırlık sınıfına kayıt için gerekli bir dosyayı doldurmayı savsaklaması tüm öğretmenlerini kızdırmıştı. Oysa bu büyük okullardan birine girebilme şansının herkesten çok olduğu apaçıktı. Lise bitirme sınavları bir buçuk ay sonraydı ve giderek artan bir biçimde kendini koyuverdiği izlenimi uyandırıyordu. Sınıfın parmaklıklı penceresinden bulutları, avlunun ağaçlarını, öteki öğrencileri seyrediyor; hiçbir insani olaydan etkilenmeyecekmiş gibi görünüyordu.

Bruno edebiyat fakültesine yazılmaya karar vermişti. "Taylor-Maclaurin açılımları"ndan gına gelmişti, ama özellikle de edebiyat fakültesinde kızlar vardı, sürüyle kız. Babası hiç itiraz etmedi. Tüm yaşlı çapkınlar gibi sonunda duygusallaşmıştı ve kendini bencilliği yüzünden oğlunun yaşamını perişan etmekle suçluyordu; bu tümüyle yanlış da değildi. Mayıs başında son metresi Julie'den ayrıldı. Oysa, şahane bir kadındı; adı Julie Lamour'du, ama sahnede Julie Love adını kullanıyordu. Burd Tranbaree'nin ya da Francis Leroi'nın, bugün unutulan ilk Fransız usulü porno filmlerinde oynuyordu. Biraz Janine'e benziyordu, ama onun çok daha aptalıydı. Eski karısının bir gençlik fotoğrafına bakarken benzerliğin farkına varan babası, "Ben lanetliyim... Ben lanetliyim..." diye hayıflanmıştı. Bénazéraflarda bir akşam yemeğinde metresi Deleuze'le karşılaştığından beri, düzenli olarak pornonun entelektüel kanıtlamalarına girişiyordu. Dayanılır gibi değildi. Üstelik babasına pahalıya mal oluyordu, kiralık Rolls-Royce'lardaki çekimlerde kürk mantolara ve bir sürü erotik ıvır zıvıra alışmıştı ve bu, yaşı ilerledikçe adamcağıza gitgide daha güç geliyordu. 74 sonunda, adamcağız Sainte-Maxime'deki evi satmak zorunda kal-

dı. Birkaç ay sonra Rasathane bahçeleri yakınlarında oğlu için bir stüdyo satın aldı; aydınlık, sakin, önü açık çok güzel bir stüdyoydu bu. Burayı Bruno'ya gezdirirken, ona olağanüstü bir armağan veriyormuş izlenimine kapılmadı hiç. Daha çok, olanaklar ölçüsünde, gönül alma çabasındaydı; ne olursa olsun iyi bir iş becerdiği apaçık ortadaydı. Çevreyi gözüyle tararken biraz canlandı. Dalgınlıkla, "Buraya kız da atabilirsin!" dedi. Oğlunun yüzünü görünce, hemen pişman oldu.

Sonunda Michel, Orsay Fakültesi'ne, Matematik-Fizik Bölümü'ne yazıldı; en çok üniversite yurtlarına yakınlık onu çekmişti. Böyle mantık yürütüyordu. İkisi de, sürpriz olmadan, lise bitirme sınavını başardı. Sonuçları öğrenmeye giderlerken Annabelle'de onlarla birlikteydi. Yüzü çok ciddiydi, bir yılda çok olgunlaşmıştı. Biraz incelmiş, belli belirsiz tebessümüyle ne yazık ki daha da güzelleşmişti. Bruno bir girişimde bulunmaya karar verdi: Sainte-Maxime'deki yazlık ev artık yoktu, ama annesinin önerdiği gibi, Di Meola'nın malikânesine gidebilirdi; ikisine de kendisiyle birlikte gelmelerini önerdi. Bir ay sonra, temmuz ayının sonunda gittiler.

14

75 yazı

Yaptıkları işler
Tanrıları'na dönmeye izin vermiyor,
Çünkü zina ruhu var içlerinde,
RAB'bi tanımıyorlar.

"Hoşea", 5:4

Carpentras otobüsünden indiklerinde zayıf, hasta bir adam karşıladı onları. 1920'li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'ne göç etmiş bir İtalyan anarşistin oğlu olan Di Meola, parasal açıdan hiç kuşkusuz başarılı olmuştu. Serge Clément gibi bu genç İtalyan da İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminde, tümüyle yeni bir dünyaya girildiğini ve uzun süre kaymak tabakaya özgü ve marjinal sayılan etkinliklerin önemli bir ekonomik ağırlık kazanacağını anlamıştı. Bruno'nun babası estetik cerrahi alanında yatırım yaparken Di Meola da plak üretimine girişmişti; başkaları ondan çok daha fazla para kazanmışlardı, bu kesindi, ama o da pastadan büyük bir pay kapmayı başarmıştı.

Kırkına bastığında, birçok Californialı gibi o da basit bir moda hareketinden çok daha derin olan ve tüm Batı uygarlığını süpürecek nitelikte yeni bir dalgayı sezmişti. Bu sayede Big Sur'deki villasında Allan Watts, Paul Tillich, Carlos Castaneda, Abraham Maslow ve Carl Rogers'la görüşebildi. Biraz daha sonra, hareketin gerçek manevi babası Aldous Huxley'le karşılaşma ayrıcalığını elde etti. Yaşlı ve neredeyse kör durumdaki Huxley onu pek önemsemedi; buna karşın bu karşılaşma Di Meola'da derin bir iz bıraktı.

Onu 1970'te California'yı terk edip Haute-Provence'ta bir malikâne almaya iten nedenler, kendi gözünde bile pek belirgin değildi. Daha sonraları, neredeyse sonuna doğru, karanlık nedenlerden ötürü Avrupa'da ölmek istediğini söylemişti kendi kendine. Ama o sıralarda yalnızca yüzeysel gerekçelerin bilincindeydi. Mayıs 68 hareketinden etkilenmişti ve hippi dalgasının California'yı istila etmeye başladığı sırada, belki Avrupa gençliğiyle yapılacak bir şeyler vardır diye düşünmüştü. Jane onu bu yönde yüreklendiriyordu. Özellikle Fransız gençliği köşeye sıkışmış, De Gaulle'cülüğün babaerkil boyunduruğunda bunalmıştı. Ama Jane'e göre her yeri ateşe vermek için bir kıvılcım yetecekti. Birkaç yıldan beri Francesco'nun en büyük zevki, hareketin zihinsel halesine kapılan gencecik kızlarla marihuanalı sigaralar içmek, ardından mandalalar ve tütsü kokuları arasında onları düzmekti. Big Sur'e gelen kızlar, genellikle budala küçük Protestanlardı; içlerinden en az yarısı bakireydi. 60'lı yılların sonuna doğru akım zayıflamaya başladı. İşte o zaman, belki de Avrupa'ya dönme zamanı geldi diye düşündü; İtalya'yı beş yaşında terk etmesine karşın, böyle düşünmesini kendi de tuhaf buluyordu. Babası yalnızca devrimci bir militan değil, kültürlü, güzel konuşma tutkunu bir adam, bir sanat düşkünüydü. Kuşkusuz bu onda izler bırakmış olmalıydı. Gerçekte, Amerikalıları her zaman biraz budala olarak görmüştü.

İnce ve donuk yüzü, kıvırcık ve gür, ak saçlarıyla hâlâ yakışıklı bir adamdı. Oysa bedeninde hücreler rastgele ürüyor, komşu hücrelerin genetik kodunu bozmaya, zehirler üretmeye başlıyordu. Danıştığı uzmanlar birçok noktada birbirleriyle çelişiyor, yalnızca temelde görüş birliğine varıyorlardı: Yakında ölecekti. Kanseri ameliyat edilemez nitelikteydi. Kaçınılmaz olarak metastazlar üretmeyi sürdürecekti. Doktorların çoğu birkaç ilaçla so-

nuna dek fiziksel acılardan uzak, rahat ölümden yanaydılar. Francesco bu sayede şimdiye dek yalnızca genel bir yorgunluk duymuştu. Oysa kabul etmiyordu; kabul etmeyi hayal bile edememişti. Çağdaş Batılı insan için ölüm fikri, sağlıklı olduğunda bile, tasarılar ve istekler azalınca beynini kaplayan bir tür fon gürültüsü niteliği taşır. Yaş kemale erince, bu gürültünün varlığı giderek daha da artar; kimi zaman bir gıcırtı eşliğindeki boğuk bir horlamaya benzetilebilir bu gürültü. Eski dönemlerde, fon gürültüsü Cennet beklentisinden oluşurdu; bugünse ölüm beklentisinden. İşte böyle.

Di Meola'nın hiç unutamadığı, Huxley'in kendi ölümü karşısında kayıtsızlığıydı; ama belki de sersemlemiş ya da uyuşturucu almıştı. Di Meola Platon'u, Bhagavadgita'yı ve Tao-te Ching'i okumuştu; bu kitapların hiçbiri rahatlatmamıştı onu. Altmışındaydı henüz ama ölümle karşı karşıya kalmıştı bile, tüm belirtiler ortadaydı; aldanmak söz konusu değildi. Seksten bile soğumaya başlamıştı, Annabelle'in güzelliğini de bir bakıma dalgınlıkla mimledi. Çocuklarınsa farkına bile varmadı. Uzun zamandan beri gençlerin arasında yaşıyordu ve belki bu alışkanlıkla Jane'in oğluyla tanışma fikrine fazla ilgi göstermemişti. Aslında umurunda bile olmadığı besbelliydi. Onları, çadırlarını istedikleri yere kurabileceklerini söyleyerek malikânenin ortasında indirdi. Tercihen kimseyle karşılaşmadan gidip yatmak istiyordu. Dış görünüşe göre, bakışlarında alaycılığın, hatta bilgeliğin parıltısıyla, hâlâ akıllı ve çekici erkek tipinin göz kamaştırıcı bir temsilcisiydi. Özel olarak budala bazı kızlar, yüzünün aydınlık ve iyiliksever lik yansıttığını bile ileri sürmüştü. Kendinde hiçbir iyiliksever yan görmüyordu; ayrıca, sıradan bir oyuncu olduğu kanısındaydı: nasıl da herkes kendini kaptırmıştı? Bazen, yeni tinsel değerler peşindeki bu gençlerin gerçek budalalar olduğunu düşünüyordu hüzünle.

Cipten inişlerini izleyen saniyelerde Bruno bir hata yaptığını anladı. Arazi güneye doğru bir eğimle, hafif engebelerle iniyordu, çalılar ve çiçekler vardı. Bir çağlayan, yeşil ve dingin bir suya dökülüyordu; hemen yanı başında, çıplak bir kadın düz bir kayaya uzanmış güneşte kendini kurutuyordu, bu arada bir başka kadın da suya atlamadan önce sabunlanıyordu. Brunoların daha yakınında, hasıra diz çökmüş irikıyım bir sakallı düşünceye ya da uykuya dalmıştı. O da çıplaktı ve teni çok yanıktı. Soluk sarı saçları, kahverengi tenine çarpıcı bir biçimde saçılmıştı. Kris Kristofferson'u andırıyordu. Bruno'nun morali bozulmuştu; başka ne bekleyebilirdi ki? Hemen davranmak koşuluyla, belki hâlâ gidebilirlerdi. Arkadaşlarına bir göz attı: Annabelle şaşırtıcı bir sakinlikle çadırı açmaya başlamıştı; bir kütüğe oturan Michel, sırt çantasını kapatan iple oynuyordu; sanki orada değilmiş gibiydi.

Su en az eğim çizgisi boyunca akar. Özünde ve eylemlerinin neredeyse her birinde önceden belirlenmiş olan insan davranışı, çok az sayıda sapma kaldırır ve bu sapmaların da arkası pek gelmez. 1950'de, Francesco di Meola'nın İtalyan sinema oyuncusu bir kadından oğlu oldu; ikinci sınıf bir oyuncu olan kadın, Mısırlı köle rollerinden öteye gidememiş, yalnızca *Quo vadis?*'te[1] –bu da meslek yaşamının doruk noktası olmuştu– iki cümlelik bir rol kapmayı başarmıştı. Çocuğa David adını verdiler. David on beş yaşındayken *rock star* olmayı düşlüyordu. Bu düşün peşinde koşan bir tek o değildi. Genel müdürlerden ve bankacılardan çok daha zengin olan *rock star*'lar yine de asi imajlarını koruyorlardı. Genç, yakışıklı, ünlü, tüm kadınların arzuladığı, tüm erkeklerin de imrendiği *rock star*'lar, toplumsal hiyerarşinin saltık doruğunu oluş-

1. Mervyn LeRoy, 1951.

turuyordu. Eski Mısır'da firavunların tanrılaştırılmalarından beri, insanlık tarihinde hiçbir şey, Avrupa ve Amerika gençliğinin *rock star*'lara beslediği derin hayranlıkla karşılaştırılamaz. David, dış görünüş olarak amacına ulaşmak için gerekli her şeye sahipti: Hem hayvansı hem de şeytansı kusursuz bir güzellikteydi; erkeksi bir yüzü vardı ama çizgileri son derece arıydı; hafif kıvırcık, uzun ve gür siyah saçları, koyu mavi iri gözleri vardı.

David babasının ilişkileri sayesinde, ilk 45'liğini on yedi yaşında yaptı; tam bir başarısızlıkla sonuçlandı. Yalnız aynı yıl, "Sgt Peppers"ın, "Days of Future Passed"ın da çıktığını söylemek gerek. Jimi Hendrix, Rolling Stones ve Doors üretimlerinin doruğundaydı; Neil Young plak yapmaya başlamıştı ve Brian Wilson'dan hâlâ çok şey bekleniyordu. O yıllarda saygıdeğer ama pek yaratıcı olmayan bir basçıya yer yoktu. David inat etti, dört kez topluluk değiştirdi, değişik formüller denedi; babasının gidişinden üç yıl sonra o da şansını Avrupa'da denemeye karar verdi. Côte d'Azur'deki bir kulüpte kolayca iş buldu, bu bir sorun değildi; hatunlar her akşam onu soyunma odasında bekliyordu, bu da bir sorun değildi. Ama hiçbir plak yapım şirketinde, yolladığı örnek parçalara ilgi gösteren olmadı.

David'in Annabelle'le karşılaşmadan önce, beşten fazla kadınla ilişkisi olmuştu; buna karşın, böylesi estetik bir güzellik anımsamıyordu. Annabelle ise, tüm öteki kızlar gibi onun çekiciliğine kapılmıştı. Günlerce direndi ancak gelişlerinden bir hafta sonra pes etti. Dans eden otuz dolayında gençtiler, evin arka tarafındaydılar, gece yıldızlı ve ılıktı. Annabelle beyaz bir etekle, üzerinde güneş resmi bulunan kısa bir tişört giymişti. David çok yakınında dans ediyor, bazen elinden tutup onu kendi etrafında döndürüyordu. Bir saati aşkın bir süredir, kâh hızlı,

kâh ağır bir müzik eşliğinde yorulmadan dans ediyorlardı. Bruno bir ağaca dayanmış kıpırtısız, gözlerini dört açmış, tetikte bekliyordu. Michel, kimi zaman ışık çemberinin kenarında beliriyor, kimi zaman karanlıkta yok oluyordu. Aniden ortaya çıktı, taş çatlasa beş metre ötedeydi. Bruno, Annabelle'in dans edenlerden ayrılıp Michel'in karşısına dikildiğini gördü. "Dans etmiyor musun?" diye sorduğunu açıkça duydu; bu anda yüzü çok hüzünlüydü. Michel daveti geri çevirmek için, yeniden yaşama döndürülmüş tarihöncesi dönemden kalma bir hayvanın yapabileceği gibi, inanılmaz yavaşlıkta bir hareket yaptı. Annabelle, Michel'in önünde beş-on saniye kımıldamadan durdu, sonra dönüp dans eden gruba katıldı. David beline sarılıp onu kendine doğru çekti. Annabelle ellerini David'in omuzlarına koydu. Bruno yeniden Michel'e baktı; sanki yüzünde bir gülümseme dalgalanıyormuş gibi geldi; başını eğdi. Yeniden kaldırdığında Michel yok olmuştu. Annabelle, David'in kollarındaydı; dudakları çok yakındı.

Michel çadırda uzanmış şafağın sökmesini bekliyordu. Gecenin sonuna doğru çok şiddetli bir fırtına patlamıştı, biraz korktuğunu fark etmesi şaşırtmıştı onu. Sonra gökyüzü sakinleşti, düzenli ve yavaş bir yağmur başladı. Damlalar Michel'in yüzünün birkaç santim ötesinde, çadır bezine boğuk bir gürültüyle çarpıyordu, ama o damlalardan korunuyordu. Birden tüm yaşamının bu an gibi olacağı duygusuna kapıldı. İnsani coşkular yaşayacaktı, kimi zaman bu tür duygulara çok yaklaşacaktı; mutluluğu ya da umutsuzluğu başkaları yakalayacaktı. Bunlardan hiçbiri onu doğrudan ilgilendiremez ya da ona ulaşamazdı. Annabelle gece boyunca, dans etmeyi sürdürürken onun bulunduğu yöne de bakmıştı. Michel kıpırdamak istemişti ama yapamamıştı. Tıpkı buzlu bir suya batmış gibiydi. Oysa her şey son derece dingindi.

Çevresinde bir kabuk ya da bir zırh oluşturan birkaç santimlik bir boşlukla dünyadan ayrıldığını duyumsuyordu.

15

Ertesi sabah Michel'in çadırı boştu. Hiçbir eşyası kalmamıştı, yalnızca, "MERAK ETMEYİN" yazılı bir not bırakmıştı.

Bruno bir hafta sonra döndü. Trene binerken orada kaldığı süre içinde kız tavlamayı, hatta sonlara doğru herhangi biriyle konuşmayı bile denemediğinin ayırdına vardı.

Annabelle ağustos ayının sonuna doğru, âdetinde bir gecikme olduğunu fark etti. Böylesinin daha iyi olduğunu düşündü. Hiçbir sorun çıkmadı: David'in babası, aile planlaması için savaşım veren, ameliyatlarını da Marsilya'da yapan bir doktor tanıyordu. Otuz yaşlarında, coşkulu, kızıl bıyıklı Laurent adında bir adamdı. Annabelle'in kendisine adıyla, "Laurent" diye hitap etmesinde ısrar ediyordu. Kıza çeşitli aletleri gösterdi, aspire etme ve kürtaj mekanizmasını açıkladı. Daha çok kız arkadaşları gibi gördüğü müşterileriyle demokratik bir diyalog kurmaya özen gösteriyordu. Kadınların savaşımını başından beri destekliyordu ve ona göre, daha yapılacak çok iş vardı. Ameliyatın ertesi gün yapılması kararlaştırıldı; masrafları aile planlaması örgütü üstlenecekti.

Annabelle otele sinirleri tepesinde döndü. Ertesi gün kürtaj yaptırıp bir gün daha otelde kalacak, ardından evine dönecekti. Öyle karar vermişti. Üç hafta boyunca, her gece David'in çadırına gitmişti. Birincisinde biraz canı yanmıştı, ama sonradan zevk almıştı, çok zevk

almıştı. Cinsel zevkin böylesine yoğun olabileceğini hiç düşünmemişti. Oysa bu herife karşı hiç sevgi duymuyordu; kısa sürede yerine başka bir kız bulacağını biliyordu; hatta, büyük bir olasılıkla şimdi böyle bir iş peşindeydi.

Laurent o akşam, arkadaşlarıyla bir yemek sırasında Annabelle'in durumundan coşkuyla söz etti. Onun gibi kızlar için mücadele verdiklerini, daha on yedisinde bir kızın (az kalsın, "üstelik de güzel," diye ekleyecekti), bir tatil macerasıyla yaşamını berbat etmekten kurtarmaya çalıştıklarını belirtti.

Annabelle Crécy-en-Brie'ye dönüşünden çok çekiniyordu, ama hiç de düşündüğü gibi olmadı. 4 Eylül'dü; annesi babası güzel yandığı için onu kutladı. Michel'in gittiğini ve Bures-sur-Yvette'teki üniversite yurdunun odasına yerleştiğini haber verdiler. Hiçbir şeyden kuşkulanmadıkları açıkça belliydi. Annabelle, Michel'in baba-annesine gitti. Yaşlı kadın yorgun görünüyordu, ama onu iyi karşıladı ve hiç sorun çıkarmadan torununun adresini verdi. Michel'in onlardan önce dönmesini biraz tuhaf bulmuştu, evet; üniversitelerin açılmasından bir ay önce gidip yurda yerleşmesini de tuhaf bulmuştu; ama Michel tuhaf bir çocuktu...

İnsanlar büyük doğal barbarlığın ortasında bazen (çok ender olarak) sevginin ısıttığı küçük yerler yaratmayı başarmıştır. Karşılıklı öznelliğin ve sevginin egemen olduğu küçük kapalı uzamlar.

Annabelle, sonraki iki haftayı Michel'e mektup yazmaya ayırdı. Çok güç oldu bu iş; birçok kez karalayıp yeniden başladı. Bitirdiğinde mektup kırk sayfa tutmuştu; ilk kez gerçek bir "aşk mektubu" olmuştu. Mektubu 17 Eylül'de, liselerin açıldığı gün postaladı. Ardından beklemeye başladı.

Paris XI Üniversitesi Orsay Fakültesi, Paris yöresin-

de, gerçekten Amerikan "kampüs" modeline göre tasarlanmış tek üniversiteydi. Burada her düzeyden öğrenci, yeşillik bir alana dağılmış birçok binadan yararlanır. Orsay yalnızca bir öğretim kurumu değil, aynı zamanda, temel parçacıklar fiziği alanında üst düzey araştırmaların yapıldığı bir merkezdir.

Michel 233 numaralı binanın dördüncü ve son katındaki bir odada kalıyordu. Hemen de alışmıştı buraya. Odada küçük bir yatak, çalışma masası ve kitapları için raflar vardı. Penceresi nehre dek uzanan bir çimenliğe bakıyordu; biraz sarkınca, tam sağda, parçacık hızlandırıcısının beton kütlesi görülüyordu. Bu mevsimde, derslerin başlamasından bir ay önce yurt neredeyse boştu; yalnızca birkaç Afrikalı öğrenci vardı; onlar için de sorun, binaların tümüyle kapatıldığı ağustos ayında barınmaktı. Michel bekçi kadınla birkaç kelime ediyordu; gündüzleri nehir boyunca yürüyordu. Bu yurtta sekiz yıldan fazla bir süre kalacağını henüz aklından bile geçirmiyordu.

Bir sabah on bire doğru, değişik tür ağaçların altına, çimenlerin üstüne uzandı. Bu kadar acı çekmesine şaşıyordu. Hıristiyanlığın günahtan kurtulma ve selamet anlayışından çok uzak, özgürlük ve bağışlanma kavramlarına bile yabancı olan dünya görüşü, mekanik ve acımasız bir niteliğe bürünmüştü. Başlangıç koşulları belirlendiğine göre, diye düşünüyordu, başlangıç etkileşim ağları parametrelere bağlandığına göre, olaylar coşkusuz ve boş bir uzamda gelişir. Gerekircilikleri kaçınılmazdır. Olanların olması gerekirdi, başka türlü olamazdı; kimse sorumlu tutulamaz. Michel, geceleri karlarla kaplı soyut uzamları düşlüyordu. Sargılarla kaplı bedeni, demir fabrikaları arasında, basık bir gökyüzünde dolaşıyordu. Gündüzleri ara sıra Afrikalılardan biriyle, boz tenli ufak tefek bir Maliliyle karşılaşıyor, başlarıyla selamlaşıyorlardı. Üniversite lokantası henüz açılmamıştı. Courcelles-

sur-Yvettes'teki Continent'dan tonbalığı konservesi alıyor, ardından yurda dönüyordu. Akşam oluyordu. Boş koridorlarda yürüyordu.

Annabelle, ekim ortalarında, öncekinden daha kısa, ikinci bir mektup yazdı. Bu arada Bruno'ya telefon etmiş, onun da Michel'den haber alamadığını öğrenmişti. Bruno yalnızca Michel'in düzenli olarak babaannesini aradığını biliyordu, ama büyük bir olasılıkla Noel'den önce onu görmeye gitmeyecekti.

Michel, bir kasım akşamı, bir laboratuvar çalışması çıkışında yurttaki posta kutusunda bir mesaj buldu. Mesajda şunlar yazılıydı:

"Marie-Thérèse halana telefon et. Acil." Halası Marie-Thérèse'le, kuzini Brigitte'i görmeyeli iki yıl olmuştu. Hemen telefon etti. Babaannesi yeni bir kriz geçirmiş, Meaux'da hastaneye kaldırılmıştı. Durumu ciddi, çok ciddiydi. Aort damarı zayıftı, kalbin durma tehlikesi vardı.

Meaux kentini yaya olarak bir uçtan öbürüne kat etti, lisenin önünden geçti. Tam o sırada, Annabelle bir sınıfta aydın, ılımlı, kısacası biraz sıkıcı Yunanlı düşünür Epikuros'un bir metni üstünde çalışıyordu. Gökyüzü kapalı, Marne Irmağı'nın suları çırpıntılı ve pisti. Saint-Antoine Hastanesi'ni kolayca buldu; burası, her yanı cam ve çelikten ultramodern bir hastaneydi ve önceki yıl açılmıştı. Halası Marie-Thérèse ile kuzini Brigitte onu yedinci katın girişinde bekliyorlardı; ağladıkları belli oluyordu. Marie-Thérèse, "Görmen gerekir mi, bilmiyorum..." dedi. Michel hiç tepki göstermedi. Yaşanması gerekeni yaşayacaktı.

Bir yoğun bakım odasıydı, babaanne tek başınaydı. Kolları ve omuzları aşırı beyaz çarşafın dışında kalmıştı. Bu çıplak, buruşuk, beyazımtırak ve korkunç yaşlı etten gözlerini ayırması çok güç oldu. Serumlar takılı kolları kayışlarla yatağın kenarına bağlanmıştı. Gırtlağına yivli

bir boru sokulmuştu. Kayıt cihazlarına bağlı kablolar çarşafın altından geçiyordu. Geceliğini çıkartmışlardı; yıllardan beri her sabah olduğu gibi saçlarını topuz yapmasına izin vermemişlerdi. Toplanmamış uzun gri saçlarıyla, alıştığı babaannesi gibi değildi. Etten zavallı bir yaratıktı, hem çok genç hem de çok yaşlıydı, şimdi tıbbın ellerine terk edilmişti. Michel babaannesinin elini tuttu; tam anlamıyla tanıyabildiği, yalnızca eliydi. Sık sık elini tutardı, şimdi de, on yedi yaşını geçtiğinde de aynı şeyi yapıyordu. Gözleri açılmadı; ama, her şeye karşın, belki dokunuşunu fark etmişti. Michel eli çok sıkmıyordu, yalnızca eskiden yaptığı gibi, elini avucunda tutuyordu. Onun dokunuşunu anlamasını çok istiyordu.

Bu kadın yedi yaşından başlayarak çiftlik işlerinde, yarı ilkel alkolikler arasında korkunç bir çocukluk geçirmişti. Erişkinlik dönemi, bir anısı olamayacak kadar kısa sürmüştü. Kocasının ölümünden sonra hem dört çocuğunu yetiştirmiş hem de fabrikada çalışmıştı. Kış ortasında, ailenin temizliği için avludan su taşımıştı. Altmışından sonra, henüz emekli olduğunda, yeniden küçük bir çocukla oğlunun oğluyla uğraşmayı kabul etmişti. O çocuğun da hiçbir eksiği olmamıştı; ne temiz giysiler ne pazar öğlenleri güzel yemekler ne de sevgi eksikti. Yaşamı boyunca tüm bunları yapmıştı bu kadın. İnsanlık tarihinin –az bile olsa– tümü kapsayan bir araştırması, bu tür olayları göz önünde tutmak zorundadır. Tarihsel olarak bu tür insanlar yaşamıştır. Tüm yaşamları boyunca, yalnızca özveri ve sevgiyle çalışan, zor koşullarda çalışan, yaşamlarını bir özveri ve sevgi anlayışı içinde, gerçek anlamda başkalarına adayan, hiçbir zaman kendilerini feda ediyormuş duygusuna kapılmayan, başkalarına yaşamlarını adamaktan başka bir yaşama biçimi düşünmeyen insanlar. Uygulamada bu tür insanlar genellikle kadınlardı.

Michel odada, eli babaannesinin elinde yaklaşık on

beş dakika kaldı. Sonra bir stajyer doktor gelip artık rahatsızlık verebileceği konusunda onu uyardı. Belki yapılacak bir şeyler vardı; ameliyat olanaksızdı; ama belki bir şeyler, sonuçta her şey bitmiş değildi.

Dönüş yolu tek kelime etmeden geçti. Marie-Thérèse Renault 16'yı robot gibi kullanıyordu. Yemeği de ara sıra bir anıyı yâd ederek çok konuşmadan yediler. Marie-Thérèse hizmet ediyordu, hareket etmeye gereksinim duyuyordu; ara sıra duruyor, biraz ağlıyor, ardından ocağın başına dönüyordu.

Annabelle cankurtaranın gidişinde ve Renault 16'nın dönüşünde bulunmuştu. Sabahın birine doğru uyandı, kalkıp giyindi, anne babası uyumuşlardı bile. Michel'in bulunduğu evin parmaklıklarına kadar yürüdü. Tüm ışıklar yanıyordu, büyük bir olasılıkla salondalardı; ama perdelerden herhangi birini seçmek olanaksızdı. O sırada inceden bir yağmur yağıyordu. Yaklaşık on dakika geçti. Annabelle kapıyı çalabileceğini ve Michel'i görebileceğini biliyordu. Sonuçta hiçbir şey de yapmayabilirdi. Somut bir "özgürlük" deneyimi yaşadığını tam olarak bilmiyordu. Her neyse, çok korkunçtu ve bu on dakika sonunda eskisi gibi olmayacaktı. Michel, uzun yıllar sonra aşırı akışkan helyumun davranışıyla benzerliğe dayalı, küçük bir insani özgürlük kuramı önerecekti. Gözle görünmeyen atomik hareketler olan nöronlar ile beynin içindeki sinapslar arasındaki elektron alışverişleri, ilke olarak kuantik belirsizliğin etkisindedir. Temel farklılıklardaki istatistiksel bozulma nedeniyle, çok sayıda nöron insan davranışının, öteki tüm doğal sistemler gibi hem ana çizgilerinde hem de ayrıntılarında önceden kesinlikle belirlenmesine yol açar. Oysa çok ender görülen kimi durumlarda Hıristiyanlar, "ilahi etki"den söz ederler, yeni bir tutarlılık dalgası ortaya çıkar ve beyinde yayılır. Düzenli titreşim

üreteçlerinden tümüyle farklı bir dizgenin yönlendirdiği, geçici ya da kalıcı nitelikli yeni bir davranış belirir. Bu durumda, "özgür eylem" denen olay gözlemlenir.

O gece buna benzer hiçbir şey olmadı ve Annabelle babasının evine döndü. Belirgin biçimde yaşadığını duyumsuyordu. Michel'i bir daha görünceye dek yaklaşık yirmi beş yıl geçecekti.

Telefon saat üç sularında çaldı. Hemşirede içtenlikli bir üzüntü var gibiydi. Gerçekten yapılabilecek her şey yapılmıştı. Ama, aslında yapılacak pek bir şey yoktu. Kalp çok yaşlıydı, hepsi bu. En azından acı çekmediği söylenebilirdi. Ama her şeyin bittiğini de söylemek gerekirdi.

Michel odasına yöneldi. En çok yirmi santimlik, küçük adımlar atıyordu. Brigitte kalkmak istedi, Marie-Thérèse bir işaretle onu durdurdu. Yaklaşık iki dakika geçti, sonra odadan gelen bir tür miyavlama ya da uluma duyuldu. Bu kez Brigitte fırladı. Michel yatağın ayak ucunda iki büklümdü. Gözleri yuvalarından dışarı uğramış gibiydi. Yüzü üzüntüye ya da insansı herhangi bir duyguya benzer bir şey yansıtmıyordu. Yüzü hayvansı ve iğrenç bir dehşetle doluydu.

İkinci bölüm

TUHAF ANLAR

1

Bruno, Poitiers'den hemen sonra arabasının kontrolünü kaybetti. Peugeot 305 yolda kaydı, güvenlik bariyerlerine hafifçe çarparak ters yöne döndükten sonra durdu. "Hay aksi!" diye söylendi, "Tanrı cezasını versin!" 220'yle gelen bir Jaguar sert bir fren yaptı, az kalsın karşı taraftaki bariyerlere çarpacaktı ve klakson çalarak bastırıp yoluna devam etti. Bruno arabasından indi yumruğunu uzaklaşan Jaguar'a doğru salladı. "İbne!" diye bağırdı, "İbne oğlu ibne!"

Değişim Beldesi 1975'te bir grup eski 68'li tarafından –işin doğrusu bunların hiçbiri 1968'de herhangi bir şeye katılmamıştı; 68'li "ruhunu" taşıdıklarını söylemek daha yerinde olur– Cholet'nin biraz güneyinde, içlerinden birinin ailesine ait çok geniş çamlık bir arazi üzerinde kurulmuştu. 70'li yılların başında moda olan özgürlükçü ülkülerin izlerini taşıyan bu tasarı, somut bir ütopyayı hayata geçirmeyi, yani özyönetim ilkeleri ile bireysel özgürlüğe ve dolaysız demokrasiye saygı ilkelerine bağlı olarak "burada ve şimdi"yi yaşamak için çaba harcanacak bir yer kurmayı amaçlıyordu. Ne var ki, belde yeni bir topluluk oluşturmuyordu. Daha gösterişsiz bir biçimde, bir tatil yeri kurmak söz konusuydu. Bu girişi-

min yandaşları yaz ayları boyunca, önerilen ilkelerin uygulamasıyla yüzleşme fırsatı bulacaklardı. Bir de çeşitli türden işbirliklerini, yaratıcı tanışmaları, insancıl ve cumhuriyetçi bir anlayış çerçevesinde harekete geçirmek amaçlanıyordu. Ayrıca, kuruculardan birinin deyimiyle "iyi bir düzüşme" de söz konusuydu.

Bruno, Güney Cholet çıkışında otoyoldan ayrıldı, yan yolda on kilometre kadar gitti. Plan pek anlaşılır gibi değildi ve Bruno sıcaktan bunalmıştı. Levhayı neredeyse rastlantı sonucu gördüğünü sandı. Levhada, beyaz zemin üzerine renkli harflerle şunlar yazılıydı: "DEĞİŞİM BELDESİ"; altında, daha küçük bir levhada, kırmızı harflerle mekânın temel ilkesi gibi görünen şu yazı vardı: "Başkalarının özgürlüğü benimkini sonsuza dek genişletir" (Mihail Bakunin). Sağda bir yol herhalde denize iniyordu. İki genç kız plastik bir ördeği çekiyorlardı. Kaltakların tişörtlerinin altında bir şey yoktu. Bruno onları gözleriyle izledi. Çüküne ağrı saplandı. Islak tişörtler de, diye söylendi, az şey değildir hani. Sonra kızlar yön değiştirdi; görünüşe göre yandaki kampinge gidiyorlardı.

305'ini park edip üzerinde "HOŞ GELDİNİZ" yazılı bir levhanın bulunduğu kulübeye yöneldi. İçeride altmış yaşlarında bir kadın, bağdaş kurmuş oturuyordu. Ufak ve buruşuk memeleri pamuklu gömleğinin altından belli belirsiz görülüyordu. Bruno kadına acıdı. Kadın, biraz donuk bir ilgiyle gülümsedi. Sonunda, "Belde'ye hoş geldin," dedi. Sonra yeniden gülümsedi. Ahmak mıydı acaba? "Rezervasyon belgen var mı?" Bruno, suni deriden küçük valizini açıp kâğıtlarını çıkardı. Hep aynı geri zekâlı gülüşüyle, "Mükemmel," dedi kahpe karı.

Kamping içinde arabaların dolaşması yasaktı; Bruno iki aşamada hareket etmeye karar verdi. Önce çadırını kurmak için bir yer arayacak, sonra işe girişecekti. Gel-

meden önce La Samaritaine'den Eskimo kulübesi biçiminde bir çadır (Çin Halk Cumhuriyeti'nde imal edilmiş, 2 ya da 3 kişilik, 449 frank) almıştı.

Çayıra çıkınca Bruno'nun gördüğü ilk şey piramit oldu. Tabanı yirmi metre, yüksekliği yirmi metre olan tam eşkenar bir şeydi. Tüm cepheleri koyu renk ahşap çerçevelerle bölünmüş camlardandı. Bazı camlar batan güneşin ışınlarını canlı biçimde yansıtıyordu; bazılarındansa piramidin iç yapısı görülebiliyordu: sahanlıklar, gene koyu ahşaptan bölmeler. Bu bütün bir ağacı çağrıştırmayı amaçlıyor ve bunda da başarılı oluyordu. Ağaç gövdesini, piramidin ortasından geçen ve içinde ana merdiven bulunan bir silindir simgeliyordu. Yapıdan kimileri giyinik, kimileri çıplak, tek başına ya da küçük gruplar halinde insanlar çıkıyordu. Otları ışıl ışıl yapan günbatımında bütün bunlar bir bilimkurgu filmini andırıyordu. Bruno iki-üç dakika bu sahneyi seyretti. Sonra çadırını koltuğunun altına aldı ve birinci tepeye tırmanmaya başladı.

Arazi ağaçlıklı birçok tepeden oluşuyordu, toprak çam yapraklarıyla örtülüydü. Yer yer de ağaçsız düzlükler vardı. Oraya buraya genel duşlar ve tuvaletler yapılmıştı. Çadır yerleri belirlenmemişti. Bruno hafifçe terliyordu, bağırsaklarında gaz vardı. Otoyoldaki lokantada çok fazla yediği belliydi. Açık seçik düşünmekte zorlanıyordu; ama yine de, çadır yeri seçiminin burada kalacağı günlerin başarısında önemli bir işlevi olacağını biliyordu.

İşte tam bu düşünceler içindeyken iki ağaç arasına gerilmiş bir ip fark etti. Küçük külotlar akşam esintisinde hafif hafif sallanarak kuruyordu. Bu iyi fikir, dedi, kamplarda komşular birbirleriyle tanışır, ille de düzüşmek için değil, ama tanışılır işte. Bir başlangıç vesilesi olur. Çadırı yere koydu ve kuruluş açıklamalarını incelemeye başladı. Fransızca çeviri berbattı, İngilizcesi de ondan farklı

değildi; öteki Avrupa dilleri için de durum aynı olmalıydı. Tanrı cezası çançinçonlar. "Kubbeyi oluşturmak için yarı-rijit parçaları bükün," de ne demek oluyor?

Giderek artan bir umutsuzlukla şemaları incelerken, sağında Amerika yerlilerine benzeyen deri mini etekli, alacakaranlıkta iri memeleri sallanan bir kadın belirdi. "Yeni mi geldin? Çadırını kurmak için yardıma ihtiyacın var mı?" dedi hayalet kadın. "Çaresine bakacağız," diye yanıtladı Bruno, boğuk bir sesle, "Çaresine bakacağız, teşekkürler. Nazik bir öneri...." diye ekledi bir solukta. Tuzağın kokusunu almıştı. Gerçekten de, birkaç saniye sonra bitişik Kızılderili çadırından (Bu acaip nesneyi de nereden almışlar, yoksa kendileri mi yapmış?) ulumalar yükseldi. Kadın içeri koştu, her kolunda bir tane olmak üzere, iki veletle geri döndü ve ağır ağır sallamaya başladı. Ulumalar daha da arttı. Kadının erkeği sallan sik sallan taşak, aceleyle geldi. Elli yaşlarında, uzun kır saçlı, irikıyım bir sakallıydı. Küçük maymunlardan birini kucağına alıp pışpışlamaya başladı; iğrençti. Bruno birkaç metre öteye gitti; ateş basmıştı. Böyle canavarlarla, uykusuz bir gece geçireceği kesindi. İnek karının emzirdiği belliydi; gene de memeleri güzeldi.

Bruno birkaç metre yana giderek, çaktırmadan Kızılderili çadırından uzaklaştı. Bu arada, küçük donlardan da pek ayrılmak istemiyordu. Dantelden, narin şeylerdi. Donların, Kızılderiliyi andıran kadının olabileceğini sanmıyordu. İki Kanadalı kız (Kuzen mi? Kardeş mi? Yoksa okul arkadaşı mı?) arasında bir yer buldu ve işe koyuldu.

İşini bitirdiğinde neredeyse gece olmuştu. Akşam karanlığında, aşağı inip bavullarını aldı. Yolda birçok kişiyle karşılaştı: çiftler, yalnız insanlar; kırk yaşlarında epeyce yalnız kadın. "KARŞILIKLI SAYGI" yazılı tabelalar düzenli aralıklarla ağaçlara çakılmıştı. Yaklaştığı ta-

belalardan birinin altındaki küçük bir çanak tıka basa prezervatif doluydu. Altında beyaz plastikten bir çöp kutusu vardı. Ayaklığına basıp kapağı açtı, el fenerini tuttu; daha çok bira kutuları vardı, ama birkaç kullanılmış prezervatif de atılmıştı. İçim rahatladı, dedi Bruno, burada işler tıkırında gibi.

Çadıra dönüş zahmetli oldu; bavulları ellerini kesiyordu; yarı yolda durmak zorunda kaldı. Kamp içinde dolaşanlar vardı, el fenerlerinin ışıkları gece karanlığında kesişiyordu. Daha ilerisi, sahil yoluydu, trafik orada daha da yoğundu; Saint-Clément yolu üstündeki "Dynasty"de çıplak meme gecesi vardı, ama ne oraya gidecek ne de başka bir iş yapacak gücü buluyordu kendinde. Bruno yaklaşık yarım saat öylece kaldı. Ağaçlar arasındaki lambalara bakıyorum, dedi kendi kendine, işte yaşamım.

Çadırına döndüğünde kendine bir viski koydu ve *Swing Magazine*'in "zevk alma hakkı" sayfalarını karıştırırken yavaş yavaş otuzbir çekmeye başladı. Derginin son sayısını, Angers yakınlarında bir dinlenme istasyonunda almıştı. Çeşitli ilanlara yanıt vermeyi düşünmüyordu; bir *gang bang*[1] ya da sperm banyosuna hazır olduğunu sanmıyordu. Yalnız erkeklerle buluşmak isteyen kadınlar genellikle Zencileri yeğliyor, her durumda Bruno'nun ulaşmaktan çok uzak olduğu organ boyutunun belirli bir büyüklükte olması koşulunu getiriyorlardı. Derginin art arda sayılarından sonra boyun eğmek zorunda kaldı: Gerçek biçimde porno şebekesine sızmayı başarabilmek için malafatı çok küçüktü.

Oysa fiziğini genellikle beğeniyordu. Usta bir doktora düşmüş, ektirdiği saçlar tutmuştu. Düzenli olarak spor kulübüne gidiyordu ve açıkçası kırk iki yaşında bir

1. (İng.) Toplu seks.

adam için hiç de kötü durumda değildi. İkinci viskisini koydu, derginin üstüne boşaldı ve neredeyse huzur içinde uykuya daldı.

2

On üç saat uçuş

Değişim Beldesi kısa sürede yaşlanma sorunuyla karşılaştı. Girişimin kuruluş ülküleri 80'li yılların gençlerine köhne geliyordu. Doğaçlama tiyatro atölyeleriyle California usulü masaj bir yana bırakılırsa, Belde daha çok bir kampinge benziyordu. Konaklama konforu ya da yemeklerin kalitesi açısından tanınmış tatil merkezleriyle rekabet edemeyecek durumdaydı. Ayrıca, buraya özgü belirli bir anarşist kültürü, girişlerin ve ödemelerin sıkı bir biçimde denetlenmesini güçleştiriyordu. İlk günden beri hassas olan mali dengenin kurulması giderek daha da güçleşti.

Kurucuların oybirliğiyle benimsedikleri ilk önlem, gençler için cazip fiyatlar belirlemek oldu. Ama bunun da yetersizliği ortaya çıktı. 1984 çalışma döneminin başında, Frédéric Le Dantec buranın gelişmesini sağlayacak dönüşüm önerisini yaptı. Onun çözümlemesine göre girişim 80'li yılların yeni serüven alanı olacaktı. Hepsinin hümanist psikolojiden kaynaklanan teknik ve tedaviler (Gestalt, *rebirth*,[1] *do in*,[2] kor üstünde yürüme,

1. (İng.) Yeniden doğuş.

2. Vücudun doğal dengelerini yeniden kurmayı amaçlayan Uzakdoğu kökenli bir teknik.

etkileşimli çözümleme, Zen meditasyonu, NLP...) konusunda önemli deneyim birikimleri vardı. Bu bilgi birikimini neden şirketlere yönelik staj programları düzenleyerek kullanmayacaklardı? Gürültülü tartışmalardan sonra tasarı benimsendi. Bunun üzerine de piramidin ve stajyerler için konforu sınırlı ama rahat edilebilecek elli kadar bungalovun yapımına başlandı. Aynı zamanda, çeşitli büyük firmaların insan kaynakları müdürlerine yoğun biçimde mektuplar postalandı. Siyasal tercihleri çok solda olan bazı kurucular bu dönüşümü içlerine sindiremedi. Aralarında kısa bir iktidar mücadelesi oldu ve 1901 Yasası'na göre burayı işleten dernek kapatılarak yerine, Frédéric Le Dantec'in baş ortak olduğu sınırlı sorumlu bir şirket kuruldu. Ne de olsa anne babası arazinin sahipleriydi ve Crédit Mutuel'in Charente-Maritime şubesi bu tasarıyı desteklemeye hazır görünüyordu.

Beş yıl sonra Belde güzel bir referans kataloğu (BNP, IBM, Maliye Bakanlığı, RATP[1], Bouygues...) oluşturmayı başarmıştı. Tüm yıl boyunca şirketler arası ya da şirket içi stajlar düzenleniyordu ve özellikle bir özlem duygusuyla sürdürülen "tatil yeri" etkinlikleri, yıllık iş hacminin yalnızca yüzde 5'ini oluşturuyordu.

Bruno korkunç bir baş ağrısı ve aşırı umutlara kapılmadan uyandı. Buradan söz edildiğini, günlüğü beş bin franga "kişisel gelişme, olumlu düşünce" stajından dönen bir sekreter kızdan duymuştu. Yaz tatili için broşür istemişti: candan, birleştirici, özgürlükçü. Ne tür bir yer olduğunu tahmin edebiliyordu. Bu arada, sayfa altındaki bir not dikkatini çekmişti: geçen yaz, temmuz-ağustos aylarında kalanların yüzde 63'ü kadındı. Neredeyse bir

1. Régie Autonome des transports parisiens (Paris Toplu Taşımacılık Şirketi).

herife iki kadın. Alışılmadık bir orandı bu. Hemen, burayı görmek için temmuzda bir hafta ayırmaya karar verdi; üstelik kamping olanağını seçince Club Med'den, hatta UCPA'dan[1] bile daha ucuza geliyordu. Kuşkusuz ne tür kadınlar olduğunu da tahmin ediyordu: büyük olasılıkla AIDS'li, kasvetli eski solcular. Ama ne yapalım, bir herife iki kadınla şanslıydı; becerikli davranırsa iki karı bile düşürebilirdi.

Cinselllik açısından yıla iyi başlamıştı. Doğu ülkelerinden gelen kızlar fiyatları düşürmüştü. Birkaç ay öncesine kadar ödenen 400 frank yerine, şimdi 200 franga kolayca bir kişisel gevşetme bulunabiliyordu. Ne yazık ki nisanda arabasına büyük bir onarım gerekti, üstelik kusurlu olan da kendisiydi. Banka sıkıştırmaya başladığından o da kısıtlamalara gitmek zorunda kalmıştı.

Bir dirseği üzerinde doğruldu ve ilk viskisini doldurdu. *Swing Magazine*'in hâlâ aynı sayfası açıktı; çoraplarını çıkartmamış bir herif cinsel organını belirgin bir zorlamayla, objektife doğru uzatıyordu: adı Hervé'ydi.

Benim yapacağım şey değil, dedi Bruno kendi kendine, benim yapacağım şey değil. Tuvalet ve duşların bulunduğu yere doğru yönelmeden önce ayağına bir don geçirdi. Her şeye karşın, diye düşünüyordu, örneğin dünkü Kızılderili karı pekâlâ düzülebilir. Hatta, biraz pörsük iri memeler, malafatı aralarına yerleştirip patlatmak için en ideali ve üç yıldır yapamamıştı bunu. Oysa, meme arasına yerleştirme tutkunuydu; ama orospular çoğunlukla bu işi sevmezler. Spermlerin yüzlerine sıçramasından mı hoşlanmıyorlar? Yoksa ağızlarına almaktan daha çok zaman ve kişisel işlem gerektirdiği için mi istemiyorlar? Bu muamele hep olağandışı sayılıyordu; me-

1. Union nationale des centres sportifs de plein air. (Açık Hava Sporları Merkezleri Ulusal Birliği.)

me arasına vermenin genellikle tarifesi yoktu yani öngörülmüyordu, yani elde edilmesi zordu. Kızlar için bu daha çok özel bir şeydi. Yalnızca özel, işte bu kadar. Gerçekte bir meme arası arayışındaki Bruno, birçok kez otuzbirle, hatta ağıza vermekle yetinmek zorunda kalmıştı. Bazen elde etmeyi başarmasına karşın, meme arasına verme konusundaki arz yapısal olarak yetersizdi. Bruno böyle düşünüyordu.

Bu düşünceler içinde 8 nolu tuvalet bloğuna ulaştı. Yaşlı karılara rastlama düşüncesine bile alıştırmıştı kendini, ama karşısında körpe kızları bulunca korkunç bir şok yaşadı. Lavaboların tam karşısında, duşların yanında, on beş ila on yedi yaşları arasında dört kızdı. İkisi, mayolarının slipleriyle bekliyordu; öbür ikisi hamsiler gibi oynaşıp gevezelik ediyor, birbirlerine su atıp küçük çığlıklar atıyorlardı. Çırılçıplaklardı. Anlatılmaz bir zarafet ve erotizm gösterisiydi bu; böyle bir şeyi hiç beklemiyordu. Donunun içinde çükü sertleşti; diş çubuklarını almaya çalışırken bir eliyle cinsel organını çıkardı, lavaboya yasladı. Diş etine batırdığı kanlı çubuğu ağzından çıkardı. Cinsel organının ucu sıcaktı; bir damla oluşmaya başlamıştı.

Kızlardan biri, narin bir esmer olanı sudan çıktı ve havlu kaptı; körpe memelerini zevkle sildi. Ufak tefek bir kızıl, slipini indirdi ve esmerin yerine duşa girdi; apışarasındaki kıllar yaldız sarısıydı. Bruno hafifçe inledi, başı döndü. Zihinsel olarak kendini hareket ediyormuş gibi görüyordu. Donunu çıkarıp duşların yanında beklemeye hakkı vardı. Kendini kızların önünde çükü kalkmış gibi görüyor, "Su sıcak mı?" türünden bir cümle söylerken hayal ediyordu. İki duşun arası elli santimdi; küçük kızılın yanındaki duşa girse, belki kazayla kız çüküne sürtünebilirdi. Bu düşünce baş dönmesini daha da artırdı. Lavaboya tutundu. Aynı anda sağ taraftan iki delikanlı, bağıra çağıra fırladı. Parlak çizgili siyah şort giymişler-

di. Bruno'nunki hemen indi, çükünü donuna soktu, dikkatini diş bakımına yoğunlaştırdı.

Daha sonra hâlâ o karşılaşmanın şokunda, kahvaltı masalarına doğru indi. Uzak bir köşeye yerleşti ve kimseyle konuşmadı. Vitaminli tahılları çiğnerken cinsellik arayışının aşırı sahiplenme özelliğini, Faust'a özgü yanını düşünüyordu. Örneğin Bruno eşcinsellerden son derece yanlış biçimde söz edildiğini düşünüyordu. Kendisi hiç ya da neredeyse hiç karşılaşmamıştı eşcinsellerle; buna karşılık, bir sürü "oğlancı" tanıyordu. Bazı oğlancılar –neyseki sayıları çok az– küçük çocukları yeğler; bunlar sonunda indirimsiz cezalara çarptırılarak hapse düşer ve bir daha da hiç sözleri edilmez. Oğlancıların çoğuysa on beş-yirmi yaş arasındaki genç delikanlıları yeğler; daha ileri yaştakiler, onlar için yalama olmuş deliklerdir. Yan yana iki yaşlı oğlancıyı gözlemleyin, diyerek zevkle anlatıyordu Bruno, bunları dikkatle gözlemleyin; çoğu kez aralarında bir sempati, hatta bir sevecenlik ilişkisi kurulur. Peki birbirlerine arzu duyarlar mı? Kesinlikle hayır. Ama, on beş-yirmi yaşlarında yuvarlak bir kalça geçmeye görsün yanlarından; bu küçük yuvarlak kalçayı kapmak için yaş dönümündeki panterler gibi kapışırlar. İşte Bruno böyle düşünüyordu.

Birçok başka durumda olduğu gibi, söz konusu eşcinseller, toplumun öteki kesimleri için bir örnek işlevi üstlenmiştir, diye de düşünüyordu Bruno. Örneğin kendisi kırk iki yaşındaydı; akranı kadınları arzuluyor muydu? Kesinlikle hayır. Buna karşılık, bir mini eteğe sarılı küçük bir amcık için hâlâ dünyanın öteki ucuna gitmeye hazırdı. Yani hiç değilse Bangkok'a dek gitmeye. Gene de, on üç saatlik uçuş demekti bu.

3

Cinsel istek özünde genç bedenlere yöneliktir ve baştan çıkartma alanının giderek genç kızların eline geçmesi aslında bir normale dönüş, isteğin gerçekliğine dönüştür. Tıpkı anormal bir borsa yükselişinden sonra fiyatların normale dönmesi gibi bir dönüş. "68 yılları"nda yirmi yaşında olan kadınlar, kırklı yaşlara geldiklerinde can sıkıcı bir duruma düşmüşlerdi. Genellikle boşanmış olan bu kadınlar, artık yıkımını hızlandırmak için ellerinden geleni yaptıkları o ateşli ya da iğrenç birlikteliğe güvenemezlerdi. Gençlerin yetişkinlere göre üstünlüğünü haykıran bir kuşak bu sertlikte haykıran ilk kuşak olduklarından, yerlerini alacak kuşağın kendilerini hor görmesine şaşırmaya hakları yoktu. Ayrıca, oluşmasına büyük katkı yaptıkları bedeni önemseme, kendi bedenleri çöktükçe giderek kendilerinden tiksinmelerine yol açıyordu. Başkalarının bakışlarından okuyabildikleri tiksintiyle özdeşti bu tiksinti.

Yaşıtları erkekler de aşağı yukarı aynı durumdaydı; ama böyle bir yazgı ortaklığı bu insanlar arasında en ufak bir dayanışmaya yol açmadı: Erkeklerin çoğu kırkına geldiklerinde genç kadın arayışlarını –kimi zaman, hiç değilse toplumsal oyundaki becerileriyle belirli bir entelektüel, parasal ya da medyatik üne kavuşanlar– belli bir başarıyla sürdürdü. Kadınlarınsa, neredeyse tümünde, olgunluk yılları başarısızlık, mastürbasyon ve utanç yılları oldu.

Cinsel özgürlüğün ve isteğin dışavurumunun ayrıcalıklı mekânı olan Değişim Beldesi, doğal olarak benzerlerinden daha büyük bir çöküntü ve burukluk yeri oldu. Kırklıklar pörsük çüklerine ve yağ tulumu gibi bedenlerine bakıp, "Elveda, dolunayda ormanda sarmaş do-

laş olan insancıklar! Elveda, öğlen güneşinde kremli bedenlerin coşku dolu kutlamaları!" diye zırvalıyorlardı.

Belde'de yarı dinsel nitelikli ilk atölyeler, 1987'de ortaya çıktı. Kuşkusuz Hıristiyanlık söz konusu değildi, ama belirsiz bir egzotik mistisizm özünde epey geri zekâlı olan bu yaratıkların tüm mantıksızlığına karşın, hâlâ yüceltmeye çabaladıkları bedene önem veren tutumlarıyla bağdaşabilirdi. Masaj atölyeleri tabii ki sürdürüldü, ama astrolojiye, Mısır falına, çakralar üstüne meditasyona, güçlü enerjilere ilgi giderek arttı. "Melekle karşılaşmalar" gerçekleşti; kristallerin titreşimlerini duyumsama öğrenildi. 1991'de Sibirya şamanizmi görkemli bir başlangıç yaptı. Bir *sweat lodge*'da[1] kutsal korlarla yapılan alıştırma oturumu, katılımcılardan birinin kalp krizinden ölmesiyle sonuçlandı. Cinsel sürtüşme, yaygın tinsellik ve derin bencilliğin birleşimi olan tantra, özel bir başarı elde etti. Belde Fransa'daki ve Batı Avrupa'daki yerlerin çoğu gibi birkaç yıl içinde, bu pazardaki özgünlüğünü sağlayan "70'li yılların" hazcı ve özgürlükçü havasını korumasının yanı sıra, gözde bir *New Age* merkezine dönüştü.

Kahvaltıdan sonra Bruno çadırına döndü, otuzbir çekmekte duraksadı (genç kızların anısı tüm canlılığını koruyordu), sonunda vazgeçti. Bu çıldırtıcı kızlar kamping içinde rastladığı, bir arada dolaşan 68'li kadınların meyveleri olmalıydı. Bu yaşlı orospuların bazıları, her şeye karşın üremeyi başarmışlardı demek ki. Bu olgu Bruno'yu bulanık ama tatsız düşüncelere sürükledi. Birden çadırının fermuarını açtı; gökyüzü maviydi. Çamlar arasında, sperm atıkları gibi küçük bulutlar geziniyordu; pırıl

1. Kimi kültürlerde terleyerek arınma, ritüellerinin gerçekleştirildiği yapı.

pırıl bir gün olacaktı. Haftalık programa baktı: 1 numaralı seçeneği işaretlemişti: "Yaratıcılık ve gevşeme." Sabah için üç değişik atölye etkinliğinden birini seçebilirdi: pantomim ve psikodram, suluboya resim, yaratıcı yazı. Psiko dram mı? Yok, geçiniz. Bir hafta sonu, Chantilly yakınlarında bir şatoda, denemişti. Sosyoloji asistanı ellilik karılar jimnastik minderlerinde yuvarlanıp babalarından oyuncak ayı istiyorlardı; bundan uzak durmak en iyisi olacaktı. Suluboya çekiciydi, ama dışarıda yapılıyordu; berbat resimler üretmek için börtü böcek içinde, çamların iğne yaprakları üstüne oturmak, yapılacak iş miydi?

Yazı atölyesi sorumlusu kadının uzun siyah saçları amiyane tabirle "emici ağız" denilen türden koyu kırmızı rujlu büyük bir ağzı vardı. Siyah bir gömlekle siyah dar bir pantolon giymişti. Güzel, klas bir kadındı. Gene de kart bir orospu, diye düşündü Bruno, katılımcıların oluşturduğu belli belirsiz dairede rastgele bir yere çömelirken. Sağında kır saçlı, kalın gözlüklü, kirli sarı tenli, şişman bir kadın gürültülü gürültülü soluk alıyordu. Şarap kokuyordu; oysa saat daha on buçuktu.

"Birlikteliğimizi selamlamak için," diye başladı yönetici kadın, "Toprak Ana'yı ve beş yönü selamlamak için, çalışmaya 'güneş selamı' denilen bir hatha yoga hareketiyle başlayacağız." Bunun ardından, anlaşılmaz bir pozisyon tarifi geldi; yanındaki sefil ayyaş birinci geğirmesini koyuverdi. "Yorgunsun Jacqueline..." diye yorumladı yogacı kadın; "içinden gelmiyorsa hareketi yapma. Uzan, grup da az sonra sana katılır."

Gerçekten de, öğretmen, Contrexéville reklamlarındaki gibi uyutucu ve boş bir söyleve başladığında uzanmaları gerekti: "Şahane ve duru bir suya giriyorsunuz. Bu su tüm organlarınızı, karnınızı sarıyor. Toprak Ananıza teşekkür ediyorsunuz. Güvenle yapışıyorsunuz Toprak Ananıza. Arzularınızı duyumsayın. Bu arzuları

yarattığınız için kendi kendinize teşekkür edin" vb. Pis halının üstüne uzanan Bruno sinirden dişlerinin titrediğini duyumsuyordu. Ayyaş karı düzenli aralıklarla geğiriyordu. Vurdumduymazlığını somutlaştırmak için de iki geğirti arasında, "Haah!..." diye ses çıkarıyordu. Yogacı kaltak karnı ve cinsel organı besleyen toprak güçlerinden söz ederek maskaralığını sürdürüyordu. Dört temel öğeye de değindikten sonra, çektiği söylevden mest olmuş bir biçimde şu sözlerle bitirdi: "Şimdi, ussal zihin engelini aştınız; derin düşüncelerinizle ilişki kurdunuz. Sizlerden, yaratımın sınırsız uzamına açılmanızı istiyorum." "Ne laf etti be!" diye öfkeyle söylendi Bruno, zar zor kalkarken. "Yazma oturumu" yapıldı, ardından da genel bir tanışma ve metinlerin okunması geldi. Bu atölyede adam gibi bir tek karı vardı: blucinli ve tişörtlü, her şeyi yerli yerinde, küçük bir kızıl; adı Emma ve Ay'daki koyunlardan söz eden son derece aptalca bir şiirin yazarı. Genellikle hepsi Toprak Anamız ve Güneş Babamızla kurulan ilişki nedeniyle minnet ve sevinçten erimişti. Sıra Bruno'ya geldi. Kısa metnini tekdüze bir sesle okudu:

Taksi şoförleri, ibneler
Gebersen de durmazlar.

"Bunlar senin duyguların..."dedi yogacı. "Senin duyguların, çünkü kötü enerjilerinden kurtulamadın. Derin düşüncelerle yüklü olduğunu duyumsuyorum. Sana burada ve şimdi yardım edebiliriz. Ayağa kalkacağız ve grup bir daire oluşturacak."

Ayağa kalktılar ve ele ele tutuşarak bir çember oluşturdular. Bruno istemeye istemeye sağındaki ayyaş karının ve solundaki Cavanna'ya benzeyen iğrenç yaşlı sakallının elini tuttu. Konsantre olan, ama yine de dingin görünen yogacı öğretmen, "Oomm!" diye uzun bir ses

çıkardı. Ve hepsi birden, sanki bütün yaşamları boyu bunu yapmışlar gibi, "Oomm!" diye bağırmaya başladılar. Bruno, cesaretle, gösterinin sesçil ritmine ayak uydurmaya çalışırken, birden sağına doğru dengesini yitirdiğini duyumsadı. Kendinden geçen ayyaş karı, kütük gibi devriliyordu. Elini bırakmasına karşın yine de yere düştü ve kendini halının üstünde sırtüstü uzanmış çırpınan yaşlı kahpenin önünde diz çökmüş buldu. Yogacı karı bir an durdu ve sakin bir biçimde, "Evet Jacqueline, canın istediyse uzanmakla çok iyi ettin," dedi. Bu ikisi birbirini iyi tanıyorlarmış gibiydi.

İkinci yazma oturumu biraz daha iyi geçti; sabahki kısa süren sahneden esinlenen Bruno aşağıdaki şiiri yazmayı başardı:

Güneşleniyor kamışım
(Al kamışımı!)
Havuzda
(Al babayı!)

Onu buluyorum
Solaryumda
Gözleri güzel
Elma yiyiyor.
Oturduğu yeri gördün mü?
(Al çükümü!)
Cennet'te
(Al Kuşumu!)

Biraz suçlayan bir tavırla, "Çok mizahi..." diye yorumladı yogacı karı. "Çok gizemli," diye salladı geğiren karı. "Daha çok dolaylı bir gizem..." Ne olacaktı Bruno? Ne zamana dek bunlara katlanacaktı? Bütün bunlara de-

ğer miydi? Bruno gerçekten kendini sorguluyordu. Etkinlik bitince küçük kızılla bile konuşmayı denemeden, çadırına koştu; öğlen yemeğinden önce bir viskiye gereksinim duyuyordu. Çadırın yakınlarına geldiğinde, duşta bastığı genç kızlardan birini gördü; memelerini dikleştiren zarif bir hareketle, bir gün önce astığı dantel külotları topluyordu. Bruno patlayıp yağlı parçalar halinde kampingin üstüne saçılmaya hazır gibiydi. Delikanlılığından beri değişen neydi? Arzuları aynıydı, bunları bilinciyle doyuramazdı. Yalnızca gençliğe saygılı bir dünyada insanlar ağır ağır "kemiriliyordu." Öğle yemeği için bir Katolik karıyı gözüne kestirdi. Katolik olduğunu anlamakta güçlük çekmedi, çünkü kadın boynunda demir bir haç taşıyordu; ayrıca, gözlerinin altında bakışlara bir derinlik veren ve genellikle Katolik, hatta mistik (doğrusu, kimi zaman da alkolik) bir kadını belli eden torbalar vardı. Uzun siyah saçlar, bembeyaz bir ten, biraz zayıf ama idare eder. Onun karşısında, İsviçreli-Californialı türü, en az bir seksen, mükemmel vücutlu, korkunç sağlıklı olduğu izlenimi uyandıran, kızıl sarı saçlı bir kız oturuyordu. Tantra atölyesinin sorumlusuydu. Gerçekte, Créteil'de doğmuştu ve adı Brigitte Martin'di. California'da memelerini yaptırmış ve Doğu mistisizmini öğrenmişti. Ayrıca adını da değiştirmişti. Créteil'e döndüğünde, yıl içinde Flanades'da Shanti Martin adı altında bir tantra atölyesinin etkinliklerini yönetiyordu. Katolik kadın ona çok hayran gibiydi. Başlangıçta Bruno doğal beslenme konusundaki konuşmaya katılabildi; buğday tohumları hakkında bilgi toplamıştı. Ama kısa sürede dinsel konulara geçildi ve Bruno söylenenleri izleyemez oldu. İsa'yı Krişna'yla özdeşleştirmek olanaklı mıydı? Yoksa, neyle özdeşleştirilebilirdi? Rintintin'i Rusty'ye yeğlemek mi gerekirdi? Katolik olmasına karşın, Katolik karı Papa'yı sevmiyordu. II. Johannes Paulus, Ortaçağ'dan

kalma kafasıyla Batı'nın tinsel evrimini engelliyordu, kadının görüşü buydu. "Doğru," diye onayladı Bruno, "şavalağın teki o adam." Az bilinen bu deyim sayesinde iki kadının ona ilgisi daha da arttı. Soya bifteğini bitirirken kasvetli bir biçimde, "Dalay Lama da kulaklarını oynatmayı beceriyor..." diye noktaladı.

Katolik karı bir hışımla, kahve içmeden kalktı. Kişisel gelişme atölyesine geç kalmak istemiyordu: "Evet efendimciliğin kuralları." "Ah, evet, evet efendimcilik süper!" diye karşılık verdi İsviçreli ve o da kalktı. Katolik karı başını tatlı bir gülümsemeyle Bruno'ya doğru çevirerek, "Bu görüş alışverişi için teşekkürler..." dedi. Yani Bruno da iyi idare etmişti. Bruno kamping içinde yürürken, "Kart karılarla konuşmak, izmarit dolu bir pisuara işemek ya da hijyenik ped dolu bir kenefe sıçmak gibidir," diye düşünüyordu: "Boşaltılanlar gitmez ve kokmaya başlar."

Uzam tenleri ayırır. Söz, esnek biçimde uzamı, tenler arasındaki uzamı deler geçer. Bruno'nun algılanmayan, yankıdan yoksun, aptalca havada asılı kalmış gibi duran sözleri, çürüyüp kokmaya başlıyordu. Tartışılmaz bir şeydi bu. İlişkiye geçildiğinde, söz ayırabilir de.

Havuzda bir şezlonga yerleşti. Genç kızlar, oğlanlar kendilerini suya atsınlar diye aptalca sıçrayak koşuşturuyorlardı. Güneş doruk noktasındaydı. Mavi yüzeyin çevresinde parlak ve çıplak bedenler karşılaşıyordu. Bruno farkına varmadan, Paul-Jacques Bonzon'un başyapıtı olan ve yeni baskısı henüz yapılan *Les Six Compagnons et l'Homme au gant*'a[1] daldı. Zar zor dayanılabilen güneş altında, kahraman köpek Kapi'yle birlikte Lyon yöresinin sisi içinde bulunmak hoş bir şeydi.

1. (Fr.) Altı Arkadaş ve Eldivenli Adam.

Öğleden sonranın progamı Bruno'ya "duyusal gestalt masajı", sesi özgürleştirme ve sıcak suda *rebirth* arasında bir seçim yapma olanağı veriyordu. Önsel olarak masaj en *hot* görüneniydi. Masaj atölyesine çıkarken merdivenlerden ses özgürleştirme grubuna bir göz attı: on-on beş kişiydiler, hepsi de çok hareketliydi ve bir tantracı yönetiminde korkmuş hindiler gibi viyaklayarak zıplıyorlardı.

Tepenin üstünde plaj havlularıyla örtülmüş tekerlekli masalardan geniş bir daire oluşturulmuştu. Katılımcılar çıplaktı. Hafif şehla, ufak tefek esmer bir adam olan atölyenin sorumlusu, dairenin ortasında "duyusal gestalt masajı"nın kısa bir tarihçesini verdi: Fritz Perls'in gestalt masajı ya da "California masajı" üstüne yaptığı çalışmalardan doğan bu tür, duyusallık alanındaki verilerden de yavaş yavaş yararlanarak en eksiksiz masaj yöntemi –hiç değilse adam bu görüşteydi– olmuştu. Belde'de bazılarının, bu görüşleri paylaşmadığını da biliyordu, ama polemiğe girmek istemiyordu. Ne olursa olsun –ve konuşmasını bununla bitirdi– masajdan masaja fark var; dahası, birbirinin aynı iki masajdan söz edilemez. Bu girizgâhtan sonra katılımcı kadınlardan birini yatırarak gösteriye başladı. Omuzlarını okşarken, "Karşındakinin gerilimlerini duyumsayacaksın..." diye bir gözlem yaptı; çükü, sarışın kızın uzun saçlarının birkaç santim ötesinde sallanıyordu. Kızın memelerine yağ dökerken, "Bütünleşmek, her zaman bütünleşmek gerekir..." diye sürdürdü. "Bedensel şemanın bütünlüğüne saygı göstermeli..." Elleri karın bölgesine doğru indi, kız belirgin bir zevkle gözlerini kapattı, bacaklarını açtı.

"İşte," diye tamamladı sözlerini, "Şimdi sizler ikişer ikişer çalışacaksınız. Dolaşmaya başlayın ve birbirinizle eşleşin." Bir önceki sahneden büyülenen Bruno harekete geçmekte gecikti, oysa her şey burada belirleniyordu.

Beğenilen eşe yavaşça yaklaşmak, önünde durup gülümseyerek sakince, "Benimle çalışmak ister misin?" diye sormak gerekiyordu. Ötekiler havayı biliyor gibiydi ve otuz saniyede işler bağlandı. Bruno şaşkın şaşkın çevresine baktı ve kendini, tıknaz, esmer, kıllı ve kalın çüklü bir adamın karşısında buldu. Farkına varmamıştı ama, yedi herif için beş kız vardı.

Neyseki adam ibneye benzemiyordu. Herif gözle görülür bir hınçla, tek kelime etmeden yüzükoyun masaya uzandı, başını kavuşturduğu kollarının üstüne koyarak beklemeye başladı. "Gerilimleri duyumsayacaksın... Bedensel şemanın bütünlüğüne saygı göstereceksin..." Bruno, dizlerin hizasını geçmeyi başaramadan durmadan yağ sürüyordu; adam odun gibi kıpırtısızdı. Kalçaları bile kıllıydı. Yağlar, plaj havlusuna damlamaya başlamıştı, adamın baldırları vıcık vıcıktı. Bruno başını kaldırdı. Yakınında iki adam sırtüstü uzanmıştı. Sol taraftaki komşusu göğüs kaslarını ovduruyordu, kızın memeleri ağır ağır sallanıyordu; burnu kızın apışarası hizasındaydı. Yöneticinin kasetçalarından çevreye elektronik org sesleri yayılıyordu. Gökyüzü masmaviydi. Masaj yağından pırıl pırıl olmuş çükler, ışıkta yavaş yavaş kalkmaya başlamıştı. Bunların tümü, ürkütücü biçimde gerçekti. Bruno devam edemeyecekti. Dairenin öteki ucunda, yönetici, bir çifte öğütler veriyordu. Bruno hızla sırt çantasını topladı ve havuza doğru inmeye başladı. Havuzun en kalabalık olduğu saatti. Çimlere uzanmış kadınlar gevezelik ediyor, kitap okuyor ya da yalnızca güneşleniyorlardı. Bruno nereye yerleşecekti? Elinde havlusu, çimde rastgele dolaşmaya başladı. Vajinalar arasında sendeliyordu. Bir karar vermesi gerektiğini düşünürken, Katolik karının kıvırcık siyah saçlı, gözlerinin içi gülen, tıknaz esmer bir adamla konuştuğunu gördü. Kadına belli belirsiz selam verdi ama o fark etmedi ve yakına bir yere

uzandı. Yanlarından geçen bir adam, ufak tefek esmere seslendi : "Selam Karim." Karim konuşmasını kesmeden el salladı. Katolik karı, sırtüstü uzanmış, sessizce dinliyordu. Bacakları arasında, çok güzel kıvırcık ve siyah tüylü, iyice kabarık, nefis bir yarık vardı. Karim hem onunla konuşuyor hem de yavaş yavaş taşaklarını ovuşturuyordu. Bruno başını yere koydu ve dikkatini Katolik karının apışarasındaki kıllara yoğunlaştırdı; tam bir haz dünyasıydı. Kütük gibi uyudu.

Ulusal Meclis, 14 Aralık 1967'de, Neuwirth'in hazırladığı doğum kontrolüne ilişkin yasayı ilk okunuşundan sonra kabul etti. Sosyal sigorta tarafından ödenmese de, doğum kontrol hapı, bundan böyle eczanelerde serbestçe satılacaktı. Bu andan itibaren, geniş halk kesimleri de, önceden yönetici kadrolara, serbest meslek çalışanlarına, sanatçılara bir de bazı KOBİ patronlarına özgü olan "cinsel özgürlüğe" kavuştu. Bu cinsel özgürlüğün, gerçekte bireyciliğin tarihsel yükselişinde yeni bir aşama olmasına karşın, çoğu kez bir toplu yaşama düşüyle sunulması da düşündürücüdür. Şu sevimli "çift" sözünün de gösterdiği gibi, karıkoca ve aile liberal toplumda ilkel komünizmin son kalesini oluşturuyordu. Cinsel özgürlük bireyi pazardan ayıran en son birimler olan bu ara toplulukları parçaladı. Parçalama süreci günümüzde de sürüyor.

Değişim Beldesi yöneticileri akşam yemeğinden sonra genellikle dans partileri düzenliyordu. İlk bakışta, düşünsel yeniliklere bu denli açık böyle bir yerde şaşırtıcı gelen bu seçim, komünist olmayan bir toplumda cinsel rastlaşma biçimi olarak dans partisinin vazgeçilmez özelliğini açıkça vurguluyordu. Frédéric Le Dantec, ilkel toplumların da şenliklerini dansta, dahası trans durumunda odaklaştırdıklarını belirtiyordu. Bu amaçla merkez çimenliğe bir ses düzeniyle bir bar kurulmuştu ve insan-

lar ayın altında, gecenin ileri bir saatine dek tepiniyordu. Bruno için bu ikinci bir şanstı. Doğrusu, kampingteki kızlar bu partilere pek katılmıyordu. Çevredeki, köpük, erkek striptizi ya da X starları gibi özel geceler düzenleyen diskotekleri ("Bilboquet"yi, "Dynasty"yi, "2001"i, gerektiğinde de "Pirates"ı) yeğliyorlardı. Belde'de yalnızca hayalci ve küçük penisli birkaç oğlan kalıyordu. Onlar da, akortsuz bir gitarı tıngırdatmakla yetiniyor, ötekiler ise bunlara nesnel bir ilgisizlikle bakıyorlardı. Bruno kendini bu gençlere yakın buluyordu, ama ne olursa olsun, zaten araklanmaları neredeyse olanaksız genç kızların yokluğunda, Kuzey-Angers'de bir kafeteryada karşılaştığı *Newlook* okurunun deyimiyle, "mızrağını herhangi bir yağlı et parçasına saplayabilirdi." Bu umut içinde, saat yirmi üçte, üzerine beyaz bir pantalonla bir gemici gömleği çekip gürültü üretme merkezine doğru indi.

Dans eden kalabalığa bir göz atınca, önce Karim'i gördü. Katolik karıyı bırakıp tüm gücünü çekici bir Gül-Haç Biraderleri üyesi kadında odaklaştırmıştı. Kadın ve kocası bu öğleden sonra gelmişlerdi. Uzun boyları, ciddiyetleri ve zayıflıklarıyla Alsace kökenlilere benziyorlardı. Her tarafı rüzgârlık ve kanca dolu, kocanın kurmak için dört saat harcadığı büyük ve karmaşık bir çadıra yerleştiler. Adam akşamüstü Bruno'ya Gül-Haç tarikatının gizli güzelliklerinden söz etmişti. Gözleri küçük yuvarlak gözlüklerinin arkasında pırıl pırıldı: tam bir fanatikti. Bruno dinlemeden dinlemişti. Adamın anlattığına göre, bu hareket Almanya'da doğmuş, bazı simya çalışmalarından esinlenmiş ama Rheinland'a özgü mistisizmle bağıntı kurmak gerekirmiş. Kuşkusuz ibne ve Nazi zımbırtıları. Gözucuyla gaz tüpü önünde çömelmiş adamın güzel karısının kalçalarını incelerken, "Haçı al da kıçına sok..." diye düşündü Bruno. Kadın memeleri havada, çocuğun üstünü değiştirmesini emretmek için doğruldu-

ğunda, "Üstüne gülü koy..." diye geçirdi içinden Bruno.

İşte şimdi kadın, Karim'le dans ediyordu. Kadından on beş santim kısa boyuyla, tombul ve fırlama Karim, bu irikıyım Germen karıyla tuhaf bir çift oluşturmuşlardı. Dans ederken gülümseyip karı tavlama amacından uzaklaşma pahasına da olsa, durmadan konuşuyordu. Buna karşın işler tıkırında gibiydi. Kadın da gülümsüyor ve ona neredeyse büyülenmiş gibi, merakla bakıyordu. Hatta bir keresinde kahkahayla güldü. Çimenliğin öteki ucunda kocası, yeni bir taraftar adayına, hareketin 1530'da Aşağı Saksonya eyaletine dayanan kökenlerini anlatıyordu. Dayanılmaz bir sümüklü sarışın olan üç yaşındaki oğlu, düzenli aralıklarla uluyup yatırılmayı istiyordu. Kısacası, orada da "gerçek bir yaşam" sahnesine tanık olunuyordu. Bruno'nun yanında, din adamı görünüşlü iki zayıf adam çapkının performansını yorumluyordu. "Ateşli herif..." dedi biri. "Kâğıt üstünde bu karıyı araklayamaz, yakışıklı değil, göbekli, hatta ondan daha kısa boylu. Ama ateşli, adi herif, o yüzden de fark atıyor." Öteki de parmakları arasında hayali bir tespihi çekerek kaygılı bir havayla onaylıyordu. Bruno portakal sulu votkasını bitirirken Karim'in Gül-Haç Biraderleri üyesi kadını otluk bir köşeye atmayı başardığını fark etti. Konuşmaya hiç ara vermeden bir eli kadının boynundayken, ötekini hafifçe eteğin altına kaydırıyordu. "Bacaklarını da aralıyor, kaltak Nazi..." diye düşündü, dans edenlerden uzaklaşırken. Tam ışık çemberinden çıkmak üzereyken, Katolik karının kalçalarını, kayak öğretmeni gibi bir herife ellettiğini görür gibi oldu. Çadırında konserve mantı kalmıştı.

Çadıra girmeden, tam bir umutsuzluk tepkisiyle telesekreterini aradı. Bir mesaj vardı, "Tatilde olmalısın..." diyordu Michel'in dingin sesi. "Dönünce beni ara. Ben de tatildeyim, hem de uzun bir süre için."

4

Yürüyüp sınıra ulaştı. Uçuşan yırtıcı kuşlar görünmeyen bir merkez –muhtemelen bir leş– çevresinde dönüyordu. Bacak kasları yoldaki engebelere esneklikle karşılık veriyordu. Tepeler sarımtırak bir bozkır görünümündeydi; manzara, doğuya doğru sonsuza dek uzanıyordu. Dünden beri bir şey yememişti; artık korkmuyordu.

Giyinik ve yanlamasına yattığı yatağında uyandı. Monoprix'nin depo girişi önünde bir kamyon yük boşaltıyordu. Saat yediyi biraz geçiyordu.

Michel yıllardan beri salt entelektüel bir yaşam sürdürüyordu. İnsanların yaşamını oluşturan duygular onun gözlem konusu değildi; bu duyguları pek bilmiyordu. Günümüz yaşamı tam bir kesinlikle düzenlenebilir; süpermarketin kasalarındaki kızlar Michel'in selamına karşılık veriyorlar. On yıldan beri bu binada oturduğundan, gidip gelmeler çok olmuştu. Bazen bir çift geliyordu. Michel taşınmayı izliyordu; merdivenlerde, arkadaşları kutuları, lambaları taşıyorlardı. Hepsi gençti ve bazen gülüyorlardı. Kimi kez (ama her zaman değil) ayrıldıklarında, ikisi de aynı anda taşınıyordu. O zaman bir daire boş kalıyordu. Ne sonuç çıkarmalı bundan? Tüm bu davranışları nasıl yorumlamalı? Çok zor.

Kendisi de yalnızca sevmek istiyordu, en azından hiçbir şey istemiyordu. Hiçbir şey kesin değildi. Yaşam yalın bir şey olmalı, diye düşünüyordu Michel; sonsuz sayıda yinelenen küçük törenler bütünü gibi yaşanabilecek bir şey. Belki biraz aptalca, ama inanılabilecek törenler. Kazanç umudu olmayan ve acısız bir yaşam. Ama insanların yaşamı böyle düzenlenmemiştir. Michel bazen dışarı çıkıp gençleri ve binaları inceliyordu. Bir şey

kesindi; bazıları seferber olmuş, bir davanın peşinden koşar gibiydi, sanki yaşamları anlam yüklüydü. Örneğin "Act Up"[1] militanları, kimilerinin pornografik olarak nitelediği, eşcinsel ilişkileri yakın çekim gösteren bazı reklamların televizyonda gösterilmesine önem veriyordu. Değişik olaylarla süslü yaşamları genel olarak eğlenceli ve aktif görünüyordu. Çok sayıda eşleri vardı, *backroom*'larda düzüşüyorlardı. Prezervatifler bazen kayıyor ya da patlıyordu. O zaman AIDS'ten ölüyorlardı. Ama ölümlerinin bile militan ve saygın bir yanı vardı. Genellikle televizyon, özellikle de birinci kanal sürekli saygınlık dersleri veriyordu. Michel gençken, acı çekmenin insana ek bir saygınlık kazandırdığını sanıyordu. Şimdi kabul etmek gerekiyordu: yanılmıştı. İnsana ek bir saygınlık veren şey televizyondu.

Michel, televizyonun kendisine verdiği yinelenen ve arı sevinçlere karşın, dışarı çıkmasının doğru olacağını düşünüyordu. Zaten alışveriş yapması gerekiyordu. Kesin bir hedef yoksa insan dağılır, hiçbir şey elde edilemez.

9 Temmuz sabahı (Azize Amandine Günü'ydü), Monoprix mağazasının raflarında defterleri, klasörleri, kalem kutularını gördü. Kampanyanın reklam sloganı, "Kafa yormadan okul açılışı", ona göre pek inandırıcı değildi. Öğretim, bilgi, sonsuz bir "kafa yormaktan" başka ne olabilirdi?

Ertesi gün posta kutusunda 3 Suisses mağazalarının sonbahar-kış kataloğunu buldu. Sağlam karton ciltte hiçbir adres yoktu; acaba dağıtıcı mı bırakmıştı? Uzun zamandan beri yazışmayla alışveriş yaptığından, bu küçük jestlere, karşılıklı bağlılık gösterilerine alışıktı. Gerçek-

1. AIDS'e karşı mücadele eden örgüt.

ten de mevsim geçiyordu ve ticari stratejiler sonbahara yöneliyordu; oysa gökyüzü şahaneydi, sonuçta daha henüz temmuz başlarıydı.

Michel gençken, saçmalık, varoluşsal umutsuzluk, yaşamın devinimsiz boşluğu konusunda çeşitli romanlar okumuştu; bu aşırı uçtaki edebiyat türü ona pek inandırıcı gelmemişti. O dönemlerde Bruno'yla sık görüşüyordu... Bruno yazar olmayı düşlüyordu; sayfalar dolduruyor, çok fazla otuzbir çekiyordu; Beckett'i ondan öğrenmişti. Beckett, büyük olasılıkla "büyük yazar" denilen bir yazardı, oysa Michel kitaplarından hiçbirini bitirmeyi başaramamıştı. Bruno ve o, 70'li yılların sonlarına doğru, yirmi yaşındaydılar ve yaşlandıkları duygusunu taşıyorlardı. Bu sürecekti, giderek daha da yaşlı oldukları duygusuna kapılacak ve bundan utanacaklardı. Dönemleri pek yakında, hüzünlü ölüm duygusunu, daha genel ve bulanık olan yaşlanma duyumunda boğmak gibi, eşi görülmedik bir dönüşümü gerçekleştirecekti. Yirmi yıl sonra, Bruno hâlâ gerçek anlamıyla ölümü düşünmemişti. Sonuna dek yaşamak istiyordu, sonuna dek yaşamın içinde olacaktı, sonuna dek somut yaşamın ve güçsüzleşen bedenin engellerine ve mutsuzluklarına karşı savaşacaktı. Son âna dek, küçük bir uzatma, küçük bir yaşam eki isteyecekti. Son âna dek, özellikle nihai bir zevk ânı, ek bir sevgi arayışı içinde olacaktı. Uzun vadede yararsızlığı ne olursa olsun, iyi bir ağıza verme gerçek bir zevkti; ve Michel kataloğunun iç çamaşırı (iç gıcıklayıcı korseler!) sayfalarını çevirirken bunu yadsımanın akıldışı olacağını düşünüyordu.

Kişisel olarak Michel çok az otuzbir çekiyordu; genç bir araştırmacıyken Minitel bağlantılarının, hatta gerçek genç kadınların (daha çok büyük ecza laboratuvarlarının temsilcileri) yarattığı fantazmalar yavaş yavaş sönmüştü.

Şimdi, erkekliğinin düşüşünü, sakin sakin, küçük otuzbirlerle idare ediyordu. Bunlar için de, 79 franklık bir zevk CD-ROM'uyla bütünlenen 3 Suisses mağazalarının kataloğu ona fazlasıyla yetiyordu. Buna karşılık, Bruno'nun olgunluk çağını, dolgun memeli, yuvarlak kalçalı, geniş ağızlı Lolitaların peşinde geçirdiğini biliyordu. Neyseki memur statüsündeydi. Ama saçma bir dünyada yaşamıyordu; toplardan, patlayıcılardan ve "üst düzey tipler" ile bilgiç kentsoylulardan oluşan yürek parçalayıcı bir dünyada yaşıyordu; böyleydi Bruno'nun yaşadığı dünya. Michel ise, tarihsel açıdan güçsüz ama Roland-Garros Turnuvası, Noel, yılbaşı, 3 Suisses mağazalarının iki yılda bir çıkan kataloğu gibi bazı tecimsel törenlerle ritmini bulan, kesin bir dünyada yaşıyordu. Eşcinsel olsaydı AIDS'liler yararına düzenlenen Sidathon'a ya da "Gay Pride"a katılabilirdi. Çapkın olsaydı erotizm fuarı için heyecan duyardı. Spora daha düşkün olsaydı, şu anda Fransa bisiklet turunun bir Pirene etabını yaşayacaktı. Niteliksiz bir tüketici olarak mahallesindeki Monoprix süpermarketinde iki hafta boyunca İtalyan ürünlerinin satılacağı haberini sevinçle karşılıyordu. Tüm bunlar iyi örgütlenmişti, insancıl bir biçimde örgütlenmişti. Tüm bunlarda mutluluk bulunabilirdi; nasıl olacağını bilemeden, daha da iyisini yapmak isterdi.

15 Temmuz sabahı girişteki çöp kutusunda bir Hıristiyanlık tanıtım kâğıdı buldu. Çeşitli yaşamöyküleri, aynı mutlu sonda odaklaşıyordu: Yeniden yaşama dönen İsa'yla karşılaşma. Genç bir kadının ("İsabelle şoktaydı, çünkü üniversitede bir yılını kaybetmesi söz konusuydu") öyküsü bir süre ilgisini çekti, ama Pavel'in deneyimlerini kendisine daha yakın buldu ("Çek ordusunda subay olan Pavel'in, bir füze izleme istasyonunun komutanlığına getirilmesi, askerlik yaşamının doruk noktasıydı"). Şu notu, kendi özel durumuna yansıtıyordu: "Ünlü

bir akademide eğitim görüp uzman bir teknisyen olan Pavel, yaşamın değerini bilmeliydi. Buna karşın, hep bir yaşama nedeni arayışı içindeydi, mutsuzdu."

3 Suisses mağazalarının kataloğu, Avrupa bunalımının yorumunu daha tarihsel bir açıdan yapıyor gibiydi. İlk sayfalarda üstü kapalı olarak başlayan gelecekteki bir uygarlık değişimi bilinci, 17. sayfada kesin biçimini buluyordu; Michel, dizinin konusunu tanımlayan iki tümcedeki bildirinin içeriğini saatlerce düşündü: "İyimserlik, cömertlik, işbirliği, uyum dünyayı ilerletir. YARINLAR KADINLARIN OLACAK."

20.00 haberlerinde, Bruno Masure bir uzay araştırma aracının Mars'ta fosil yaşam izleri arayacağını bildirdi. Bakteri türleri, büyük bir olasılıkla da metan içeren arkebakteriler söz konusuydu. Dünyaya yakın bir gezegende, biyolojik makro moleküller bir araya gelip bir ana çekirdekle özellikleri pek bilinmeyen bir zardan oluşan, öz üreme yeteneğine sahip belirsiz yapılar kurmuş olabilirler. Sonra, kuşkusuz iklim değişikliğinin etkisiyle her şey durdu; üreme tümüyle kesilmeden önce giderek güçleşmişti. Mars'taki yaşamöyküsü gösterişsiz bir öykü gibi sunuluyordu... Oysa, (Bruno Masure de bunun tam bilincindeymiş gibi görünmüyordu) bu başarısızlığın, biraz yumuşak mini öyküsü, insanlığın geleneksel olarak büyük zevk aldığı tüm söylensel ve dinsel yapılarla kesinlikle çelişiyordu. Tek, yüce ve yaratıcı bir edim yoktu; seçilmiş halk, hatta seçilmiş tür ya da gezegen de yoktu. Evrenin hemen hemen her köşesinde belirsiz ve genellikle az inandırıcı girişimler vardı. Ayrıca, bütün bunlar ürkütücü bir tekdüzelikteydi. Mars'taki bakterilerin DNA'sı, dünyadaki bakterilerin DNA'sıyla tıpatıp özdeş gibi görünüyordu. Kendi başına depresif bir gösterge olan bu saptama, Michel'e hafif bir hüzün verdi. Normal durumdaki bir araştırmacı, iyi çalışabilecek durumdaki

bir araştırmacı, birleştirici sentez umudu görerek bu özdeşlikten hoşnut olurdu. Eğer DNA her yerde özdeşse, bunun nedenleri olmalıydı, peptitlerin molekül yapılarına ya da belki de öz üremenin yerel koşullarına bağlı derin nedenleri olmalıydı. Bu derin nedenleri ortaya çıkarma olanağı vardı herhalde. Daha gençken, böyle bir olasılığın onu heyecanlandıracağını anımsıyordu.

Djerzinski, 1982'de Desplechin'le karşılaştığı sırada, Orsay Üniversitesi'nde doktora tezini bitirmek üzereydi. Bu sıfatla, Alain Aspect'nin, aynı kalsiyum atomundan art arda yayılan iki fotonun davranışındaki ayrılmazlık üstüne yaptığı olağanüstü deneylere katılmıştı. Ekibin en genç araştırmacısıydı.

Aspect'nin açık, kesin ve belgelere dayalı deneyleri, bilim çevrelerinde büyük yankılar uyandıracaktı: genel kanıya göre, 1935'te Einstein, Podolski ve Rosen tarafından kuantum biçimciliğine yapılan itirazlar ilk kez tümüyle çürütülmüştü. Bell'in, Einstein varsayımlarından türettiği eşitsizlikler kesin olarak bozulmuştu, sonuçlar kuantumlar kuramının öngörüleriyle tam anlamıyla örtüşüyordu. Bundan böyle iki varsayım kalıyordu: Ya parçacıkların davranışını belirleyen gizli özellikler yerleşik değildi, yani parçacıkların birbirleri üstünde, rastgele mesafeden, anlık bir etkisi olabilirdi. Ya da hiçbir gözlem olmadığından, özünde nitelikler taşıyan temel parçacık kavramından vazgeçmek gerekecekti; o zaman da, görünmeyen gerçeklik düşüncesini tümüyle bir yana bırakıp kökten bir pozitivizmi benimseyerek gözlemlenebilirleri öngören matematik bir biçimcilikle yetinmedikçe, derin bir ontolojik boşlukla karşı karşıya kalınacaktı. Doğal olarak araştırmacıların çoğu bu sonuncu seçenekte birleşecekti.

Aspect'nin deneylerine ilişkin ilk tanıtma yazısı *Physical Review*'un 48. sayısında, "*Experimental realizati-*

on of Einstein-Podolsky-Rosen Gedankexperiment: a new violation of Bell's inequalities"[1] başlığıyla çıktı. Djerzinski makalenin yazarlarından biriydi. Birkaç gün sonra Desplechin ziyaretine geldi. O zaman kırk üç yaşında olan Desplechin, Gif-sur-Yvette'teki CNRS'nin Moleküler Biyoloji Enstitüsü'nü yönetiyordu. Genlerin dönüşüm mekanizmasında önemli bir şeyi gözden kaçırdıklarını gün geçtikçe daha iyi anlıyordu; ve bu bir şey, büyük olasılıkla, atom düzeyinde ortaya çıkan daha derin olaylarla bağıntılıydı.

İlk görüşmeleri Michel'in üniversite yurdundaki odasında oldu. Desplechin dekorun kasvetli ve yalın olmasına şaşırmadı; böyle bir şey bekliyordu. Konuşma gece geç saatlere dek uzadı. Sınırlı sayıda temel kimyasal elementler listesinin varlığı, diye anımsattı Desplechin, daha 1910'lu yıllarda, Niels Bohr'a ilk fikirlerini veren şeydi. Çekim alanları ile elektromanyetik alanlara dayalı gezegenler arası bir atom kuramı, doğal olarak sonsuz çözümlere, olanaklı sonsuz kimyasal maddelere götürecekti. Oysa, tüm evren yüz kadar elementten oluşmuştu; bu liste değişmez ve kesindi. Klasik elektromanyetik kuramlara ve Maxwell denklemlerine göre, son derece anormal olan böyle bir durum, diye anımsattı Desplechin, eninde sonunda kuantum mekaniğinin doğmasına yol açacaktı. Ona göre, biyoloji de benzer bir durumdaydı. Tüm hayvan ve bitkilerde özdeş makro moleküllerin, değişmeyen dev hücre yapılarının varlığı, geleneksel kimya kurallarıyla açıklanamazdı. Biyolojik olguların düzenlenmesinde, henüz açıklanması olanaksız da olsa, kuantum düzeyi, şu ya da bu biçimde doğrudan devreye girmek zorundaydı. Burada yepyeni bir araştırma alanı bulunuyordu.

1. Einstein-Podolsky-Rosen Düşünce Deneyi'nin Deneysel Uygulaması; Bell Teoremi'nin yeniden ihlali.

O ilk akşam Desplechin, konuştuğu gencin açık düşünceli ve dingin tavrından çok etkilendi. Sonraki cumartesi Politeknik Sokağı'ndaki evinde akşam yemeğine çağırdı. RNA-transkriptazlara ilişkin çalışmaların yazarı biyokimyacı bir meslektaşı da gelecekti.

Michel, Desplechin'e geldiğinde, kendini bir film dekoru içinde sandı. Açık renk ahşap mobilyalar, altıgen tuğladan yer karoları, Afgan kilimleri, Matisse tablolarının röprodüksiyonları... O zamana dek böyle tuzu kuru, eğitimli, seçkin ve beğeni sahibi çevrelerin var olabileceğini düşünmüştü; şimdiyse daha fazlasını düşleyebiliyordu: Bretagne'da aile malikânesi, belki de Lubéron'da küçük bir çiftlik. İçeri girerken, "Haydi bakalım, buyrun Bartók beşlilerine..." diye aklından geçirdi. Şampanya eşliğinde yenilen bir yemekti; tatlı olarak kırmızı meyvelerden bir şarlotun yanında, hafif tatlı nefis bir pembe şarap içildi. Desplechin tasarısını o sırada açtı. Gif'teki araştırma biriminde sözleşmeli bir araştırmacı kadrosu bulabilirdi; Michel'in biyokimya konusunda bazı tamamlayıcı kavramları öğrenmesi gerekiyordu, ama bunu çok çabuk başarabilirdi. Aynı zamanda, doktora tezinin danışmanlığını da üstlenebilirdi; tezi savunduktan sonra da, Michel sürekli bir kadro isteyebilirdi.

Michel şöminenin ortasındaki küçük Khmer heykeline bir göz attı. Çok yalın hatlı, toprağı tanık gösteren konumdaki bir Buddha heykelciğiydi. Gırtlağındaki gıcığı temizledi, ardından öneriyi kabul etti.

Aygıtların olağanüstü gelişmesi ve radyoaktif belirleme teknikleri, sonraki on yıl boyunca çok sayıda sonuç elde edilmesini sağladı. Oysa Djerzinski bugün, Desplechin'in ilk karşılaşmalarında ortaya attığı kuramsal sorunlara göre bir parmak bile ilerlemediklerini düşünüyordu.

Gece yarısı kafayı gene Mars'taki bakterilere taktı; internette on-on beş mesaj buldu, çoğunun kökeni Amerikan üniversiteleriydi. Adenin, guanin, timin ve sitozin normal oranlarda bulunmuştu. Biraz da tembellikten Ann Arbor'un sitesine bağlandı. Yaşlanmaya ilişkin bir bildiri vardı. Alicia Marcia-Coelho, düz kaslardaki fibroblastların art arda bölünmesi sırasında DNA kodlayıcılarındaki sıranın kaybolduğunu ortaya koymuştu. Bu da gerçek bir sürpriz değildi. Bu Alicia'yı tanırdı. Baltimore'daki bir genetik kongresinde, çok içilen bir gecenin ardından, bakirliğini bu kadın bozmuştu. Kadın öylesine sarhoştu ki, sutyenini çıkartmak için Michel'e yardım edememişti. Yorucu, hatta zor bir andı. Michel kopçayla boğuşurken, kocasından yeni ayrıldığını söylemişti. Ardından, her şey normal oldu. Michel en ufak bir zevk bile duymadan penisinin sertleşmesine, hatta araştırmacı kadının vajinasında boşalmasına şaşırdı.

5

Değişim Beldesi'ne gelen tatilcilerin çoğu, Bruno gibi kırk yaşlarında kimselerdi; çoğu, onun gibi kamu ya da eğitim sektöründe çalışıyor ve memur statüleriyle yoksulluktan korunuyorlardı. Hepsi "solcu" olabilirdi; hemen hemen hepsi, genellikle bir boşanma sonucu yalnız yaşıyordu. Kısacası Bruno, buraya gelenlerin örnek temsilcisiydi ve birkaç gün içinde burada her zamanki sıkıntılarını daha az duyumsadığının farkına vardı. Daha genç kadınlarla umutsuz bir yarışa giren ve sabah kahvaltısında dayanılmaz olan kart paçozlar, aperitif saatinde yeniden kadınlaşıyordu. Örneğin, "Maries

pas claires"[1] topluluğuna üye olmuş, eski feminist, ellilik Catherine'le bir çarşamba öğleden sonra tanıştı. Esmer, çok kıvırcık saçlı, donuk tenli bir kadındı; herhalde yirmi yaşındayken çok çekiciydi. Memeleri hâlâ iş görürdü, gerçekten büyük kalçaları vardı. Bruno bu gözlemleri havuzda yaptı. Mısır sembolizmi, güneş tarotu vb. kurslara katılmıştı. Catherine Tanrı Anubis'ten söz ederken Bruno donunu indirdi. Ereksiyon olursa kadının buna şaşırmayacağını seziyordu ve belki böylelikle aralarında bir dostluk doğabilirdi. Ne yazık ki, ereksiyon gerçekleşmedi. Catherine kırışıklar olduğundan, bacaklarını birbirine yapışık tuttu. Soğuk biçimde ayrıldılar.

Aynı akşam yemekten biraz önce, Pierre-Louis adında bir adam Bruno'yla konuştu. Kendini matematik öğretmeni olarak tanıttı; gerçekten tam da benziyordu. Bruno da onu iki gün önceki yaratıcılık gecesinde şöyle bir görmüştü. Absürd komedi türü, içinden çıkılmaz bir aritmetik kanıtlaması skecine girişmişti, hiç de gülünç değildi. Beyaz bir tahtaya son hızla bir şeyler yazıyor, kimi zaman aniden duruyordu. O sırada kel kafası düşünceden kırış kırış oluyor, kaşlarını eğlendirici olduğunu sandığı bir mimikle, havaya kaldırıyordu. Elinde kalem birkaç saniye kıpırtısız kalıyor, ardından yeniden yazmaya ve daha çok kekelemeye başlıyordu. Skeç sonunda dört-beş kişi, daha çok acıma duygusuyla alkışladı. Kıpkırmızı kesildi; bitmişti.

Sonraki günlerde, Bruno birçok kez ondan kaçma fırsatı buldu. Genellikle kenarları düşük bir şapka giyiyordu. Zayıf ve en az bir seksen iki boyunda, uzun bir adamdı. Ama pek göbeği yoktu. Küçük göbeği tramplende yürürken ilginç görünüyordu. Kırk beş yaşında olmalıydı.

1. 1981'de Paris'te kurulmuş feminist dernek. İsmi, *Marie Claire* dergisine gönderme yapar.

Sırık herif o akşam da başkalarıyla Afrika danslarının doğaçlamasına giriştiğinde, Bruno hızla sıvıştı ve şölen lokantasına doğru tırmandı. Sembolist bir benzerinin karşısına oturmuş eski feministin yanında boş bir yer vardı. Soya ezmesinden bir lokma aldığında, Pierre-Louis masaların öbür ucunda belirdi. Bruno'nun karşısında boş bir yer bulunduğunu görünce yüzü sevinçten aydınlandı. Adam, Bruno kendine gelemeden konuşmaya başladı. Gerçekten epey kekeliyordu. Yandaki iki paçoz da tiz sesler çıkartıyordu. Yok Osiris'in yeniden canlanmasıymış, yok Mısır kuklalarıymış... Kesinlikle onlara hiç aldırmıyorlardı. Bruno, bir an öteki soytarının da iş yaşamındaki etkinliklerden söz ettiğini fark etti. "Oh! Pek önemli değil..." dedi belli belirsizce. Milli eğitim dışında her şeyden söz etme isteği vardı. Bu yemek sinirlerini bozmaya başlamıştı. Bir sigara içmek için kalktı. Ne yazık ki aynı anda, iki sembolist de, onlara hiç bakmadan, büyük kalça hareketleriyle masayı terk etti. Büyük bir olasılıkla, olayı da bu başlattı.

Bruno şiddetli bir ıslık, daha doğrusu bir hırıltı, çok tiz, gerçekten insanlık dışı bir ses duyduğunda, masadan aşağı yukarı on metre ötedeydi. Dönüp baktı: Pierre-Louis kıpkırmızıydı, yumruklarını sıkmıştı. Birdenbire, gerilmeden, iki ayağı bitişik durumda masanın üstüne sıçradı. Yeniden soluk alıp vermeye başladı; göğsünden çıkan hırıltılar durdu. Ardından, başını yumruklayarak masanın üstünde bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı; tabaklar ve bardaklar çevresinde uçuşuyordu; "Yapamazsınız! Bana böyle muamele yapamazsınız!..." diye bas bas bağırırken her yöne tekmeler fırlatıyordu. İlk kez kekelemiyordu. Zapt etmek için beş kişi gerekti. Aynı akşam, Angouleme'deki akıl hastanesine yatırılmıştı.

Bruno saat üçe doğru sıçrayarak uyandı, çadırından çıktı. Kamping sakindi, dolunay vardı; kurbağaların tek-

düze bağırışları duyuluyordu. Kahvaltı saatini göl kıyısında bekledi. Tam şafak vakti biraz üşüdü. Sabah etkinlikleri onda başlıyordu. Onu çeyrek geçe sularında, piramide doğru yöneldi. Yaratıcı yazı atölyesinin kapısında durakladı; ardından bir kat aşağı indi. Yirmi saniyede suluboya atölyesinin programını okudu, ardından birkaç basamak çıktı. Merdivenin yarısında kıvrık parçalarla ayrılmış düz korkuluklar vardı. Her parçada basamakların genişliği artıyor, ardından yine azalıyordu. Kıvrımın ters yöne gittiği noktada, bütün basamaklardan daha geniş bir basamak bulunuyordu. Bu basamağa oturdu. Sırtını duvara verdi. Kendini iyi hissetmeye başlamıştı.

Bruno lise yıllarındaki ender mutluluk anlarını böyle, dersler başladıktan az sonra, iki kat arasında bir basamağa oturur durumda geçirmişti, iki kattan eşit uzaklıkta, sakin sakin sırtını duvara yaslar, gözleri kâh yarıkapalı kâh fal taşı gibi açık beklerdi. Kuşkusuz birileri gelebilirdi. O zaman kalkıp çantasını toplayarak hızlı adımlarla, dersin başladığı sınıfa doğru yürümek zorunda kalacaktı. Ama çoğu kez kimse gelmemişti.

Her şey öyle dingindi ki. O zaman, ruhu, yavaşça ve neredeyse gizlice, gri mozaikli basamakların üstünde, küçük kanatlanmalar aracılığıyla (artık tarih dersinde değildi, henüz fizik dersinde de değildi) mutluluğa erişiyordu.

Kuşkusuz bugün koşullar başkaydı; buraya gelmeyi ve tatil merkezinin yaşamına katılmayı kendisi istemişti. Üst katta bir yaratıcı yazı grubu, tam altta da bir suluboya grubu vardı; daha altta masajcılar ya da holotropik solunumcular olmalıydı; daha da altta, büyük olasılıkla Afrika dansları grubu toplanmıştı. Her yerde insanlar yaşıyor, soluk alıp veriyor, zevk almaya ya da gizli kişisel yeteneklerini geliştirmeye çabalıyorlardı. Her katta insanlar toplumsal, cinsel, profesyonel ya da kozmik bütünleşmelerini geliştiriyor ya da geliştirmeyi deniyorlardı. Çok yaygın

kullanılan deyimi yinelemek gerekirse "Kendi üstlerinde çalışıyorlardı." Biraz uykusu gelmeye başlamıştı; artık hiçbir şey istemiyordu, hiçbir şey aramıyordu, hiçbir yerde değildi; ruhu yavaş yavaş ve dereceli olarak, var olmama krallığına doğru, dünyada bulunmamanın an esriliğine doğru yükseliyordu. Bruno on üç yaşından beri ilk kez, neredeyse mutlu olduğunu duyumsadı.

Belli başlı şeker satış noktalarını gösterebilir misiniz?

Çadırına döndü ve üç saat uyudu. Uyandığında gene zımba gibiydi ve kamışı sertleşmişti. Erkeklerde cinsel yoksunluk mide çevresinde odaklaşan şiddetli bir kasılmayla ortaya çıkan bir sıkıntı yaratır. Spermler sanki göbek altına doğru çıkıyormuş, kollarını göğse doluyormuş gibidir. Kamış da ağrılar içinde, sürekli sıcak ve hafif nemlidir. Bruno pazardan beri otuzbir çekmemişti; büyük olasılıkla bu bir hataydı. Batı'nın son efsanesi seks, yapılması gerekli bir şeydir; olanaklı bir şeydir, yapılması gereken bir şeydir. Bir don giydi, çantasına prezervatifleri atarken yaptığı harekete kendi de güldü. Yıllar boyu yanında hep prezervatif bulundurmuştu, ama hiç işine yaramamıştı; zaten orospuların da prezervatifleri vardı.

Meschers Plajı şortlu maçolarla ve stringli körpe kızlarla doluydu; çok rahatlatıcıydı. Bir külah patates kızartması aldı ve tatilci kızlar arasında turlamaya başladı. Sonuda seçimini, şahane memeli, yuvarlak, diri, taş gibi, karamela renkli geniş meme uçları olan, yirmi yaşlarında bir kızdan yana yaptı. "Günaydın..." dedi. Bir süre durdu. Kızın kaygılı yüzü buruştu. "Günaydın..." diye yineledi. "Belli başlı şeker satış noktalarını gösterebilir misiniz?" "Ne?" dedi kız, bir dirseği üzerinde doğrulurken. Bruno o zaman kızın kulaklarında bir walkman olduğunu gördü.

"Komiser Colombo"da Peter Falk'un yaptığı gibi, kolunu sallayarak ters yöne doğru seyirtti. Üstelemek yararsızdı; çok karmaşık, çok "ikinci derece"ydi.

Yan yan denize doğru ilerlerken, kızın memelerinin görüntüsünü belleğinde korumaya çalışıyordu. Birden tam önünde, üç genç kız sudan çıktı. Taş çatlasa on dört yaşında olduklarını düşündü. Havlularını gördü, kendi havlusunu da birkaç metre yakına serdi. Kızlar Bruno'ya hiç aldırmıyordu. Hemen tişörtünü sıyırdı, beline örttü, yan yattı ve cinsel organını çıkardı. Kızlar, mükemmel bir uyumla, memelerini güneşte yakmak için mayolarını aşağı kıvırdılar. Bruno dokunmaya bile fırsat olmadan, tişörtüne şiddetle boşaldı. İnledi, kuma yığıldı. İş tamamdı.

Aperitifte ilkel törenler

Değişim Beldesi'nde konuklar arasında kaynaşma ânı olan aperitif, genellikle müzik eşliğinde içiliyordu. O akşam üç herif, kollarını her yöne sallayarak oldukları yerde kıpırdayan elli dolayında tatilci için tamtam çalıyordu. Gerçekte söz konusu olan, bazı Afrika dansı atölyelerinde yapılan hasat dansıydı. Geleneksel olarak, birkaç saat sonunda katılımcılardan bazıları "trans" durumuna geçiyor ya da geçme taklidi yapıyorlardı. Trans, yazınsal ya da eski anlamda yakın bir tehlike düşüncesinden kaynaklanan, son derece etkili bir kaygıyı, bir korkuyu belirtir. "Böyle translar yaşamaya devam etmektense, kaçıp giderim daha iyi."[1] Bruno Katolik karıya bir kadeh likör ikram etti. "Senin adın ne?" diye sordu. "Sophie," diye yanıtladı kadın. "Dans etmiyor musun?" diye sordu Bruno. "Hayır," diye yanıtladı kadın. "Afrika dans-

1. Émile Zola, *Meyhane*.

larını pek sevmem. Çok...." Çok, ne? Bruno kadının şaşkınlığını anlıyordu. Çok ilkel mi? Kuşkusuz, hayır. Çok hızlı mı? Söyledikleri zaten ırkçılığın sınırındaydı. Açıkçası, bu Afrika dansı saçmalıkları üstüne hiçbir şey de söylenemezdi. Zavallı Sophie elinden geleni yapmaya çabalıyordu. Siyah saçları, mavi gözleri ve bembeyaz teniyle güzel bir yüzü vardı. Küçük, ama çok duyarlı memeleri olmalıydı. Bretagne kökenli olmalıydı. "Breton musun?" diye sordu Bruno. "Evet, Saint-Brieuc'den!" diye yanıtladı sevinçle. Büyük olasılıkla Afrika danslarını beğenmeyişini bağışlatmak amacıyla, "Ama Brezilya danslarına bayılırım..." diye ekledi. Bruno'yu sinirlendirmek için de bu kadarı yetti. Bu aptalca Brezilya tutkusundan bıkmaya başlamıştı. Neden Brezilya? Tüm bildiklerine göre Brezilya, futbol ve araba yarışı fanatiği ahmaklarla dolu boktan bir ülkeydi. Şiddet, yolsuzluk ve sefalet kol geziyodu. Nefret edilecek bir ülke varsa, o da, haklı olarak ve özel nedenlerle Brezilya'dır. "Sophie!" diye haykırdı Bruno, "Brezilya'ya tatile gidebilirim. Gecekondu mahallelerinde dolaşırım. Ama, minibüsüm zırhlı olmalı. Mafya babası olmayı düşleyen sekiz yaşındaki küçük katilleri, on üç yaşında AIDS'ten ölen küçük orospuları seyredebilirim. Hiç de korkmam, çünkü zırhım beni korur. Bu sabah programı. Öğleden sonra da zengin mi zengin uyuşturucu satıcıları ile pezevenkler arasında plaja giderim. Bu çivisi çıkmış yaşamda, bu ivedilikte, Batılı insanın melankolisini unuturum. Haklısın Sophie, dönünce bir Nouvelles Frontières acentesine gidip bilgi alacağım."

Sophie bir süre Bruno'ya baktı. Yüzü düşünceliydi, alnında kaygısını belirten bir kırışık oluştu. Sonunda, "Çok acı çekmiş olmalısın..." dedi hüzünle.

"Sophie!" diye haykırdı yine Bruno, "Nietzsche, Shakespeare için ne yazmış biliyor musun? 'Bu adam, böyle

soytarılık yapma gereksinimi duyduğuna göre çok acı çekmiş olmalı!..' Shakespeare'i, her zaman fazla abartılan bir yazar olarak görmüşümdür, ama gerçekten de hatırı sayılır bir soytarı o." Sustu, şaşırarak gerçekten acı çekmeye başladığının bilincine vardı. Bazen kadınlar öylesine kibar oluyorlar ki, saldırganlığa anlayışla, edepsizliğe yumuşaklıkla karşılık veriyorlar. Hangi erkek böyle davranır? "Sophie, apışaranı yalamak istiyorum..." dedi heyecanla, ama bu kez Sophie onu duymadı. Üç gün önce kalçalarını mıncıklayan kayak hocasına dönmüş ve onunla konuşmaya başlamıştı. Bruno birkaç saniye şaşkın şaşkın durdu, ardından çimenlikten geçip otoparka doğru gitti. Royan'daki Leclerc süpermarketi saat yirmi ikiye dek açıktı. Rafların arasında dolaşırken, Aristoteles'e bakılırsa diye düşünüyordu, kısa boylu bir kadın insanlığın öteki kesiminden ayrı bir türdendir. "Ufak tefek bir erkek bana gene de erkek gibi görünür, ama ufak tefek kadın yeni bir yaratık türüne aitmiş gibi gelir bana." Stagiroslu düşünürün alışılagelmiş sağduyusuyla kökten çelişen bu tuhaf sav nasıl açıklanabilir? Viski, konserve mantı ve zencefilli kurabiyeler aldı. Döndüğünde gece olmuştu. Jakuzinin önünden geçerken fısıldaşmalar ve boğuk bir kahkaha duydu. Elinde Leclerc torbası, dalların arasına baktı. İki-üç çift varmış gibi geldi; gürültüyü kesmişlerdi, yalnızca fışkıran suyun hafif şıpırtısı duyuluyordu. Ay bulutlardan çıktı. Aynı anda başka bir çift geldi ve soyunmaya başladı. Fısıldaşmalar yeniden başladı. Bruno plastik torbasını yere bıraktı, cinsel organını çıkardı ve kendini tatmin etmeye başladı. Çok çabuk, daha kadın sıcak suya girerken boşaldı. Cuma akşamı olmuştu bile, süresini bir hafta daha uzatması gerekiyordu. Kendine bir çekidüzen verecek, bir kan bulacak, insanlarla konuşacaktı.

6

Cumayı cumartesiye bağlayan gece çok kötü uyudu ve sıkıntılı bir düş gördü. Tombul etli ve tüysüz bir domuz yavrusu gibi görmüştü kendini. Öteki domuzlarla, duvarları paslı girdap biçiminde büyük ve loş bir tünele sürükleniyordu. Onu sürükleyen su akıntısı pek güçlü değildi, ara sıra ayaklarını yere basabiliyordu, ama daha güçlü bir dalga gelince birkaç metre daha iniyordu. Zaman zaman, hızla aşağı çekilen arkadaşlarının beyaz etlerini fark ediyordu. Karanlıkta ve yalnızca madenî yüzeydeki toynak tıkırtılarının bozduğu sessizlikte mücadele ediyorlardı. Bu arada, aşağıya doğru indikçe tünelin dibinden gelen boğuk bir makine uğultusu duyuyordu. Girdabın onları, büyük ve kesici pervaneleri olan bir türbine doğru sürüklediğini yavaş yavaş anlıyordu.

Daha sonra, kesik başı bir çayırın üstünde, girdabın ağzından birkaç metre ötede yerde yatıyordu. Başı yukarıdan aşağı ikiye ayrılmıştı. Otların üstünde duran, zarar görmeyen taraf hâlâ bilinçliydi. Karıncaların nöronları kemirmek için yavaş yavaş, açıkta kalan beyne dalacaklarını biliyordu; o zaman kesin bir bilinçsizlik içine gömülecekti. Şimdilik tek gözüyle ufka bakıyordu. Sanki otlu zemin sonsuza uzanıyordu. Kocaman dişli çarklar, platin renkli gökyüzünde tersine dönüyordu. Belki dünyanın sonuydu; en azından bildiği biçimiyle dünya bir sona ulaşmıştı.

Kahvaltıda suluboya atölyesini yöneten, 68'li havasında bir Bretonla tanıştı. Adı Paul Le Dantec'ti ve Belde'nin ilk kurucular çekirdeğinde yer alan, şimdiki müdürünün kardeşiydi. Kızılderili ceketi, uzun kır sakalı ve kolyesindeki üçgen takısıyla sevimli bir tarihöncesi delikanlıyı çağrıştırıyordu. Ellisini aşmış eski kalıntı, şimdi

dingin bir yaşam sürüyordu. Güneş doğarken kalkıyor, tepelerde yürüyüşe çıkıyor, kuşları gözlemliyordu. Ardından, bir *café-calva*[1] tasının önüne oturup kalabalığın içinde sigara sarıyordu. Resim atölyesi saat onda başladığından konuşacak çok zaman buluyordu.

"Kıdemli bir Belde sakini olarak..." (Bruno hiç değilse düşsel bir ortaklık kurmak için gülümsedi.) "buranın ilk dönemlerini anımsarsın, cinsel özgürlük, 70'li yıllar..."

"Nah babayı özgürlük!" diye homurdandı babalık. "Seks partilerinde hiç rağbet görmeyen hatunlar her zaman oldu. El arabasına asılan herifler de. Hiçbir şey değişmedi, aslanım."

"Oysa," diye üsteledi Bruno, "AIDS'in işleri değiştirdiğini duydum..."

"Erkekler için eskiden daha kolay olduğu doğru," diye onayladı suluboyacı, gırtlağındaki gıcığı temizlerken. "Kimi zaman açık ağızlar ve vajinalar vardı, tanışmadan dalabilirdin. Ama gerçek seks partisi gerektiğinde, girişte bir seçim vardı, genellikle çift gelinirdi. Birçok kez, apışarası sırılsıklam kadınların, bacaklarını açıp geceyi kendilerini tatmin ederek geçirdiklerini gördüm; kimse gelip sokmuyordu aslanım. Onları memnun etmek için bile, mümkün değildi; az da olsa kalkması gerekiyordu."

"Yani, sonuçta cinsel komünizm hiç olmadı, yalnızca genişletilmiş bir tavlama sistemi vardı," diye araya girdi Bruno, düşünceli bir havayla.

"Orası öyle..." diye onayladı yaşlı ahmak, "tavlama her zaman oldu."

Bütün bunlar hiç de cesaret verici değildi. Ama günlerden cumartesiydi, yeni gelenler olacaktı. Bruno ken-

1. Elma brendisi *calvados* ile hazırlanan kahve.

dini yatıştırmaya, olayları akışına bırakmaya karar verdi, *rock'n roll*; bu sayede günü sakin, hatta, doğrusunu söylemek gerekirse hiç olaysız geçti. Akşam on bire doğru yeniden jakuzinin önünden geçti. Suyun tatlı fokurtusunun üstünden, dolunayın aydınlattığı hafif bir buhar yükseliyordu. Sessizce yaklaştı. Havuzun üç metre çapı vardı. Karşı tarafta bir çift sarmaş dolaştı; kadın adamın üstüne oturmuş gibiydi. "Bu benim hakkım..." diye düşündü Bruno, öfkeyle. Hızla giysilerini çıkardı, jakuziye daldı. Gece hava serindi, buna karşılık su çok tatlı bir sıcaklıktaydı. Havuzun üstünde, birbirine geçmiş çam dalları arasından yıldızlar görünüyordu. Biraz gevşedi. Çift ona hiç aldırmıyordu. Kız hâlâ herifin üstünde kıpırdıyordu, inlemeye başladı. Yüzünün çizgileri seçilmiyordu. Adam da gürültüyle nefes almaya başladı. Kızın devinimleri hızlandı; bir an kendini arkaya attı, mehtap, kısa bir süre memelerini aydınlattı; yüzü, kara saçlarının altında kalmıştı. Ardından, kollarıyla sarılarak erkeğe yapıştı; adam daha da güçlü nefes almaya başladı, uzun bir homurtu çıkardı ve sustu.

İki dakika sarmaş dolaş öylece kaldılar, ardından erkek kalktı ve havuzdan çıktı. Giyinmeden önce, cinsel organındaki prezervatifi sıyırdı. Bruno kadının kıpırdamadığını şaşırarak fark etti. Erkeğin adımları uzaklaştı, yeniden sessizlik oldu. Kadın bacaklarını suya uzattı. Bruno da aynı şeyi yaptı. Bacağına bir ayak kondu ve cinsel organını okşadı. Hafif bir şıpırtıyla kadın kenardan ayrılıp ona doğru geldi. Şimdi bulutlar ayı örtmüştü; kadın elli santim uzaklıktaydı, ama Bruno hâlâ çizgilerini seçemiyordu. Bacaklarının üst kısmına bir kol yerleşti, öteki kol omuzlarını sardı. Bruno yüzü göğüs hizasında, kadına doğru yumuldu; memeleri küçük ve sertti. Kendini iyice koyuverip havuzun kenarını bıraktı. Kadının, havuzun ortasına doğru gittiğini, ardından kendi çevresinde

ağır ağır döndüğünü hissetti. Boyun kasları birden gevşedi, kafası çok ağırlaştı. Yüzeyde zayıf olan su sesi, birkaç santimetre aşağıda güçlü bir sualtı uğultusuna dönüşüyordu. Yıldızlar yüzünün üstünde yavaş yavaş dönüyordu. Kadının kolları arasında gevşedi, dikleşen kamışı su yüzeyine çıktı. Kadın ellerinin yerini yavaşça değiştirdi, Bruno okşamaları belli belirsiz duyumsuyordu, tam bir yerçekimsizlik içindeydi. Uzun saçlar karnını okşadı, ardından kızın dili kamışın ucuna kondu. Tüm bedeni mutluluktan titredi. Kız dudaklarını kapadı ve yavaşça, çok yavaşça ağzına aldı. Bruno zevkten ürpererek gözlerini kapadı. Kızın dudakları organın köküne ulaştığında, Bruno gırtlağının devinimlerini hissetmeye başladı. Bedeninde zevk dalgaları yoğunlaştı, aynı zamanda sualtı girdaplarınca sallanıyormuş gibiydi. Kız yanaklarını hafifçe sıkıyordu, birden tüm enerjisi kamışına doldu. İnleyerek orgazm oldu; hiç bu kadar zevk duymamıştı.

7

Karavan muhabbeti

Christiane'ın karavanı Bruno'nun çadırına elli metre mesafedeydi. Christiane içeri girerken ışığı yaktı, bir şişe Bushmills çıkarıp iki bardak doldurdu. İnce ve Bruno'dan daha kısa olan Christiane, bir zamanlar çok güzel olmalıydı, ama artık ince yüzünün çizgileri solmuştu ve biraz sivilceliydi. Yalnızca ipeksi ve siyah saçları görkemini korumuştu. Mavi gözlerinin bakışı tatlı, biraz hüzünlüydü. Kırk yaşında olabilirdi.

"Ara sıra kendimi kaptırıyorum, herkesle düzüşüyo-

rum" dedi. "Sadece, sokturmak için bir prezervatif istiyorum."

Dudaklarını ıslattı, bir yudum içti; yanlızca üst kısmına gri bir *sweatshirt* giymişti. Venüs tepesinin hoş bir kabarıklığı vardı; ne yazık ki dış dudakları biraz sarkıktı.

Bruno, "Ben de sana bir orgazm yaşatmak isterim," dedi.

"Acele etme. İçkini iç. Burada uyuyabilirsin, yer var..." İki kişilik yatağı gösterdi.

Karavanların kira fiyatlarından söz ettiler. Belinde bir sorun olduğu için, Christiane çadırda kalamıyordu. "Epey önemli," dedi. Erkeklerin çoğunun emdirmeyi yeğlediğini de söyledi. "Sokmak canlarını sıkıyor, kaldırma sorunları var. Ama ağıza verdiklerinde, yeniden çocuklaşıyorlar. Sanıyorum feminizm onları çok etkiledi, itiraf edebildiklerinden daha çok."

"Feminizmden de beteri var..." dedi Bruno, kasvetli bir sesle. Konuşmayı sürdürmek için kadehinin yarısını dikti: "Belde'yi ne zamandan beri biliyorsun?"

"Hemen hemen ilk açıldığından beri. Evlenince gelmeye ara verdim. Şimdi yılda iki-üç hafta geliyorum. Başlangıçta "yeni sol," alternatif bir yerdi; şimdi *New Age* oldu; pek bir şey değişmedi. 70'li yıllarda da Doğu mistiklerine ilgi duyuluyordu; bugün de jakuzi ve masajlar hâlâ var. Hoş bir yer, ama biraz kasvetli; dışarıya göre şiddet çok daha az. Dinsel hava, asılma ilişkilerindeki kabalığı biraz maskeliyor. Ama burada da acı çeken kadınlar var. Yalnız başına yaşlanan erkekler, aynı durumdaki kadınlar kadar acınacak koşullarda değil. Erkekler kötü şarap içiyor, uyuyor ve dişleri kokuyor; ardından uyanıp aynı şeyleri yeniden yapıyorlar; erkenden de ölüyorlar. Kadınlar sakinleştirici alıyor, yoga yapıp psikologlara gidiyorlar, uzun süre yaşayıp çok acı çekiyorlar. Güçsüz, çirkin bedenlerini satıyorlar; bunu biliyorlar ve bu yüzden

acı çekiyorlar. Yine de ısrar ediyorlar, çünkü sevilmekten vazgeçmeyi başaramıyorlar. Sonuna dek bu yanılsamanın kurbanı oluyorlar. Belli bir yaştan sonra, bir kadının hâlâ kamışlara sürtünme olanağı vardır, ama sevilme olanakları artık yoktur. İşte erkekler böyle. Hepsi bu."

"Abartıyorsun, Christiane..." dedi Bruno yavaşça. "Örneğin şimdi, sana zevk vermek istiyorum."

"Sana inanıyorum. Bana öyle geliyor ki sen zarif bir erkeksin. Bencil ve zarif."

Sweatshirt'ünü çıkardı ve yatağın ortasına uzandı, kalçalarının altına bir yastık koyup bacaklarını açtı. Bruno önce, çatlağın çevresini uzun uzun yaladı, ardından hızlı dil darbeleriyle klitorisi uyardı. Christiane derin bir soluk aldı. "Bir parmağını sok.." dedi. Bruno itaat etti. Christiane'ı yalamayı sürdürmek için döndü. Bir yandan da memelerini okşuyordu. Meme uçlarının sertleştiğini duyumsadı, başını kaldırdı. "Devam et, lütfen..." dedi Christiane. Kafasını daha rahat biçimde yerleştirdi ve işaretparmağıyla klitorisi okşadı. İç dudaklar şişmeye başladı. Bir sevinç akımına kapılan Bruno, iç dudakları iştahla yaladı. Christiane inledi. Bir an, annesinin zayıf ve kırışık organı gözünün önüne geldi; ardından bu anı silindi. Klitorisi gitgide daha hızla ovmayı ve dudakları sevgi dolu dil darbeleriyle yalamayı sürdürdü. Christiane'ın karnı kızardı, giderek daha hızlı soluk alıp veriyordu. Apışarası sırılsıklam ve hafif tuzluydu. Bruno, kısa bir süre durdu, bir parmağını anüse, öbürünü vajinaya soktu ve klitorisi dilinin ucuyla, hızlı hızlı yalamaya başladı. Christiane, uzun kasılmalarla, sessizce orgazm oldu. Bruno, yüzü ıslak apışarasına dayalı, kıpırtısız kaldı ve ellerini kadına doğru uzattı; Christiane'ın parmaklarının kendisininkilerle kenetlendiğini duyumsadı. Christiane, "Teşekkürler," dedi. Ardından kalktı, *sweatshirt*'ünü giydi ve kadehlerini yeniden doldurdu.

"Az önce jakuzide gerçekten çok iyiydi..." dedi Bruno. "Tek kelime etmedik; ağzını hissettiğim zaman, yüzünün hatlarını bile görmemiştim. Hiçbir tavlama çabası yoktu, çok saf bir şeydi."

"Her şey Krause cisimciklerine dayanıyor..." Christiane gülümsedi. "Özür dilerim, tabiat bilgisi öğretmeniyim de." Bir yudum Bushmills içti. "Klitorisin sapı, tacı ve kamış başı boynu, sinir uçlarıyla dolu olan Krause cisimcikleriyle kaplıdır. Bunlar okşanınca, beyin çok miktarda endorfin salgılar. Bütün erkeklerin, bütün kadınların klitorisleri ve kamış uçları –aşağı yukarı aynı sayıda– Krause cisimcikleriyle kaplıdır. Buraya kadar her şey çok eşitlikçi, ama biliyorsun başka bir şey daha var. Kocama sırılsıklam âşıktım. Kamışını hayranlıkla okşayıp yalıyordum; onu içimde duyumsamaktan hoşlanıyordum. Kamışını sertleştirince gururlanıyordum, kalkmış cinsel organının bir fotoğrafını sürekli cüzdanımda saklıyordum. Benim için kutsal bir resim gibiydi; ona zevk vermek benim en büyük mutluluğumdu. Sonunda, genç bir kız uğruna beni terk etti. Demin cinsel organımın seni pek çekmediğini gördüm; artık yaşlı bir kadın organı benimki. Yaşlı insanlarda kolajen baypasının artması, eşeyli bölünmeler sırasında elastinin parçalanması, yavaş yavaş dokuların kıvamını ve esnekliğini bozar. Yirmi yaşında çok güzel bir cinsel organım vardı; bugün iç ve dış dudaklar biraz sarktı."

Bruno içkisini bitirdi; kesinlikle ne yanıt vereceğini bilemedi. Biraz sonra uzandılar. Bir kolunu Christiane'ın beline doladı. Uyudular.

8

Önce Bruno uyandı. Ağaçların tepesinde bir kuş ötüyordu. Gece Christiane'ın üstü açılmıştı. Hâlâ yusyuvarlak, tahrik edici, güzel kalçaları vardı. Freres Jacques grubunun yorumladığı *La Chanson des matelats* adlı eski bir 45'likteki *La Petite Sirène*[1] şarkısından bir tümceyi anımsadı. Denizkızı Siréna, bütün bu deneyimleri yaşadıktan sonra, tatlı sesinden, doğum yerinden, güzel kuyruğundan vazgeçmişti. Bütün bunları prensin aşkına, gerçek bir kadın olma uğruna yapmıştı. Gece yarısı, fırtına onu bir kıyıya atmıştı; orada büyücü kadının iksirini içti. Kendini ikiye ayrılmış gibi görüyordu, acı öyle dehşetliydi ki kendinden geçiyordu. Sonra, yeni bir manzaraya açılıyormuş gibi, çok değişik birkaç nota duyuluyordu. Ardından bir kız, konuşur gibi, Bruno'yu çok etkileyen şu tümceyi söylüyordu: "Uyanınca güneş parlıyordu ve prens karşısındaydı."

Sonra Christiane'la yaptıkları konuşmayı aklına getirdi ve biraz sarkık ama yumuşak dudakları belki de sevebileceğini düşündü. Her sabah uyandığında olduğu gibi, erkeklerin çoğu gibi kamışı sertleşmişti. Şafağın alacakaranlığında, dağınık siyah saçları arasında Christiane'ın yüzü solgun gibiydi. Bruno sokarken hafifçe gözlerini açtı. Biraz şaşırmış gibiydi, ama bacaklarını araladı. Bruno, Christiane'ın içinde gidip gelmeye başladı, ama kamışın gitgide yumuşadığını fark etti. Kaygı ve utançla karışık büyük bir üzüntü duydu. "Prezervatif takmamı ister misin?" diye sordu. "Evet, lütfen, yandaki tuvalet çantasında var." Ambalajı yırttı; Durex Technica markaydı. Doğal

1. (Fr.) "Denizcilerin Şarkısı"; "Küçük Denizkızı".

olarak, lastiğin içine sokar sokmaz tümüyle indi. "Üzgünüm, gerçekten üzgünüm," dedi. "Önemli değil," dedi Christiane. "Gel yat." Doğrusu, bu kuşağın erkekleri için AIDS büyük bir nimetti. Bazen cinsel organlarının hemen sönmesi için, kaputu göstermek yetiyordu. "Buna bir türlü alışamadım..." Bu küçük özür töreni bittiğinde, erkeklikleri ilkece kurtuluyordu. Yeniden yatıp karılarına yumularak huzur içinde uyuyabilirlerdi.

Kahvaltıdan sonra indiler, piramidin yanından geçtiler. Göl kıyısında kimse yoktu. Güneşli çayıra uzandılar. Christiane, Bruno'nun bermuda şortunu çıkartıp otuzbir çektirmeye başladı. Yavaş yavaş, son derece duyarlı çalışıyordu. Daha sonra, onun sayesinde "özgürlükçü çiftler" grubuna katıldıklarında, Bruno bunu daha iyi kavrayacaktı: çok az rastlanır bir nitelikti. Bu çevredeki kadınların çoğu hiçbir ayrıntıya aldırmadan, hoyratça otuzbir çektiriyorlardı. Çok sıkıyorlar, büyük olasılıkla porno film oyuncularına öykünmek için, kamışı aptalca bir çılgınlıkla sallıyorlardı. Belki beyazperdede göze hoş geliyordu, ama elleme işleminin sonucu sıradan, hatta acı vericiydi. Christiane ise tersine, hafif dokunmalarla çalışıyor, parmaklarını sık sık ıslatıyor, duyarlı bölgeleri tatlı tatlı okşuyordu. Kızılderili gömleği giymiş bir kadın yanlarından geçti ve su kıyısına oturdu. Bruno derin bir nefes aldı ve orgazm olmamak için kendini tuttu. Christiane ona gülümsedi; güneş ısıtmaya başlıyordu. Bruno Belde'deki ikinci haftasının çok hoş olacağını fark etti. Belki de görüşmeyi sürdürecekler, birlikte yaşlanacaklardı. Ara sıra Christiane ona fiziksel mutluluklar verecekti, arzularının azalışını birlikte yaşayacaklardı. Birkaç yıl böyle geçecek, ardından bitecekti, yaşlanacaklardı; fiziki aşk komedisi onlar için bitmiş olacaktı.

Christiane duş yaparken, Bruno bir gün önce Leclerc satış merkezinden aldığı "mikro-kapsüllerle gençlik

korunması" bakım formülünü inceledi. Dış ambalajda, özellikle "mikro-kapsül" kavramının yeniliği vurgulanıyordu. Daha kapsayıcı olan prospektüs, üç eylem üzerinde duruyordu: Zararlı güneş ışınlarının süzülmesi, gün boyu etkin nemlendirici elementlerin salgılanması, serbest radikallerin elenmesi. Okuması, Mısır tarotu uzmanına dönüşen eski feminist Catherine'in gelişiyle yarım kaldı. Kişisel gelişim atölyesinden geliyordu. Bu etkinlikte söz konusu olan, bir dizi simgesel oyun aracılığıyla insanın hangi işe yatkın olduğunu bulmaktı. Bu oyunlar katılımcıların "içlerindeki kahramanı" ortaya çıkarmalarını sağlıyordu. Birinci günün sonunda Catherine'in biraz cadı, aynı zamanda da biraz kıskanç ve göze batan bir kadın olduğu görülmüştü. Bu sonucun onu, doğal olarak satış işlerinden sorumlu bir göreve yönlendirmesi gerekiyordu.

Bruno, "Hu, hu!" yaptı.

Bu sırada Christiane, belinde bir havluyla geldi. Catherine sustu, tedirgin olduğu belliydi. Zen meditasyonu ve Arjantin tangosu atölyesi olduğunu gerekçe göstererek çabucak sıvıştı.

Gözden kaybolurken Christiane, "Tantra ve muhasebeyle ilgilendiğini sanıyordum..." diye bağırdı.

"Bu kadını tanıyor musun?"

"Ah, evet. Bu salağı yirmi yıldan beri tanırım. O da baştan beri, Belde'nin kuruluşundan beri geliyor."

Saçlarını salladı, havluyu türban gibi sardı. Birlikte çıktılar. Bruno birden elini tutma isteği duydu ve tuttu da.

Bayırın yarısına geldiklerinde, "Feministleri hiçbir zaman içime sindiremedim..." diye konuşmaya başladı Christiane. "Bu kaltaklar, durmadan bulaşıktan, işlerin paylaşılmasından söz ediyorlardı; kafayı tam anlamıyla bulaşığa takmışlardı. Ara sıra da mutfaktan ve elektrik süpürgelerinden söz ediyorlardı; ama asıl konuşma ko-

nuları bulaşıktı. Çevrelerindeki erkekleri birkaç yıl içinde iktidarsız ve mızmız sinir hastalarına dönüştürmeyi başardılar. Bu andan sonra –tümüyle sistematik bir şeydi– erkekliğin özlemini çekmeye başlıyorlardı. Sonuçta, kocalarını bırakıp kendilerini eciş bücüş Latin maçolara düzdürüyorlardı. Entelektüel kadınların serserileri, hödükleri, ahmakları çekici bulmaları beni hep şaşırtmıştır. Kısacası, iki-üç herifle, kimi zaman en güzelleri daha çok herifle yatıyor, sonra bir çocuk yapıp *Marie-Claire*'in yemek tariflerine bakarak reçel pişirmeye koyuluyorlardı. Aynı senaryoyu on-on beş kez gördüm."

"Bunlar eskide kaldı..." dedi Bruno uzlaştırıcı bir tonla.

Öğleden sonrayı havuzda geçirdiler. Karşılarında, havuzun öteki ucunda genç kızlar bir *walkmann*'i birbirlerinden kaparak oldukları yerde sıçrıyorlardı. "Çok şirinler, değil mi?" dedi Christiane. "Küçük memeli sarışın gerçekten çok güzel..." Ardından plaj havlusuna uzandı. "Bana krem sür..."

Christiane hiçbir etkinliğe katılmıyordu. Hatta bu şizofren çalışmalardan belli bir tiksinti duyduğunu söyledi. "Belki biraz fazla sertim," dedi yine. "Ama kırkını aşmış bu 68'li karıları tanırım, ben de onlardan sayılırım. Yalnızlık içinde yaşlanıyorlar ve vajinaları neredeyse ölmüş. Onlarla beş dakika konuşsan bu şakra, kristal ve ışık titreşimi hikâyelerine inanmadıklarını görürsün. İnanmak için zorluyorlar kendilerini, çalışmalar süresince bazen iki saat dayanıyorlar. Meleğin varlığını ve karınlarında açan içsel çiçeği duyumsuyorlar. Ardından çalışma bitiyor ve yeniden yalnız, yaşlı ve çirkin olduklarını görüyorlar. Ağlama krizine tutuluyorlar. Fark etmedin mi? Burada çok ağlama krizi olur, özellikle Zen çalışmalarından sonra. Doğrusunu söylemek gerekirse hiç şansları yok, çünkü ayrıca bir de para sorunları var. Genellikle psikanalize gittiklerinden

paraları suyunu çekmiştir. Mantralar, tarotlar çok ahmakça, ama gene de, psikanalizden daha ucuz."

"Evet, psikanaliz ve dişçi..." dedi Bruno belirsizce. Başını Christiane'ın açık bacakları arasına yasladı ve böyle uykuya dalacağını anladı. Gece olunca yine jakuziye gittiler. Bruno patlattırmamasını istedi. Karavana dönünce seviştiler. Bruno elini prezervatiflere uzattığı anda Christiane, "Boş ver," dedi. Bruno sokunca, kadının mutlu olduğunu duyumsadı. Azıcık da olsa karşılıklı sempati doğduğunda, fiziksel aşkın en şaşırtıcı özelliklerinden biri, yarattığı yakınlık duygusudur. İlk dakikalardan itibaren "siz"den "sen"e geçilir ve bir gece önce tanışılmış bile olsa, kadına başka kimseye yapılmayacak itiraflar yapılır. Örneğin Bruno o gece kimseye, Michel'e bile –hele hele psikiyatrına hiç– anlatmadığı şeyleri Christiane'a anlattı. Ona çocukluğundan, anneannesinden, erkek yatılı okulundaki aşağılamalardan söz etti. Yeniyetmeliğini, trende kızların birkaç metre ötesinde çektiği otuzbirleri anlattı; babasının evinde geçirdiği yazları anlattı. Christiane saçlarını okşayarak dinliyordu.

Bir haftayı birlikte geçirdiler ve Bruno'nun gidişi arifesinde, akşam yemeğini Saint-Georges-de-Didonne' daki bir deniz ürünleri lokantasında yediler. Hava sakin ve sıcaktı, masalarını aydınlatan mumların alevi neredeyse hiç titreşmiyordu. Gironde Irmağı halicine bakan bir tepedeydiler, uzaktan Grave Burnu seçiliyordu. "Denizin üstünde parlayan mehtabı görünce," dedi Bruno, "bu dünyada yapacak bir şeyimiz, hiçbir şeyimiz olmadığını, alışılmadık bir açıklıkla anlıyorum."

"Gerçekten gitmen gerekiyor mu?"

"Evet, oğlumla on beş gün geçirmek zorundayım. Aslında geçen hafta gitmeliydim, ama bu kez erteleyemem. Annesi yarından sonra gidiyor, yer ayırtmış."

"Oğlun kaç yaşında?"

"On iki."

Christiane düşünceye daldı, bir yudum muscadet[1] içti. Uzun bir elbise giymiş, makyaj yapmıştı ve bir genç kızı andırıyordu. Elbisenin dantelleri altından memeleri seçiliyordu. Mumların ışığı gözlerinde küçük alevler parıldatıyordu. "Sanırım biraz âşığım..." dedi. Bruno kıpırdamaya cesaret edemeden bekledi, devinimsizliği mükemmeldi. "Noyon'da yaşıyorum," diye sürdürdü. "Oğlumla on üç yaşına basana dek iyi geçindik sayılır. Belki babasını özledi, bilemiyorum... Çocuklar gerçekten bir babaya gereksinim duyarlar mı? Kesin olan bir şey varsa, onun oğluna hiç gereksinim duymadığı. Önceleri biraz aldı, birlikte sinemaya ya da McDonald's'a gidiyorlardı, hep erken getirirdi. Sonra, giderek seyrekleşti; yeni kız arkadaşıyla Güney Fransa'ya yerleştiğinde tümüyle bıraktı. Neredeyse tek başıma büyüttüm, belki pek otorite gösteremedim. İki yıl önce çıkmaya, kötü arkadaşlar edinmeye başladı. Birçok insanı şaşırtıyor ama Noyon şiddeti çok olan bir kent. Çok Zenci ve Arap var. Son seçimlerde ırkçı milliyetçiler yüzde 40 oy aldı. Kent dışında müstakil bir evde oturuyorum, posta kutumun kapağını parçaladılar, mahzende bir şey bırakamıyorum. Çoğu zaman korkuyorum, sık sık tabanca sesleri geliyor. Liseden dönünce evime kapanıyorum, akşamları hiç çıkmıyorum. Ara sıra Minitel'de arkadaş arıyorum, hepsi bu. Oğlum geç geliyor, bazen de hiç gelmiyor. Bir şey söylemeye cesaret edemiyorum; beni dövmesinden korkuyorum."

"Paris'ten uzakta mısın?"

Christiane gülümsedi. "Hiç değilim, Oise'dayım, taş çatlasa seksen kilometre..." Sustu ve yeniden gülümsedi; bu anda yüzü sevgi ve umut doluydu. "Yaşamı seviyor-

1. Bir Fransız beyaz şarabı.

dum," dedi yine. "Yaşamı seviyordum, duygulu ve sevecen bir yaradılışım vardı, sevişmekten hep çok zevk aldım. Bir şeyler kötü gitti; tam olarak ne, anlamıyorum, ama yaşamımda bir şeyler kötü gitti."

Bruno çadırını toplamış eşyalarını arabaya yerleştirmişti bile; son gecesini karavanda geçirdi. Sabah Christiane'a sokmayı denedi ama bu kez başaramadı, heyecanlı ve sinirli olduğunu duyumsadı. "Üstüme patlat," dedi. Christiane spermleri yüzüne ve memelerine yaydı. Bruno kapıdan çıkarken, "Beni görmeye gel," dedi yine. Bruno geleceğine söz verdi. 1 Ağustos Cumartesi'ydi.

9

Alışkanlığının tersine, Bruno küçük yollara saptı. Parthenay'e gelmeden az önce durdu. Düşünmek istiyordu; tamam da, ne düşünecekti? Suları neredeyse kıpırtısız bir kanalın yanında, sıkıcı ve dingin bir manzaranın içinde durdurmuştu arabasını. Sudaki bitkiler büyüyor mu, çürüyor mu, belli değildi. Belli belirsiz vızıldamalar –herhalde havada böcekler uçuşuyordu– sessizliği bozuyordu. Otluk yamaca uzandı, hafif bir su akıntısı olduğunu fark etti; kanal ağır ağır güneye doğru akıyordu. Ortalıkta hiç kurbağa yoktu.

Bruno 1975 Ekimi'nde, fakülteye girmeden hemen önce, babasının aldığı stüdyoya taşınmıştı. O zaman kendisi için yeni bir yaşam başlayacağı izlenimine kapılmıştı. Hayalleri çabuk söndü. Kuşkusuz Censier'de edebiyat fakültesine yazılmış kızlar vardı; hatta çok kız vardı. Ama hepsi de sahipli gibi ya da en azından kendilerini ona kaptırmaya niyetleri yokmuş gibi görünüyordu. Bir ilişki

kurma umuduyla bütün seminer çalışmalarına, derslere katılıyordu ve kısa sürede iyi bir öğrenci oldu. Kantinde kızları görüyor, gevezeliklerini dinliyordu; dışarı çıkıp arkadaşlarıyla buluşuyor, birbirlerini partilere davet ediyorlardı. Bruno kendini yemeğe verdi. Saint-Michel Bulvarı boyunca bir yemek yolu oluşturdu. Gay-Lussac Sokağı kavşağındaki bir büfede *hot-dog*'la başlıyor, biraz aşağıda pizzayla bazen de dönerli sandviçle devam ediyordu. Saint-Germain Bulvarı kavşağındaki McDonald's'da, Coca-Cola ve muzlu sütle birçok cheeseburger yutuyordu. Ardından sendeleye sendeleye La Harpe Sokağı'nı geçip Tunus tatlılarıyla bitiriyordu. Evine dönerken, bir seansta iki porno film birden gösteren Latin sinemasında duruyordu. Otobüs güzergâhlarını inceliyormuş gibi yaparak –hep hayal kırıklığıyla sonuçlanmasına rağmen– bir kadının ya da bir çiftin içeri girişini görmek amacıyla sinemanın önünde bazen yarım saat kalıyordu. Çoğu kez sonunda bir bilet alıyordu; içeri girince kendini daha iyi hissediyordu, yer gösteren kadın tam bir kayıtsızlık içindeydi. Erkekler birbirlerinden uzak oturuyor, her zaman birkaç koltuk mesafe bırakıyorlardı. Bruno, "Azgın Hemşireler"i, "Otostopçu Kızlar Don Giymez"i, "Bacakları Aralık Öğretmen"i, "Saksofoncu Kadınlar"ı ve daha birçok filmi izlerken sakin sakin otuzbir çekiyordu. En önemli an salondan çıkıştı; sinema doğrudan Saint-Michel Bulvarı'na açılıyordu, fakülteden bir kızla pekâlâ burun buruna gelebilirdi. Genellikle bir herifin kalkmasını bekler, hemen onun arkasından çıkardı. Arkadaşlarla porno filmlere gitmek pek küçültücü bir iş değilmiş gibi geliyordu. Eve genellikle gece yarısı geliyor, Chateaubriand ya da Rousseau okuyordu.

Bruno haftada bir-iki kez yaşam biçimini değiştirme, tamamen farklı bir yöne gitme kararı alıyordu. Bakın nasıl yapıyordu. Önce çırılçıplak soyunuyor, aynada ken-

dini seyrediyordu; kendini aşağılamada sonuna dek gitmek, şiş göbeğinin, sarkık yanaklarının, bu yaşta pelteleşmiş kalçalarının iğrençliğini adamakıllı seyretmek gerekiyordu. Ardından tüm ışıkları söndürüyordu. Ayaklarını bitiştirip ellerini göğüs hizasında kavuşturuyordu, kendi içine iyice girebilmek için başını hafifçe eğiyordu. Sonra yavaş yavaş, derin derin nefes alıyor, iğrenç göbeğini sonuna kadar şişiriyordu. Ardından yavaş yavaş nefes veriyor, zihninden bir sayı söylüyordu. Bütün sayılar önemliydi, dikkati hiç dağılmamalıydı; ama en önemlileri dört, sekiz ve doğal olarak, son sayı on altıydı. Tüm gücüyle nefesini verirken on altıya kadar sayıp kalktığında, nihayet yaşamaya, yaşamın akıntısına kendini bırakmaya hazır, tepeden tırnağa yeni bir adam olacaktı. Ne korku, ne utanma bilecekti; normal bir insan gibi beslenecekti, kızlara normal bir insan gibi davranacaktı. "Bugün yaşamının geri kalan bölümünün ilk günü."

Bu küçük tören, çekingenliği üzerine en ufak bir etki yapmıyordu, ama, bazen aşırı oburluğuna karşı belli ölçüde etkili oluyordu; bazen eski haline dönmeden iki gün geçiriyordu. Başarısızlığı, dikkatini yoğunlaştırmasındaki bir eksikliğe bağlıyor, ardından çok çabuk, inanmaya başlıyordu. Daha gençti.

Bir akşam, Güney Tunus Pastanesi'nden çıkarken Annick'e rastladı. 1974'teki kısa karşılaşmalarından beri hiç görmemişti. Kız daha da çirkinleşmişti, şimdi neredeyse şişmandı. Siyah çerçeveli, kalın camlı, dört köşe gözlüğü, kahverengi gözlerini daha da küçültüyor, cildinin hastalıklı beyazlığını belirginleştiriyordu. Birlikte bir kahve içtiler, çok belirgin bir sıkıntı ânı oldu. Annick de Sorbonne'da edebiyat okuyordu. Hemen yanda, Saint-Michel Bulvarı'na bakan bir odada kalıyordu. Giderken Bruno'ya telefon numarasını bıraktı.

Sonraki haftalarda Bruno birçok kez onu görmeye

gitti. Kız, fiziğinden çok utandığı için soyunmayı reddediyordu, ama ilk akşam Bruno'ya ağzına vermesini önerdi. Fiziğinden söz etmedi, gerekçesi doğum kontrol hapı kullanmamaktı. "Sahi söylüyorum, bunu tercih ederim..." Annick hiç gezmeye çıkmıyor, akşamları evinde kalıyordu. Çeşitli otlar kaynatıp içiyor, rejim yapmaya çabalıyordu; ama hiçbir işe yaramıyordu. Bruno birçok kez kızın pantalonunu indirmeyi denedi; kız iki büklüm oluyor, tek kelime söylemeden sert biçimde itiyordu. Sonunda Bruno pes edip kamışını çıkarıyordu. Annick hızlı hızlı, biraz kuvvetlice emiyordu; Bruno ağzına boşalıyordu. Ara sıra, ama çok sık değil, derslerden söz ediyorlardı. Genellikle Bruno hemen gidiyordu. Gerçekten hiç de güzel değildi ve Bruno'nun sokakta, lokantada, sinema kuyruğunda onunla olabileceğini düşünemiyordu. Kusma derecesine gelinceye dek tatlı tıkınıyor, Annick'e gelip saksofon çaldırıyor ve gidiyordu. Herhalde böylesi daha iyiydi.

Annick'in öldüğü akşam hava ılıktı. Mart ayının sonları olmasına karşın bir ilkbahar akşamı gibiydi. Bruno her zamanki pastanesinden, balbademli koca bir pasta aldı, ardından Seine kıyısındaki rıhtıma indi. Turist gezdiren bir geminin hoparlöründen çıkan ses, çevreye yayılıyor, Notre-Dame'ın duvarlarında yankılanıyordu. Vıcık vıcık ballı pastasını sonuna dek yedi, ardından bir kez daha kendinden tiksindi. Belki bir kez de burada, Paris'in göbeğinde, dünyanın ve başkalarının ortasında denemek iyi bir fikir diye geçirdi içinden. Gözlerini yumdu, ayaklarını bitiştirdi, ellerini göğsünde kavuşturdu. Yavaş yavaş, kararlılıkla, tam bir yoğunlaşma içinde saymaya başladı. Büyülü sayı on altıyı söylediğinde gözlerini açtı, bacakları üstüne sağlam basarak doğruldu. Turist gemisi yok olmuştu, rıhtım bomboştu. Hava hâlâ ılıktı.

Annick'in evinde iki polisin engellediği küçük bir topluluk vardı. Yaklaştı. Genç kızın bedeni tuhaf biçim-

de yamulup yerde ezilmişti. Kırık kolları başının çevresinde iki çıkıntı gibi duruyordu, yüzünden geriye kalanları bir kan birikintisi çevreliyordu; yere vurmadan önce son bir korunma refleksiyle ellerini başına götürmüş olmalıydı. Bruno'nun yanındaki bir kadın, tuhaf bir memnuniyetle, "Yedinci kattan atladı. Ânında öldü..." dedi. Bu sırada, acil yardım servisinin bir cankurtaranı geldi, ellerinde sedyeyle iki adam indi. Cesedi kaldırırlarken Bruno patlamış kafatasını gördü, başını çevirdi. Cankurtaran siren uğultusuyla gitti. Bruno'nun ilk aşkı işte böyle sona erdi.

76 yazı, büyük olasılıkla, yaşamının en korkunç dönemiydi; yirmi yaşına basmıştı. Cehennem gibi sıcaktı, hava geceleri bile serinlemiyordu. Bu açıdan, 76 yazı tarihe geçecekti. Genç kızlar terin bedenlerine yapıştırdığı kısa ve şeffaf giysiler içindeydi. Bruno, arzudan gözleri fal taşı gibi açık, gün boyu sokaklarda dolaşıyordu. Gece yataktan kalkıp kafelerin teraslarında durarak diskotek girişlerini kollayarak Paris'i yayan geziyordu. Dans etmesini bilmiyordu. Kamışı sürekli kalkıktı. Bacakları arasında, kurtçukların kemirdiği akıntılı ve irinli bir et parçası varmış gibiydi. Birçok kez, sokakta kızlarla konuşmayı denedi, yanıt olarak yalnızca hakaretler aldı. Gece aynada kendini seyrediyordu. Terden kafasına yapışık saçları önden dökülmeye başlamıştı; gömleğinin altında göbeğinin kıvrımları belli oluyordu. *Sex-shop*'lara ve *peep-show*'lara gitmeye başladı, ama acılarının artmasından başka bir sonuç elde etmedi. İlk kez fahişelere başvurdu.

Bruno 1974 ve 1975'te Batı toplumunda çok ince ve kesin nitelikli, köklü bir dönüşüm gerçekleştiğini düşündü. Hâlâ, kanalın otlu yamacında uzanmış yatıyordu. Dürüp başının altına koyduğu keten ceketi yastık görevi yapıyordu. Bir tutam ot kopardı, nemli sertliğini duyumsadı. Bruno'nun başarısızca yaşama girmeye çabala-

dığı o yıllarda, Batı toplumları karanlık bir şeylere doğru dönüşüm içindeydi. O 1976 yazında, tüm bunların kötü sonuçlanacağı belli olmuştu. Bireyleşmenin en yetkin gerçekleşme biçimi olan fiziksel şiddet, arzunun ardından, Batı toplumunda yeniden belirecekti.

10

Julian ile Aldous

> Temel öğretiyi değiştirmek ya da yenilemek gerektiğinde, dönüşümü yaşayan yitik kuşaklar, bu değişime özünden yabancı kalır ve çoğu kez doğrudan düşman olurlar.
>
> AUGUSTE COMTE, *Appel aux conservateurs*[1]

Bruno öğlene doğru, arabasına bindi ve Parthenay merkezine geldi. Sonunda, otoyoldan gitmeye karar verdi. Bir kulübeden kardeşine telefon etti – o da hemen açtı. Paris'e dönüyordu, bu akşam görüşmek istiyordu. Ertesi gün mümkün değildi, oğlu vardı. Ama bu akşam ona önemli gibi geliyordu. Michel pek büyük bir coşku göstermedi. Uzun bir sessizlikten sonra, "Madem istiyorsun..." dedi. Michel de, insanların büyük çoğunluğu gibi, toplumbilimciler ile yorumcuların betimlediği bu toplumsal parçalanma eğiliminden nefret ediyordu. İnsanların büyük çoğunluğu gibi, biraz sıkılma pahasına da

1. Muhafazakârlara Çağrı.

olsa, birtakım aile ilişkilerinin sürdürülmesi gerektiğini düşünüyordu. Örneğin yıllar boyu, Noel'i, Raincy'de müstakil bir evde, sevimli ve neredeyse sağır kocasıyla birlikte yaşlanan halası Marie-Thérèse'le geçirmeye zorlamıştı kendini. Kocası, her zaman komünistlere oy verir ve gece yarısı ayinine gitmeyi reddederdi ve bu tutumu her seferinde bağırış çağrışa neden olurdu. Michel centiyan likörü içerken yaşlı adamın işçilerin özgürleşmesinden söz edişini dinlerdi; ara sıra yanıt olarak sıradan bir laf ederdi. Sonra ötekiler gelirdi, kuzini Brigitte de vardı. Brigitte'i severdi ve onun mutlu olmasını isterdi; ama böylesine ahmak bir kocayla bunun güçlüğü apaçık belliydi. Adam Bayer'de tıbbi danışmandı ve karısını olanak buldukça aldatıyordu; yakışıklı olduğundan ve durmadan geziye çıktığından sık sık da buluyordu bu olanağı. Brigitte'in yüzü her yıl biraz daha çöküyordu.

Michel 1990'da yıllık ziyaretlerini bıraktı; geriye Bruno kalıyordu. Aile ilişkileri birkaç yıl, bazen onlarca yıl sürer, gerçekte öteki ilişkilerden çok daha uzun bir süre dayanır ve eninde sonunda onlar da sönüp gider.

Bruno saat yirmi bire doğru geldi, gelmeden biraz içmişti ve kuramsal konulara değinmek istiyordu. Daha oturmadan, "Aldous Huxley'in *Cesur Yeni Dünya* adlı yapıtındaki öngörülerin olağanüstü kesinliği beni hep şaşırttı," diye girdi söze. "Kitabın 1932'de yazıldığı düşünülürse, göz kamaştırıcı bir şey bu. O zamandan beri, Batı toplumu sürekli olarak bu örneğe yaklaşmaya çabaladı. Döllemenin giderek daha kesin biçimde denetlenmesi, günün birinde seksten tamamen ayrılmasıyla ve insan üremesinin laboratuvarlarda tam bir genetik güvenlik ve güvenilirlik koşullarında gerçekleşmesiyle sonuçlanacak. Bunun sonucu olarak da aile ilişkileriyle akrabalık ve soy zinciri kavramları yok olacak. Farmakoloji alanındaki ilerlemeler sayesinde yaşamın değişik yaşları

arasındaki ayrılıklar ortadan kalkacak. Huxley'in betimlediği dünyada, altmış yaşındaki erkekler yirmi yaşındaki bir erkekle aynı etkinlikler içinde, aynı fiziksel görünümde, aynı isteklere sahip. Daha sonra, yaşlılıkla mücadele artık olanaksızlaştığında, özgürce kabullenilen ötanaziyle yok olunuyor; çok sessizce, çok çabuk, ağlayıp sızlamadan. *Cesur Yeni Dünya*'da betimlenen toplum, trajedilerin ve aşırı duyguların ortadan kalktığı, mutlu bir toplum. Burada cinsel özgürlük sınırsız; hiçbir şey gelişmeye ve zevke engel değil. Kısa çöküntü, hüzün ve kaygı anları gene var, ama bunlar ilaç yoluyla kolayca tedavi edilebiliyor. Ruhsal çöküntüyü ve kaygıları engelleyen ilaç kimyası büyük gelişmeler gösterdi. 'Yüz miligramla on duyguyu iyileştir.' Bugün özendiğimiz, üstünde yaşamak istediğimiz dünya, işte böyle bir dünya."

Aslında Michel'in yapmadığı bir itirazı engellemek için, bir el hareketinden sonra, "Huxley'in evrenini," diye sürdürdü Bruno, "genellikle totaliter bir karabasan olarak betimlediklerini, bu kitabı zehir zemberek bir ihbar gibi sunmaya çabaladıklarını biliyorum; basit ve açık bir ikiyüzlülük bu. *Cesur Yeni Dünya* her açıdan –genetik denetim, cinsel özgürlük, yaşlılıkla savaş, boş zaman uygarlığı– bizler için bir Cennet, şimdiye dek başarısızca ulaşmaya çabaladığımız dünya. Bugünkü eşitlikçi –daha doğrusu liyakatçi– değerler sistemimizi biraz köstekleyen bir tek şey var, o da toplumun, genetik özelliklerine göre değişik işler üstlenmiş sınıflara bölünmesi. Ama bu da, Huxley'in kötü bir peygamber olarak göründüğü tek konu; robotlaşma ve makineleşmenin gelişmesiyle neredeyse gereksiz olan tek konu. Hiç kuşku yok ki, Aldous Huxley çok kötü bir yazar, tümceleri ağır ve zarafetten yoksun, kahramanları tatsız tuzsuz ve mekanik. Ama yüzyıllardan beri, insan toplumlarının evrimini yalnızca bilimsel ve teknolojik evrimin yönlendirdiğini de sez-

mişti. Temel nitelikli bir sezgiydi bu. Öte yandan incelikten, psikolojiden ve biçemden yoksundu. Bütün bunlar başlangıç sezgisinin doğruluğuyla karşılaştırıldığında biraz bunaltıyor. Bilimkurgu yazarları da dahil, yazarlar arasında fizikten sonra şimdi de biyolojinin sürükleyici bir işlev üstleneceğini ilk anlayan yazar o."

Bruno konuşmayı kesti ve o zaman kardeşinin biraz zayıfladığını fark etti; yorgun, tedirgin, hatta biraz dalgın görünüyordu. Gerçekten de, Michel birkaç gündür alışverişe çıkmayı savsaklıyordu. Önceki yılların tersine Monoprix mağazasının önünde çok sayıda dilenci ve gazete satıcısı duruyordu. Oysa, yoksulluğun, doğallıkla, daha az ezici olduğu bir mevsimde, yaz ortasındaydılar. Camdan, sokaktaki berduşların ağır ağır dolaşmalarına bakıp, "Ya bir de savaş çıksa ne olur?" diye düşündü Michel. "Savaş patladığında okulların açılışı nasıl olur?" Bruno bir kadeh şarap daha doldurdu; acıkmaya başlamıştı ve kardeşinin yanıt vermesine biraz şaşırdı. Michel yorgun bir sesle:

"Huxley birçok biyoloji bilgini çıkarmış büyük bir İngiliz ailesindendi. Büyükbabası Darwin'in arkadaşıydı, evrimci tezleri savunan birçok yazı yazmıştı. Babası ile kardeşi Julian da ünlü biyoloji bilginleriydi. Pragmatik, liberal ve kuşkucu aydınlar, bir İngiliz geleneğidir; daha çok gözleme ve deneysel yönteme dayalı Fransız Aydınlanma Çağı'ndan apayrıdır. Huxley bütün gençliği boyunca babasının eve çağırdığı ekonomistleri, hukukçuları, özellikle de bilimadamlarını görme fırsatı buldu. Kendi kuşağından yazarlar arasında, biyolojinin göstereceği gelişmeleri sezebilecek durumdaki tek yazardı. Bütün bunlar, nazizim olmasaydı çok daha çabuk gerçekleşirdi. Nazizm insan dölünü iyileştirme ve ırkı arıtma düşüncelerinin gözden düşmesine çok etki yaptı. Bunları yeniden ele almak için uzun yıllar geçmesi gerekti." Michel kalkıp

kitaplığından *What Dare I Think*[1] başlıklı bir cilt çıkardı. "Bunu Aldous'un ağabeyi Julian Huxley yazmış ve 1931'de *Cesur Yeni Dünya*'dan bir yıl önce yayımlanmış. Bu kitapta genetik denetim ve insan türü de içinde olmak üzere türlerin iyileştirilmesine ilişkin düşünceler ileri sürülüyor. Kardeşi de bunları romanda uygulamaya geçiriyor. Tüm düşünceler, romanda, yönelinmesi gereken bir hedef olarak gösteriliyor, açık biçimde."

Michel yerine oturdu, alnını sildi. "1946'da, Julian Huxley, savaştan sonra yeni kurulan UNESCO'nun genel müdürlüğüne atandı. Aynı yıl kardeşi, ilk kitabını bir ihbar, bir yergi gibi tanıtmaya çalıştığı *Cesur Yeni Dünya'yı Ziyaret*'i yayımladı. Birkaç yıl sonra, Aldous Huxley, hippi deneyiminin başlıca kuramsal güvencesi oldu. Her zaman tam bir cinsel özgürlük yanlısıydı ve hafif uyuşturucuların kullanımında bir öncü işlevi üstlendi. Esalen'in bütün kurucuları onu tanırdı ve düşüncesinden etkilenmişlerdi. Daha sonra, *New Age*, Esalen'in kuruluş temalarını tümüyle benimsedi. Gerçekte Aldous Huxley yüzyılın en etkili düşünürlerinden biri."

270 franga iki kişilik Çin usulü fondü veren, köşe başındaki lokantaya yemeğe gittiler. Michel üç gündür dışarı çıkmıyordu. "Bugün yemek yemedim," dedi hafif bir şaşkınlıkla; kitap hâlâ elindeydi.

"Huxley, *Ada*'yı 1962'de yayımladı, bu onun son kitabı oldu" diye sürdürdü, yapış yapış pilavını karıştırırken. "Olayın, cennet gibi tropikal bir adada geçmesini tasarlamış – bitki örtüsü ve manzaralar, büyük olasılıkla Sri Lanka'dan esinlenmiş. Bu adada, XX. yüzyılın büyük ticari akımlarının dışında, hem teknolojik düzlemde çok ileri hem de doğaya saygılı, huzur içinde, ailevi nevroz-

1. Düşünmeye Cesaret Ettiklerim.

lardan ve Yahudilik ile Hıristiyanlığın yasaklamalarından kurtulmuş özgün bir uygarlık gelişiyor. Bu adada çıplaklık doğal bir şey; şehvet ve aşk özgürce yapılıyor. Bu sıradan, ama okunması kolay kitap, hippiler, onlar aracılığıyla da *New Age* yandaşları üstünde büyük bir rol oynadı. Yakından bakılırsa, *Ada*'da betimlenen uyumlu toplumun *Cesur Yeni Dünya*'daki toplumla birçok ortak noktası var. Gerçekten de, olası bunaklığıyla Huxley de farkında değil bu benzerliğin, ama *Ada*'da betimlenen toplum *Cesur Yeni Dünya*'dakine, özgürlükçü hippi toplumunun, liberal kentsoylu topluma ya da daha doğrusu, onun İsveç örneği sosyal demokrat değişkesine olduğu kadar yakın."

Michel sustu, iri bir karidesi acılı sosa batırdı, çubuklarını bıraktı. Sonunda, "Kardeşi gibi Aldous Huxley de iyimserdi..." dedi tiksintiyle. "Metafizik değişimin materyalizmi doğurması gibi modern bilimin de iki büyük sonucu var: akılcılık ve bireycilik. Huxley'in yanılgısı, bu iki sonuç arasındaki güç dengesini iyi değerlendirememesi. Daha da belirginleştirirsek, Huxley'in yanılgısı artan ölüm bilincinin yarattığı bireyciliğin gelişmesini küçümsemesidir. Bireycilikten özgürlük –ben– duyusu, göze batma ve başkalarından üstün olma gereksinimi doğar. *Cesur Yeni Dünya*'da, betimlendiği biçimiyle, akılcı bir dünyada savaşım yumuşatılabilir. Uzama egemen olmanın eğretilemesi olarak ekonomik rekabetin, ekonomik yükselişlerin denetlendiği zengin bir toplumda varoluş nedeni ortadan kalkar. Dölleme aracılığıyla zamana egemen olmanın eğretilemesi olarak cinsel rekabetin de, seks-dölleme ayrımının tam anlamıyla gerçekleştiği bir toplumda varoluş nedeni ortadan kalkar. Ama Huxley bireyciliği göz önünde tutmayı unutuyor. Bir kez döllemeden ayrıldığında seksin bir zevk kaynağı olmaktan çok, narsis bir farklılaşma kaynağı olarak kalacağını anlayamadı; zenginlik isteği

için de aynı durum söz konusu. Neden İsveç modeli sosyal demokrasi liberal model karşısında üstünlük sağlamayı hiç başaramadı? Hatta neden cinsel tatmin alanında hiç denenmedi? Çünkü modern bilimin yol açtığı metafizik değişim, ardından bireyleşmeyi, kendini beğenmişliği, nefreti ve arzuyu getirdi. Kendi başına arzu –zevkin tersine– acı, nefret ve mutsuzluk kaynağıdır. Bunu tüm filozoflar –yalnızca Budistler değil, yalnızca Hıristiyanlar değil, bu ada layık tüm filozoflar– dile getirdi. Ütopyacıların –Platon'dan Huxley'e, Fourier de dahil– çözümü, arzuyu ve ona bağlı acıları, hemen tatmin edecek bir düzenlemeyle söndürmeye dayanıyor. Tersine, içinde yaşadığımız erotik-reklamcı toplum, arzuyu örgütlemeyi, arzuyu görülmedik boyutlarda geliştirmeyi amaçlıyor, tatmini de özel yaşam alanında tutmayı sürdürüyor. Toplumun işlemesi için, rekabetin sürmesi için, arzunun artması, yayılması ve insanların yaşamını kemirmesi gerekir." Bitkin, alnını sildi. Tabağına dokunmamıştı.

"Bazı yumuşamalar, insancıl küçük yumuşamalar var..." dedi Bruno yavaşça. "Yani ölümü unutmayı sağlayan şeyler. *Cesur Yeni Dünya*'da depresyona ve kuruntuya karşı haplar söz konusu; *Ada*'da daha çok meditasyon ve hafif uyuşturucular, Hindu dinselliğine ilişkin birkaç bulanık öğe var. Bugün uygulamada insanlar ikisinin bir karışımını yapıyorlar."

"Julian Huxley 'Düşünmeye Cesaret Ettiklerim'de dinsel sorunlara da değiniyor. Kitabın bütün ikinci bölümünü bu konuya ayırmış," diye yanıt verdi Michel, giderek artan bir tiksintiyle. "Bilimdeki ve materyalizmdeki ilerlemelerin tüm geleneksel dinlerin temellerini çökerttiğinin bilincinde; bir toplumun dinsiz var olmayacağının da bilincinde. Yüz sayfayı aşkın bir bölümde bilimle uyuşabilecek bir dinin temellerini atmaya çalışıyor. Sonucun pek inandırıcı olduğu söylenemez; günümüz top-

lumlarındaki evrimin de bu yöne gittiği pek söylenemez. Gerçekte, maddi ölümün kaçınılmazlığı yüzünden tüm birleşme umutları yıkıldığından, kendini beğenmişlik ve acımasızlık yayılma fırsatını kaçıramaz. Denge unsuru olarak," diye tuhaf biçimde bir sonuç çıkardı, "aşk için de durum aynı."

11

Michel, Bruno'nun ziyaretinden sonraki iki hafta boyunca yattı. Gerçekten de, diye düşünüyordu, bir toplum dinsiz nasıl yaşayabilir? Birey düzeyinde bile zor görünen bir şeydi bu. Günler boyunca yatağının solundaki radyatörü seyretti. Mevsimi gelince, petekler sıcak suyla doluyordu, yararlı ve ustaca tasarlanmış bir düzenekti; peki ama, Batı toplumu, herhangi bir din olmadan yaşayabilir miydi? Çocukken sebze bahçesindeki bitkileri sulamaktan hoşlanırdı. Babaannesinin gözetiminde süzgeçli bir sulama kovasını tuttuğu, siyah beyaz, kare bir fotoğraf saklıyordu. Altı yaşında falan olmalıydı. Daha sonraları, alışveriş yapmaktan hoşlanmıştı; ekmek parasının üstüyle karamela alma hakkı vardı. Ardından, çiftliğe süt almaya giderdi; içindeki sütün henüz ılık olduğu alüminyum kabı zar zor taşırdı ve hava kararınca iki kenarından böğürtlenler yükselen yolda giderken biraz korkardı. Bugünse, süpermarkete her gidiş ona cehennem azabı gibi geliyordu. Oysa ürünler değişiyor, bekârlar için, durmadan yeni dondurulmuş ürün reyonları açılıyordu. Kısa süre önce, her zaman gittiği Monoprix'nin et reyonunda ilk kez devekuşu bifteği görmüştü.

Üremeyi sağlamak için DNA molekülünü oluşturan

iki kolun her biri, bütünleyici nükleotitleri kendi tarafına çekmeden önce, ayrılır. Bu ayrılma ânı çoğu kez zararlı, denetlenemeyen değişimlerin kolayca ortaya çıkabileceği tehlikeli bir andır. Açlığın zihinsel uyarıcı etkiler yaptığı gerçektir: Michel, birinci hafta sonunda DNA molekülünün sarmal biçiminde oldukça, kusursuz bir üremenin olanaksızlığını sezinledi. Hücre kuşaklarının sonsuz dizisinde, aynı yapıları niteliğini bozmadan çoğaltabilmek için, büyük olasılıkla, genetik bilgiyi taşıyan yapının –Möbius şeridi ya da bilgisayar belleklerindeki tor halkası gibi– yoğun bir topolojisi olması gerekiyordu.

Çocukken eşyaların doğal yollardan zarar görmelerine, kırılmalarına, yıpranmalarına dayanamazdı. Bu yüzden, şeffaf bant taşıyıcısıyla iki parçaya ayrılmış beyaz plastikten küçük bir cetveli birçok kez onararak yıllarca sakladı. Üst üste gelen yapışkan bantlar yüzünden cetvel artık düz değildi, çizgi çekilemiyor, cetvellik işlevini yerine getiremiyordu; ama gene de saklıyordu. Yeniden kırıldığında onarıp bir kat daha bant ekliyor, kalem kutusuna koyuyordu.

Frédéric Hubczejak, uzun yıllar sonra, Djerzinski'nin dehasının özelliklerinden birinin, cinsel ilişki yoluyla üremenin, kendi başına bile, bozuk değişimlerin kaynağı olduğunu ileri sürdüğü ilk önsezisini aşmayı becerebilmesidir, diye yazacaktı. Binlerce yıldır, diye vurguluyordu Hubczejak, bütün kültürler seks ile ölüm arasında ayrılmaz bir bağıntı bulunduğu yolunda, belli belirsiz dile getirilen sezginin izlerini taşır. Moleküler biyolojiden çıkarttığı gerekçelerle bu bağı kuran bir araştırmacı, normal olarak, görevinin bittiğini düşünüp orada dururdu. Oysa Djerzinski hücre bölünmesinin topolojik koşullarını bütün yönleriyle incelemek için cinsel yolla üreme çerçevesini aşmak gerektiğini sezinledi.

Michel, Charny İlkokulu'ndaki birinci yılından itiba-

ren erkek çocukların acımasızlığından etkilenmişti. Köylü çocuklarının, yani henüz doğadan pek uzaklaşmamış küçük hayvanlar olduğu bir gerçekti. Ama kurbağalara pergellerinin ya da hokka kalemlerinin uçlarını saplarken gösterdikleri sevinçli, içgüdüsel doğallık gerçekten çok şaşırtıcıydı. Mor mürekkep zavallı hayvanın derisinin altına yayılıyor, kurbağa tıkanma sonucu yavaş yavaş ölüyordu. Etrafına toplanıp hayvanın can çekişmesini gözlerinin içi parlayarak izliyorlardı. Sevdikleri bir başka oyun da, salyangozların antenlerini kâğıt makaslarıyla kesmekti. Salyangozun tüm duyarlılığı, ucunda küçük gözler bulunan antenlerinde yoğunlaşır. Antenlerinden yoksun bir salyangoz yumuşak, acı çeken, şaşkın bir kütledir yalnızca. Michel, bu genç hödüklerle arasına mesafe koymasının yararına olacağını çabucak anladı. Buna karşılık, daha yumuşak yaratıklar olan kızların pek çekinilecek bir yanı yoktu. Dünyaya ilişkin bu ilk önsezisi, çarşamba akşamları televizyonda yayınlanan "Hayvanların Yaşamı"yla sürdü. Hayvan dünyası denilen bu pis rezilliklerin, bu sürekli kıyımın ortasında, biricik bağlılık ve özveri izi anne sevgisiyle ya da koruma içgüdüsüyle, kısacası farkına varmadan ve aşamalı olarak anne sevgisine götüren şeyle temsil ediliyordu. Yirmi santim uzunluğunda içler acısı bir yaratık olan dişi kalamar, gözünü kırpmadan yumurtalarına yaklaşan dalgıca saldırıyordu.

Otuz yıl sonra, bir kez daha aynı sonuca varıyordu: Hiç kuşkusuz, kadınlar erkeklerden daha iyiydi. Daha sokulgan, daha sevecen, daha insancıl ve daha yumuşaktılar; şiddete, bencilliğe, kendini göstermeye, acımasızlığa yatkınlıkları daha azdı. Ayrıca kadınlar daha mantıklı, daha zeki, daha çalışkandılar.

Güneşin perdelerdeki hareketlerini izlerken, gerçekten erkekler neye yarıyor? diye düşünüyordu Michel. Ayıların çok olduğu eski dönemlerde, erkeklik özgül ve

eşi bulunmaz bir işlev üstlenmiş olabilirdi; ama birkaç yüzyıldan beri, erkeklerin neredeyse hiçbir işe yaramadıkları açıkça belliydi. Bazen tenis oynayarak sıkıntılarını gideriyorlardı, bu en zararsız kötülükleriydi. Ama, bazen, "tarihi ileriye götürme"nin, yani aslında devrimler ve savaşlar yapmanın yararlı olacağını da düşünüyorlardı. Yol açtıkları anlamsız acılar dışında, devrimler ve savaşlar her defasında yeniden kurmak için, sil baştan yapıp geçmişten kalan en iyi şeyleri yok ediyordu. Böylelikle, aşamalı bir yükselmenin doğal akışında yer almayan insan evrimi, kargaşa içinde, paramparça, düzensiz ve şiddet dolu bir doğrultuya yöneliyordu. Bütün bunlardan doğrudan ve yalnızca (risk ve oyun zevkleriyle, kaba kibirleriyle, sorumsuzluklarıyla, özlerindeki şiddet duygusuyla) erkekler sorumluydu. Kadınlardan oluşan bir dünya her açıdan daha üstün olurdu; daha yavaş ama düzen içinde, geri dönüşler ve zararlı tartışmalar olmaksızın, ortak bir mutluluğa doğru ilerlerdi.

15 Ağustos sabahı Michel kalktı ve sokaklarda kimsecikler olmaması umuduyla dışarı çıktı; gerçekten de neredeyse öyleydi. On-on beş yıl sonra, en önemli yayını *Kusursuz Çoğalmaya Giriş*'i yazarken yeniden bulacağı bazı notlar aldı.

O sırada Bruno da oğlunu eski karısına götürüyordu; bitkin ve umutsuz olduğunu duyumsuyordu. Anne, Nouvelles Frontières'in Paskalya Adası'na ya da Benin'e, tam olarak anımsamıyordu, yaptığı geziden dönecekti; büyük bir olasılıkla yeni kadınlarla tanışmış, adres alışverişleri yapılmıştı –iki-üç kez görüşecek, sonra bıkacaktı; ama erkeklerle tanışmamış olacaktı– Bruno eski karısının erkeklere ilişkin her şeyden vazgeçtiği kanısındaydı. Bruno'yu kenara çekecek, "nasıl geçtiğini" öğrenmek isteyecekti. O da kadınların hoşlandığı gibi sakin ve kendinden emin bir sesle, "İyi," diye yanıtlayacak, ama iğne-

leyici bir şekilde, "ama Victor yine çok televizyon izledi," diye ekleyecekti. Çabucak rahatsızlık duymaya başlayacaktı. Anne, kendisi bıraktığından beri evinde sigara içilmesine tahammül edemiyordu; dairesi zevle döşenmişti. Bruno gideceği anda, pişmanlık duyacak, bir kez daha işlerin başka türlü olması için ne yapılması gerektiğini düşünecek, Victor'u çarçabuk öpüp çıkacaktı. Oğluyla geçirdiği tatil de böylece bitecekti.

Gerçekte, bu iki hafta bir cehennem azabı olmuştu. Bruno, yatağına uzanmış, elinin altında bir şişe viski, bitişik odadaki oğlunun gürültülerini dinliyordu: işemeye gittikten sonra çektiği sifon, uzaktan kumanda cızırtıları. Bruno da, üvey kardeşiyle tam aynı anda, bilmeden, saatlerce aptal aptal radyatörün peteklerine bakıyordu. Victor, salondaki çekyatta uyuyordu; günde on beş saat televizyon izliyordu. Sabah, Bruno uyandığında, televizyonun M6 kanalındaki çizgi filmleri açılmış buluyordu. Victor, sesi dinlemek için kulaklık takıyordu. Sinirli bir çocuk değildi, tatsızlık çıkarmaya çalışmıyordu; ama babasıyla konuşacak bir şeyleri kalmamıştı kesinlikle. Bruno günde iki kez, hazır yemeklerden ısıtıyor, neredeyse tek kelime etmeden karşılıklı oturup yiyorlardı.

İşler nasıl bu noktaya gelmişti? Victor birkaç ay önce on üçüne basmıştı. Daha birkaç yıl önce resimler yapar, babasına gösterirdi. Marvel Comics'in kahramanları Fatalis, Fantastik ve Geleceğin Firavunu'nun resimlerini kopya eder, bunları akla hayale gelmeyecek değişik durumlarda oynatırdı. Kimi zaman birlikte oyun oynarlar ya da pazar sabahı Louvre Müzesi'ne giderlerdi. Victor, Bruno'nun yaş günü için, altı yaşındayken, bir Canson kâğıda, renkli büyük harflerle "SENİ SEVİYORUM BABA" yazmıştı. Ama, artık bitmişti. Gerçekten bitmişti. Bruno işlerin daha da beter olacağını biliyordu; karşılıklı kayıtsızlıktan, yavaş yavaş nefrete geçeceklerdi. Oğlu, en

çok iki yıl içinde, yaşıtı kızlarla çıkmaya çabalayacaktı; bu on beşlik kızları Bruno da arzuluyordu. Erkeklerin doğal durumu olan rekabet durumuna yaklaşıyorlardı. Zaman denilen aynı kafeste dövüşen hayvanlar gibiydi ikisi de.

Bruno evine dönerken, bir Arap bakkalından iki şişe anason likörü aldı, sonra, ölesiye sarhoş olmadan önce, ertesi gün görüşmek için kardeşine telefon etti. Michel'e geldiğinde onu açlık döneminden sonra ani bir iştahla İtalyan salamlarını yutup büyük şarap kadehlerini devirir buldu. "Buyur, buyur..." dedi, belli belirsiz. Bruno, Michel'in kendisini neredeyse duymadığını düşündü. Bir ruh doktoruna ya da bir duvara konuşuyormuş gibiydi. Gene de konuştu.

"Yıllar boyu oğlum bana yöneldi ve benim sevgimi aradı; bense çöküktüm, yaşamımdan hoşnut değildim ve –toparlanmayı beklerken– onu ittim. O yılların bu kadar çabuk geçeceğini bilmiyordum. Yedi ila on iki yaş arasında çocuk harika, sevimli, mantıklı ve açık bir yaratıktır. Yetkin bir mantık ve mutluluk içinde yaşar. Sevgi doludur ve kendisine verilen sevgiyle yetinir. Sonra her şey bozulur. Her şey geri dönülmez biçimde bozulur."

Michel kalan son iki salamı yuttu ve yeniden şarap doldurdu. Elleri çok titriyordu. Bruno devam etti:

"Özellikle akranı çocuklarla birlikteyken bir yeniyetme erkekten daha ahmak, daha saldırgan, daha dayanılmaz ve daha nefret bir şey düşlemek zordur. Yeniyetme, bir canavar ile bir avanağın birleşimidir, inanılmaz derecede kuralcıdır; yeniyetme erkekteki en kötü yanların, apansız, uğursuz (ve çocuk göz önünde bulundurulduğunda öngörülemeyen) bir billurlaşmasıdır. Bundan sonra cinselliğin kesinlikle kötü bir güç olduğundan nasıl kuşkulanılır hâlâ? Ve de insanlar bir yeniyetmeyle aynı çatı altında yaşamaya nasıl dayanır? Benim tezime göre, yalnızca yaşamları bomboş olduğundan bunu başarıyor-

lar; oysa benim yaşamım da boş ve ben başaramadım. Ne olursa olsun herkes yalan söylüyor, herkes gülünç biçimde yalan söylüyor. Boşanılıyor, ama iyi arkadaş kalınıyor. Oğlunu iki haftada bir alıyorsun; kepazelik bu. Tam ve eksiksiz bir kepazelik. Gerçekte, erkekler çocuklarıyla hiç ilgilenmezler, onlara bir sevgi beslemezler, zaten erkekler genellikle sevgi beslemekten yoksundur, onlara tümüyle yabancı bir duygudur bu. Tek bildikleri arzudur, ilkel cinsel arzu ve de erkekler arası rekabet; ardından, çok daha sonra, evlilik çerçevesinde, eskiler –onlara çocuklar verdiklerinde, evlerine iyi baktıklarında, iyi aşçı ve iyi sevgili olduklarında– hayat arkadaşlarına belli bir şükran duymayı başarıyorlardı; o zaman aynı yatakta yatmaktan zevk duyuyorlardı. Belki kadınların istedikleri bu değildi, belki bir yanlış anlama vardı, ama çok güçlü olabilen bir duyguydu bu –giderek azalan biçimde de olsa, ara sıra başka bir karı düzme isteği duysalar bile– kelimenin tam anlamıyla karıları olmadan yaşayamazlardı ve bir talihsizlik sonucu karıları ölürse, içmeye başlayıp genellikle birkaç ay içinde onlar da çabucak öteki dünyayı boylarlardı. Çocuklarsa, bir yaşam biçiminin, kuralların, bir mirasın aktarımıydı. Feodal katmanların durumu böyleydi, ama tüccarlarda, köylülerde, zanaatkârlarda, gerçekte toplumun tüm sınıflarında da durum böyleydi. Bugün artık bunların hiçbiri yok; ben ücretli bir çalışanım, kiracıyım, oğluma aktaracağım hiçbir şeyim yok. Ona öğretecek bir mesleğim yok, ileride ne yapabileceğini bilmiyorum bile; benim öğrendiğim kurallar onun için geçerli olmayacak, o başka bir evrende yaşayacak. Sürekli değişim ideolojisini kabullenmek, bir insanın yaşamının yalnızca onun bireysel varoluşuna indirgenmesini kabullenmek ve geçmiş kuşaklar ile gelecek kuşakların onun gözünde hiç önemli olmadığını kabullenmek demektir. İşte biz böyle yaşıyoruz ve bugün

bir erkek için, çocuk sahibi olmanın hiçbir anlamı yok. Kadınların durumu ayrı, çünkü onlar sevecek bir yaratığa sahip olma ihtiyacını duymaya devam ediyorlar – erkekler hiç bu durumda değil, olmadılar da. Erkeklerin de pışpışlamaya, çocuklarıyla oynamaya, onları okşamaya gereksinim duyduklarını ileri sürmek yanlış. Yıllardır bunun yinelenmesine karşın, gene de yanlış. Bir kez boşanıldı mı, aile çerçevesi kırıldı mı, çocuklarla ilişkiler tüm anlamını yitirir. Çocuk kapanan bir tuzaktır, beslenmesi sürdürülen bir sıkıntıdır ve sizden sonra da yaşayacaktır."

Michel kalktı, bir bardak su koymak için mutfağa kadar yürüdü. Havada dönen renkli tekerlekler görüyordu ve kusma isteği duymaya başlamıştı. İlk şey, ellerinin titremesini durdurmaktı. Bruno haklıydı, baba sevgisi bir kurmaca, bir yalandı. Yalan gerçeği dönüştürmeyi sağlıyorsa yararlıdır, diye düşündü; ama dönüşüm çuvalladığında, yalnızca yalan, burukluk ve yalanın pişmanlığı kalıyor.

Odaya döndü. Bruno koltuğa yığılmıştı, ölmüş gibi hiç kıpırdamıyordu. Kuleler arasında gece oluyordu; yeni bir boğucu günden sonra sıcaklık yeniden dayanılabilir olmuştur. Michel aniden, kanaryasının yıllarca yaşadığı, artık boş olan kafesi gördü; bunu atmak gerekirdi, başka bir hayvan almaya niyeti yoktu. Bir an karşı komşu kızı, *20 Ans*'da redaktör olarak çalışan kızı düşündü; aylardır görmemişti, büyük bir olasılıkla taşınmıştı. Dikkatini ellerinde yoğunlaştırmaya çabaladı, titremenin biraz azaldığını gördü. Bruno hâlâ hareketsizdi; aralarındaki sessizlik birkaç dakika daha sürdü.

12

"Anne'la 1981'de karşılaştım," diye sürdürdü Bruno, içini çekerek. "Pek güzel bir kadın değildi, ama otuzbir çekmekten gına gelmişti. Yine de güzel olan şey, iri memeleri olmasıydı. İri memeleri hep sevmişimdir..." Yeniden uzun uzun içini çekti. "Benim şık, güzel, kibar ve iri memeli Protestan kadınım..." Gözlerinin yaşlarla dolması Michel'i çok şaşırttı. "Daha sonra, memeleri sarktı ve evliliğimiz de çuvalladı gitti. Onun yaşamını perişan ettim. Bu hiç unutamadığım bir şey; o kadının yaşamını perişan ettim. Şarabın kaldı mı?"

Michel şarap getirmeye mutfağa gitti. Bütün bunlar biraz sıra dışıydı; Bruno'nun bir psikiyatra gittiğini, sonra vazgeçtiğini biliyordu. Gerçekte, insan hep acıyı küçültmeye çalışır. İtirafın acısı daha az göründüğü sürece konuşur insan, sonra susar, vazgeçer, yalnız kalır. Eğer Bruno yaşamının başarısızlığına yeniden değinme gereksinimi duyuyorsa, büyük olasılıkla bir şeyler, yeni bir başlangıç umduğundandır. Büyük bir olasılıkla iyi bir işarettir bu.

"Çirkin sayılmazdı," diye devam etti Bruno. "Ama yüzü sıradandı, zarafetten yoksundu. Bazen genç kızların yüzünü aydınlatan o ışık, o incelik hiç olmadı Anne'da. Biraz kalın bacakları yüzünden, mini etek giydirmem söz konusu değildi; ama sutyensiz kısa bluzlar giymesini öğrettim; alttan iri memelere bakmak çok iç gıcıklayıcıydı. Biraz utanıyordu, ama sonunda kabul ediyordu; erotizmden, iç çamaşırından bir şey anlamıyordu, hiç deneyimi yoktu. Sana ondan söz ediyorum, ama sen de tanıyorsun değil mi?"

"Nikâhına gelmiştim..."

"Doğru," diye onayladı Bruno, sersemlemeye yakın

bir şaşkınlıkla. "Gelişinin beni şaşırttığını anımsıyorum. Benimle ilişkini kesmek istediğini sanıyordum."

"Seninle ilişkimi kesmek istiyordum."

Michel yeniden o ânı aklına getirdi ve kendisini o kasvetli törene gitmeye zorlayan şeyin ne olabileceğini düşündü. Neredeyse çıplak, bunaltıcı bir sadelikte, gösterişten yoksun zenginlikteki bir topluluğun yarıdan fazlasını doldurduğu salonuyla, Neuilly'deki tapınak gözünde canlandı; gelinin babası maliyeciydi. "Onlar solcuydu," dedi Bruno, "zaten o dönemde herkes solcuydu. Evlenmeden önce kızlarıyla yaşamamı çok olağan buluyorlardı, evlendik, çünkü Anne gebeydi, yani alışılagelmiş bir durumdu." Michel Protestan papazın soğuk salonda yankılanan sözlerini anımsadı: konuşmada, gerçek insan ve gerçek Tanrı İsa'dan, Tanrı ile halkı arasında yapılan yeni ittifaktan söz ediliyordu; kısacası neyin söz konusu olduğunu anlamakta güçlük çekiyordu. Michel bu havada geçen kırk beş dakika sonunda uyuklamak üzereydi; "İsrailoğullarının iki yalnız çocuğa acıyan Tanrısı sizi kutsasın," tümcesini duyunca birden uyandı. Durumu birden toparlayamadı: Yahudilere mi gelmişlerdi? Aynı Tanrı'nın söz konusu olduğunu anlaması için bir dakika düşünmesi gerekti. Papaz ustalıkla ve giderek artan bir inançla sözünü bağlıyordu: "Erkeğin karısını sevmesi, kendisini sevmesi demektir. Hiçbir erkek kendi bedeninden nefret etmemiş, tersine onu beslemiş ve ona bakmıştır, tıpkı İsa'nın Kilise'ye yaptığı gibi; çünkü bizler aynı bedenin parçalarıyız, onun etinden ve kemiklerindeniz. İşte bu nedenle erkek, anne babasını terk edip karısına bağlanacak ve ikisi yekvücut olacaktır. İsa'ya ve Kilise'ye göre bunun büyük bir gizem olduğunu söyleyebilirim." Gerçekten de çok isabetli bir tümceydi bu: İkisi yekvücut olacaklardı. Michel bir süre bu olasılığı düşündü, Anne'a bir göz attı: Sa-

kindi ve dikkatini yoğunlaştırmıştı, soluğunu tutuyor gibiydi; bu haliyle neredeyse güzel sayılabilirdi. Büyük olasılıkla Aziz Paulus'tan aktardığı sözlerden coşkuya kapılan papaz, artan bir enerjiyle konuşmasını sürdürüyordu: "Efendimiz, hizmetkârın şu kıza şefkatle bak; evlenerek kocasıyla birleşeceği anda senin himayeni istiyor. İsa'nın yolundan ayrılmadan iffetli ve sadık bir eş olarak kalsın ve hep ermiş kadınları örnek alsın. Kocasına, Raşel gibi nazik, Rebeka gibi bilge, Sara gibi sadık olsun. İmana ve dinin buyruklarına bağlı kalsın; kocasına bağla onu; kötü ilişkilerden kaçsın; ihtiyatı itibarını artırsın; edep duygusu saygı uyandırsın; Tanrı'yla ilgili konularda bilgi sahibi olsun. Doğurgan bir ana olsun, ikisi de çocuklarının çocuklarını üçüncü, dördüncü kuşağa kadar, görsün. Mutlu bir yaşlılığa erişsinler ve de Cennet'te, sevgili kulların gibi huzur bulsunlar. Efendimiz Hz. İsa adına, amin." Michel, çevresindekilerin kızgın kızgın bakmalarına neden olarak sunağa yaklaşmak için, kalabalığı yardı. Üç sıra kalınca durdu, yüzüklerin takılmasını izledi. Başpapaz önde, etkileyici bir düşünce yoğunluğu içinde, karıkocanın ellerini tuttu; tapınakta mutlak bir sessizlik vardı. Ardından başını kaldırdı ve hem enerjik hem de umutsuzca, çarpıcı bir anlatım yoğunluğuyla haykırdı: "Tanrı'nın birleştirdiğini insan ayırmasın!"

Michel, daha sonra avadanlıklarını yerleştiren papaza yaklaştı. "Demin söylediklerinizi çok ilgimi çekti..." Tanrı'nın adamı kibarca gülümsedi. Bunun üzerine Michel sözü Aspect deneylerine ve Einstein-Podolski-Rosen Paradoksu'na getirdi: İki parçacık birleştirildiğinde hemencecik ayrılmaz bir bütün oluştururlar, "Şu sizin yekvücut olma hikâyesiyle yakın bir bağıntısı var gibi geldi bana." Papazın gülümsemesi biraz buruklaştı. "Demek istiyorum ki," diye sürdürdü Michel daha da canlanarak, "varlıkbilim düzleminde, bir Hilbert uzayında, bunlar tek bir durum

vektörüne bağlanabilir. Ne demek istediğimi anlıyor musunuz?" "Tabii, tabii..." diye mırıldandı İsa'nın hizmetkârı, çevresine bakınarak. Aniden, gelinin babasına doğru dönmeden önce, "Özür dilerim," dedi. Papaz ile kayınpeder uzun uzun el sıkışıp birbirlerine sarıldılar. "Çok güzel törendi, harikaydı..." dedi maliyeci coşkuyla.

"Düğüne kalmadın..." diye anımsadı Bruno. "Biraz sıkıcıydı, kimseyi tanımıyordum, her şeye karşın benim düğünümdü. Babam çok geç geldi, ama gene de geldi; yarım yamalak tıraş olmuş, kravatı yana kaymıştı, tam bir kart zampara hurdası gibiydi. Anne'ın anne babası kuşkusuz, okkalı bir damadı yeğlerdi, ama solcu Protestan kentsoylular olarak, her şeye karşın eğitime de saygıları vardı. Üstelik ben lise ve yüksekokullarda öğretmenlik hakkını da kazanmıştım, kızlarının ise yalnızca önlisans diploması vardı. İşin kötü yanı, kızkardeşinin çok güzel olmasıydı. Anne'a çok benziyordu, o da iri memeliydi; ama sıradan olmak yerine, çok görkemli bir yüzü vardı. Çok az şeye bağlı bu, çizgilerin düzenlenmesi, bir ayrıntı. Zor..." Bir kez daha iç geçirdi, bir kadeh daha doldurdu.

"İlk göreve 1984 ders yılı başında atandım, Dijon' daki Carnot Lisesi'ne. Anne altı aylık gebeydi. İşte öğretmen olmuştuk, öğretmen bir çifttik; normal bir yaşam sürmekten başka bir şeyimiz kalmamıştı.

Vannerie Sokağı'nda, liseye iki adım mesafede bir daire tuttuk. Emlakçıdaki kızın dediği gibi, 'Paris'teki fiyatlar gibi değil, ancak, Paris'teki yaşam gibi de değil, ama göreceksiniz yazın çok şenliklidir, turistler gelir, barok müzik festivalinde gençlerle dolar.' Barok müzik mi?..

Lanetlenmiş olduğumu hemen anladım. 'Paris'teki yaşam,' değildi, bunu pek salladığım yoktu, Paris'te sürekli mutsuzdum. Yalnız, benimki dışında tüm kadınları arzuluyordum. Tüm taşra kentlerinde olduğu gibi Dijon'da da çok çıtır kız var, Paris'ten çok daha beter. O

yıllarda, moda giderek seksileşiyordu. Küçük yüzleri, küçük etekleri ve gülümsemeleriyle tüm bu kızlar dayanılmazdı. Gündüzleri derste görüyordum onları, öğlen, Penalty'de, lisenin yanındaki barda oğlanlarla sohbet ediyorlardı. Öğlen yemeğini karımla yemek için eve dönüyordum. Cumartesileri kent çarşısının sokaklarında da görüyordum kızları, giysi ve plak alıyorlardı. Ben Anne'la birlikteydim, bebek giysilerine bakıyordu; gebeliği rahat geçiyordu, inanılmayacak derecede mutluydu. Çok uyuyordu, her istediğini yiyordu; artık sevişmiyorduk, ama sanırım, bunun farkında bile değildi. Doğuma hazırlık seanslarında başka kadınlarla ahbaplık kurmuştu. Çok sokulgandı, sokulgan ve sevimli, yaşanması kolay bir kadındı. Bir oğlan beklediğini öğrendiğimde korkunç bir şok geçirdim. Birden en kötüsüyle karşılaşmıştım, en kötüsünü yaşamam gerekecekti. Oysa mutlu olmalıydım; yirmi sekiz yaşındaydım, ama kendimi ölü gibi görüyordum.

Victor aralıkta doğdu; Saint-Michel Kilisesi'ndeki vaftiz törenini anımsıyorum, çok sarsıcıydı. Papaz: 'Vaftiz olanlar, kutsal bir görev için, manevi bir yapı inşaatının canlı taşları olurlar,' dedi. Victor, beyaz dantel giysisi içinde kıpkırmızı ve buruş buruştu. Kilisenin ilk dönemlerindeki gibi, toplu bir vaftizdi, on-on beş aile vardı. 'Vaftiz Kilise'yle bütünleştirir,' dedi papaz. 'Bizi, İsa'nın bedeninin parçaları yapar.' Anne çocuğu kucağında tutuyordu, dört kiloydu. Çok uslu bir bebekti, hiç ağlamadı. 'Bundan böyle,' dedi papaz, 'birbirimizin parçaları değil miyiz?' Anne babalar birbirimize baktık, sanki biraz kuşku uyanmış gibiydi. Ardından, papaz vaftiz suyunu üç kez oğlumun başına döktü, sonra da kutsal yağla ovdu. 'Piskoposun kutsadığı bu kokulu yağ, Kutsal Ruh'un verilişini simgeliyor,' dedi papaz ve doğrudan bebekle konuşmaya başladı. 'Victor,' dedi, 'şimdi Hıristiyan oldun. Kutsal Ruh yağıyla, İsa'yla bütünleştin. Bundan böyle onun yol göste-

rici, kutsal ve görkemli görevine sen de katılıyorsun.' Öylesine etkilendim ki, çarşambaları toplanan İnanç ve Yaşam grubuna yazıldım. Çok güzel Koreli bir kız vardı, hemen onu düzme isteği duydum. Ama çok nazik bir konuydu bu, çünkü evli olduğumu biliyordu. Bir cumartesi günü Anne grubu eve çağırdı, Koreli kız kanepeye oturdu, kısa bir mini etek giymişti; tüm öğleden sonra bacaklarını dikizledim, ama kimse farkına varmadı.

Anne, şubat tatilinde, Victor'la, ailesinin yanına gitti; Dijon'da yalnız kaldım. Katolik olmak için yeni bir girişim daha yaptım; yatağıma uzanmış, anason likörü içerek *Mystère des Saints Innocents*'ni[1] okuyordum. Péguy çok iyi, gerçekten görkemli bir yazar, ama beni büsbütün bunalttı. Bu günah ve günahların bağışlanması hikâyeleri ve binlerce dürüst insanın selametinden çok, bir günahkârın tövbesine sevinen Tanrı... Ben günahkâr olmayı isterdim, ama başaramıyordum. Gençliğimin çalındığı duygusu egemendi bana. Tek istediğim dolgun dudaklı, körpe kaltaklara kamışımı emdirmekti. Diskoteklerde dolgun dudaklı genç kahpelerden çok vardı ve Anne'ın yokluğunda, birçok kez Slow Rock'a ve L'Enfer'e gittim; ama onlar benden başkalarıyla çıkıyor, benimkinden başka kamışları emiyordu; ve buna artık katlanamıyordum. Minitel'den arkadaş aramalarında patlama olduğu bir dönemdi, bunun çevresinde bir çılgınlık yaşanıyordu, geceler boyu Minitel'in başından kalkmadım. Victor bizim odada uyuyordu geceleri sakin geçiriyordu, bir sorun yoktu. İlk telefon faturası geldiğinde çok korktum, posta kutusundan aldım, liseye giderken zarfı açtım: on dört bin frank.. Neyseki Tasarruf Sandığı'nda, öğrencilik yıllarından kalma bir hesabım vardı, hepsini bizim hesabımıza aktar-

1. (Fr.) Masum Azizlerin Gizemi.

dım, Anne bir şeyin farkına varmadı.

Yaşama olanağı başkalarının bakışlarıyla başlar. Meslektaşlarımın, Carnot Lisesi öğretmenlerinin bana nefret etmeden ya da iyi niyetle baktıklarını yavaş yavaş fark ettim. Benimle rekabet içinde görmüyorlardı kendilerini; aynı dava uğruna çalışıyorduk, onlardan biriydim. Bana olayların sıradan anlamını öğrettiler. Ehliyet aldım, Öğretmenler Kooperatifi'nin kataloglarıyla ilgilenmeye başladım. İlkbahar gelince, öğleden sonralarını Guilmard'ların çimlerinde geçiriyorduk. Fontaine-les-Dijon'da hayli çirkin bir evde oturuyorlardı, ama çok hoş bir çimenlik ve ağaçlar vardı. Guilmard matematik öğretmeniydi, aşağı yukarı aynı sınıflara ders veriyorduk. Uzun, sıska, kambur, kızıl sarı saçlı, sarkık bıyıklı biriydi; Alman bir muhasebeciyi andırıyordu. Karısıyla mangal hazırlıyordu. Akşamüstü oluyordu, tatilden söz ediyorduk, hafif kafayı buluyorduk; genellikle dört ya da beş öğretmen çifttik. Guilmard'ın karısı hemşireydi; süper sürtük olarak nam salmıştı; gerçekten de çimlere oturduğunda eteğinin altında bir şey olmadığı görülüyordu. Tatillerini Cap d'Agde'da, çıplaklar kampında geçiriyorlardı. Place Bossuet'de, çiftlerin gittiği bir saunanın da müdavimi olduklarını sanıyorum yani, ben söyleyenlerin yalancısıyım. Anne'a söylemeye hiç cesaret edemiyordum, ama onları sevimli buluyordum, sosyal demokrat bir yanları vardı 1970'li yıllarda annemizin etrafında dolanan hippilere hiç benzemiyorlardı. Guilmard iyi bir öğretmendi, dersler bittikten sonra zayıf bir öğrenciye yardım için seve seve okulda kalırdı. Sanırım özürlülere de ders veriyordu."

Bruno birden sustu. Birkaç dakika sonra Michel kalktı, camlı kapıyı açtı ve gece havasını solumak için balkona çıktı. Tanıdığı insanların çoğu, Bruno'nunkine benzer bir yaşam sürmüştü. Reklam ve moda çevresi gibi, bazı üst

düzey çevreler bir yana, kendi meslek çevresine, fiziksel olarak kabul edilmek nispeten kolaydı, *dress-code*'lar[1] sınırlı ve üstü kapalıydı. Birkaç yıl çalışmadan sonra cinsel istek yok olur ve insanlar kendilerini yemekle şaraba verir; ondan çok daha genç meslektaşlarından bazıları bir şarap mahzeni kurmaya başlamışlardı bile. İçtiği şarap hakkında –11,95 franklık bir Vieux Papes'tı– hiçbir şey söylemeyen Bruno'nun durumu böyle değildi. Kardeşinin varlığını neredeyse unutan Michel, korkuluğa dayanıp binalara bir göz attı. Artık gece olmuştu; hemen hemen tüm ışıklar sönmüştü. 15 Ağustos hafta sonunun son akşamıydı. Bruno'ya doğru geldi, yanına oturdu; dizleri yakındı. Bruno bir birey sayılabilir miydi? Organlarının çürümesi onun sorunuydu, fiziksel çöküşü ve ölümü bireysel olarak yaşayacaktı. Öte yandan yaşama hazcı açıdan bakışı, bilincini yapılandıran etki alanları ve arzuları onun tüm kuşağına özgüydü. Deneysel bir hazırlık yapılması ve bir ya da daha çok gözlenebilir öğenin seçimi, atomik bir dizgenin kimi zaman cisimsel, kimi zaman dalgalı belli bir davranış biçimi kazanmasını nasıl sağlıyorsa, Bruno da bir birey gibi görülebilir, ama başka bir açıdan da, yalnızca, tarihsel bir açılımın edilgen bir öğesidir. Güdülenmeleri, değerleri, arzuları: bunların hiçbiri, çok az da olsa, onu çağdaşlarından ayıran özellikler değil. Yoksunluk içindeki bir hayvanın ilk tepkisi, genellikle, var gücüyle hedefine ulaşmaktır. Örneğin, aç bir tavuk (*Gallus domesticus*), yem yemesi tel kafesle engellendiğinde, giderek artan çılgınlıkta bir çaba harcayarak bu kafesin öte yanına geçmeye çabalar. Ama yavaş yavaş, bu davranışın yerini, görünüşte amaçsız başka bir davranış alır. Örneğin güvercinler (*Columba liva*) aradıkları yemi bulamazlarsa, yiyecek hiçbir

1. Kıyafet zorunluluğu.

şey bulunmayan yeri sürekli olarak gagalar. Yalnızca boşu boşuna gagalamakla kalmaz, sürekli olarak kanatlarını da temizlerler; yoksunluk ya da çatışma durumlarında sık görülen böylesi gereksiz bir davranışa "telafi etkinliği" denir. Bruno 1986 başında, otuz yaşına bastıktan kısa bir süre sonra, yazmaya başladı.

13

Djerzinski yıllar sonra, "Tarihsel rastlantılar sırasında çoğu kez fark edilmeyen, ikincil değişimler bütünü tarafından önceden sezdirilip hazırlanmayan ve kolaylaştırılmayan hiçbir metafizik değişim yoktur," diye yazacaktı. "Kişisel olarak kendimi bu ikincil değişimlerden biri olarak görüyorum."

Avrupalılar arasında dolaşan Djerzinski, sağlığında hiç anlaşılmadı. Hubczejak *Clifden Notes*'un giriş bölümünde, gerçek bir muhatap bulamadan gelişen bir düşünce bazen kişisel mizacın ve taşkınlığın tuzaklarından kurtulabilir; ama böyle bir düşüncenin, dile gelebilmesi için çürütülebilen bir söylem biçimini seçmesi hiç görülmemiştir, diye vurgulayacaktı. Ayrıca, Djerzinski'nin, kendini, sonuna dek her şeyden önce bir bilimadamı gibi gördüğü de eklenmelidir; insan evrimine asıl katkısının biyofizik alanındaki çok geleneksel olarak, alışılmış iç tutarlılık ve çürütülme ölçütlerine uygun yayınları olduğunu düşünüyordu. Son yazılarındaki, daha felsefi öğeler, onun gözünde mantıksal bir yaklaşımdan çok, salt kişisel güdülenmeler olarak kanıtlanabilecek, rastlantısal hatta biraz çılgın önermeler gibiydi.

Biraz uykusu vardı; ay, uykudaki kentin üstünde ka-

yıyordu. Biliyordu ki tek kelime etse Bruno kalkar, montunu sırtına takıp asansörde gözden kaybolurdu. Motte Picquet'de her zaman taksi bulunuyordu. Yaşamımızdaki olayları gözden geçirirken, rastlantıya inanma ile gerekirciliğin kesinliği arasında gidip geliyorduk. Oysa, geçmiş söz konusu olunca artık hiç kuşkumuz yoktu: Her şeyin, gerçekten olması gerektiği gibi olduğu bizim için çok açıktı. Djerzinski nesnelerin ve özelliklerin varlıkbilimine bağlı bu algısal yanılsamayı zaten büyük ölçüde aşmıştı; kuşkusuz kendisine yarı ortak bir genetik kökenle bağlı bu gözü yaşlı ve bitik yaratığın itiraflarını durduracak yalın ve alışılmış sözleri bu nedenle söylemedi. Oysa o akşam kanepeye uzanıp konuşan bu yaratık, insanlar arasındaki söyleşiler çerçevesinde, üstü kapalı biçimde uyulması gereken edep sınırlarını çoktan aşmıştı. Kendisini ne acımanın ne de saygının yönlendirdiğini düşünüyordu Michel; buna karşın, içinde zayıf ve tartışılmaz bir sezgi vardı: Bruno'nun dokunaklı ve karmaşık öyküsünden, bu kez bir mesaj çıkacaktı; sözcükler söylenecek ve bu sözcüklerin ilk kez kesin bir anlamı olacaktı. Ayağa kalktı, tuvalete kapandı. Çok sessizce, hiç gürültü yapmadan kustu. Ardından yüzüne biraz su çarptı, salona döndü.

Gözlerini ona doğru kaldırıp, "Sen insan gibi değilsin," dedi Bruno hafifçe. "Bunu daha başta, Annabelle'e nasıl davrandığını gördüğümde duyumsadım. Ama yaşamın bana verdiği muhatap sensin. Sanırım, o dönemde II. Johannes Paulus üstüne yazdığım metinleri alınca şaşırmadın."

"Tüm uygarlıklar..." diye yanıtladı Michel hüzünle, "tüm uygarlıklar, anne babanın özverisine bir gerekçe bulma zorunluluğuyla karşılaşmıştır. Tarihsel koşullar göz önünde bulundurulduğunda başka seçim şansın yoktu."

"II. Johannes Paulus'a gerçekten hayrandım!" diye karşı çıktı Bruno. "İyi anımsıyorum, 1986'daydı. Aynı yıl-

larda Canal+ ile M6 kurulmuş, *Globe* yayımlanmaya başlamış, Coluche öncülüğünde yoksullar için aşevleri açılmıştı. II. Johannes Paulus tekti, Batı'da olup bitenleri anlayan tek kişi oydu. Dijon'daki 'İnanç ve Yaşam' grubunun metnimi kötü karşılaması beni dehşete düşürdü. Papa'nın kürtaj, prezervatif gibi saçmalıklar karşısındaki tutumunu eleştiriyorlardı. Tamam, doğru, ben de onun tutumunu anlamak için pek çaba harcamıyordum. Anımsıyorum, sırayla değişik çiftlerin evinde toplantılar yapıldı; karışık salata, tabule ve pasta getiriliyordu. Ben, aptalca sırıtıp kafa sallayarak şarap şişelerini bitirerek geçiriyordum akşamları; konuşulanları kesinlikle dinlemiyordum. Buna karşılık Anne çok coşkuluydu, okuma yazma öğretecek bir gruba yazıldı. Onun kursta ders vermeye gittiği akşamlar, Victor'un biberonuna uyku ilacı koyup Minitel'de arkadaş ararken otuzbir çekiyordum; ama arkadaş bulmayı hiç başaramadım.

Nisanda, Anne'ın doğum günü için gümüş lame bir korse aldım. Biraz karşı çıktı, ardından giymeyi kabul etti. Giyinmeye çalışırken, kalan şampanyayı bitirdim. Ardından zayıf, biraz melemeyi andıran sesini duydum: 'Hazırım...' Odaya girer girmez her şeyin berbat olduğunu hemen anladım. Jartiyerlerin sıktığı kalçaları sarkıyordu; memeleri emzirmeye dayanamamıştı. Yağlarını aldırması, memelerini silikonlaması, daha başka bir sürü iş gerekiyordu... bunları asla kabul etmezdi. Gözlerimi kapatıp *string*'ine parmak attım, bende hiçbir kıpırtı yoktu. Tam bu sırada, bitişik odada Victor viyaklamaya başladı uzun, tiz, dayanılmaz viyaklamalardı. Anne, sırtına bir bornoz alıp odaya doğru koştu. Döndüğünde saksofon çalmasını istedim. Çok kötü emiyordu, dişleri hissediliyordu; ama gözlerimi yumdum, lise birdeki öğrencilerden Ganalı bir kızın ağzını düşledim. Onun pembe ve biraz pütürlü dilini düşleyerek karımın ağzına boşal-

dım. Başka çocuk yapmaya niyetim yoktu. Aile üstüne metnimi, yayımlanmış olanı, ertesi gün yazdım."

"Hâlâ saklıyorum..." diye araya girdi Michel. Ayağa kalktı, kitaplığında dergiyi aradı. Bruno biraz şaşkınlıkla sayfaları karıştırdı, aradığı yeri buldu.

Bir ölçüde, aileler yaşıyor
(İman kıvılcımları Tanrısızların içinde
Sevgi kıvılcımları kusmuğun dibinde),
Bilinmez nasıl
Bu kıvılcımlar parlıyor
Anlaşılmaz örgütlenme çalışmasında tutsak.
Tek gerçekleşme ve yaşam olanağımızdır seks,
(Söz konusu olan da, yalnızca seks için izinlilerdir
Seks yapması mümkün olanlardır.)

Evlilik ve sadakat kesiyor bugün
Tüm varoluş yollarımızı,
Bir iş yerinde ya da sınıfta, bulamayız oyun, ışık ve
dans isteyen bu gücü;
Böylece bağlamaya çabalıyoruz yazgımızı
giderek daha zorlaşan aşklara
Giderek daha bitkin, asi, boyun eğmez
bir bedeni satmaya çabalıyoruz
Ve yok oluyoruz
Tam umutsuzluğa varan
Hüznün gölgesinde,

Her şeyin kapkara olduğu bir yere dek
iniyoruz yolu tek,
Çocuksuz ve kadınsız,
Göle giriyoruz
Gece ortasında
(Ve su, yaşlı bedenlerimizde, öylesine soğuk).

Bruno bu metni yazar yazmaz bir tür alkol komasına girmişti. İki saat sonra oğlunun viyaklamalarıyla uyandı. İnsan yavruları, iki ila dört yaş arasında, aşırı derecede kendi benlerinin bilincine varırlar. Bu da onlarda, benmerkezcil büyüklük krizlerine yol açar. Bu sırada amaçları (genellikle anne babadan oluşan) toplumsal çevrelerini, en küçük istek belirtisinde onlara boyun eğen kölelere dönüştürmektir; bencillikleri hiçbir sınır tanımaz; bireysel varoluşun sonucu budur. Bruno salondaki yer halısının üstünde doğruldu; çılgın bir azgınlık belirtisi olan viyaklamalar keskinleşiyordu. Biraz reçel içinde iki Diazem ezdi, Victor'un odasına yöneldi. Çocuk altına sıçmıştı. Bu Anne, ne bok yiyiyordu? Zencilere okuma yazma dersleri de gitgide daha geç bitiyordu. Boklu bezi tuttu, parkeye fırlattı; koku felaketti. Çocuk, karışımı kolayca yuttu ve bir darbeyle bayılmış gibi, kaskatı kesildi. Bruno montunu geçirip Chaudronnerie Sokağı'nda bir gece kulübü olan Madison'a doğru yöneldi. Bankamatik kartıyla, üç bin franga bir şişe Dom Pérignon alıp çok güzel bir sarışınla paylaştı; kız, yukarıdaki odalardan birinde, ara sıra arzusunun artması için durarak uzun uzun otuzbir çektirdi. Adı Hélène'di, bu yörenin kızıydı ve turizm okuyordu; on dokuz yaşındaydı. Tam Bruno sokacağı sırada, kız vajinasını büzdü – Bruno en az üç dakika boyunca tam bir mutluluk yaşadı. Giderken kızı dudaklarından öptü, bahşiş vermek için ısrar etti– üç yüz frank nakit parası kalmıştı.

Ertesi hafta yazdıklarını bir meslektaşına göstermeye karar verdi –elli yaşlarında, Marksist, çok zarif ve eşcinsel olarak bilinen bir edebiyat öğretmeniydi.– Fajardie için hoş bir sürpriz olmuştu. "Claudel etkisi... ya da belki daha çok Péguy, serbest dizelerin Péguy'si... Ama tümüyle de özgün, artık pek rastlanılmayan bir şey." Atılması gereken adımlar konusunda hiç kuşkusu yoktu: "*L'Infini*. Günü-

müzde edebiyat orada yapılıyor. Yazılarınızı Sollers'e göndermeniz gerek." Biraz şaşıran Bruno adı yineletti, bir yatak markasıyla karıştırdığının farkına vardı, ardından yazılarını yolladı. Üç hafta sonra Denoël'e telefon etti; Sollers'in cevap vermesine çok şaşırdı. Sollers bir buluşma önerdi. Çarşambaları dersi yoktu, günübirlik gidip gelmek kolaydı. Trende, *Une curieuse solitude*'e dalmayı denedi, çabucak vazgeçti, her şeye karşın *Femmes*'dan birkaç sayfa özellikle de baldır bacak bölümlerini okumayı başardı. Üniversite Sokağı'ndaki bir kafede buluşacaklardı. Yayıncı ününe ün katan ağızlığını sallayarak on dakika gecikmeyle geldi. "Taşrada mısınız? Kötü bu. Hemen Paris'e gelmek lazım. Yeteneklisiniz." Bruno'ya, II. Johannes Paulus'la ilgili yazısını, *L'Infini*'nin gelecek sayısında yayımlayacağını söyledi. Bruno şaşırıp kaldı; Sollers'in "Katolik karşı reformu" döneminin tam ortasında olduğundan habersizdi ve Papa lehine coşkulu açıklamalarını sürdürüyordu. "Péguy beni çatlatıyor!" dedi yayımcı coşkuyla. "Ya Sade! Sade! Özellikle Sade okuyun!..."

"Aileler üzerine yazdıklarım...."

"Evet, o da güzel. Tutucusunuz, çok iyi. Bütün büyük yazarlar tutucudur. Balzac, Flaubert, Baudelaire, Dostoyevski: yalnızca tutucular. Ama düzmek de gerek, hı? Toplu düzüşler yapmak gerek. Bu önemli."

Sollers beş dakika sonunda, Bruno'yu hafif bir narsis sarhoşluğu içinde bırakıp ayrıldı. Dönüş yolunda, yavaş yavaş sakinleşti. Philippe Sollers ünlü bir yazara benziyordu; oysa *Femmes*'ı okuyunca belli oluyordu, Sollers yalnızca kültürel çevrelerdeki yaşlı orospular için başarılıydı; körpe kızlar açıkça şarkıcıları yeğliyordu. Bu koşullarda, boktan bir dergide amsalakça şiirler yayımlamak neye yarar ?

"Yine de yayımlanınca," diye sürdürdü Bruno, "*L'Infini*'den beş tane birden aldım. Neyseki, II. Johannes Pa-

ulus üstüne yazdıklarımı yayımlamamışlar." İç geçirdi. "Gerçekten kötü bir yazı... Şarabın kaldı mı?"

"Sadece bir şişe." Michel mutfağa dek yürüdü, Vieux Papes kolisinin altıncı ve sonuncu şişesini alıp getirdi; kendini gerçekten yorgun hissetmeye başlamıştı. "Yarın çalışıyor musun?" diye araya girdi. Bruno yanıt vermedi. Parkenin belli bir noktasını seyrediyordu; ama parkenin o noktasında hiçbir şey yoktu, belirgin hiçbir şey; yalnızca birkaç kir lekesi. Bu arada mantarın sesini duyunca canlandı, kadehini uzattı. Yavaşça, küçük yudumlarla içti; şimdi de bakışları kaymış, radyatör hizasında dolaşıyordu; hiç devam edebilecek gibi görünmüyordu. Michel duraksadı ve ardından televizyonu açtı; adatavşanları üzerine bir hayvan programı vardı. Sesi kıstı. Belki de söz konusu olan tavşanlardı –ikisini karıştırıyordu. Yeniden Bruno'nun sesini duyunca şaşırdı.

"Dijon'da ne kadar kaldığımı anımsamaya çalışıyordum. Dört yıl mı? Beş yıl mı? Bir kez iş dünyasına girildi mi, bütün yıllar birbirine benziyor. Yaşayacağınız başlıca olaylar sadece tıbbi türden olanlar ve de çocuklar büyüyorlar. Victor büyüyordu; bana 'baba' diyordu."

Birden ağlamaya başladı. Kanepede iki büklüm, hıçkıra, hıçkıra, burnunu çekerek ağlıyordu. Michel saatine baktı; dördü biraz geçiyordu. Ekranda bir yabankedisi ağzında bir tavşan tutuyordu.

Bruno bir kâğıt mendil çıkarttı, gözlerinin köşesini sildi. Gözyaşları akmaya devam ediyordu. Oğlunu düşünüyordu. *Strange*'ler çizen ve onu seven zavallı Victor'cuk. Ona çok az mutluluk ânı yaşatabilmişti, çok az sevgi ânı verebilmişti; artık on beşine basıyordu ve onun için mutluluk dönemi bitmişti.

"Anne başka çocukları olmasını istemişti, aslında evde annelik yapmak ona çok uygundu. Paris yöresine dönmeye, bir kadro istemeye ben zorladım onu. Kuşku-

suz karşı çıkmaya cesaret edemedi; kadınların gelişmesi profesyonel yaşamdan geçiyordu o dönemde, herkes böyle düşünüyor ya da düşünürmüş gibi yapıyordu; Anne da herkes gibi düşünmeye her şeyden çok önem veriyordu. Ben, Paris'e rahatça boşanabilmek için, döndüğümüzün farkındaydım. Taşrada, her şeye karşın, insanlar görüşüp konuşuyor; boşanmamın onaylayıcı ya da sessiz yorumlara yol açmasını istemiyordum. 1989 yazında Club Med'e gittik, bu birlikte geçirdiğimiz son tatildi. Budalaca oyunları ve plajda körpe kızları dikizleyerek geçen saatleri anımsıyorum; Anne öteki analarla konuşuyordu. Yüzükoyun yattığında selülitleri görülüyordu; sırtüstü dönünce de kırışıklıkları belli oluyordu. Fas' taydık. Araplar sevimsiz ve saldırgandı, güneş çok sıcaktı. Bütün akşamlarımı kulübede otuzbir çekerek geçirmek için cilt kanseri olmaya değmezdi. Victor kaldığımız süreden çok yararlandı, Mini Club'de çok eğleniyordu..." Bruno'nun sesi yine kırıldı.

"Ben pisliğin tekiydim; pisliğin teki olduğumu biliyordum. Normal olarak anne babalar özveride bulunur, normal yol budur. Gençliğimin sona ermesine dayanamıyordum; oğlumun büyüyeceği, benim yerime genç olacağı, benim ıskalamama karşın onun belki yaşamda başarılı olacağı düşüncesine dayanamıyordum. Yeniden bir birey olmak istiyordum."

"Bir monat..." dedi Michel yavaşça.

Bruno karşılık vermedi, kadehini bitirdi. "Şişe boş..." diye bir gözlem yaptı, hafif kaymış bir sesle. Ayağa kalktı, montunu sırtına geçirdi. Michel onu kapı eşiğine kadar geçirdi. "Oğlumu seviyorum," dedi yine Bruno. "Bir kaza geçirirse, başına bir felaket gelirse, dayanamam. Bu çocuğu her şeyden çok seviyorum. Oysa onun varlığını kabul etmeyi hiç başaramadım." Michel onayladı. Bruno asansöre doğru yöneldi.

Michel çalışma odasına döndü, bir kâğıda, "Kan hakkında bir şeyler yazılacak," diye not aldı; ardından, düşünme gereksinimi duyarak uzandı, ama neredeyse hemen uyudu. Birkaç gün sonra kâğıdı buldu, tam altına "Kan yasası" yazdı ve on dakika kadar ne yapacağını bilmeden öylece kaldı.

14

1 Eylül sabahı Bruno, Christiane'ı istasyonda bekledi. Christiane, Noyon'dan Amiens'e otobüsle gelmiş, oradan da aktarmasız bir trenle Paris'e geçmişti. Çok güzel bir gündü; treni 11.37'de geldi. Küçük çiçekli, kol ağızları dantelli uzun bir entari giymişti. Bruno onu kucaklayıp kollarında sıktı. İkisinin de kalpleri çok hızlı atıyordu.

Öğlen bir Hint lokantasında yediler, ardından sevişmek için Bruno'nun evine gittiler. Parkeleri cilalamış, vazolara çiçekler koymuştu; çarşaflar temizdi ve güzel kokuyordu. Soktu, kadının zevk almasını beklemek için uzun süre içinde tutmayı başardı. Perdelerin aralığından güneş giriyor, Christiane'ın birkaç beyaz telin seçildiği siyah saçlarını parlatıyordu. Bir kez orgazm oldu, hemen ardından ikincisi geldi, vajinasını şiddetli kasılmalar sardı; o anda, Bruno da, içine boşaldı. Hemen sonra Christiane'ın kollarına büzüldü, uykuya daldılar.

Uyandıklarında güneş kuleler arasından batıyordu; saat yedi sularıydı. Bruno bir şişe beyaz şarap açtı. Dijon'dan dönüşünü izleyen yıllarda kimselere anlatmamıştı; şimdi anlatacaktı.

"1989 ders yılı başında, Anne, Condorcet Lisesi'nde bir kadro buldu. Rodier Sokağı'nda üç odalı, epeyce kasvetli bir daire kiraladılar. Victor anaokuluna gidiyordu, artık boş günlerim vardı. Orospulara gitmeye bu sıralarda başladım. Mahallede Tayland masajı yapan birçok salon vardı 'New Bangkok', 'Lotus d'or', 'Maï Lin'; kızlar terbiyeli ve güler yüzlüydü, muamele iyiydi. Aynı dönemde psikiyatra da gitmeye başladım; tam olarak anımsamıyorum, sanırım sakallıydı – belki bir filmle karıştırıyorum. Yeniyetmelik dönemimi anlatmaya başladım, masaj salonlarından da çok söz ediyordum; beni küçümsediğini duyumsuyordum ve bu bana çok iyi geliyordu. Her neyse, ocak ayında doktor değiştirdim zaten. Yenisi iyiydi, muayenehanesi Strasbourg Saint-Denis yakınlarındaydı, çıkınca *peepshow*'lara göz atabiliyordum. Adı Doktor Azoulay idi, bekleme salonunda her zaman *Paris Match*'lar bulunurdu; kısacası bende iyi bir doktor olduğu izlenimini uyandırıyordu. Durumuma pek aldırdığı yoktu ama ona kızmıyordum; korkunç derecede sıradan bir vakaydım, karısını arzulamayan, isteklerini doyuramamış ve yaşlanmakta olan bir aptaldım sadece. Aynı dönemlerde, zihinsel özürlü bir kızı doğrayıp yiyen satanist bir grup gencin davasına uzman olarak çağrılmıştı yani, böyle bir vaka daha okkalıydı. Her seansın sonunda bana spor yapmamı öneriyordu, bu onda bir saplantıydı onun da biraz göbeklenmeye başladığını belirtmek gerek. Her neyse, seanslar eğlenceli ama biraz tekdüzeydi. Doktoru biraz canlandıran izlek, anne babamla ilişkilerimdi. Şubat başında ona anlatacak gerçekten ilginç bir anekdotum oldu. Olay 'Maï Lin'in bekleme salonunda geçiyordu; girdiğimde bir yerlerden gözümün ısırdığı bir tipin yanına oturdum ama çok belirsiz, yalnızca bulanık bir izlenimdi bu. Ardından onu yukarı çıkardılar, hemen sonra da ben çıktım. Masaj kabinleri, plastik perdelerle

birbirlerinden ayrılmıştı ve sadece iki kabin vardı, kaçınılmaz olarak o tipin yanındaydım yani. Kız sabunlu göğsüyle karın bölgemi okşamaya başladığı sırada, birden kafamda bir şey çaktı: yandaki kabinde *body body* yaptıran tip babamdı. Yaşlanmıştı, artık gerçekten bir emekliye benziyordu, ama oydu, hiç kuşku yoktu buna. Aynı anda, boşalan bir kese gürültüsüyle orgazm olduğunu duydum. Ben de orgazm olduktan sonra, giyinmek için bir-iki dakika bekledim; girişte onunla karşılaşmak istemiyordum. Ama bu öyküyü psikiyatra anlattığım gün, eve gelince ihtiyar adama telefon ettim. Sesimi duyunca şaşırmış ve daha çok da, mutlu olmuş gibiydi. Gerçekten emekli olmuştu, Cannes'daki kliniğin tüm hisselerini satmıştı; son yıllarda hayli para kaybetmişti, ama hâlâ idare ediyordu, başkaları daha da acınacak durumdaydı. İleriki günlerden birinde buluşmayı kararlaştırdık, ama bunu hemen gerçekleştiremedik.

Mart başında, eğitim müfettişliğinden bir yazı aldım. Bir kadın öğretmen doğum iznini belirtilen tarihten öne almış, ders yılının sonuna dek boş bir kadro varmış, Meaux Lisesi'ndeymiş bu kadro. Biraz duraksadım, ne de olsa Meaux'da çok kötü anılarım vardı; yani duraksamam üç saat sürdü, aslında hiç umursamadığımı fark ettim. Büyük bir olasılıkla yaşlılık bu olmalı: duygusal tepkiler azalıyor, hınç çok az, sevinç çok az duyuluyor; yalnızca organların işleyişi ve onların geçici dengesiyle ilgileniliyor. Trenden inerken, ardından da kentte yürürken, en çok buranın küçüklüğüne ve çirkinliğine, kesinlikle ilgi duyulacak bir yanı olmayışına şaştım. Çocukluğumda, pazar akşamları Meaux'ya gelirken uçsuz bucaksız bir cehenneme giriyormuşum gibi bir izlenime kapılırdım. Ama hayır, en ufak bir ayırıcı özelliği bulunmayan, küçücük bir cehennemmiş. Evler, sokaklar... bunların hiçbiri bende bir çağrışım

yapmıyordu; lise bile modernleştirilmişti. Uzun süre önce kapatılıp yerel tarih müzesine dönüştürülen yatılı bölüm binalarını gezdim. Bu salonlarda bir sürü çocuk bana vurmuş, hakaret etmiş, üstüme tükürüp işemekten, kenefte kafamı klozetin içine sokmaktan zevk almıştı; bütün bunlara karşın son derece genel nitelikli hafif bir hüzün dışında hiçbir heyecan duymuyordum. Bir yerlerde, bilmem hangi Katolik yazar, 'Tanrı bile olanların olmaması için bir şey yapamaz,' diye buyurmuş; Meaux'da çocukluğumdan kalanları görmek pek de güç gelmiyordu.

Kentte saatlerce yürüdüm, 'Bar de la Plage'a bile gittim. Caroline Yessayan'ı, Patricia Hohweiller'i anımsadım; ama doğrusu onları hiç unutmamıştım; sokaklarda bana onları anımsatacak özel bir şey yoktu. Birçok gence, göçmene rastladım –özellikle yeniyetmeliğimdekinden çok daha fazla Zenci'ye– işte bu gerçek bir değişimdi. Ardından liseye geldim. Buranın eski bir öğrencisi olmam müdürün çok hoşuna gitti, dosyamı aramaya kalktı, ama ben laf karıştırdım, o işten kurtulmayı başardım. Üç sınıfım vardı: lise iki, lise bir A, lise bir S. En berbat sınıfın lise bir A olacağını hemen kavradım: Üç erkek, otuz kadar kız vardı. On altısında otuz kadar kız. Sarışını, esmeri, kızılı. Fransızı, Arabı, Asyalısı... hepsi fıstık, hepsi çekici. Üstelik yatıyorlardı, belli oluyordu bu, yatıyorlardı, erkek değiştiriyor, gençliklerinin tadını çıkarıyorlardı; her gün prezervatif makinesinin önünden geçiyordum, benim önümde bile almaya çekinmiyorlardı.

Her şeyi tetikleyen, belki bir şansım vardır demeye başlamam oldu. Boşanmış çiftlerin çocuğu olan birçok kız olmalıydı, baba imajı arayışında olan bir kız bulmayı başarabilirdim. Bu işe yarayabilirdi; bunun işe yarayacağını duyumsuyordum. Ama erkeksi, güven veren, geniş omuzlu bir baba gerekiyordu. Sakal bıraktım ve spor

salonuna yazıldım. Sakal pek başarılı olmadı, seyrek çıkıyordu ve bana, Salman Rushdie gibi kuşku uyandıran bir hava veriyordu. Buna karşılık kaslarım iyi gelişiyordu, birkaç haftada göğüs ve karın kaslarım tam kıvama girdi. Sorun, yeni sorun, kamışımdı. Şimdi delice gelebilir, ama 1970'li yıllarda, erkek cinsel organının boyuyla pek uğraşılmıyordu; yeniyetmeliğim sırasında, kamışım dışında her çeşit fiziksel kompleksim vardı. Bilmem kim söz etmeye başladı bundan, büyük olasılıkla ibneler; her neyse, aynı tema Amerikan polis romanlarında da var; buna karşılık, Sartre'da hiç yok. Ne olursa olsun, spor salonunun duşlarında, çok küçük bir kamışım olduğunu fark ettim. Evde kontrol ettim: 12 santim, açılıp kapanan metreyi kamışın köküne kadar iyice dayayınca, belki, 13 ya da 14 santim. Yeni bir acı kaynağı bulmuştum ve bu konuda yapılacak hiçbir şey yoktu, kökten ve kesin bir özürdü benimki. Zencilerden nefret etmeye, bu andan itibaren başladım. Neyseki lisede pek yoktu, çoğu Pierre-de-Coubertin Teknik Lisesi'ndeydi. Ünlü Defrance da aynı lisede felsefi striptiz ve gençlik yanlısı yağcılık yapıyordu. Benim sınıflarımdan lise bir A'da bir tane vardı. Adına, Ben dedirten bir irikıyım. Her zaman kasketli ve Nike ayakkabılıydı, eminim ki kocaman bir kamışı vardı. Kuşkusuz, bütün kızlar bu şebeğin önünde diz çöküyordu; ve ben onlara Mallarmé'yi öğretmeye çabalıyordum, hiçbir anlamı yoktu bunun. Buruklukla, demek ki Batı uygarlığı da böyle bitecekmiş diyordum kendime: Habeşistan babuini gibi, büyük kamışlara tapınarak. Derslere donsuz gelme alışkanlığını edindim. Zenci çocuk, tam benim seçmek isteyeceğim kızla çıkıyordu: ufak tefek, sapsarı, çocuksu yüzlü, elma gibi güzel memeli. Derse birlikte, el ele geliyorlardı. Sınıfta verdiğim ödevlerde, pencereleri hep kapalı tutuyordum; kızlara sıcak basıyor, kazaklarını çıkarıyorlardı,

memeleri tişörtlerine yapışıyordu; kürsünün arkasına gizlenip otuzbir çekiyordum. *Guermantes Tarafı*'ndan bir tümceyi yorumlamaları için verdiğim günü hâlâ anımsıyorum:

> Birçok kuşaktan beri, Fransa tarihinde, yalnızca en büyük diye nitelenenlerde rastlanan bir kan saflığı, halkın gösteriş dediği şeyleri, varoluş biçiminden çıkarıp atmış ve ona tam bir yalınlık kazandırmıştı.

Ben'e bakıyordum: kafasını kaşıyordu, taşaklarını kaşıyordu, çiklet çiğniyordu. Bu koca maymun ne anlayabilirdi bunlardan? Zaten ötekiler de ne anlayabilirdi? Proust'un tam olarak neden söz etmek istediğini ben bile anlamakta güçlük çekmeye başlamıştım. Kan saflığı üzerine yazılmış bu onlarca sayfa, deha soyluluğu karşısındaki ırk soyluluğu, büyük tıp profesörlerine özgü çevre... bunların hepsi bana tümüyle çuvallanacak konular gibi görünüyordu. Bugün daha yalınlaşmış bir dünyada yaşandığı kesindi. Guermantes Düşesi, Snoop Doggy Dog'dan daha az para ediyordu; Snoop Doggy Dog, Bill Gates'ten daha az para ediyordu, ama kızların apışarasını daha çok ıslatıyordu. Fazla değil, iki parametre. Kuşkusuz, ünlüler ile zenginlerin karşıtlaştığı, kamuoyuna açık bir şöhretle daha mahrem bir şöhret arasındaki karşıtlıkların ortaya koyulduğu, *happy few*'lara[1] yönelik Proustvari, *jet set* bir roman yazmak tasarlanabilirdi; hiç ilgi çekmezdi. Kültürel şöhret, gerçek şanın, medyatik şanın, sıradan bir yedeği olabilirdi ancak; eğlence sanayiine bağlı medyatik şan, bütün insani etkinliklerin hepsinden fazla, tonlarca parayı çekiyordu. Bir sinema

1. (İng.) Mutlu azınlık.

oyuncusunun ya da bir *rock star*'ın yanında, bir bankacı, bir bakan, bir şirket müdürü neydi ki? Parasal açıdan, cinsel açıdan ve her açıdan bir sıfır. Proust'un ustaca betimlediği ayrıştırma stratejilerinin bugün hiçbir anlamı yoktu. İnsan hiyerarşik bir hayvan, hiyerarşi kuran bir hayvan olarak ele alınınca, çağdaş toplum ile XVIII. yüzyıl arasında kurulan bağıntı, GAN ile Petit Trianon[1] arasındaki bağıntıya benzer. Proust kökten bir Avrupalı olarak kalmıştı, Thomas Mann'la birlikte son Avrupalılardan biri olarak. Yazdıklarının herhangi bir gerçeklikle hiç ilgisi yoktu. Guermantes Düşesi üstüne yazdığı tümcesi kuşkusuz harikaydı. Buna karşın biraz iç karartıcı oluyordu ve ben de sonunda Baudelaire'e yöneldim. Kaygı, ölüm, utanç, sarhoşluk, özlem, yitik çocukluk... sırf tartışmasız konular, sağlam izlekler... Yine de tuhaf. İlkbahar, sıcak, bütün bu iç gıcıklayıcı avratlar ve şu dizeleri okuyan ben:

Derdim yeter, sakin ol, dinlen biraz artık;
Akşam olsa diyordun, işte oldu akşam;
Siyah örtülere sardı şehri karanlık;
Kimine huzur, iner gökten, kimine gam.

Bırak şehrin iğrenç kalabalığı gitsin,
Yesin kamçısını hazzın sefil cümbüşte
Toplasın acı meyvesini nedametin
Sen gel, derdim, ver elini bana, gel şöyle...[2]

Bir ara verdim. Kızlar bu şiirden duygulanmıştı, çok iyi duyumsuyordum, tam bir sessizlik vardı. Son dersti;

1. Tour GAN: Paris'te ünlü bir gökdelen; Petit Trianon ise Fransa'da Versailles Sarayı arazisinde küçük bir şato.

2. Baudelaire'in "İçe Kapanış" şiirinden.

yarım saat sonra trene binecek, daha sonra da karımın yanında olacaktım. Birden, Ben'in sınıfın dibinden gelen sesini duydum: 'Sen kafayı ölüme takmışsın moruk!..' Bağırmıştı, ama gerçekten bir terbiyesizlik değildi bu, hatta biraz hayranlık vardı sesinde. Bana mı, yoksa Baudelaire'e mi söylediğini tam olarak hiç anlayamadım; ama sonuçta metin yorumlaması olarak pek fena sayılmazdı. Tüm bunlara karşın, benim de müdahele etmem gerekiyordu. Yalnızca, 'Çıkın,' dedim. Yerinden kıpırdamadı. Otuz saniye bekledim, korkudan terliyordum, hiç konuşamayacak hale geldiğimi gördüm, ama her şeye karşın, 'Çıkın,' diye yineleyecek gücü buldum. Ayağa kalktı, eşyalarını yavaş yavaş topladı, bana doğru yürüdü. Bütün büyük kavgalarda, aman dileme ânı gibi, güçlerin dengelendiği büyülü bir saniye vardır. Karşımda durdu, benden bir baş uzundu, bir tane çakacak sandım, ama hayır, kapıya doğru yöneldi. Zaferi kazanmıştım. Küçük bir zaferdi: hemen ertesi gün derse geldi. Bir bakışımı yakalayıp bir şeyler anlamış gibiydi çünkü derslerde kız arkadaşını mıncıklamaya başladı. Eteğini sıyırıyor, elini mümkün olduğunca yukarılara, bacaklarının en üst yerlerine koyuyordu; ardından çok sakin gülümseyerek bana bakıyordu. Bu karıyı öylesine arzuluyordum ki. Hafta sonunu neredeyse sürekli ereksiyon halinde, ırkçı bir yergi yazısı yazarak geçirdim; Pazartesi *L'Infini*'ye telefon ettim. Bu kez Sollers beni bürosunda kabul etti. Televizyondaki gibi canlı, alaycıydı, hatta televizyondakinden daha da iyiydi. 'Gerçek anlamda ırkçısınız, belli oluyor bu, sizin bir parçanız, çok iyi. Güm, güm!' Çok zarif bir el hareketi yaptı, bir sayfa çıkardı, sol kenarında bir bölümü çizmişti:

Zencilere imreniyoruz ve hayranlık duyuyoruz, çünkü onları örnek alıp yeniden hayvan olmak istiyo-

ruz, iri bir kamış ve kamışın eklentisi, küçücük bir sürüngen beyniyle donatılmış hayvan.

Kâğıdı sevinçle salladı: 'Keskin, usta işi, çok asalet dolu. Yeteneklisiniz. Bazen işin kolayına kaçılmış, "Irkçı doğulmaz, olunur" altbaşlığını pek sevmedim. Aşırma, ikinci derece, her zaman biraz... şey...' Yüzü karardı, ama ağızlığıyla yine bir dönüş yaptı, yeniden gülümsedi. Gerçek bir soytarı sevimli mi sevimli. 'Çok etki de yok, üstelik hiç ezici değil. Örneğin antisemitik değilsiniz!' Başka bir bölüm çıkardı:

> Yalnızca Yahudiler Zenci olmama pişmanlığından kurtulur, çünkü uzun zaman önce zekâ, suçluluk ve utanç yolunu seçtiler. Yahudilerin suçluluktan ve utançtan yola çıkarak yapmayı başardıklarını, Batı kültüründe hiçbir şey yakalayamamış, hatta yanına bile yaklaşamamıştır. Bu nedenle Zenciler onlara özel bir nefret duyar.

Mutlu bir havayla koltuğuna yaslandı, ellerini başının arkasında kavuşturdu; bir an ayaklarını da masanın üstüne koyacak sandım, ama yapmadı. Yeniden öne eğildi, yerinde duramıyordu.

'Eee? Ne yapıyoruz?'

'Bilmem. Metnimi yayımlayabilirsiniz.'

'Hop, hoop!' Güzel bir şaka yapmışım gibi kahkaha attı. *'L'Infini'*de yayımlamak mı? Aman sevgili dostum, farkında değil misiniz... Biliyorsunuz, artık Céline döneminde değiliz. Bugün, bazı konularda her istenen şey yazılmıyor... Böyle bir metin gerçekten başıma dertler açar. Yeterince derdim yok mu sanıyorsunuz? Gallimard yayınevinde olduğum için istediğimi yapabileceğimi mi sanıyorsunuz? Gözetim altındayım, biliyorsunuz. Hata kolluyorlar. Hayır, hayır, çok zor olur. Başka neyiniz var?'

Başka metin getirmediğime gerçekten şaşırmış göründü. Onu düş kırıklığına uğrattığım için üzgündüm, onun sevgili dostu olmayı ve beni dansa götürmesini, Pont-Royal'de viski ısmarlamasını isterdim. Çıkınca, kaldırımda bir an korkunç bir umutsuzluğa kapıldım. Saint-Germain Bulvarı'ndan kadınlar geçiyordu, akşamüstü hava sıcaktı ve asla bir yazar olamayacağımı anladım; ayrıca, bunu da hiç takmıyordum. Peki, şimdi ne olacak? Seks zaten maaşımın yarısını yutuyordu, Anne'ın hiçbir şey fark etmemesi anlaşılmaz bir şeydi. Ulusal Cephe'ye girebilirdim, ama budalalarla sosisli lahana yemek neye yarar? Zaten sağcı kadın diye bir şey yok ve onlar paraşütçülerle düzüşürler. Bu metin bir saçmalıktı, ilk rastladığım çöp tenekesine attım. 'Hümanist solcu' konumumu korumalıydım, tek kurtulma şansımdı, yürekten inanıyordum buna. Escurial'in terasına oturdum. Kamışım sıcak, sancılı, şişkindi. İki bira içtim, ardından yürüyerek eve döndüm. Seine'nin üstünden geçerken Adjila'yı anımsadım, lise birlerdeki çok güzel, çok ince bir Arap kızdı. İyi, ciddi bir öğrenci, akranlarından bir yıl ileride. Zeki ve tatlı, hiç alaycı olmayan bir yüzü vardı; eğitim hayatında başarılı olmayı çok istiyordu, belli oluyordu bu. Böyle kızlar genellikle hödüklerin ve katillerin arasında yaşar, onlara karşı biraz kibar davranmak yeter. Yeniden inanmaya başladım. Sonraki iki hafta boyunca, onunla konuştum, derse kaldırdım. Bakışlarıma karşılık veriyordu. Bunu tuhaf bulmuyormuş gibi bir havası vardı. Acele etmem gerekiyordu, haziran başı olmuştu bile. Yerine dönerken blucininin kalıbına girmiş küçük kıçını görüyordum. Öylesine hoşuma gidiyordu ki, orospuları bıraktım. Kamışımı uzun siyah saçlarının yumuşaklığına dalarken düşlüyordum; onun yazdığı kompozisyon kâğıtlarından birinin üstüne otuzbir çektim.

11 Haziran Cuma günü küçük bir siyah etekle gel-

mişti, ders altıda bitiyordu. Ön sıraya oturmuştu. Masanın altında bacak bacak üstüne attığında bayılmama ramak kalmıştı. Zil çaldıktan sonra hemen giden, şişman bir sarışının yanında oturmuştu. Kalktım, bir elimi klasörünün üstüne koydum. Oturduğu yerden kalkmadı, hiç acelesi yokmuş gibiydi. Tüm öğrenciler çıktı, sınıf yeniden sessizleşti. Klasörü elimdeydi, hatta bazı sözcükleri bile okuyabiliyordum: '*Remember...*[1] Cehennem...' Yanına oturdum, klasörü sıranın üstüne koydum; ama onunla konuşmayı başaramadım. En az bir dakika boyunca, sessizce, öyle kaldık. Bakışlarımı birçok kez büyük kara gözlerine, memelerinin en ufak bir kıpırtısına yönelttim. Bana doğru yarım dönmüştü, bacaklarını araladı. Şimdi anlatacağım hareketi yaptığımı anımsamıyorum, yarı bilinçli bir eylem olduğunu sanıyorum. Bir an sonra, bacağını sol elimin avcunda hissettim, görüntüler karıştı, yeniden Caroline Yessayan'ı gördüm ve utançtan yerin dibine girdim. Aynı hata, yirmi yıl sonra, tamı tamına aynı hata. Yirmi yıl önce de, Caroline Yessayan birkaç saniye bir şey yapmadan kalakalmıştı; biraz kızardı. Ardından, yavaşça elimi uzaklaştırdı; ama ayağa kalkmadı, gitmek için davranmadı. Parmaklıklı pencereden bir kızın bahçeyi geçip hızla istasyon yönüne gittiğini gördüm. Sağ elimle pantalonumun fermuarını indirdim. Gözlerini fal taşı gibi açtı, bakışlarını cinsel organıma dikti. Gözlerinden sıcak titreşimler yayılıyordu, yalnızca bakışının gücüyle bile orgazm olabilirdim. Aynı anda, suç ortağı olmak için davranması gerektiğinin bilincindeydim. Sağ elimi onunkine doğru uzattım, ama sonuna dek gitme gücünü bulamadım; yalvaran bir hareketle, ona doğru uzatmak için cinsel organımı yakaladım. Gülmekten kı-

1. (İng.) Hatırla.

rıldı; sanırım mastürbasyona başlarken ben de güldüm. Eşyalarını toplayıp çıkmak için kalkarken hem gülmeye hem de otuzbir çekmeye devam ettim. Kapının eşiğinde, bana son bir kez daha bakmak için döndü; boşaldım ve sonra hiçbir şey görmedim. Yalnızca kapanan kapının, uzaklaşan adımlarının gürültüsünü duydum. Büyük bir gong sesiyle sersemlemiş gibiydim. Ama bu arada, istasyondan Azoulay'e telefon etmeyi başardım. Trenle dönüşüm, metro yolculuğu konusunda hiçbir şey anımsamıyorum. Titrememin önünü alamıyordum; hemen sakinleştirmek için bir iğne yaptı.

Sainte-Anne'da üç gece geçirdim, ardından beni Verrières-le-Buisson'da, milli eğitimin bir psikiyatri kliniğine yolladılar. Azouley belirgin biçimde kaygılıydı; o yıl gazeteciler sübyancılıktan çok söz etmeye başlamışlardı. Sanki, 'Sübyancılara bastır, Émile,' diye haberleşip anlaşmışlardı. Bütün bunlar yaşlılara nefretten, yaşlılığa nefretten ve tiksintiden kaynaklanıyordu. Ulusal bir dava olmak üzereydi. Kız on beşindeydi, ben öğretmendim, onun üstündeki otoritemi kötüye kullanmıştım; üstelik de Arap kökenliydi. Kısacası, linçle bitecek bir ihtilal için ideal bir dosyaydı. On beş gün sonra, doktor biraz rahatlamaya başladı; ders yılının sonuna gelinmişti ve Adjila'nın konuşmadığı açıkça belliydi. Dosya sıradan bir biçime bürünüyordu. Depresif bir öğretmen, biraz intihar eğilimli, ruhsal yapısını güçlendirmeye gereksinimi var... Bu hikâyede şaşırtıcı olan, Meaux Lisesi özellikle zorlu bir okul sayılmıyordu; ama doktor, bu liseye dönüşle yeniden canlanan, çocukluğa bağlı travmaları öne sürdü. Kısacası işi iyi idare etti.

O klinikte altı aydan biraz uzun bir süre kaldım; babam birçok kez beni görmeye geldi, gitgide daha şefkatli ve yorgun bir hali vardı. Öylesine sinir hapı yutturuyorlardı ki artık hiçbir cinsel istek duymuyordum; ama

ara sıra, hemşireler beni kollarına alıyordu. Onlara yaslanıp bir-iki dakika, kıpırdamadan kalıyor, ardından yine uzanıyordum. Bana öyle iyi geliyordu ki, başpsikiyatr eğer büyük bir sakınca görmüyorlarsa hemşirelerin bunu kabul etmesini salık verdi. Azoulay'in ona her şeyi anlatmadığından kuşkulanıyordu; ama çok daha ağır vakaları vardı, şizofrenler, tehlikeli deliler, benimle uğraşacak çok zamanı yoktu; ona göre bana bakan bir doktor vardı, önemli olan da buydu.

Artık ders vermem söz konusu değildi, ama 1991 başında, Milli Eğitim bana Fransızca ders programları komisyonunda bir yer bulmayı başardı. Ek ders ücretlerini, okul tatillerini yitirmiştim, ama maaşım eksilmedi. Kısa bir süre sonra Anne'dan boşandım. Nafaka ve dönüşümlü olarak çocuğa bakmak için çok sıradan bir anlaşma yaptık; zaten avukatlar size seçim hakkı tanımıyorlar, hemen hemen basmakalıp bir anlaşma. Kuyruktakilerden ilk biz girdik, yargıç hızla okuyordu; boşanma, hepsi hepsi on beş dakikadan az sürdü. Adliye sarayının merdivenlerinden birlikte indik, öğleyi biraz geçiyordu. Mart başındaydık, otuz beş yaşına yeni basmıştım; yaşamımın ilk bölümünün bittiğini biliyordum."

Bruno durdu. Artık tamamen gece olmuştu; ne o ne de Christiane giyinmişti. Bakışlarını Christiane'a çevirdi. O anda, kadın şaşırtıcı bir şey yaptı: Ona yaklaşıp kolunu boynuna doladı ve iki yanağından öptü.

"Sonraki yıllar her şey eskisi gibi sürdü," diye yavaşça söze başladı Bruno. "Saç ektirdim, başarılı oldu; cerrah, babamın bir arkadaşıydı. Spor salonuna da devam ettim. Tatiller için Nouvelles Frontières'i, yeniden Club Med'i, UCPA'yı denedim. Genellikle, benim yaşıtım kadınlar pek düzüşme isteği duymuyorlar. Kuşkusuz, onlar tersini iddia ediyor ve bazen bir coşku, bir tutku, bir

arzu bulmaktan hoşlanacakları doğru; ama ben bunu uyaracak durumda değildim. Senin gibi bir kadının var olabileceğini ummuyordum bile."

"Biraz..." dedi Christiane istekli bir sesle, "biraz cömertlik gerek, birinin başlaması gerek. O Arap kızın yerinde olsaydım, nasıl davranırdım bilmiyorum. Ama eminim, zaten dokunaklı bir yanın vardı. Sanıyorum, yani bana öyle geliyor ki, sana zevk vermeyi kabul edebilirdim." Yeniden uzandı, başını Bruno'nun bacaklarının arasına koydu ve kamışın başına birkaç dil attı. "Bir şeyler yemek isterim..." dedi aniden. "Sabahın ikisi, ama Paris'te bu mümkün olmalı, değil mi?"

"Pek tabii."

Seni şimdi mi getireyim, yoksa takside sakso mu yapayım?"

"Hayır, şimdi."

15

MacMillan'ın varsayımı

Les Halles'e gitmek için bir taksi buldular, bütün gece açık kalan bir birahanede yemek yediler. Bruno, başlangıç olarak hıyar turşusuna sarılmış ringa balığı ısmarladı. Kendi kendine, şimdi her şey olabilir dedi; ama hemen ardından abarttığının farkına vardı. Evet, beyninde olasılıklar fazlaydı: lağım faresine, tuzluğa ya da bir enerji alanına dönüşebilirdi; gerçekteyse bedeni ağır bir parçalanma sürecine girmişti; Christiane'ın bedeni için de aynı şey söz konusuydu. Gecelerin almaşık olarak dönmesine karşın, bireysel bir bilinç ayrı bedenlerinde sonuna dek yaşaya-

caktı. Ringalar hiçbir durumda çözüm oluşturamazdı; ama rezeneli levrek de işe yaramayacaktı. Christiane şaşkın ya da gizemli bir suskunluk içindeydi. Birlikte ev yapımı Montbéliard sosisleriyle pişirilmiş şampanyalı lahana yediler. Sevecenlik ve hazla tamin edilmiş bir erkeğin tatlı gevşekliği içindeki Bruno, bir an şöyle özetlenebilecek mesleki kaygılarını düşündü: Bilimsel dallardaki Fransızca eğitiminde Paul Valéry nasıl bir işlev üstlenmelidir? Lahanayı bitirip Munster peyniri ısmarladıktan sonra, "Hiçbir işlev," diye yanıtlama eğiliminde olduğunu hissetti.

"Hiç işe yaramıyorum," dedi Bruno tevekkülle. "Domuz yetiştirmekten acizim. Sosis, çatal ya da ceptelefonu üretimi hakkında en ufak bir bilgim yok. Beni çevreleyen, kullandığım ya da yiyip yuttuğum tüm bu nesneleri üretmekten acizim; bunların üretim süreçlerini bile anlayacak durumda değilim. Sanayi dursa, uzman mühendis ve teknisyenler yok olsa, en küçük bir atılımı bile gerçekleştirmekten aciz olurdum. Ekonomik ve endüstriyel yapının dışında kalsam, kendi yaşamımı bile sürdüremezdim; nasıl besleneceğimi, nasıl giyineceğimi, iklim değişimlerinden nasıl korunacağımı bilemezdim. Kişisel teknik becerilerim Néanderthal insanınkilerin çok çok altında. Tümüyle çevremdeki topluma bağımlı olan ben, kendi açımdan ona neredeyse gereksizim; tek becerebildiğim köhneleşmiş ekinsel nesneler üstüne kuşkulu yorumlar üretmek. Buna karşın bir maaş alıyorum, hatta ortalamanın çok üstünde, iyi bir maaş. Çevremdeki insanların çoğu da aynı durumda. Aslında tanıdığım tek işe yarayan insan kardeşim."

"Bu kadar olağanüstü ne yaptı?"

Bruno bir süre tabağındaki peynir parçasını çevirerek düşündü, yeterince çarpıcı bir yanıt arıyordu.

"Yeni inekler üretti. Yani bu bir örnek, ama çalışmalarının, süt verimi artırılmış, besleyici nitelikleri yüksek,

genetik açıdan değişime uğratılmış inekler yaratma olanağı verdiğini anımsıyorum. Dünyayı değiştirdi. Ben hiçbir şey yapmadım, hiçbir şey yaratmadım; kesinlikle dünyaya hiçbir şey katmadım."

"Kötülük yapmadın..." Christiane'ın yüzü kardı. Dondurmasını çabucak bitirdi. Bruno'nun bir yıl önce Annabelle ve Michel'le geldiği Ventoux yamaçlarındaki Di Meola'nın malikânesinde 1976 yazında, Christiane da on beş gün geçirmişti. Yazın bunu Bruno'ya anlattığında ikisi de rastlantıya şaşırıp kalmışlardı; hemen ardından Christiane derin bir üzüntü duymuştu. Bruno'nun yirmi, kendisinin de on altı yaşında olduğu o dönemde, 1976'da karşılaşsalardı yaşamlarının bambaşka olabileceğini düşündü. Bu ilk belirtiyle bile âşık olmakta olduğunu kabul etti.

"Sonuçta bu bir rastlantı," diye sürdürdü Christiane. "Ama şaşılacak bir rastlantı değil. Benim salak anne babam, 50'li yıllarda biraz *beatnik*'ti, yani senin annenin de girip çıktığı bu salt özgürlük yanlısı çevredendi. Belki de tanışıyorlardı, ama bunu öğrenmeye hiç de istekli değilim. Küçümsüyorum bu insanları, hatta onlardan nefret ettiğimi bile söyleyebilirim. Kötülüğü simgeliyorlardı, kötülük ürettiler, bunu söylemek için en iyi durumda olan biriyim. O 1976 yazını çok iyi anımsıyorum. Di Meola ben geldikten on beş gün sonra öldü; tüm bedenine yayılmış bir kanseri vardı ve artık hiçbir şey gerçekten ilgisini çekmiyor gibiydi. Gene de bana asılmayı denedi. O dönemler fena değildim; ama fazla üstelemedi, sanırım fiziksel olarak acı çekmeye başlamıştı. Yirmi yıldan beri körpe kızlara atlamak için yaşlı bilge, manevi erginleme vb. numaraları yapıyordu. Rolünü sonuna dek oynadığını da kabul etmek gerek. Gelişimden on beş gün sonra zehir içti; etkisini birkaç saat içinde gösteren hafif bir şeydi. Ardından, malikânede bulunan tüm ziyaretçileri huzuruna

kabul etti. Her birine birkaç dakika ayırıyordu, 'Sokrates'in ölümü' türü, çakıyorsun değil mi? Zaten Platon'dan söz ediyordu, ama Upanishad'dan, Laozi'den de söz ediyordu, yani alışılagelmiş gösterilerini yapıyordu. Aldous Huxley'den de çok söz ediyor, onunla tanıştığını anımsatıp görüşmelerini anlatıyordu; belki biraz eklemeler de yapıyordu, ama ne de olsa ölmek üzereydi bu adam. Sıra bana geldiğinde çok etkilenmiştim, ama benden yalnızca bluzumu açmamı istedi. Memelerime baktı, ardından bir şeyler söylemeye çalıştı, ama ben iyi anlayamadım, konuşmakta biraz güçlük çekmeye başlamıştı. Birdenbire koltuğunda doğruldu, elini göğsüme doğru uzattı. Engel olmaya çalışmadım. Yüzünü bir an memelerimin arasına yasladı, ardından koltuğa düştü. Elleri çok titriyordu. Bakışlarında hiçbir ermişlik, hiçbir bilgelik belirtisi görmüyordum; yalnızca korkuyu görüyordum bakışlarında.

Hava karardıktan sonra öldü. Tepenin üstünde, cesedini yakmak için bir odun yığını oluşturulmasını istemişti. Hepimiz çalı çırpı, odun topladık, ardından tören başladı. Babasının cesedini yakmak için odunları David tutuşturdu, gözlerinde tuhaf bir parıltı vardı. Rock müzikle uğraştığından başka bir şey bilmiyordum hakkında. Daha çok ürkütücü tiplerle, dövmeli, deri giysili Amerikalı motosikletlilerle birlikteydi. Bir kız arkadaşımla birlikte gelmiştim ve hava karardığında içimiz pek rahat değildi.

Birçok tamtamcı ateşin önüne geçti ve ağır bir ritimle, yavaş yavaş çalmaya başladılar. Törene katılanlar dans etmeye koyuldu, ateş çok ısıtıyordu, her zamanki gibi soyunmaya başladılar. Aslında, ceset yakma töreni için günlük ve sandal ağacı gerekir. Oradaysa yalnızca, büyük bir olasılıkla kekik, biberiye, mercanköşk gibi yerel otların yanı sıra yerdeki dallar toplanmıştı, bu yüzden de yarım saat sonra yayılan koku mangalda kızartılan et kokusunu çağrıştırmaya başlamıştı. Bu gözlemi David'in arka-

daşlarından biri deri yelekli, uzun ve yağlı saçlı, ön dişleri kırık, irikıyım bir herif yapmıştı. Hippiyi andıran bir başkası, ilkel kavimlerin çoğunda ölen kabile reisini yemenin çok önemli bir birlik töreni olduğunu anlattı. Dişsiz herif başını salladı ve sırıtmaya başladı. David onlara yaklaştı ve söyleşilerine katıldı. David çırılçıplaktı ve alevlerin ışığında bedeni gerçekten çok güzeldi, sanırım vücut geliştirme sporu yapıyordu. İşlerin sarpa saracağını hissettim ve hemen yatmaya gittim.

Biraz sonra bir fırtına patladı. Neden kalktım bilmiyorum, yanmakta olan odun yığınının yanına döndüm. Yağmur altında çırılçıplak dans eden otuz kişilik bir grup vardı. Oradaki heriflerden biri, beni kaba bir hareketle omuzlarımdan yakaladı ve ceset kalıntısına bakmaya zorlamak için kor yığınına kadar sürükledi. Göz çukurlarıyla kafatası. Tam yanmamış et parçaları yarı yarıya toprağa karışmış, küçük balçık yığını gibi bir şey oluşturmuştu. Bağırmaya başladım, herif beni bıraktı, kaçmayı başardım. Kız arkadaşımla birlikte ertesi gün oradan ayrıldık. Bu heriflerden bir daha söz edildiğini de hiç duymadım."

"*Paris Match*'taki yazıyı okumadın mı?"

"Hayır..." Christiane şaşkınlık belirten bir hareket yaptı. Bruno durdu, devam etmeden önce iki kahve ısmarladı. Yıllar boyunca, erkeklere özgü, vurdumduymaz ve acımasız bir yaşam anlayışı geliştirmişti. Evren kapalı bir alan, hayvansal bir kaynaşmaydı; bütün bunlar kapalı ve katı bir ufuk içinde yer alıyordu açıkça algılanabilen, ama ulaşılmaz bir ufuk: ahlak yasası ufku. Bu arada, aşkın yasayı içerdiği ve onu gerçekleştirdiği yazılıydı. Christiane dikkatli ve sevecen bakışlarını ona dikmişti; gözleri biraz yorgundu.

"Öylesine iğrenç bir öykü ki," diye bitkinlikle konuşmasını sürdürdü Bruno. "Gazetecilerin bu konudan

daha fazla söz etmemeleri beni şaşırttı. Kısacası, olay beş yıl önce ortaya çıktı, dava Los Angeles'ta görüldü, satanist tarikatlar henüz Avrupa'da yeni bir konuydu. David di Meola on iki sanıktan biriydi; bu adı hemen hatırladım. Polisten kaçmayı başaran iki kişiden biriydi. Yazıya göre, büyük bir olasılıkla Brezilya'ya sığınmıştı. Ona yöneltilen suçlamalar çok ağırdı. Evinde, özenle sınıflandırılıp etiketlenmiş yüz kadar cinayet ve işkencenin video kaseti bulunmuştu; bazılarında, yüzü açık olarak görünüyordu. Duruşmada gösterilen kaset, Mary Mac Nallahan adlı yaşlı bir kadın ile bebek yaştaki torununa yapılan işkenceyi içeriyordu. Di Meola bebeğin kol ve bacaklarını, büyükannesinin önünde demir makasıyla kesiyor, ardından da kanlı göz çukuruna mastürbasyon yapmadan önce, parmağıyla yaşlı kadının gözünü çıkartıyordu; aynı anda uzaktan kumandayı çalıştırıp kadının yüzüne yakın çekim yapıyordu. Kadın garaja benzer bir yerde, demir tasmalarla sıkı sıkıya duvara bağlanmış ve çömelmiş durumdaydı. Filmin sonunda, dışkılarının üstüne uzanmıştı; kaset kırk beş dakikadan fazla sürüyordu, ama tümünü yalnızca polis görmüştü, jüri üyeleri on dakika sonra, gösterimin durdurulmasını istemişlerdi.

Paris Match'taki yazının büyük bölümü, California Eyalet Savcısı Daniel MacMillan'ın *Newsweek*'te yayımlanan bir söyleşisinin çevirisiydi. Ona göre, yalnızca bir grup insanı değil toplumun tümünü yargılamak söz konusuydu... Bu olay savcıya Amerikan toplumunun 50'li yılların sonundan itibaren saplanmakta olduğu sosyolojik ve ahlaksal çöküntünün bir göstergesi gibi geliyordu. Yargıç savcıya birçok kez, yöneltilen suçlamalar çerçevesinde kalmasını rica etmişti. Manson olayıyla kurduğu koşutluk ona konu dışı gibi geliyordu. Üstelik, Di Meola, sanıklar arasında *beatnik* ya da hippi hareketiyle bulanık bir bağ kurulabilecek tek kişiydi.

MacMillan ertesi yıl, Fransızca'ya aptalca bir başlıkla 'Génération meurtre' diye çevrilen *From Lust to Murder: a Generation*[1] adlı bir kitap yayımladı. Bu kitap beni şaşırttı; daha çok köktendincilerin, Deccal'in dönüşü ve okullarda duanın yeniden zorunlu olması üstüne, bilinen saçmalamalarını bulacağımı umuyordum. Gerçekte, özlü, belgelere dayalı, birçok olayı ayrıntılarıyla inceleyen bir kitaptı. MacMillan, David vakasıyla özellikle ilgilenmiş, tüm yaşamöyküsünü anlatmıştı, büyük bir araştırma çalışmasıydı.

David, babasının ölümünden hemen sonra, Eylül 1976'da, malikâneyi ve otuz hektar arsayı satıp Paris'teki eski binalardan yerler satın almıştı; Visconti Sokağı'nda büyük bir stüdyoyu kendine ayırıp geri kalanlarda, kiralamak için tadilat yaptırmıştı. Eski daireler bölünmüş, bazen hizmetçi odaları birleştirilmişti; buralara mutfak setleri ve duşlar koydurdu. Bütün çalışmalar bittiğinde, yirmiye yakın küçük stüdyosu vardı ve bunlar kendi başlarına David'e rahat bir gelir sağlamaya yetiyordu. Rock dünyasında adını duyurmaktan hâlâ vazgeçmemişti ve belki Paris'te bir şansı olabileceğini düşünüyordu; ama yirmi altı yaşına gelmişti bile. Kayıt stüdyolarını dolaşmaya başlamadan önce, yaşını iki yıl küçültmeye karar verdi. Bunu yapmak da çok kolaydı: yaşı sorulduğunda; 'Yirmi dört,' diye yanıtlaması yetecekti. Kuşkusuz kimse doğrusunu araştırmıyordu. Ondan çok önce, Brian Jones da aynı şeyi akıl etmişti. MacMillan'ın topladığı bilgilere göre, David, Cannes'daki bir partide Mick Jagger'la karşılaşmıştı; sanki bir yılanla burun buruna gelmiş gibi, iki metre geriye sıçramıştı. Mick Jagger dünyanın en büyük

1. (Fr.) "Cinayet kuşağı"; (İng.) "Şehvetten Cinayete: Bir Kuşak".

yıldızıydı; zengindi, hayranları vardı ve vurdumduymazdı. Kısacası, David'in olmayı düşlediği her şeydi. Bu denli baştan çıkartıcı olması, kötü olmasındandı. Tam bir kötülük simgesiydi. Kitlelerin her şeyden çok hayranlık duyduğu şey, cezalandırılmamış kötülük imgesidir. Mick Jagger bir gün grup içinde, tabii ki Brian Jones'la, bir iktidar sorunu, bir benlik sorunu yaşadı; ama her şey kararlaştırılmıştı ve havuz olayı yaşandı. Kuşkusuz resmî açıklama bu değildi, ama David, Mick Jagger'ın Brian Jones'u havuza ittiğini biliyordu; onu bu işi yaparken düşleyebiliyordu ve böylece, bu ilk cinayetle dünyanın en büyük rock grubunun lideri olmuştu. Dünyada büyük yapılan her şey başlangıçta bir cinayete dayanır, David buna yürekten inanıyordu. 76 sonunda, gereken bütün havuzlara, gerektiği kadar insanı itmeye hazır olduğunu hissediyordu; ama sonraki yıllarda, yalnızca ikinci basgitarist olarak birkaç plak çalışmasına katılabilmişti ve plaklardan hiçbiri en ufak bir başarı bile elde edemedi. Buna karşılık hâlâ kadınlar çok beğeniyordu. Erotik istekleri giderek arttı ve tercihen biri sarışın, biri esmer iki kızla aynı anda yatma alışkanlığı edindi. Kızların çoğu bunu kabul ediyordu, çünkü gerçekten neredeyse hayvansı gücü, erkeksi tipiyle çok yakışıklıydı. Uzun ve kalın fallusu ile kıllı iri taşaklarından çok gurur duyuyordu. Onun için sokma giderek ilginçliğini yitiriyordu, ama kızların kamışını emmek için önünde diz çöktüğünü görmek hâlâ zevk veriyordu.

1981 başında, Paris'e uğrayan bir Californialı, David'e, Charles Manson'a saygı için *heavymetal* tarzda bir CD yapmak üzere gruplar arandığını söyledi. Bir kez daha şansını denemeye karar verdi. Bu arada değerleri dörde katlanan bütün stüdyolarını sattı ve Los Angeles'a yerleşmeye gitti. Şimdi gerçek yaşı otuz bir, resmî yaşı yirmi dokuzdu; yine de çoktu. Amerikalı yapımcılarla görüşmeye gitmeden yaşını üç yıl daha küçültmeye ka-

rar verdi. Dış görünüşüne göre pekâlâ yirmi altısında olduğu söylenebilirdi.

Yapımın gerçekleşmesi uzadı, Manson hapisteki hücresinden olmayacak telif ücretleri istiyordu. David jogging yapmaya ve satanist çevrelere girip çıkmaya başladı. California, ta baştan, 1966'da Los Angeles'ta Anton LaVey'in kurduğu 'Şeytan Kilisesi' ve 1967'de, San Fransisco'nun Haight Ashbury kasabasına yerleşen 'Process Kilisesi'nden beri, Şeytan'a tapan tarikatların her zaman tercih ettikleri bir yerdi. Bu topluluklar o dönemde de varlıklarını sürdürüyorlardı ve David bunlarla ilişki kurdu; yalnızca orji törenleri düzenliyor, ara sıra da birkaç hayvan kurban ediyorlardı; ama bunlar aracılığıyla, çok daha kapalı ve acımasız çevrelere girme olanağı buldu. Özellikle de kürtaj partileri düzenleyen cerrah John di Giorno'yla tanıştı. Ameliyattan sonra, cenin parçalanıp yoğurularak ekmek hamuruna karıştırılıyor, katılımcılar aralarında paylaştırılıyordu. David ileri düzeydeki satanistlerin Şeytan'a hiç inanmadıklarını çabuk anladı. Onlar da, kendisi gibi salt materyalistti ve beş köşeli yıldızlı, mumlu, uzun siyah giysili, biraz *kitsch* törenleri hemen bir yana bırakıyorlardı. Gerçekte, bu tören kurallarının amacı tarikata yeni katılanların ahlaki baskıları aşmalarına yardım etmekti. 1983'te, Porto Rikolu bir bebeğe uygulanacak öldürme törenine ilk kez kabul edildi. David tırtıllı bir bıçakla bebeği iğdiş ederken John di Giorno da gözlerini oyup gözyuvarlarını çiğniyordu.

O dönemlerde David, Mick Jagger'ı MTV'de gördüğünde korkunç derecede yüreği burkulsa da, *rock star* olma düşlerinden neredeyse vazgeçmişti. *Tribute to Charles Manson*[1] projesi çuvallamıştı ve yirmi sekiz yaşında ol-

1. Charles Manson'a Saygı.

duğunu söylemesine karşın beş yaş daha büyüktü ve gerçekten kendini çok yaşlı görmeye başlamıştı. Egemenlik kurma ve güçlülük fantezilerinde artık kendini Napoléon'la özdeşleştirdiği oluyordu. Bir ideolojiyi, bir inancı ya da herhangi bir amacı bile bahane etmeden, yüz binlerce insanı ölüme sürükleyip Avrupa'yı ateşe ve kana bulayan bu adama hayranlık duyuyordu. Hitler'in tersine, Stalin'in tersine, Napoléon yalnızca kendine inanmış, kendi kişiliği ile dünyanın geri kalan bölümü arasında kesin bir ayırım yapmıştı. Onun gözünde öteki insanlar kişisel egemenlik isteğinin hizmetindeki araçlardan başka bir şey değildi. Uzak Cenovalı köklerini düşünen David, şafakta savaş alanında dolaşıp paramparça ve karınları deşik binlerce cesedi seyrederken, küçümsemeyle, 'Hıhh... Bir Paris gecesi bu kayıpların hepsini giderir,' diyen bu diktatörle bir akrabalığı olduğunu düşlüyordu.

Sonraki aylarda David ve başka birkaç katılımcı acımasızlık ve dehşette daha da ileri gittiler. Kimi zaman maske takıp katliam sahnelerini filme alıyorlardı; katılımcılardan biri video sanayiinde çalışan bir yapımcıydı ve elinin altında bir kaset kopyalama düzeneği bulunuyordu. İyi bir *snuff movie*[1] çok pahalıya kopyası yirmi bin dolar civarında pazarlanabilirdi. Bir akşam, avukat bir arkadaşına âleme davet edilen David, yatak odalarından birindeki videoda, kendi filmlerinden birini gördü. Bir ay önce çekilmiş bu kasette, bir erkek cinsel organını elektrikli testereyle kesiyordu. Çok uyarılan David, ev sahibinin kızının arkadaşı, on bir-on iki yaşlarında bir kızı kendine doğru çekip koltuğun önüne yapıştırmıştı. Kız biraz debelenmiş ardından David'in kamışını emmeye başlamıştı. Ekranda, testereyi kırk yaşlarındaki

1. Gerçek cinayet sahneleri içeren ve yasadışı yollarla el altından satılan film.

adamın bacaklarına değecek kadar yaklaştırıyordu; kolları açık durumda kıskıvrak bağlı olan adam dehşetten feryat ediyordu. Bıçak cinsel organı kestiği anda, David kızın ağzında tatmin oldu; kızı saçlarından tutup kafasını sertçe çevirdi ve kan fışkıran kesik çük parçasının ekranda dondurulmuş görüntüsünü seyretmeye zorladı.

David hakkında elde edilen bilgiler burada bitiyordu. Polis rastlantı sonucu bir işkence kasetinin ana kopyasını ele geçirmişti, ama David büyük bir olasılıkla önceden uyarılmış, sonuçta da zamanında kaçmayı başarmıştı. Burada, Daniel MacMillan savını ortaya atıyordu. Kitabında açıkça saptadığı duruma göre, söz konusu satanistler ne Tanrı'ya ne Şeytan'a, ne de herhangi bir başka doğaüstü güce inanıyorlardı. Törenlerinde, dinsel değerlere karşı çıkışları küçük çaplı bir erotik çeşni olarak kullanılıyordu, çoğu da bunlardan çabucak bıkıyordu. Gerçekte tümü, üstatları Marquis de Sade gibi, salt materyalist, giderek artan şiddette sinirsel duyumlar peşinde koşan hazcılardı. Daniel MacMillan'a göre, 60'lı, 70' li, 80'li yıllarda, ardından da 90'lı yıllarda görülen ahlaki değerlerin aşamalı yıkımı mantıklı ve kaçınılmaz bir süreçti. Cinsel tatmin biçimlerini tükettikten sonra, sıradan ahlaki yaptırımlardan kurtulan bireylerin acımasızlığın daha geniş tatmin yollarına yönelmeleri olağandı; iki yüzyıl önce, Sade da, benzer bir yol izlemişti. Bu bağlamda, 90'lı yılların seri katilleri 60'lı yıllardaki hippilerin piçleriydi. Bunların ortak atalarını da, 50'li yılların Viyanalı aksiyonistlerinde bulma olanağı vardı. Nitsch, Muehl ya da Schwarzkogler gibi Viyanalı aksiyonistler, sanatsal etkinlik kisvesi altında, meydanlarda hayvanları öldürmüşlerdi; bir ahmaklar topluluğu önünde, masum hayvanların çektiği acıları son sınırlarına dek götürerek organlarını, bağırsaklarını deşip kesmişler, ellerini etlere

ve kana daldırmışlardı; bu arada, yardımcıları da elde edilen belgeleri bir sanat galerisinde sergilemek için kıyımların fotoğraflarını ya da filmini çekmişti. Viyanalı aksiyonistlerin önayak olduğu hayvanlıktan ve kötülükten kurtulmaya yönelik bu coşkulu istek, daha sonraki yıllarda da görüldü. Batı uygarlıklarında 1945'ten sonra ortaya çıkan bu hızlı dönüşüm, Daniel MacMillan'a göre kaba kuvvete duyulan hayranlığa geri dönüşten, ahlak ve hukuk adına yavaş yavaş oluşturulan geleneksel kuralların yadsınmasından başka bir şey değildi. Viyanalı aksiyonistler, *beatnik*'ler, hippiler ve seri cinayetler işlemiş katiller, tam teşekküllü özgürlükçüler olarak birleşip tüm toplum kurallarına, onlara göre ahlakı, duyguyu, adaleti ve acımayı oluşturan tüm ikiyüzlülüklere karşı birey haklarının eksiksiz olumlanmasını salık veriyorlardı. Bu bağlamda, Charles Manson hippi deneyiminin ürkünç bir sapması değil, mantıksal sonucuydu. David di Meola da babasının salık verdiği bireysel özgürleşme değerlerini geliştirip uygulamaya aktarmaktan başka bir şey yapmamıştı. MacMillan, muhafazakâr bir partinin üyesiydi, ama bireysel özgürlüğe yönelttiği bazı eleştiriler, kendi partisi içinde bile tepkilere yol açmıştı; ama kitabı büyük bir etki yapmıştı. Telif ücretlerinden para kazanıp zengin olunca tüm zamanını politikaya ayırdı, ertesi yıl Temsilciler Meclisi'ne seçildi."

Bruno sustu. Kahvesi biteli çok olmuştu, saat sabahın dördüydü ve salonda hiçbir Viyanalı aksiyonist yoktu. Küçük bir kıza tecavüzden içeri düşen Hermann Nitsch bir Avusturya hapishanesinde çürüyordu. Bu adam altmışını aşmıştı, yakın bir zamanda ölme umudu vardı; böylece dünyadan bir kötülük kaynağı yok olacaktı. Bu kadar sinirlenecek bir şey yoktu. Şimdi her şey sakindi; yalnız bir garson masalar arasında dolaşıyordu. Şu anda

müşteri olarak yalnızca onlar vardı, ama birahane 24 saat açıktı, bu vitrinde yazılıydı, yemek listesinde de yineleniyordu, neredeyse sözleşmeden kaynaklanan bir zorunluluktu. "Bu ibneler canımızı sıkmayacaklar," diye kendi kendine gözlem yaptı Bruno. Çağdaş toplumlarda insan yaşamı zorunlu olarak bir ya da birçok bunalım döneminden, büyük kişisel sorgulamalardan geçiyor. Bu nedenle, bir Avrupa başkentinin merkezinde gece boyu açık kalan en az bir müessese bulunması olağandır. Bruno, frambuazlı bir pasta ile iki kadeh *kirsch* ısmarladı. Christiane anlattığı öyküyü dikkatle dinlemişti; suskunluğunun acı veren bir yanı vardı. Şimdi basit zevklere dönmenin zamanıydı.

16

Bir iyi niyet estetiği için

> Şafak sökünce genç kızlar gül devşirecek. Bir zekâ akımı vadilerden, başkentlerden geçiyor, en coşkulu şairlerin yardımına koşuyor, beşiklerin korunmasına, gençlik için taçlara, yaşlılar için ölümsüzlük inançlarına boş veriyor."
>
> LAUTRÉAMONT, *Poésies*[1] *II*

Bruno'nun yaşamı boyunca tanışma olanağı bulduğu bireylerin neredeyse hepsi, zevk arayışı için çaba har-

1. Şiirler.

cıyordu kuşkusuz, zevk kavramına, başkasına saygı ve hayranlığa çok bağlı olan, narsislik düzlemindeki yüceltmeleri de katmak gerek. Böylece, insan yaşamları diye nitelenen, çeşitli stratejiler ortaya çıkıyordu.

Ancak, üvey kardeşinin durumunun bu kurala bir istisna oluşturduğunu vurgulamak gerekiyordu; zevk kavramını bile onunla bağdaştırmak çok güç gibiydi; ama doğrusu, Michel'i harekete geçirten bir şeyler var mıydı? Bir sürtünme ya da bir dış güç uygulaması yoksa, tekdüze ve düz bir hareket, sonsuza dek sürüp gider. Üvey kardeşinin düzenli, mantıklı, sosyolojik açıdan üst düzey sınıflar içinde yer alan yaşamı, şimdiye dek bir sürtünmeyle karşılaşmadan geçmiş gibiydi. Moleküler biyofizik araştırmacılarının kapalı dünyasında, karanlık ve korkunç etki mücadelelerinin olması mümkündü. Ama Bruno bundan kuşkuluydu.

Giderek ağırlaşan sessizliğe son verip, "Yaşama bakışın çok karanlık..." dedi Christiane. "Nietzsche'ci bakış açısı" diye kesinleştirdi Bruno. "Daha doğrusu, alt düzey Nietzsche'ci" diye ekleme gereğini duydu. "Sana bir şiir okuyacağım." Cebinden küçük bir defter çıkardı ve şu dizeleri okudu:

Hep aynı eski terane
Temcit pilavı, vesaire.
Yutuyorum çilekli dondurmaları
Zerdüşt Kafe'nin terasında.

Yeni bir sessizliğin ardından, "Ne yapmamız gerektiğini biliyorum," dedi Christiane. "Cap d'Agde'a, çıplaklar kampında âlem yapmaya gideceğiz. Hollandalı hemşireler, Alman memurlar var, hepsi çok dürüst, kentsoylu, kuzey ya da Benelüks ülkeleri tipi insanlar. Neden Lüksemburglu bir polisle âlem yapmayalım?"

"Yıllık izin süremi doldurdum."

"Ben de, salıya okullar açılıyor, ama hâlâ tatile ihtiyacım var. Ders vermekten bıktım. Çocukların hepsi ahmak. Senin de tatile ihtiyacın var, bir sürü değişik kadınla tatmin olmaya ihtiyacın var. Bunu yapabiliriz. Biliyorum inanmıyorsun, ama sana kesin olarak söylüyorum: bu olanaklı. Bir doktor arkadaşım var, bize bir rapor ayarlayacak."

Pazartesi sabahı, Adge tren istasyonuna geldiler, çıplaklar kampına gitmek için bir taksiye bindiler. Christiane'ın çok az eşyası vardı, Noyon'a dönecek zamanı olmamıştı. "Oğluma para göndermem gerekecek," dedi. "Beni hor görüyor, ama birkaç yıl daha ona katlanmak zorundayım. Şiddet yanlısı olmasından korkuyorum yalnızca. Gerçekten tuhaf tiplerle, Araplarla, Nazilerle... dolaşıyor. Motosiklet kazasında ölse üzülürüm ama sanıyorum kendimi daha özgür hissederim."

Eylül ayıydı, kolayca yer buldular. 70'li yıllar ile 80'li yılların başında yapılmış beş büyük konuttan oluşan Cap d'Agde Çıplaklar Kampı, on bin yatak kapasitesiyle dünya rekorunu elinde tutuyordu. 22 m^2'lik daireleri, bir çekyat kanepenin bulunduğu salon, bir mutfak köşesi, iki yataklı bir ranza, banyo ve tuvalet ile bir terastan oluşuyordu. En çok dört kişinin, genellikle iki çocuklu bir ailenin barınabileceği büyüklükteydi. İçeride kendilerini çok rahat hissettiler. Batıya açılan teras yat limanına bakıyordu ve batan güneşin son ışınlarından yararlanarak aperitif içme olanağı veriyordu.

Üç alışveriş merkezinin, bir mini golf sahasının ve bisiklet kiralayan bir dükkânın bulunduğu Cap d'Agde Çıplaklar Kampı, yazlıkçıların aklını çelmek için daha çok plaj ile seksin temel zevklerine önem veriyordu. Özel bir sosyolojik sunum alanıydı. Daha da şaşırtıcı olanı, kuralla-

rını, önceden belirlenmiş bütün temel yasaların dışında, aynı noktada odaklaşan bireysel girişimlerde bulmasıydı. En azından Bruno, iki haftalık tatilinin bireşimini yaptığı "Marseillan Plajı Kumulları: İYİ NİYET ESTETİĞİ İÇİN" başlıklı yazısına böyle bir giriş yapıyordu. Bu yazı, *Esprit* dergisi tarafından son anda reddedilecekti.

"Cap d'Agde'da ilk göze çarpan şey," diye yazıyordu Bruno, "Avrupa'nın bütün öteki plajlarıyla benzeşen sıradan tüketim yerleri ile açıkça özgürlükçülüğe ve sekse yönelik öteki ticari etkinliklerin bir arada bulunmasıdır. Örneğin, bir unlu mamuller dükkânı ile bir süpermarketi ve şeffaf minicik etekler, lateks iç çamaşırları, memeler ile kalçaları açıkta bırakacak biçimde tasarlanmış giysiler satan bir mağazayı yan yana görmek şaşırtıcıdır. Kadınları, çocuklu ya da çocuksuz çiftleri, reyonlar arasında fırsat kollarken, bu değişik işyerlerinde dolaşırken görmek de şaşırtıcıdır. Gazete satış noktalarının, dergi ve gazetelerin alışılmış promosyon armağanlarının yanı sıra, porno meraklıları ve çift değiştirenler için geniş bir dergi seçeneği ile çeşitli erotik nesneler sunması ve bunların tüketicilerde en küçük bir tepki uyandırmaması da hayret vericidir.

Büyük tatil merkezleri, geleneksel olarak 'aile'ye yönelik olanaklardan (mini kulüp, çocuk kulübü, biberon ısıtıcılar, alt bezlerini değiştirme masaları gibi) 'gençler'e yönelik olanaklara (kaydırak sporları, geç yatanlar için on iki yaşından küçüklere önerilmeyen, akşam eğlenceleri gibi) dek, sundukları çeşitli hizmetlerle birbirlerinden ayrılır. Büyük ölçüde ailelerin rağbet etmesiyle, alışılmış 'tavlama' bağlamından ayrılmış cinsel zevklerin kazandıkları önemle Cap d'Agde Çıplaklar Kampı, bu ikili karşıtlığın çok dışında kalıyordu. Ayrıca, geleneksel çıplaklar kamplarından da ayrılan yanları vardı ve bu da

ziyaretçiler için bir sürpriz oluşturuyordu. Geleneksel çıplaklar kampı, her türlü dolaysız cinsel yorumu dışlayarak 'sağlıklı' bir çıplaklık anlayışını vurguluyordu. Bu tür kamplarda biyolojik yemekler çok gözdeydi ve tütün neredeyse yasaklanmıştı. Genellikle bir çevreci duyarlılığı içindeki katılımcılar, yoga, ipek kumaş üstüne yağlıboya resim, Doğu jimnastiği gibi etkinliklerde buluşuyorlar, yabanıl bir ortamdaki derme çatma konutlara kolayca uyum sağlıyorlardı. Cap d'Agde'da ise tersine, kiralık daireler tatil merkezlerindeki standart konfor kuralları-na fazlasıyla uygundu; doğa kendini çimenlikler ya da çiçek öbekleri biçiminde gösteriyordu. Klasik türden yemekler içinde, pizzacılar, deniz ürünü lokantaları, kızartmacılar ve dondurmacılar bir arada bulunuyordu. Çıplaklık bile, deyim yerindeyse, bir başka kimliğe bürünmüş gibi görünüyordu. Geleneksel bir çıplaklar kampında, hava koşulları el verdikçe çıplaklık zorunludur. Bu zorunluluk kesin bir denetim konusudur ve röntgencilikle özdeşleştirilen her türlü davranışa sert bir kınama gelir. Cap d'Agde'da ise gerek süpermarketlerde gerek barlarda, çırılçıplaklıktan, geleneksel giyimlere, açıkça erotik amaçlı giysilere (file mini etekler, iç çamaşırları, uzun çizmeler) dek, son derece çeşitli kılıklardaki insanların huzur içinde bir arada bulundukları görülür. Ayrıca, röntgencilik de örtük olarak kabul edilmiştir: plajda, bakışlarına sunulmuş kadın cinsel organları önünde duran erkekleri görmek olağandır; hatta birçok kadın, klitoris ile dış dudakların incelenmesini kolaylaştıran bir epilasyon biçimi seçerek bu seyire daha mahrem bir nitelik vermektedir. Bütün bunlar, kampın özel etkinliklerine katılınmasa bile, İtalyan diskoteklerinin erotik ve narsis ortamına olduğu kadar, büyük kentlerin sıcak mahallelerine özgü 'karanlık' havadan da uzak, eşi benzeri olmayan bir hava yaratır. Kısacası, deniz kıyısında, biraz yalın

ve şatafatsız, klasik bir tatil merkezi söz konusudur. Şu farkla ki, cinsel zevkler burada önemli bir yer tutar ve kabul görür. Bu konuda, özellikle Almanlardan oluşan, aynı zamanda çok sayıda Hollandalının ve İskandinav'ın da bulunduğu önemli bir yabancı akını göz önüne alınınca, 'sosyal demokrat' cinsellik ortamı gibi bir şeyden söz etmemek de olmaz."

Bruno ve Christiane, daha ikinci gün, kumsalda Rudi ve Hannelore adlı bir çiftle tanıştı. Bu çift onlara kampın sosyolojik işleyişini daha iyi kavrama olanağı verdi. Rudi, özellikle Astra telekomünikasyon uydusunun jeostasyoner yörüngesini denetleyen bir uydu kumanda merkezinde teknisyen olarak çalışıyordu; Hannelore ise, Hamburg'un önemli kitapevlerinden birinde çalışıyordu. Yaklaşık on yıldan beri Cap d'Agde'ın müdavimi olan çiftin iki küçük çocuğu vardı, ama bu yıl baş başa bir hafta geçirmek için çocukları Hannelore'un anne babasına bırakmayı yeğlemişlerdi. Dördü, hemen o akşam, nefis buğulamalar yapan bir balık lokantasında yemek yedi. Daha sonra Alman çiftin dairesine gittiler. Bruno ve Rudi art arda Hannelore'a soktu, bu sırada da Hannelore Christiane'ın cinsel organını yalıyordu; sonra erkekler, kadınların pozisyonunu değiştirdi. Ardından, Hannelore Bruno'ya bir yalama çekti. Sporla formda tutulduğu açıkça belli olan biraz etli butlu, ama taş gibi güzel bir vücudu vardı Alman kadının. Ayrıca, büyük bir duyarlılıkla emiyordu; içinde bulunduğu durumdan çok uyarılan Bruno, ne yazık ki biraz erken boşaldı. Daha deneyimli olan Rudi, boşalmasını yirmi dakika tutmayı başardı, bu arada Hannelore ve Christiane birlikte onunkini emiyor, kamışın ucunda, dillerini sevgiyle birbirine değdiriyorlardı. Geceyi noktalamak için, Hannelore birer kadeh *kirsch* içmeyi önerdi.

Kampta bulunan çiftlere yönelik iki diskotek, Alman çiftin özgürlükçü yaşamında pek önemli bir rol oynamıyordu. Cléopâtre ve Absolu, kampın dışında, Marseillan'da bulunan "Extasia"nın rekabetinden büyük sıkıntı çekiyordu: Extasia çarpıcı donanımıyla (*black room*, *peep room*, sıcak sulu havuz, jakuzi ve son zamanlarda da Languedoc-Roussillon'un en güzel *mirror room*'u[1]) 70'li yılların başında elde ettiği başarıların üstüne yatmak yerine, ayrıca büyüleyici bir kadroyla hizmet vererek "efsanevi gece kulübü" konumunu korumayı başarmıştı. Buna karşın, Rudi ve Hannelore ertesi akşam Cléopâtre'a gitmeyi önerdiler. Alman çifte göre, samimi ve sıcak havasıyla Cléopâtre, daha küçük olmasına karşın, acemi bir çift için mükemmel bir başlangıç noktasıydı ve gerçekten kampın tam ortasında kurulmuştu: Hem yemekten sonra, dostlar arasında teklifsizce bir kadeh içme olanağı, hem de kadınlara, yeni aldıkları erotik giysileri sevecen bir ortamda deneme olanağı sunuyordu.

Rudi *kirsch* şişesini yeniden dolaştırdı. Dördü de giyinmemişti. Bruno, Hannelore'un dudakları arasında tatmin olmasının üzerinden daha bir saat geçmeden, yeni bir ereksiyona girdiğini hayranlıkla fark etti; bunu çocuksu bir coşkunun izlerini taşıyan sözcüklerle açıkladı. Çok heyecanlanan Christiane, yeni dostlarının sevgi dolu bakışları altında Bruno'ya mastürbasyon yaptırmaya başladı. Sonuna doğru, Hannelore da bacakları arasına çömeldi ve cinsel organını hafif hafif emmeye başladı, bu arada Christiane da Bruno'yu okşamaya devam ediyordu. Ufaktan kafayı bulan Rudi, makine gibi, "*Gut... gut...*"[2] diye yineliyordu. Yarı sarhoş, ama son derece ke-

1. (İng.) Sırasıyla; siyah oda, dikiz odası ve ayna odası.
2. (Alm.) İyi... iyi...

yifli vedalaştılar. Bruno, Christiane'a Afacan Beşler'deki Claude imajıyla Christiane arasındaki benzerliği hatırlattı; Bruno'ya göre tek eksik sevimli köpek Dago'ydu.

Ertesi gün öğleden sonra hep birlikte plaja gittiler. Aylardan eylül olmasına karşın hava, güzel ve çok sıcaktı. "Dördümüzün su boyunca, çıplak yürümesi çok hoş," dedi Bruno. Hiçbir uyuşmazlık bulunmayacağını, cinsel sorunların çözüldüğünü bilmek çok hoştu; her birinin, olanakları ölçüsünde ötekilere zevk vermeye çabalayacağını bilmek de çok hoştu.

"Üç kilometreden uzun olan Cap d'Agde Çıplaklar Plajı, denize doğru hafif bir eğimle iner, bu da, küçük çocukların bile tehlikesizce yüzebilmelerini sağlar. Zaten, plajın büyük bir bölümü ailelere ve sportif oyunlara (rüzgâr sörfü, badminton, uçurtma) ayrılmıştır. Özgür bir deneyim arayışındaki çiftlerin, plajın doğu kesiminde, Marseillan içmelerinin biraz ötesinde buluşmaları, örtük biçimde kabul edilmiştir," diye açıkladı Rudi. "Kazıklarla güçlendirilen kumullar, burada hafif bir çıkıntı oluşturur. Bu tümseğin tepesinden, bir yanda hafif eğimle denize doğru inen plaj, öte yanda da kumul ve düzlüklerden oluşan, yer yer pırnal koruluklarının bulunduğu daha engebeli bir bölge görülür." Dörtlü, plaj tarafına, kumul çıkıntısının hemen dibine yerleştiler. Bu sınırlı uzamda iki yüz dolayında çift toplanmıştı. Birkaç yalnız erkek çiftlerin arasına yerleşmişti; bazıları da kumulları arşınlayıp iki yönü de kolluyordu.

"Kampta kaldığımız iki hafta boyunca, her öğleden sonra, bu plaja geldik," diye sürdürüyordu Bruno yazısında. "Kuşkusuz, ölmek, ölümü düşünmek ve insani zevklere insafsız bir gözle bakmak olanaklıdır. Aşırı uçtaki bu tutumun yadsınması ölçüsünde Marseillan Plajı kumulları, kimsede dayanılmaz ahlaki acılar yaratma-

dan, bireylerin zevkini en üst düzeye çıkarmayı hedefleyen insancıl bir arz için elverişli bir mekân oluşturmaktadır (bunu kanıtlamaya çalışacağım). Bir insanın tadabileceği en etkin cinsel tatmin, temelde dokunma duyularına, özellikle de hipotalamusta bol miktarda endorfin salgılatabilecek nöronlarla bağlantılı olan Krause cisimcikleriyle örtülü, belirli üst deri bölgelerinin akılcı bir biçimde uyarılmasına dayanır. Bu yalın dizgeye, kültürel kuşakların kalıtı sayesinde, beyin korteksinde (özellikle kadınlarda) fantezilere ve aşka yer veren zengin bir zihinsel yapı eklenir. Marseillan Plajı kumulları –en azından benim varsayımım böyle– fantezilerin akılsızca azdırıldığı bir yer olarak görülmemeli, tersine cinsel kazanımların dengelendiği bir düzenek; özellikle, bir iyi niyet ilkesi temelinde normale dönüş girişiminin coğrafi dayanağı olarak ele alınmalıdır. Uygulamada, kumul çizgisini su kenarından ayıran bölgedeki çiftlerden her biri uluorta cinsel okşamalara girişebilir; genellikle kadın, erkek arkadaşına otuzbir çektirir ya da kamışını yalar; ve yine genellikle erkek de ona aynı biçimde karşılık verir. Komşu çiftler bu okşamaları özel bir ilgiyle izler, daha iyi görebilmek için yaklaşır, yavaş yavaş onlara öykünürler. Tüm plaja, sevişmeye ilk başlayan çiftten, inanılmaz bir okşama ve şehvet dalgası yayılır. Cinsel sarhoşluk artınca, birçok çift, grup halinde elleşmek için birbirlerine yaklaşır; ama vurgulanması önem taşıyan bir nokta vardır: Her yaklaşma öncelikle karşı tarafın onayını gerektirir; bu da çoğu kez açıkça olur. Bir kadın, istemediği bir okşamadan kurtulmak için, bunu bir baş işaretiyle belirtir; böyle bir durum da, erkeğin, neredeyse gülünçlüğe kaçan şatafatlı bir biçimde özür dilemesine yol açar.

Erkek katılımcıların aşırı dürüstlüğü, kumul çizgisinin ötesinde, içerilere doğru gidildikçe daha da çarpıcı olur. Gerçekten de, bu bölge geleneksel olarak *gang bang*

ve erkek çoğulluğu düşkünlerine ayrılmıştır. Burada da ilk çekirdeği, mahrem okşamalara çoğu kez bir ağza almaya girişen bir çift oluşturur. Kısa sürede çiftin çevresine on beş-yirmi sap erkek toplanır. Oturan, ayakta duran, topukları üstüne çöreklenen bu erkekler, sahneyi izlerken mastürbasyon yaparlar. Bazen iş orada kalır, çift başlangıçtaki sarmaş dolaş durumuna döner, izleyiciler de yavaş yavaş dağılır. Bazen de kadın, başka erkeklere otuzbir çektirmek, onların kamışlarını emmek istediğini ya da sokmalarını arzuladığını bir el işaretiyle belirtir. O zaman, adamlar, fazla itiş kakış yapmadan sıraya girer. Kadın durmak istediğinde de bunu bir el hareketiyle belirtir. Tek kelime edilmez; kumullar arasında esen, ot öbeklerini sallayan rüzgâr çok rahat duyulabilir. Bazen rüzgâr kesilir; o zaman yalnızca tatmin inlemelerinin bozduğu, mutlak bir sessizlik vardır.

Burada, Cap d'Agde Çıplaklar Kampı'nı, Fourier'cilerin bilmem hangi topluluğu gibi tertemiz yanıyla betimleme hiç söz konusu değil. Başka yerlerde olduğu gibi Cap d'Agde'da da, körpe ve uyumlu vücutlu bir kadın, yakışıklı ve erkeksi bir adam hemen çekici önerilerle karşılaşır. Başka yerlerde olduğu gibi, Cap d'Agde'da da, şişman, yaşlı ya da çirkin biri mastürbasyona mahkûm olacaktır; şu farkla ki, genellikle kamuya açık yerlerde yasak olan bu etkinlik, burada nazik bir sevecenlikle karşılanacaktır. Her şeye karşın şaşırtıcı olan, herhangi bir porno filmde görülenlerden çok daha uyarıcı olan çok çeşitli cinsel etkinliklerin, en küçük bir şiddete, hatta en ufak bir kabalığa yol açmadan gerçekleşebilmesidir. Yeniden 'sosyal demokrat cinsellik' kavramını kullanarak, kendi payıma ben, Almanlara bir kuşak arayla son derece kanlı iki dünya savaşı yapma, ardından da harabeye dönmüş bir ülkede güçlü ve ihracata dayalı bir ekonomi kurma olanağı veren, her sözleşmeye aynı disiplin ve saygıyla uyma

niteliklerinin burada da eşsiz bir biçimde uygulandığını görme eğilimindeyim. Bu açıdan Cap d'Agde'daki sosyolojik sunumları, geleneksel olarak aynı kültürel değerlerin saygı gördüğü ülkelerin (Japonya, Kore) insanlarıyla karşılaştırmak ilginç olacaktır. Sözleşme koşullarını yerine getiren herkese çok sayıda huzurlu ve rahat tatmin sağlayan bu saygılı ve meşruiyetçi tutum, etkin bir inandırma gücü taşıyor gibi görünmektedir. Çünkü, ırkçı magandalar, Arap sabıkalılar ve Riminili İtalyanlar gibi kampta azınlıkta olan unsurlara da, kolayca ve en küçük bir açık kod kullanmadan, kendini kabul ettirmektedir."

Bruno birinci haftanın sonunda, makalesini burada kesti. Söyleyeceklerinin geri kalan kısmı daha sevecen, daha duyarlı, daha belirsizdi. Christiane'la plajda geçirdikleri öğleden sonra, eve dönüp yediye doğru aperitif içmeyi alışkanlık edinmişlerdi. Bruno Campari, Christiane da genellikle beyaz Martini içiyordu. Bruno içeride beyaz, dışarıda pembemsi olan duvar sıvalarında güneşin devinimlerini hayranlıkla izliyordu. Christiane'ın dairede çıplak dolaşmasını, buz ve zeytin getirmesini seyretmekten zevk alıyordu. Bu duyguları tuhaf, çok tuhaftı; daha rahat soluk alıyordu, bazen dakikalarca hiçbir şey düşünmeden duruyordu, artık pek korkmuyordu. Gelişlerinden sekiz gün sonra, bir öğleden sonra, Christiane'a, "Sanırım mutluyum," dedi. Christiane eli buz kabında, öylece kalakaldı ve derin bir iç geçirdi. Bruno konuşmasını sürdürdü:

"Seninle yaşamak istiyorum. Sanırım artık yeter, çok uzun süre yeterince mutsuz olduk. İleride, hastalık, sakatlık ve ölümler yaşanacak. Ama sanırım birlikte sonuna dek mutlu olabiliriz. Her neyse, denemek istiyorum. Sanırım seni seviyorum."

Christiane ağlamaya başladı. Daha sonra, Neptune'de, bir tepsi deniz mahsulü önünde, konunun uygulamaya yansımasını düşünmeye çalıştılar. Christiane her haf-

ta sonu Paris'e gelebilirdi, bu kolaydı; ama Paris'e atanmasını sağlamak kuşkusuz çok güçtü. Ödediği nafaka yüzünden, Bruno'nun maaşı ikisini geçindirmek için yetersizdi. Ayrıca Christiane'ın oğlu vardı; onun için de beklemek gerekecekti. Ama yine de olanaklıydı; onca yıldan beri ilk kez bir şeyler olanaklı gibi geliyordu.

Ertesi gün Bruno, Michel'e kısa ama coşkulu bir mektup yazdı. Mektupta mutlu olduğunu açıklamış, birbirlerini hiçbir zaman yeterince anlamayı başaramadıklarına üzüldüğünü söylemiş, onun da olanaklar ölçüsünde bir mutluluk biçimine kavuşmasını diledikten sonra, "Kardeşin Bruno" diye imzalamıştı.

17

Michel mektubu, kuramsal çöküntü bunalımı yaşarken aldı. Margenau'nun varsayımına göre, bireysel bilinç, Hilbert uzaylarının dolaysız toplamı olarak tanımlanan bir Fock uzayındaki olasılıklar alanıyla özdeşleştirilebilir. Bu uzay, ilkece, nöronların birleşim noktasına ilişkin mikrositler düzeyinde görülen temel nitelikli elektronik olaylardan yola çıkılarak oluşturulabilir. Bu andan itibaren, olağan davranış, alanın esnek deformasyonuyla özdeştir, bağımsız bir yırtılma edimidir bu. Peki ama nasıl bir topolojide gerçekleşir böylesi bir edim? Hilbert uzayları topolojisinin bağımsız edimin ortaya çıkışına bir açıklama getirip getiremeyeceği hiç de belli değildir; son derece eğretilemeli bir anlatım dışında, bugün sorunu ortaya koyma olanağı bulunduğunu söylemek bile kesin değildir. Oysa Michel yeni bir kavramsal çerçevenin zorunluluğuna inanmıştı. Her akşam bilgisayarını kapat-

madan önce, internette gün boyu yayımlanan deneysel sonuçlara giriş araştırması başlatıyordu. Ertesi sabah bilgileri alıyor ve dünyanın her tarafında, araştırma merkezlerinin giderek artan biçimde, anlamsız bir deneycilikle, körlemesine ilerliyormuş gibi göründüğünü saptıyordu. Biten hiçbir deney, en ufak bir sonuca bile yaklaşma, hatta en ufak bir kuramsal varsayım çıkarma olanağı dahi vermiyordu. Bireysel bilinç, hayvansal soylar içinde, belirgin bir neden olmadan, aniden ortaya çıkıyor; hiç kuşkusuz, dilden de çok önce geliyordu. Bilinçsiz erekçi tutumlarıyla Darwinciler, her zamanki gibi bireysel bilincin ortaya çıkışına bağlı varsayımsal seçmeli üstünlükleri ileri sürüyorlardı ve her zamanki gibi, bu da hiçbir şeyi açıklamıyordu; yaptıkları yalnızca söylensel nitelikli şirin bir yeniden kurma işlemiydi; ama evrenin insanın gözlemlemesi için yaratıldığını ileri süren kuram da, bu durumda pek inandırıcı değildi. Dünya insana kendisini seyredecek bir göz, anlayacak bir beyin vermiş; daha neler? Bu, olayın kavranmasına hiçbir şey katmıyordu ki. İpliksolucanlarda bulunmayan benlik bilincinin, *Lacerta agilis* gibi kertenkelelerde bulunduğu ortaya çıkartılmıştı. Bu bilinç düzeyinin varlığı, büyük olasılıkla bir merkezî sinir sistemi ile artı bir şeyler gerektirir. Bu artı şeyler, gizemini kesinlikle korumaktadır; bilincin ortaya çıkması hiçbir anatomi, biyokimya ya da hücre verisine dayanmıyor gibiydi; bu da cesaret kırıcıydı.

Böyle bir durumda, Heisenberg ne yapardı? Niels Bohr ne yapardı? Açık havaya çıkıp düşünürlerdi; kırlarda yürür, müzik dinlerlerdi. Yenilik, hiçbir zaman yalın biçimde eskiye bir şey katarak oluşmaz. Deney alanlarını sınırlayan kavramsal çerçevede özellikleri önceden belirlenmiş bilgiler, avuç avuç kumlar gibi bilgilere ekleniyordu; bugün yeni bir bakış açısına her zamankinden çok gereksinimleri vardı.

Gündüzler sıcak ve kısaydı, zaman hüzünlü bir biçimde akıp gidiyordu. 15 Eylül gecesi, Michel alışılmadık biçimde mutlu bir rüya gördü. Ormanda, kelebekler ve çiçeklerle çevrili, koşan küçük bir kızın yanındaydı (uyandığında, otuz yıl sonra ortaya çıkan bu görüntünün, pazar öğleden sonraları, babaannesinin evinde izlediği ve haklı olarak çok içtenlikli bulduğu *Prince Saphir* dizisinin jeneriği olduğunu fark etti). Hemen sonra, kendini uzun otlarla kaplı, uçsuz bucaksız ve engebeli bir çayırda yürürken buluyordu. Ufku seçemiyordu, ışıl ışıl ve masmavi güzel bir gökyüzünün altındaki otlu tepeler sonsuza dek yineleniyormuş gibiydi. Gene de, duraksamadan ve telaşsız ilerliyordu; ayaklarının birkaç metre altında bir yer altı ırmağının aktığını ve adımlarının onu kaçınılmaz olarak, içgüdüyle, ırmak boyunca götüreceğini biliyordu. Rüzgâr çevresindeki otları dalgalandırıyordu.

Uyandığında, iki ayı aşkın bir süre önce işten el çektiğinden beri hiç olmadığı kadar mutlu ve canlı olduğunu gördü. Dışarı çıktı, Émile Zola Caddesi'ne saptı, ıhlamur ağaçlarının altında yürüdü. Yalnızdı ama bundan acı duymuyordu. Entrepreneurs Sokağı'nın köşesinde durdu. Zolacolor mağazası açılıyordu, Uzakdoğulu satıcı kızlar kasalarına yerleşiyordu; saat dokuz sularıydı. Beaugrenelle gökdelenleri arasında gökyüzü tuhaf biçimde aydınlıktı; bunların tümü çaresizlikti. Karşı komşusu, *20 Ans* dergisinde çalışan kızla konuşmalıydı belki. Geniş bir okur kitlesini hedefleyen bir dergi çalışanı olarak toplumsal gerçekleri bilen bu kız, büyük bir olasılıkla dünyayla bütünleşme yollarını da biliyordu; ruhsal etkenlerin de yabancısı olmamalıydı; büyük olasılıkla bu kızın öğreteceği çok şey vardı. Koşar adımlarla geldi, komşusunun katına giden merdivenleri bir çırpıda çıktı. Zili üç kez uzun uzun çaldı. Karşılık veren olmadı. Ne yapacağını bilmeden evine yöneldi; asansörün önünde kendini sor-

gulamaya başladı. Depresif miydi ve böyle bir soru anlamlı mıydı? Birkaç yıldan beri, mahallede ırkçı parti Ulusal Cephe'ye karşı uyanık olmaya ve mücadeleye çağıran afişler çoğalıyordu. Bu konuda, iki tarafa karşı gösterdiği aşırı kayıtsızlık da, kendi başına kaygı verici bir belirtiydi. Genellikle, insana özgü etkinliklerden kökten uzaklaşma olarak tanımlanan depresiflerin uyanıklığı, öncelikle pek ilginç olmayan konulara karşı ilgisizlikle ortaya çıkar. Örneğin, âşık bir depresif düşünülebilir de, yurtsever bir depresif bulmak gerçekten olanaksızdır.

Mutfağına döndüğünde, demokrasinin doğal temeli sayılan, insan eylemlerinin özgürce ve bilinçle belirlenmesine, özellikle de bireysel politik seçimlerin özgürce ve bilinçle belirlenmesine inancın, büyük bir olasılıkla, özgürlük ile öngörülemezlik arasındaki bir karışıklığın sonucu olduğunun bilincine vardı. Bir köprü ayağının yakınlarındaki sıvı akıntısında görülen burgaçlar yapısal olarak öngörülemez niteliklidir; bu yüzden onları "özgür" diye nitelemeyi de kimse düşünmemiştir. Kendine bir kadeh beyaz şarap koydu, perdeleri çekti ve düşünmek için uzandı. Kargaşa kuramı denklemleri, bunların gerçekleşmelerinin ortaya çıktığı somut ortama hiçbir gönderme yapmıyordu; bu aynı anda birçok yerde bulunma özelliği, halkların genetiğinde olduğu kadar hidrodinamikte, grupların sosyolojisinde olduğu kadar meteorolojide uygulamalar bulma olanağı veriyordu. Biçimsel denklem kurma güçleri iyiydi, ama öngörme güçleri neredeyse sıfırdı. Bunun tersine, kuantum mekaniği denklemleri, mikrofizik sistemlerin davranışlarını yetkin bir kesinlikle, dahası özdeksel bir varlıkbilime dönme umudundan vazgeçilirse, tam bir kesinlikle öngörme olanağı veriyordu. Bu iki kuram arasında matematiksel bir birleşme, en azından erken ve belki de olanaksızdı.

Oysa Michel insanın düşünce ve eylemlerinin açıklanmasındaki anahtarın, nöronlar ile bunların birleşme noktalarının evrimsel ağında çekiciler oluşturulmasında yattığına kesinlikle inanıyordu.

Yeni yayınlara ilişkin bir fotokopi ararken, mektuplarını bir haftadır açmadığını fark etti. Doğal olarak, özellikle tanıtım bildirileri vardı. Costa Romantica'nın denize indirilmesi dolayısıyla, TMR şirketi lüks deniz gezileri alanında yeni bir uygulama başlatma sevdasındaydı. Bu gemi gerçek bir yüzer cennet olarak betimleniyordu. İşte gezisinin –her şey ona bağlıydı– ilk anlarının nasıl geçeceğine ilişkin bilgiler: "Önce, dev bir cam kubbe altındaki güneşli büyük salona gireceksiniz. Panoramik asansörlerle üst güverteye çıkacaksınız. Baş taraftaki büyük camlı bölmeden, denizi dev bir ekrandan izler gibi seyredebileceksiniz." Kendi kendine, belgeyi daha ayrıntılı incelemeye söz vererek bir kenara koydu. Üst güvertede dolaşmak, saydam bir bölmeden denizi seyretmek, hiç değişmeyen bir gökyüzü altında haftalarca yol almak... Neden olmasın? Bu arada, Batı Avrupa bombalar altında yıkılabilirdi. Onlar da, pırıl pırıl ve yanık tenleriyle yeni bir kıtaya ayak basarlardı.

Bu arada yaşamak gerekirdi ve bu iş de sevinçle, akıllılıkla ve sorumlulukla yapılabilirdi. *Monoprix'den Son Haberler*'in son sayısında, yurttaş girişimi her zamankinden çok vurgulanıyordu. Başyazar, bir kez daha, gastronominin formla bağdaşmadığına ilişkin önyargıya karşı savaş veriyordu. Monoprix ürünleri, markaları, referanslarının her birinin özenli seçimiyle, kurulduğu günden beri, tam tersi bir inanç sergiliyordu. Yazar, "Denge, herkes için, hem de hemen olanaklı," demekten çekinmiyordu. Bu kavgacı, hatta kendini bir davaya adamış sayfadan sonra, yayının geri kalan bölümü muzip öğütler, eğitici oyunlarla, "bilmeniz gerekenler"le şenlen-

mişti. Michel bu sayede günlük kalori tüketimini hesaplayarak eğlendi. Son haftalarda, ne ortalığı süpürmüş, ne ütü yapmış, ne yüzmüş ne tenis oynamış ne de sevişmişti; gerçekten işaretleyebileceği etkinlikler şunlardı: oturmak, uzanmak, uyumak. Bütün hesaplar yapıldığında, gereksinimi günde 1 750 kaloriye çıkıyordu. Bruno' nun mektubunda yazdıklarına göre, o bol bol yüzmüş ve sevişmişti. Bu yeni verilerle yeniden hesap yaptı: enerji gereksinimleri günde 2 700 kaloriye çıkıvermişti.

İkinci mektup, Crécy-en-Brie Belediyesi'nden gelmişti. Bir otobüs durağını genişletme çalışmaları nedeniyle, belediye mezarlığı planlarının yeniden düzenlenmesi ve aralarında babaannesininki de olmak üzere bazı mezarların yer değiştirmesi gerekiyordu. Yönetmeliğe göre, kalıntıların aktarılma işleminde bir aile üyesinin de bulunması gerekiyordu. Mezarlıklar müdürlüğü yetkililerinden on otuz ile on iki arası randevu alabilirdi.

18

Buluşma

Crécy-la-Chapelle treni yerine bir banliyö treni konulmuştu. Kasaba da çok değişmişti. İstasyon alanında durdu, şaşkınlıkla çevresine bakındı. Crécy çıkışındaki Général Leclerc Caddesi'nde, Casino adlı dev bir süpermarket açılmıştı. Çevresinde, her tarafta yeni yeni müstakil evler, büyük binalar görüyordu.

Bunlar Eurodisney'in açılışından, özellikle de RER'in[1]

1. *Réseau express régional* (Bölgesel Ekspres Tren Ağı).

Marne-la-Vallée'ye dek uzatılmasından sonra oldu, diye açıkladı belediye görevlisi. Birçok Parisli yerleşmek için burayı seçmişti; arsa fiyatları neredeyse üç katına çıkmıştı, son kalan çiftçiler de, çiftliklerini satmıştı. Şimdi bir spor salonu, çok işlevli bir salon ve iki de yüzme havuzu vardı. Bazı suç işleme vakaları da görülüyordu, ama başka yerlerdekinden fazla değildi.

Eski evler ile hiç değişmemiş kanallar boyunca, mezarlığa doğru yöneldiğinde, insanın çocukluğunun geçtiği yerlere döndüğü zaman yaşadığı, karmakarışık ve hüzünlü duygulara kapıldı. Seğirdim yolunu geçince, kendini değirmenin karşısında buldu. Ders çıkışlarında, Annabelle'le oturmaktan hoşlandıkları sıra hâlâ oradaydı. İri balıklar bulanık sularda, akıntıya karşı yüzüyordu. İki bulut arasından birden güneş çıkıverdi.

Adam, Michel'i mezarlığın girişinde bekliyordu. "Siz..." "Evet." Ölü gömücünün kibarcası neydi? Elinde bir kürekle, siyah plastikten bir çöp torbası tutuyordu. Michel adamın peşine takıldı. Açık mezara doğru yönelirken, "Bakmak zorunda değilsiniz..." diye homurdandı.

Ölüm anlaşılması güç bir şeydir; insan ölüme ilişkin doğru bir fikir edinmeye hep istemeye istemeye razı olur. Michel babaannesinin cesedini yirmi yıl önce görmüş, son bir kez öpmüştü. Buna karşın, ilk bakışta çukurun içinde gördüklerine biraz şaşırdı. Babaannesi tabutla gömülmüştü; oysa, yeni kazılmış toprakta, yalnızca tahta kırıntıları, çürümüş bir tahta parçası ve daha belirsiz beyaz şeylerden başka bir şey seçilmiyordu. Gözünün önünde neler olduğunu anlayınca, kendini başka yöne bakmaya zorlayarak hızla başını çevirdi; ama artık çok geçti. Boş gözyuvalarıyla, bir tutam ak saçın sarktığı, toprağa bulanmış kafatasını görmüştü. Oraya buraya saçılıp toprağa karışmış omurları görmüştü. Anlamıştı.

Adam, yanında bitkin bitkin duran Michel'e bir göz atıp kalıntıları plastik torbaya tıkıştırmayı sürdürdü. "Hep aynı şey..." diye homurdandı. "Bakmadan edemezler, ille bakacaklar. Bir tabut yirmi yıl dayanamaz ki!" diye söylendi kızgınlıkla. Torbanın içindekileri yeni yerine boşaltırken, Michel adamın birkaç adım ötesinde kaldı. Adam işini bitirince, doğruldu ve ona yaklaştı. "İyi misiniz?" Michel onayladı. "Mezar taşının yeri de yarın değiştirilecek. Zaptı imzalayın."

Demek ki böyleymiş. Yirmi yıl sonunda böyleymiş. Toprağa karışmış kemikler ve inanılmaz bollukta ve canlılıkta bir tutam ak saç. Televizyon karşısında nakış işleyen, mutfağa koşan babaannesi yeniden gözünün önüne geliyordu. Böyleymiş. Bar des Sports'un önünden geçerken titrediğini anladı. Bara girdi, bir *pastis* ısmarladı. Oturunca, içerideki düzenin anılarındakinden çok değişik olduğunun bilincine vardı. Bir Amerikan bilardosu, video oyunları ile klipler yayımlayan MTV kanalını gösteren bir televizyon vardı. Reklam panosunda asılı *Newlook*'un kapağında Zara Whites'ın fantezileri ile Avustralya'nın büyük beyaz köpekbalığı konu ediliyordu. Yavaş yavaş, hafif bir uyuşukluğa kapıldı.

Annabelle onu daha önce tanıdı. Sigaralarının parasını ödeyip kapıya yöneldiğinde, oturduğu yerde yığılıp kalmış Michel'i gördü. Bir-iki saniye duraksadı, ardından yaklaştı. Michel gözlerini kaldırdı. "Bu ne sürpriz..." dedi Annabelle tatlı bir sesle; ardından karşısına, suni deri kaplı sıraya oturdu. Çok az değişmişti. Yüzü inanılmayacak derecede pürüzsüz ve temiz, sarı saçları ışıl ışıldı; kırk yaşında olması inanılmaz gibiydi, en fazla yirmi yedi-yirmi sekiz gösteriyordu.

Crécy'ye, Michel'inkine benzer nedenlerden gel-

mişti. "Babam bir hafta önce öldü," dedi. "Bağırsak kanseri. Uzun ve acılı oldu ve de korkunç sancılı. Anneme yardım etmek için biraz kaldım. Yoksa, Paris'te yaşıyorum senin gibi."

Michel başını öne eğdi, bir an sessizlik oldu. Yan masada iki genç karate karşılaşmalarından söz ediyordu.

"Bruno'yu üç yıl önce, tesadüfen bir havaalanında gördüm. Alanında önemli ve ünlü bir araştırmacı olduğunu ondan öğrendim. Evlenmediğini de o söyledi bana. Benim durumum seninki kadar parlak değil, bir belediye kütüphanesinde, memureyim. Ben de evlenmedim. Sık sık seni düşündüm. Mektuplarıma yanıt vermediğin için senden nefret ettim. Yirmi üç yıl oldu, ama hâlâ bazen düşünüyorum."

Annabelle istasyona dek eşlik etti Michel'e. Akşam oluyordu, saat altıya gelmek üzereydi. Grand Morin üstündeki köprüde durdular. Su bitkileri, atkestaneleri ve salkımsöğütler vardı; su kıpırtısız ve yeşildi. Corot bu manzarayı sevmiş, birçok resmini yapmıştı. Bahçesinde kıpırtısız duran yaşlı bir adam, korkuluğa benziyordu. "Şimdi aynı noktadayız," dedi Annabelle. "Ölüme aynı uzaklıktayız."

Trenin kalkışından hemen önce basamağa çıkıp Michel'i yanaklarından öptü. "Gene görüşeceğiz," dedi Michel. O da yanıtladı: "Evet."

Annabelle bir sonraki cumartesi Michel'i akşam yemeğine çağırdı. Legendre Sokağı'nda, küçücük bir dairede oturuyordu. İçerisi çok dardı, ama sımsıcak bir hava yaratılmıştı; tavan ve duvarlar, bir gemi kamarası gibi koyu renk ahşap kaplıydı. "Sekiz yıldır burada oturuyorum. Kitaplık memurluğu sınavını kazandığımda döşedim. Daha önce, TF1 televizyonunda, ortak yapımlar servisinde çalışıyordum. Bıkmıştım, o çevreyi sevmiyor-

dum. İş değiştirince, maaşımın üçte birine kaldım, ama böylesi daha iyi. XVII. Bölge Belediye Kütüphanesi'nin çocuk bölümündeyim."

Körili kuzu etiyle, Hint usulü mercimek pişirmişti. Yemek sırasında Michel az konuştu. Annabelle'e ailesine ilişkin sorular sordu. Baba şirketini ağabeyi ele almıştı. Evlenmiş ve üç çocuğu olmuştu; bir erkek, iki kız. Ne yazık ki şirket zor durumdaydı, hassas optik aletler alanında rekabet çok acımasızlaşmıştı; ağabeyi birçok kez iflasını isteyecek noktaya gelmişti. Sıkıntılarının acısını *pastis* içerek ve Le Pen'e oy vererek çıkartıyordu. Küçük kardeşiyse, L'Oréal'in pazarlama servisine girmiş; yakın bir geçmişte de, Kuzey Amerika pazarlama servisi şefi olarak Amerika Birleşik Devletleri'ne atanmıştı. Karısından boşanmıştı, çocuğu yoktu. İki ayrı yazgı, ama neredeyse aynı çarpıcılıkta.

"Mutlu bir yaşamım olmadı," dedi Annabelle. "Sanırım aşkı çok fazla önemsiyordum. Kendimi çok kolay teslim ediyordum; erkekler, amaçlarına ulaşınca beni bırakıveriyordu, bu da bana acı veriyordu. Erkekler âşık oldukları için değil, canları çektiği için sevişiyorlar; bu sıradan gerçeği anlamam için yıllar gerekti. Çevremde herkes böyle yaşıyordu, özgür bir ortamdaydım; ama, tahrik etmekten de, baştan çıkarmaktan da hiç zevk almıyordum. Sonunda cinsellikten tiksindim; erkeklerin elbisemi çıkartırkenki zafer tebessümlerine, tatmin olduktan andaki salak hallerine, özellikle de işi bitirdiklerindeki hıyarlıklarına dayanamıyordum. İğrenç, pis ve kibirliydi hepsi. Sonunda ben iyi bir parça sayılsam da, çünkü estetik açıdan kusursuzdum ve benimle lokantaya gitmekten gurur duyuyorlardı; başkalarıyla değiştirilebilir bir hayvan gibi görülmek çok acı verici bir şeydi. Yalnızca bir kez, ciddi bir şeyler yaşadığımı sandım, bir herifle birlikte yaşamaya başladım. Oyuncuydu, fiziğin-

de çok ilginç bir yan vardı, ama bir türlü kendini gösteremedi gerçekte, evin bütün faturalarını ben ödüyordum. İki yıl birlikte yaşadık, gebe kaldım. Kürtaj yaptırmamı istedi. Dediğini yaptım, ama hastaneden dönerken ilişkinin bittiğini anladım. Hemen o akşam terk ettim, bir süre otelde kaldım. Otuz yaşındaydım, ikinci kürtajımdı ve canımdan bezmiştim. 1988 yılıydı, herkes AIDS' in tehlikelerinin bilincine varmaya başlıyordu, ben de bunu bir kurtuluş gibi gördüm. Bir sürü erkekle yattım, ama birinin bile adı anılmaya değmez. Bugün, yaşamın bir döneminde, arkadaşlarla çıkılıp eğlenilen bir evre olduğunu düşünüyoruz; sonra ölüm düşüncesi ortaya çıkıyor. Tanıdığım tüm erkekler yaşlanmaktan çok korkuyorlar, durmadan yaşlarını düşünüyorlar. Bu yaş saplantısı çok erken başlıyor yirmi beş yaşındaki kimselerde bile gördüm ve giderek vahimleşiyor. Bırakmaya, oyundan ayrılmaya karar verdim. Dingin ve mutluluktan uzak bir yaşam sürüyorum. Akşamları kitap okuyup ıhlamur filan kaynatarak sıcak şeyler içiyorum. Hafta sonları ailemin yanına gidiyorum, kardeşlerimin çocuklarıyla ilgileniyorum. Bir erkeğe ihtiyaç duyduğum doğru, kimi zaman geceleri korkuyorum, uyumakta güçlük çekiyorum. Sakinleştiriciler, uyku hapları var; pek yeterli olmuyor. Doğrusu hayatın çok hızlı geçmesini isterdim."

Michel suskunluğunu korudu; şaşırmamıştı. Çoğu kadının yeniyetmelik dönemi hareketli geçiyor, erkeklere ve sekse çok ilgi gösteriyorlar; ardından, yavaş yavaş bıkıyorlar, bacaklarını açmakta, cinsel organlarını sunmak için köprü kurar gibi durmakta pek istekli davranmıyorlar; bulamadıkları sevecen bir ilişki arayışında oluyorlar, üstesinden gelemeyecekleri bir tutku bu; o zaman da, bu kadınlar için zor yıllar başlıyor.

Çekyat kanepe açılınca bütün boş alanı kaplıyordu. "İlk kez kullanıyorum," dedi Annabelle. Yan yana uzandılar, birbirlerine sarıldılar.

"Uzun süredir doğum kontrol hapı kullanmıyorum ve evde de prezervatif yok. Sende var mı?"

"Hayır..." dedi Michel ve böyle bir düşünce onu gülümsetti.

"Ağzıma almamı ister misin?"

Bir an düşündü ve sonunda, "Evet," diye yanıtladı Michel. Hoş bir şeydi, ama aldığı zevkli pek fazla değildi. (Gerçekte, hiçbir zaman pek fazla zevk olmamıştı; kimilerinde çok yoğun olan cinsel zevk, bazılarında, orta derecede, hatta çok önemsiz olabiliyor; bu bir eğitim sorunu mu, nöron bağlantıları sorunu mu, yoksa başka şey mi?) Bu oral seksin heyecan verici bir yanı vardı: Buluşmalarının, kesintiye uğramış yazgılarının simgesiydi. Ama daha sonra uyumak için arkasını döndüğünde Annabelle'i kollarına almak da çok olağanüstüydü. Bedeni esnek ve yumuşak, ılık ve son derece pürüzsüzdü; çok ince bir beli, geniş kalçaları, küçük diri memeleri vardı. Michel bir bacağını Annabelle'in bacakları arasına kaydırdı, avuçlarını karnına, memelerine koydu. Yumuşaklığıyla, sıcaklığıyla dünyanın başlangıcındaydı. Neredeyse hemen uykuya daldı.

Önce bir adam, uzayın giyimli bir parçasını gördü. Yalnızca yüzü açıktaydı. Yüzünün ortasında gözler parlıyordu; gözlerin ne anlatmak istediği okunamıyordu. Karşısında bir ayna vardı. Aynaya ilk bakışında, adam boşluğa düşeceğini sandı. Ama yerleşik durumdaydı, oturuyordu; yüzünü, kendi başına, sanki ondan bağımsız, başkalarına iletilebilir zihinsel bir biçim gibi gördü; bir dakika sonra göreli bir kayıtsızlığa kapıldı. Ama başını birkaç saniye çevirse, her şeye yeniden başlaması gerekebilirdi; sanki yakın bir nesneye uyum sağlamaya çalışır gibi, kendi görüntüsüyle özdeşleşme duygusunu yeni-

den ve güçlükle yok etmek zorunda kalacaktı. Benlik, belli aralıklarla ortaya çıkan bir nevrozdur ve insan da henüz bu hastalıktan kurtulmuş değil.

Ardından, üstünde harflerin oluştuğu, beyaz bir duvar gördü. Harfler yavaş yavaş kalınlaştı ve duvarda mide bulandırıcı vurumlarla kıpırdaşan devingen bir alçak kabartma oluşturdu. Önce "BARIŞ", ardından "SAVAŞ" sözcükleri yazıldı; ardından yine "BARIŞ." Ardından, bu olay birden kesildi; duvarın yüzeyi yeniden pürüzsüzleşti. Bir dalganın kapladığı ortam sıvılaştı; güneş büyük ve sarıydı. Zamanın köklerinin oluştuğu yeri gördü. Bu kök, uzantılarını, orta bölümlerinde düğüm düğüm, uçlara doğru yapışkan ve körpe olan asma bıyıklarını evrene doğru salıyordu. Bu asma bıyıkları uzay parçalarını sarıp bağlıyor ve birbirlerine yapıştırıyordu.

Ölü adamın beynini, uzayı içeren uzay parçasını gördü.

Son olarak da, uzayın zihinsel katışmacını ve karşıtını gördü. Evreni yapılandıran zihinsel çatışmayla bunun yok oluşunu gördü. Uzayı, iki küreyi birbirinden ayıran incecik bir çizgi gibi gördü. Birinci küre varlık ve ayrılıktı; ikinci küreyse yokluk ve bireysel yitimdi. Hiç duraksamdan, sakince döndü ve ikinci küreye doğru yöneldi.

Michel, üstündeki örtüyü kaldırdı ve yatakta doğruldu. Yanında Annabelle düzenli olarak soluk alıyordu. Annabelle'in Sony marka, küp biçiminde bir çalar saati vardı. 03:37'yi gösteriyordu. Yeniden uyuyabilir miydi? Uyuması gerekirdi. Yanında uyku hapları vardı.

Ertesi sabah, Annabelle, Michel'e kahve yaptı; kendisi çay içiyor ve kızarmış ekmek yiyordu. Güzel ama biraz soğuk bir gündü. Annabelle, hiç değişmeyen inceliğiyle şaşırtıcı biçimde genç görünen çıplak bedenine baktı. İkisi de kırk yaşındaydı, ama inanmak zordu. Oysa,

çok önemli genetik bozukluk tehlikesini göze almadan çocuk sahibi olamazdı artık; zaten Michel'in erkeklik gücü de çok azalmıştı. Türün çıkarları düzleminde, genetik değerleri düşük, yaşlanmaya yüz tutmuş iki bireydiler. Annabelle epey gün görmüştü; kokain içmiş, seks partilerine katılmış, lüks otellerde uyumuştu. Güzelliğiyle, gençliğine damgasını vuran, töre baskısından kurtulma hareketinin tam merkezinde yer alan Annabelle, bunun acısını özel olarak çekmiş ve sonuçta, neredeyse bu yolda yaşamını heba etmiş biriydi. Kayıtsızlığıyla yaşamın olduğu kadar, her şeyin olduğu kadar, bu hareketin de dışında yer alan Michel de, yüzeysel olarak etkilenmişti; mahallesindeki Monoprix'nin sadık bir müşterisi olmakla ve moleküler biyoloji araştırmalarını düzenlemekle yetinmişti. Birbirinden apayrı bu iki yaşam, ayrı ayrı bedenlerinde, görülebilir çok az iz bırakmıştı. Ama yaşam kendi başına yıkım işini sürdürmüş, hücrelerinin, organellerinin çoğalma güçlerini yavaş yavaş hantallaştırmıştı. Birbirlerini sevebilecek zeki memeliler olarak bu sonbahar sabahının ışıltısında birbirlerini seyrediyorlardı. "Çok geç, biliyorum" dedi Annabelle. "Ama yine de denemek istiyorum. Birlikte liseye gittiğimiz son ders yılı olan 74-75'in tren pasosunu hâlâ saklıyorum. Her baktığımda, içimden ağlamak geliyor. İşler nasıl böyle sarpa sardı, anlamıyorum. Kabul edemiyorum."

19

Batı'nın intihar sürecinin tam ortasında, hiçbir şansları bulunmadığı çok açıktı. Yine de haftada bir-iki kez görüşmeye devam ettiler. Annabelle, bir kadın doğum uz-

manına gitti ve yeniden doğum kontrol hapı almaya başladı. Michel, Annabelle'e sokmayı başarıyordu, ama yanında uyumayı, canlı tenini duyumsamayı yeğliyordu. Bir gece rüyasında, Rouen'da, Seine'in sağ kıyısında kurulmuş bir lunaparkı gördü. Metal iskeletlerini pasın kemirdiği batık şileplerin siluetine tepeden bakan neredeyse boş, büyük bir dönmedolap, kurşuni gökyüzünde dönüyordu. Hem soluk hem çarpıcı renklere boyanmış barakalar arasında yürüyordu Michel. Yağmurlu, dondurucu bir rüzgâr yüzünü kamçılıyordu. Parkın çıkışına ulaştığında, ellerinde usturalar bulunan deri giysili gençlerin saldırısına uğruyordu. Birkaç dakika boyunca üstüne çullandıktan sonra, gitmesine izin vermişlerdi. Gözleri kanıyordu, ömür boyu kör kalacağını biliyordu, sağ eli de kesilmişti. Kan ve acıya karşın, Annabelle'in yanından ayrılmayacağını, sonsuza dek sevgisini esirgemeyeceğini de biliyordu.

Azizler Yortusu'na denk gelen hafta sonu, birlikte Soulac'a, Annabelle'in erkek kardeşinin yazlığına gittiler. Gelişlerinin ertesi sabahı, birlikte plaja dek yürüdüler. Michel yorgun olduğunu hissetti ve Annabelle yürüyüşünü sürdürürken bir sıraya oturdu. Açıklarda deniz homurduyor, boz bulanık gümüşsü bir devinim içinde yükseliyordu. Dalgaların kum yığınları üstünde patlaması, ufukta, güneşin altında, ışıl ışıl ve güzel bir sis oluşturuyordu. Açık renk montuyla neredeyse belirsizleşen Annabelle'in silueti, su yüzeyinde ilerliyordu. Yaşlı bir kurt köpeği Café de la Plage'ın beyaz plastik koltuk ve masaları arasında dolanıyordu. O da, sanki hava, su ve güneşin pusu altında silinmiş gibi, zar zor seçiliyordu.

Akşam yemeğinde Annabelle bir levrek ızgara yaptırdı. Yaşadıkları toplum salt beslenme gereksinimlerini karşılamanın dışında, fazladan bir şeyler yapmalarına olanak veriyordu; yani yaşamayı deneyebilirlerdi; ama aslında buna pek istekli değillerdi. Michel hem Annabel-

le için hem de onda titreşimlerini duyumsadığı, ama yaşamın berbat ettiği büyük sevgi birikimi için acıma duygusu besliyordu. Acıma duygusu besliyordu ve belki de bu, Michel'i hâlâ etkileyebilen tek insancıl duyguydu. Onun dışında, bedenini buz gibi bir sakınım kaplamıştı; gerçekten artık sevemiyordu.

Paris'e döndüklerinde, parfüm reklamlarındakine benzeyen (Montmartre'daki merdivenlerden koşarak inmek ya da Seine Nehri'nde turist gezdiren gemilerin dönüş yaparken birdenbire projektörleriyle aydınlattıkları Des Arts Köprüsü'nde sarmaş dolaş kıpırdamadan durmak gibi) neşeli anlar tattılar. Pazar öğleden sonralarının ufak tefek tartışmalarını, bedenin çarşaflar içinde büküldüğü sessizlik anlarını, yaşamın elden gittiği sessizlik ve sıkıntı dilimlerini de tattılar. Annabelle'in küçücük dairesi loştu, akşam dörtten sonra ışıkları yakmak gerekiyordu. Bazen hüzünlü, özellikle de ciddiydiler. İkisi de, gerçek anlamda son insani ilişkilerini yaşadıklarını biliyorlardı ve bu duygu her dakikalarına yürek parçalayıcı bir şeyler katıyordu. Birbirlerine büyük bir saygı ve sonsuz bir acıma duygusu besliyorlardı. Buna karşın, bazı günler beklenmedik bir büyünün lütfuyla ferahlık ve sıcaklık anları yaşıyorlardı; ama çoğu kez içlerine, dünyalarına bir kasvet çöktüğünü hissediyor ve her şeyde sonlarını görüyorlardı.

20

Bruno ile Christiane Paris'e dönmüşlerdi, tersi de düşünülemezdi zaten. İşe başlayacağı sabah, Bruno kendilerine o eşsiz armağını veren, tanımadığı doktoru ve

nedensiz olarak verilen iki haftalık hastalık raporunu düşündü; ardından, Grenelle Sokağı'ndaki işyerinin yolunu tuttu. Büronun bulunduğu kata çıktığında, teninin güneşten yandığını, çok zinde olduğunu ve durumunun gülünçlüğünü fark etti; buna hiç aldırmadığını da fark etti. Meslektaşları, fikir üretme seminerleri, gençlerin insani bakımdan yetişmesi, başka kültürlere açılma... tüm bunların en ufak bir önemi yoktu Bruno'nun gözünde. Christiane kamışını emiyor ve hastalandığında ona bakıyordu; Christiane önemliydi. Tam bu dakika, oğlunu artık görmeyeceğini anladı.

Christiane'ın oğlu Patrice, evi korkunç biçimde karıştırıp bırakmıştı: Ezilmiş pizza dilimleri, Coca Cola kutuları, sigara izmaritleri yerlere saçılmış, halı bölüm bölüm yanmıştı. Christiane bir an duraksadı, neredeyse otele gidecekti; sonra temizlik yapmaya, etrafı toplamaya karar verdi. Noyon kirli, hiçbir ilginçliği olmayan ve tehlikeli bir kentti; her hafta sonu, Paris'e gitmeyi alışkanlık edindi. Hemen hemen her cumartesi, 2+2, Chris et Manu, Chandelles gibi çiftlere hizmet veren gece kulüplerine gidiyorlardı. Chris et Manu'deki ilk geceleri Bruno'da son derece canlı bir anı bırakacaktı. Dans pistinin yanında, tuhaf bir mor ışıkla aydınlatılmış birçok salon vardı; yataklar yan yana konulmuştu. Çevrelerinde, her yerde, çiftler düzüşüyor, birbirlerini okşuyor ya da yalıyorlardı. Kadınların çoğu çıplaktı; bazılarıysa, bluzlarını ya da tişörtlerini çıkartmamış, giysilerini yukarı sıyırmakla yetinmişlerdi. Salonların en büyüğünde yirmi dolayında çift vardı. Hemen hemen kimse konuşmuyordu; yalnızca havalandırmanın uğultusu ile tatmin olmaya yakın kadınların solumaları duyuluyordu. Bruno, elli yaşlarında, gömleğini ve kravatını çıkartmamış bir adama kendini yalatan, tombul memeli, iriyarı esmer bir kadının tam yanındaki yatağa oturdu. Christiane, pantalonunu çözüp çevresine bakınarak Bru-

no'ya otuzbir çektirmeye başladı. Bir adam yaklaştı ve elini eteğinin altına soktu. Christiane kopçayı açtı ve eteği halının üstüne kaydı, altında hiçbir şey yoktu. Adam diz çöktü ve Bruno'ya otuzbir çektiren Christiane'ı okşamaya başladı. Yanındaki yatakta esmer kadın, gitgide daha çok inliyordu; adam memelerini avuçladı. Kamışı çok sertleşmişti. Christiane ağzını yaklaştırdı ve kamış başının kıvrımını dilinin ucuyla yalamayla başladı. Bir başka çift gelip yanlarına oturdu. Yirmi yaşlarında, ufak tefek bir kızıl olan kadın, yapay deriden siyah bir mini etek giymişti. Adamınkini yalamayı sürdüren Christiane'a baktı; Christiane gülümsedi, memelerini göstermek için tişörtünü kaldırdı. Öbür kadın, eteğini yukarı topladı, gene kızıl kıllarla örtülü bir apışarası çıktı ortaya. Christiane, kadının elini tutup Bruno'nun cinsel organına kadar getirdi. Otuzbiri kızıl saçlı sürdürmeye başladı, bu arada da Christiane yine dilini yaklaştırıyordu. Birkaç saniye içinde, denetlenemez bir zevke kapılan Bruno, yüzüne boşaldı. Hemen doğrulup Christiane'ı kollarına aldı. "Üzgünüm," dedi. "Üzgünüm." Christiane sıkıca sarıldı, Bruno spermlerini yanağında hissetti. "Önemli değil," dedi Christiane sevecenlikle, "hiç önemli değil. Gidelim mi, ister misin?" diye önerdi bir süre sonra. Bruno hüzünle onayladı, tüm zevki kaçmıştı. Çabucak giyindiler ve hemen çıktılar.

Sonraki haftalarda, kendini denetlemeyi biraz daha iyi başardı ve bu, güzel bir dönemin, mutlu bir dönemin başlangıcı oldu. Şimdi, yaşamının Christiane'la birlikte geçirdiği hafta sonlarıyla sınırlı bir anlamı vardı. FNAC'ta, sağlık bölümünde, Amerikalı bir seksolog kadının yazdığı ve aşamalı bir dizi egzersizle, erkeklere boşalmalarını denetlemeyi öğrettiğini ileri süren bir kitap buldu. Tam testislerin altında bulunan, yay biçiminde bir kasın, *pubiscoccygeus* kasının, güçlendirilmesi söz konusuydu.

Orgazmdan hemen önce, derin bir nefes almayla birlikte, bu kasın büzülmesiyle, ilke olarak boşalmayı önlemek olanaklıydı. Bruno egzersiz yapmaya başladı; peşinden gidilecek bir amaçtı bu. Her çıktıklarında, bazen kendinden yaşlı erkeklerin bile sertliklerini yitirmeden, peş peşe birçok kadına soktuklarını, saatlerce otuzbir çektirtip emdirdiklerini hayretle görüyordu. Birçoğunun kendisinden daha uzun kamışları olduğunu görmekten de rahatsız oluyordu. Christiane bunun bir etkisi olmadığını, kendisi için önem taşımadığını yineliyordu. Bruno da ona inanıyordu, Christiane'ın âşık olduğu besbelliydi; ama, bu gece kulüplerinde karşılaştığı çoğu kadının, cinsel organını çıkardığında, hafif bir düş kırıklığı yaşadıkları duygusuna da kapılıyordu. Bu konuda hiç gözlem yapan olmadı, örnek alınacak bir nezaket, dostça ve terbiyeli bir ortam vardı; ama, yanıltmayan bakışlar da vardı ve yavaş yavaş, cinsel düzlemde de, onların düzeyinde olmadığını fark etti. Bununla birlikte, gerçek iniltiler çıkarttıran, onu baygınlığın sınırına getiren, hiç tatmadığı, baş döndürücü zevk anları yaşıyordu. Ama, bunun erkeklik gücüyle hiç ilişkisi yoktu, bu daha çok, organların hassaslığına, duyarlılığına bağlı bir şeydi. Öte yandan, Christiane'ın da söylediği gibi, çok iyi okşuyordu, bunun doğruluğunu kendisi de biliyordu, bir kadını orgazma ulaştırmadığı pek olmuyordu. Aralık ayının ortalarına doğru, Bruno, Christiane'ın biraz zayıfladığını, yüzünde kırmızı lekeler çıktığını fark etti. Christiane, bel ağrılarının düzelmediğini, ilaçların dozunu artırmak zorunda kaldığını söylüyordu; zayıflık ve kırmızı lekeler, ilaçların yan etkilerinden başka bir şey değildi. Hemen konu değiştirdi; Bruno onun rahatsız olduğunu hissetti ve keyfi kaçtı. Christiane, Bruno'yu kaygılandırmamak için pekâlâ yalan söyleyebilirdi; çok tatlı, çok nazik bir kadındı. Genellikle, cumartesi akşamları Christiane mutfağa

giriyor, nefis bir yemek yedikten sonra gece kulübüne gidiyorlardı. Yırtmaçlı etekler, dar ve şeffaf bluzlar giyiyor, jartiyer takıyor ya da bazen, apışarası açık bir *body* ile çıkıyordu. Cinsel organı, yumuşak, iç gıcıklayıcıydı ve hemen ıpıslak oluyordu. Bruno'nun, yaşayabileceğini hiç ummadığı, şahane gecelerdi o geceler. Bazen, kendini peş peşe düzdürdüğünde, Christiane'nın kalbi kontrolden çıkıp biraz hızlı çarpmaya başlıyordu; birden kan ter içinde kalıyor, Bruno da korkuya kapılıyordu. O zaman duruyorlardı. Christiane, Bruno'nun kollarında büzülüp kalıyor, onu öpüp saçlarını ve boynunu okşuyordu.

21

Doğal olarak, burada da bir çıkış yoktu. Çiftlere yönelik kulüplere takılan erkeklerle kadınlar (hassaslık, duyarlılık, yavaşlık isteyen) zevk arayışını çabucak bir yana bırakıyorlar. Özünde, içtenlikten hayli uzak olan, gerçekte Canal+ televizyonunun yayınladığı "moda" pornoların *gang bang* sahnelerine öykünen, fantezi ağırlıklı cinsel etkinliklere yöneliyorlar. Gizemli *"kâr oranlarının düşüş eğilimi"* kavramını bozguncu bir kural gibi sisteminin ortasına yerleştiren Karl Marx'ı anarak Bruno ile Christiane'ın girdikleri cinsel özgürlük yanlısı sistemin ortasında da, zevk oranının düşüş eğilimi ilkesinin varlığı ileri sürülebilir; ama bu hem üstünkörü hem de yanlış olur. Kültürel, antropolojik ve ikincil nitelikli olgular olan istek ile zevk, cinselliğin neredeyse hiçbir yanını açıklamaz. Belirleyici bir etken olmaktan uzak olan istek ve zevk, toplumsal açıdan tümüyle belirlenmiştir. Tekeşli, romantik ve aşka yer veren bir sistemde, sevilen kişi

aracılığıyla bunlara ulaşılamadığı şaşmaz bir ilkedir. Bruno ile Christiane'ın yaşadıkları cinsel özgürlükçü toplumda, resmî kültürün (reklamlar, dergiler, toplum ve halk sağlığı kuruluşları aracılığıyla) önerdiği cinsel model, serüven modeliydi. Böyle bir sistemde istek ve zevk, yenilik, tutku ve bireysel yaratıcılık (bunlar zaten, memurların meslek yaşamları için zorunlu niteliklerdir) gerekçelerine dayalı bir baştan çıkarma sürecinin sonunda ortaya çıkar. Salt fiziksel ölçütleri öne çıkartıp zihinsel ve ahlaki baştan çıkarma ölçütlerinin yok denecek kadar azaltılması, çiftlere yönelik gece kulüplerinin müdavimlerini, resmî kültürün bir fantezisi gibi değerlendirilebilecek biraz farklı bir sisteme, Sade'cı sisteme yöneltiyordu. Böylesi bir sistemde kamışlar aynı biçimde sert ve kocaman, kadınların memeleri silikonlu, apışaraları ağdalı ve ıslaktı. *Connexion* ya da *Hot Video* dergilerinin kadın okurlarıyla çiftlere yönelik gece kulüplerine giden kadınlar, katıldıkları gecelerde tek bir amaç güdüyorlardı: çok sayıda büyük kamış tarafından düzülmek. Bu kadınlar için ikinci aşama, genellikle sadomazoşist kulüplerdi. Eğer bu tür şeylerle ilgilenseydi, Pascal'ın diyebileceği gibi, tatmin bir alışkanlık sorunudur.

On üç santimlik kamışı ve uzun aralarla gerçekleşen ereksiyonlarıyla (ilk gençlik yılları dışında, kamışını hiç uzun süreli kalkık tutamamış, iki ejakülasyon arasındaki süre de giderek uzamaya başlamıştı; kuşkusuz, artık genç de değildi), Bruno'nun aslında bu tür mekânlarda hiç yeri yoktu. Gene de elinin altında, düşlemeye bile cesaret edemeyeceği bollukta kadın apışarası ve ağzı bulunmasından mutluluk duyuyordu; bu nedenle Christiane'a borçlu hissediyordu kendini. En tatlı anlar da Christiane'ın başka kadınları okşadığı anlardı; oynaştığı kadınlar, dilinin kıvraklığından, parmaklarının klitorisi bulup uyarmadaki ustalığından memnun kalıyorlardı; ama, ne

yazık ki, onlar da karşılık vermeye kalktıklarında, düş kırıklığı başlıyordu. Zincirleme sokuşlar ve hoyratça (çoğu kez birkaç parmakla, hatta elin tümüyle) yapılan parmaklamalar yüzünden çok genişleyen cinsel organları, bir okka kuyruk yağından daha duyarlı değildi. Kafayı porno oyuncularının çılgın ritimlerine takan bu kadınlar, Bruno' nun kamışına da duyarsız bir et parçasıymış gibi, gülünç bir piston devinimiyle, hoyratça otuzbir çektiriyorlardı (daha yumuşak ritimler yerine, tekno müziğin her yerden duyulması da, kadınların yükümlüklerini yerine getirirken takındıkları tavrın aşırı mekanikliğinde, kuşkusuz önemli bir rol oynuyordu). Bruno çabuk ve gerçek bir zevk almadan boşalıyordu; o zaman, gece onun için bitiyordu. Yarım saat, bir saat daha kalıyorlardı; Christiane genellikle boşuna bir çabayla Bruno'nun erkekliğini canlandırmayı deneyerek kendini peş peşe düzdürüyordu. Uyandıklarında yeniden sevişiyorlardı; Bruno, yarı uyanık durumda, gecenin görüntülerini gözünün önüne getiriyordu; bu anlar olağanüstü bir sevecenlik doluydu.

Aslında en ideali birkaç çift seçip geceyi evde geçirmek için davet etmekti; herkes birbirini okşarken dostça gevezelik edilirdi. Bu yola gireceklerdi, Bruno buna yürekten inanıyordu; ayrıca, şu Amerikalı seksolog kadının önerdiği kas güçlendirme egzersizlerine de yeniden başlaması gerekiyordu. Ona yaşamındaki başka hiçbir olayın vermediği kadar mutluluk veren Christiane'la arasındaki hikâye, önemli ve ciddi bir hikâyeydi. En azından o, bazen Christiane'ı giyinirken ya da mutfakta iş yaparken seyrettiğinde, böyle düşünüyordu. Buna karşın, çoğu kez, hafta içinde Christiane ondan uzaktayken, yaşamın kötü bir oyunuyla, son ve pis bir şakasıyla karşı karşıya bulunduğu izlenimine kapılıyordu. Mutsuzluğumuz en yüksek noktasına, ancak mutluluk somut biçimde olanaklı ve yeterince yakın görüldüğünde ulaşıyor.

Kaza bir şubat gecesi, Chris et Manu'de bulundukları sırada oldu. Orta salondaki bir yatağa uzanıp başını yastıklarla destekleyen Bruno, Christiane'a kamışını emdiriyordu; bu arada da onun elini tutuyordu. Christiane bacakları açık, kalçaları arkasından geçen erkeklere sunulmuş biçimde Bruno'nun üstüne abanmıştı. Prezervatif takanlar sırayla Christiane'ı beceriyordu. Hiçbirine bir göz bile atmadan, beş adam birbirini izlemişti; sanki bir rüyadaymışcasına, gözleri yarıkapalı, dilini Bruno'nun cinsel organında dolaştırıyor, santim santim her yanını tarıyordu. Aniden kısa, tiz bir çığlık attı. Arkasındaki iriyarı kıvırcık saçlı adam, büyük gelgitlerle, ciddiyetle sokmaya devam ediyordu; bakışları boş ve aldırmazdı. "Durun! Durun!" diye haykırdı Bruno; bağırdığını sanmıştı, ama sesi duyulmamıştı, yalnızca zayıf bir ciyaklama çıkartmıştı. Kalktı, adamı sertçe itti. Herif, şaşkın, kamışı havada, kolları sarkık öylece kaldı. Christiane yana devrilmişti, yüzü acıdan büzülmüştü. "Kıpırdıyamıyor musun?" diye sordu Bruno. Başıyla, "Hayır," diye işaret etti Christiane; Bruno bara doğru koştu, telefon istedi. On dakika sonra ilkyardım ekibi geldi. Tüm müşteriler giyinmişti; büyük bir sessizlik içinde, Christiane'ı kaldırıp sedyeye koyan sağlık görevlilerine baktılar. Bruno ambulansta Christiane'ın yanına bindi; Hôtel-Dieu Hastanesi'nin hemen yanı başındaydılar. Linolyum muşamba döşeli koridorda saatlerce bekledi, ardından nöbetçi doktor gelip onu uyardı: Christiane uyuyordu; yaşamsal bir tehlike yoktu.

Pazar günü kemik iliğinden iki kez parça aldılar; Bruno hastaneye saat altıya doğru geldi. Hava kararmıştı bile, Seine Nehri üstüne ince ve soğuk bir yağmur düşüyordu. Christiane, beline birçok yastıkla destek yapılmış, yatağında oturuyordu. Bruno'yu görünce gülümsedi. Tanı yalındı: Kuyruksokumu omurlarındaki tahribat, ona-

rılmaz noktaya gelmişti. Christiane birkaç aydan beri, böyle bir şeyi bekliyordu, her an olabilirdi; ilaçlar hastalığın ilerlemesini yavaşlatmış ama durduramamıştı. Şimdi durumda bir değişiklik yoktu; korkulacak bir komplikasyon söz konusu değildi; ama bacakları ömür boyu felçli kalacaktı.

On gün sonra hastaneden çıktı; Bruno oradaydı. Şimdi durum başkaydı; anlaşılmaz sıkıntılarla dolu uzun zaman dilimleri, yaşamın özelliklerinden biridir, yaşam, genellikle çok kasvetlidir; sonra birden bir yol ayrımı belirir ve bu yol ayrımı kesindir. Christiane'a malulen emeklilik maaşı bağlanmıştı, artık hiç çalışamayacaktı; ev işlerine ücretsiz yardım edilmesine hak kazanmıştı. Tekerlekli sandalyesini Bruno'ya doğru yürüttü, daha bu konuda beceriksizdi, elinin alışması gerekiyordu, ayrıca kolları da güçlü değildi. Bruno yanaklarından, sonra da dudaklarından öptü. "Artık benim evime gelip Paris'e yerleşebilirsin," dedi. Christiane yüzünü ona doğru kaldırdı, Bruno' nun gözlerine baktı, Bruno, bakışlarına dayanamadı. "Emin misin?" diye sordu yavaşça. "İstediğinin bu olduğundan emin misin?" Bruno yanıt vermedi; en azından yanıtlamakta gecikti. Otuz saniyelik bir sessizlikten sonra: "Mecbur değilsin. Yaşayacak az zamanın var; onu da sakat bir kadınla uğraşarak geçirmeye mecbur değilsin," diye ekledi Christiane. Çağdaş bilincin öğeleri bizim ölümlü durumumuza uygun değil. İnsan, hiçbir zaman, hiçbir çağda, hiçbir uygarlıkta yaşını böyle çok ve sürekli bir biçimde düşünmemiştir. Herkesin kafasında yalın bir gelecek beklentisi var: Yaşamdan beklenen fiziksel tatmin toplamının acı toplamından daha az olduğu bir ânın gelmesi (sonuçta, herkes kendi içinde sayacın döndüğünü duyumsuyor ve de sayaç hep aynı yönde dönüyor). Herkesin er ya da geç yapmak zorunda kaldığı, bu usçu tat-

min ve acı incelemesi, bir yaştan sonra kaçınılmaz olarak intihara sürüklüyor. Bu bağlamda, yüzyılın son dönemindeki iki saygın aydın olan Deleuze ile Debord'un, kesin bir neden yokken intihar ettiklerini saptamak ilginç olacaktır. İkisi de yalnızca gelecekteki fiziksel çöküntü olasılığına dayanamamışlardı. Bu intiharlar hiçbir şaşkınlığa, hiçbir yoruma yol açmadı. Çok sık görülen yaşlı insanların intiharları genellikle, bize son derece mantıklı geliyor. Belirgin bir özellik olarak, halkın bir terör saldırısı karşısındaki tepkisi de anılabilir: Olayların hemen hemen tümünde, insanlar sakat ya da yüzleri parçalanmış olarak bile kalmaktansa o anda ölmeyi yeğliyor. Kuşkusuz biraz da yaşamaktan bıktıkları için; ama daha çok, ölüm de dahil olmak üzere hiçbir şey onlara sakat bir bedenle yaşamaktan daha korkunç gelmediğinden.

Bruno La Chapelle-en-Serval dolaylarında, yol değiştirdi. En basiti Compiègne Ormanı'ndan geçerken bir ağaca bindirmekti. Birkaç saniye fazla duraksamıştı; zavallı Christiane. Ona telefon etmeden önce de birkaç gün fazla duraksamıştı. Sosyal konutlardaki dairesinde oğluyla yalnız olduğunu biliyordu; Christiane'ı telefondan pek uzak olmayan tekerlekli sandalyesinde düşlüyordu. Hiçbir şey onu sakat bir kadına bakmaya mecbur etmiyordu, böyle demişti Christiane. Ve içinde kin olmadan öldüğünü biliyordu Bruno. Parçalanmış tekerlekli sandalye, posta kutularının yanında, sahanlıkta bulunmuştu. Yüzü şişmiş, boynu kırılmıştı. Bruno'nun adı kaza halinde aranacaklar arasında yer alıyordu. Hastaneye kaldırılırken yaşamını yitirmişti.

Cenaze tesisleri, Noyon'un biraz dışında, Chauny yolu üstündeydi, Babeuf'ten hemen sonra sapmak gerekiyordu. Mavi iş tulumu giymiş iki görevli, Bruno'yu, bir teknik lise dersanesi gibi birçok radyatörle, aşırı derece-

de ısıtılmış, prefabrik beyaz bir binada bekliyordu. Büyük camlar, lüks konutların bulunduğu bir mahellenin alçak, modern evlerine bakıyordu. Henüz açık olan tabut, açılır kapanır ayaklıklı bir masanın üstüne konulmuştu. Bruno yaklaştı, Christiane'ın vücudunu gördü ve arkaya gittiğini fark etti; başı şiddetle yere vurdu. Görevliler onu özenle kaldırdılar. "Ağlayın! Ağlamak lazım!.." dedi yaşlı olanı, buyurgan bir sesle. Bruno başını salladı. Başaramayacağını biliyordu. Christiane'ın vücudu artık kıpırdayamaz, soluk alamaz, konuşamazdı. Christiane'ın vücudu artık sevemezdi, artık bu vücut için olanaklı bir yazgı yoktu ve tümüyle Bruno'nun yüzündendi. Bu kez bütün kartlar çekilmiş, bütün oyunlar oynanmıştı. Son el oynanmıştı ve kesin bir başarısızlıkla sonuçlanıyordu. Kendisinden önce, anne babası da aşkı beceremişti. Tuhaf bir duyusal kayıtsızlık içinde, sanki yerin birkaç santim üstünde geziyormuş gibi görevlilerin tabut kapağını yerleştirip vidaladıklarını gördü. Tabut yuvalarının üst üste bulunduğu, üç metre yüksekliğinde gri bir beton duvar olan "sessizlik duvarına" dek izledi onları. Daha yaşlı olan görevli elindeki kâğıtlara baktı, 632 numaralı tabut yuvasına doğru yöneldi, arkasındaki meslektaşı tabutu dört tekerlekli bir el arabasının üstünde çekiyordu. Hava nemli ve soğuktu, yağmur bile başlamıştı. 632 numaralı tabut yuvası ortalarda, yerden yaklaşık bir buçuk metre yükseklikte bulunuyordu. Görevliler, ancak birkaç saniye süren çevik ve etkili bir hareketle tabutu kaldırıp yuvanın içine kaydırdılar. Havalı bir tabancayla, aralıklara çok çabuk kuruyan beton püskürttüler; ardından, daha yaşlı olan görevli tutanağı Bruno'ya imzalattı. Giderken de isterse orada kalıp dua edebileceğini belirtti.

Bruno dönüşü A1 Otoyolu'ndan yaptı ve saat on bire doğru çevreyolu civarına ulaştı. Bir gün izin almıştı, törenin bu denli kısa süreceğini düşünmemişti. Châtillon

Kapısı'ndan çıktı ve Albert-Sorel Sokağı'nda, eski karısının evinin tam karşısında park edecek bir yer buldu. Çok beklemesi gerekmedi; on dakika sonra, Ernest-Reyer Caddesi tarafından, sırtında çantasıyla oğlu belirdi. Kaygılı görünüyordu ve yürürken kendi kendine konuşuyordu. Ne düşünebilirdi? Karısı, genellikle yalnız yaşayan bir çocuk olduğunu söylemişti. Okulda ötekilerle birlikte yemektense, öğlen eve gelip annesinin sabah giderken bıraktığı yemeği ısıtmayı yeğliyordu. Babasının yokluğunda acı çekmiş miydi acaba? Herhalde, ama bu konuda hiçbir şey söylememişti. Çocuklar büyüklerin kendileri için yaptıkları dünyaya katlanıyor, ellerinden geldiğince uyum sağlamaya çalışıyor, sonra, genellikle, tam bir benzerini yapıyorlar. Victor kapının önüne geldi, elektronik kilidin şifresini girdi; arabanın birkaç metre ötesindeydi ama babasını görmüyordu. Bruno elini kapı koluna attı, koltuğunda doğruldu. Evin kapısı çocuğun ardından kapandı; Bruno birkaç saniye kıpırtısız kaldı, ardından külçe gibi yığıldı. Oğluna ne söyleyebilirdi, nasıl bir mesaj verebilirdi? Hiç. Hiçbir şey yoktu. Yaşamının bittiğini biliyordu, ama sonunu anlamıyordu. Her şey loş, acılı ve belirsizdi.

Hareket etti ve Güney Otoyolu'na girdi. Antony çıkışından sonra, Vauhallan yönüne saptı. Milli Eğitim Bakanlığı'nın psikiyatri kliniği Verrières-le-Buisson'un biraz dışına, Verrières Ormanı'nın hemen yanına kurulmuştu; parkı çok iyi anımsıyordu. Arabayı Victor-Considérant Sokağı'na bıraktı, kendini parmaklıklardan ayıran birkaç metreyi yaya olarak geçti. Nöbetçi hastabakıcıyı tanımıştı. "Geri döndüm," dedi.

22

Saorge - Son durak

> Gençlere yönelik pazarı kazanmaya çok fazla odaklanan reklam iletisi, genellikle, kibirliliğin onu karikatürden ve alaydan kurtardığı stratejilere saparak yolunu şaşırmıştır. Bizim toplum türümüze özgü bu dinleme açığını kapatmak için, satış ordumuzdaki her çalışanın, yaşlılar nezdinde bir "elçi"ye dönüşmesini başarmak zorunludur.
>
> CORİNNE MÉGY, *Le vrai visage des seniors*[1]

Belki tüm bunlar böyle bitmeliydi; belki başka çare, başka hiçbir çıkar yol yoktu. Belki düğümü çözmek, başlananı bitirmek gerekiyordu. Bu nedenle, Djerzinski 44° kuzey enlemiyle, 7° 30′ doğu boylamında bulunan Saorge denen bu yere, 500 metreden biraz fazla rakımlı bu yere gelmek zorundaydı; Nice'te, hayli kokuşmuş bir havası olan ve odalarından birini vasat yetenekli ressam Pierre Perrin'in dekore ettiği, yarı lüks Windsor Oteli'ne indi. Ertesi sabah, güzelliğiyle ünlü, Nice-Tende trenine bindi. Tren, Arapların oturduğu sosyal konutların, Minitel'de hayat arkadaşı aramaya çağıran afişlerin bulunduğu ve ırkçı Ulusal Cephe'ye yüzde 60 oranında oy veren Nice'in kuzey banliyösünden geçti. Peillon-Saint-Thècle istasyonunda durduktan sonra bir tünele daldı. Tünel çıkışında, göz kamaştırıcı ışık altında, Djerzinski sağında, bir tepeye kurulu Peillon kasabasının olağanüstü silueti-

1. (Fr.) Kıdemlilerin gerçek yüzü.

ni gördü. O sırada, Nice yöresinin iç kısımlarından geçiyorlardı. İnsanlar Nice yöresinin iç kısımlarındaki güzellikleri görmek için Chicago'dan, Denver'dan geliyordu. Daha sonra Roya geçidine daldılar. Djerzinski Fanton-Saorge istasyonunda indi ve yaklaşık yarım saat yürüdü. Yolun yarısında bir tünelden geçti, araba trafiği diye bir şey yoktu.

Orly Havaalanı'nda satın aldığı bir turizm rehberine göre, baş döndürücü bir dik yamaçta, vadiye egemen olan Saorge kasabasının, tribün gibi dizilmiş yüksek evleriyle, "Tibet'e özgü bir yanı" vardı; bu gerçekten olanaklı görünüyordu. Üstelik adını Jane olarak değiştiren, annesi Janine de, beş yılı aşkın bir süreyi Hint Yarımadası'nın batı kesiminde, Goa'da geçirdikten sonra ölmek için burasını seçmişti.

"Daha doğrusu buraya gelmeyi seçti, ama gebermeyi kesinlikle seçmedi," diye düzeltti Bruno. "Söylentiye göre, yaşlı yosma bir sufinin ya da onun gibi bir şeyin etkisiyle Müslümanlığı seçmiş. Kasabanın dışında, terk edilmiş bir evde, bir grup marjinal gençle birlikte yaşıyormuş. Gazetelerin artık söz etmediğine bakarak marjinallerin ve hippilerin ortadan kalktığı sanılmasın. Tersine sayıları giderek artıyor, işsizlikle birlikte sayıları çok fazlalaştı, hatta her tarafın marjinal ve hippi kaynadığı bile söylenebilir. Ben araştırmasını yaptım..." Biraz sesini kıstı. "Yaptıkları numara, kendilerine yeni kırsalcılar demek; ama aslında bir halt ettikleri yok, işsizlik tazminatlarını ve dağ tarımı için verilen palavra bir sübvansiyonu almakla yetiniyorlar." Kurnazca başını salladı, kadehini bir çırpıda bitirdi ve bir kadeh daha ısmarladı. Michel'e kasabadaki tek kafede, Gilou'nun Yeri'nde randevu vermişti. Burası iğrenç kartpostalları, çerçeveli alabalık fotoğrafları, (yönetim kurulu en az on dört üyeden oluşan)

"Saorge petank takımı" afişi ve "av-balık-doğa-gelenek" havasıyla Bruno'nun kötüleyip durduğu yeni Woodstock'çu hareketin tam karşıtı bir çevreyi çağrıştırıyordu. Bruno, "Brigue koyunlarıyla dayanışma!" başlıklı bir bildiriyi çantasından özenle çıkardı. "Bunu gece yazdım..." dedi alçak sesle. "Dün akşam, yetiştiricilerle görüştüm. İşin içinden çıkamıyorlar, nefret dolu hepsi, koyunları resmen kırılıyor. Çevrecilerle Mercantour Milli Parkı yüzünden. Kurtları, kurt sürülerini yeniden getirdiler buralara. Kurtlar koyunları yiyor!..." Sesi birden yükseldi, aniden hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Bruno, Michel'e yolladığı mesajda –büyük bir olasılıkla, ömür boyu– yeniden Verrières-le-Buisson kliniğinde yaşamaya başladığını belirtiyordu. Görünüşe bakılırsa, demek ki, onu bu özel durum nedeniyle çıkartmışlardı.

Sadede gelme kaygısıyla, "Demek annemiz ölmek üzere..." diye söze girdi Michel.

"Kesinlikle! Cap d'Agde'da da durum aynı galiba, kum tepelerine girmeyi halka yasaklamışlar. Karar tümüyle çevrecilerin elinde olan Kıyı Koruma Derneği'nin baskısıyla alınmış. İnsanlar kötü bir şey yapmıyordu, sakin sakin grup seks yapıyorlardı; ama sözde denizkırlangıçlarını rahatsız ediyormuş bu. Denizkırlangıcı, serçenin bir türü. Canı cehenneme serçelerin!" diye parladı Bruno. "Grup seks yapmamızı ve koyun peyniri yememizi engellemeye çalışıyorlar. Sosyalistler de, bunların suç ortağı. Koyunlara karşılar, çünkü koyunlar sağcı, kurtlarsa solcu; oysa, kurtlar aşırı sağcı olan Alman çoban köpeklerine benzer. Kime güveneceğiz?" Umutsuzca kafasını salladı.

Birden, "Hangi otele indin?" diye sordu.

"Windsor'a."

"Neden Windsor? Bruno, yine sinirlenmeye başlıyordu. "Şimdi de lüks düşkünlüğü mü başladı? Ne oluyor

sana böyle? Şahsen ben (tümcelerini artan bir enerjiyle vurguluyordu) Mercure otellerine bağlılığımı sürdürüyorum! En azından, bilgi edinme zahmetine katlandın mı? Melekler Koyu'ndaki Mercure Oteli'nin, mevsimlere göre indirimli fiyatlar uyguladığını biliyor muydun? Mavi dönemde oda 330 frank! İki yıldızlı otel fiyatı. Üç yıldızlı otellere özgü konfor, Promenade des Anglais manzarası ve 24 saat boyunca *room service* de cabası!" Bruno artık neredeyse avaz avaz bağırıyordu. Müşterisinin aşırı davranışlarına karşın, Gilou'nun Yeri'nin patronu (Adı Gilou muydu? Olabilirdi) dikkatle dinliyordu. Para ve kalite-fiyat ilişkisi hikâyeleri insanları her zaman çok ilgilendirmiştir, bu onlarda belirgin bir özelliktir.

Kahveye giren bir delikanlıyı göstererek, "Hah, işte Ducon!" dedi Bruno canlı bir ses tonuyla. Yirmi iki-yirmi üç yaşlarındaydı. Greenpeace tişörtünün üstüne parka giymişti. Mat bir cildi vardı, siyah saçları ince ince örülmüştü. Kısacası *rasta* modasını izliyordu. "Günaydın Ducon," dedi Bruno coşkuyla. "Kardeşimi tanıştırayım. Kocakarıya gidiyor muyuz?" Ducon başıyla onayladı; şu ya da bu nedenle, kışkırtmalara karşılık vermemeye kararlıymış gibi görünüyordu.

Yol kasabadan sonra hafif bir eğimle dağın yamacından İtalya'ya doğru uzanıyordu. Yüksek bir tepeden sonra çevresi ağaçlıklı, çok geniş bir vadiye çıktılar. Sınır yaklaşık on kilometre ötedeydi. Doğu yönünde karlı birkaç doruk seçiliyordu. Ipıssız manzara genişlik ve dinginlik izlenimi yaratıyordu. "Doktor gördü," diye açıkladı Zenci Hippi. "Hastaneye kaldırılamazmış, zaten artık yapılacak bir şey de yok. Doğa yasası bu..." diye ekledi ciddiyetle.

"Duydun mu?" diye dalga geçti Bruno. "Zıpırın dediklerini duydun mu? 'Doğa', ağızlarında bir tek bu ke-

lime var. Şimdi hastalanınca, inindeki bir hayvan gibi bir an önce gebermesini istiyorlar. O benim annem Ducon!" dedi tafrayla. "Havasını gördün mü? Ötekiler de aynı, hatta daha da beterler. Bombok herifler hepsi."

"Burada manzara çok güzel..." diye yanıtladı Michel, dalgın bir biçimde.

Ev yığma taştan, geniş ve alçaktı. Çatısı yöreye özgü düz taşlarla kaplıydı. Bir su kaynağının yanı başındaydı. Michel içeri girmeden önce cebinden Canon Prima Mini marka (oynak zumlu, 38-105 mm, FNAC'ta 1 290 frank) fotoğraf makinesini çıkardı. Çevresinde tam bir tur attı, deklanşöre basmadan önce uzun uzun baktı, ardından ötekilerin yanına gitti.

Büyük odada, Zenci Hippi dışında, şöminenin yanında panço ören silik ve sarışın, büyük olasılıkla Hollandalı iğrenç bir yaratıkla uzun ak saçlı ve sakallı, zeki bir keçi gibi ince yüzlü, yaşlıca bir hippi kalıyordu. Zenci Hippi, "Burada..." dedi; duvara çivili kumaş bir perdeyi kaldırıp onları yan odaya soktu.

Michel odaya girerken kendilerini izleyen, yatağında büzülüp yatmış esmerimsi yaratığı ilgiyle izledi kuşkusuz. Ne de olsa annesini ikinci kez görüyordu ve tüm belirtiler bunun son kez olduğunu gösteriyordu. Annesinde ilk dikkatini çeken şey, elmacıkkemiklerini sivrileştiren, kollarını yamuk yumuk yapan aşırı zayıflığı oldu. Teni çok koyu kahverengiydi, güçlükle nefes alıyordu; pilinin bitmek üzere olduğu açıkça belliydi. Ama karga gibi burnunun üstünde, iri ve beyaz gözleri alacakaranlıkta parlıyordu. Uzanmış yatan siluete dikkatle yaklaştı. "Takma kafayı," dedi Bruno, "artık konuşamaz." Belki artık konuşamazdı, ama bilincinin yerinde olduğu belliydi. Kadın Michel'i tanıyabilmiş miydi? Hiç kuşkusuz, hayır. Belki babasıyla karıştırıyor olabilirdi. Michel babasının o yaştaki haline

çok benzediğini biliyordu. Ve her şeye karşın, ne denilirse denilsin, bazı insanlar sizin yaşamınızda önemli bir rol oynar ve pekâlâ da ona yeni bir yön verirler; olumlu anlamda yaşamınızı ikiye bölerler. Ve adını Jane diye değiştiren Janine için de, Michel'in babasından önce ve sonra diye iki dönem olmuştu. Onunla karşılaşmadan önce, cinsel özgürlüğünü yaşayan paralı bir kentsoylu kadındı; karşılaştıktan sonra, açıkça daha da beter başka bir şeye dönüşecekti. "Karşılaşma" sözcüğü de lafın gelişi kullanılmıştır. Çünkü gerçekten bir karşılaşma olmamıştı. Rastlaşmışlar, çocuk yapmışlardı. Hepsi o kadar. Marc Djerzinski'nin içindeki gizemi kavrayamamıştı Janine; yaklaşmayı bile başaramamıştı. Uğursuz yaşamının son bulduğu şu saatlerde acaba bunu düşünüyor muydu? Hiç de olmayacak bir şey değildi bu. Bruno yatağın yanındaki bir iskemleye çöktü. "Kart bir orospusun sen..." dedi, öğretici bir tavırla. "Gebermeyi hak ettin." Michel, Bruno'nun karşısına, yatağın başucuna oturdu ve bir sigara yaktı. "Yakılmak mı istedin?" diye sürdürdü Bruno heyecanla. "Zamanı gelince yakılacaksın. Senden kalanları bir kaba dolduracağım ve her sabah, uyanınca küllerinin üstüne işeyeceğim." Jane'in gırtlağından boğuk bir ses çıktı. Tam bu sırada, Zenci Hippi içeri girdi. "Bir şeyler içmek ister misiniz?" diye sordu buz gibi sesle. "Tabii, adamım!" diye gürledi Bruno. "Bu da sorulur mu? Patlat bir şişe, Ducon!" Genç adam çıktı ve bir şişe viski, iki kadehle geri döndü. Bruno kadehini ağzına kadar doldurdu ve okkalı bir yudum içti. Michel, "Bağışlayın onu, biraz kafası karışık da..." dedi, neredeyse duyulmayan bir sesle. "Evet öyle," dedi üvey kardeşi, "bizi acımızla baş başa bırak, Ducon." Ağzını şapırdatarak kadehini bitirdi ve yeniden doldurdu. "Bu ibnelerin hareketlerine dikkat etmesi kendi menfaatlerine..." dedi. Nesi varsa onlara bıraktı ve çocukların mirasta devredilmez haklarının olduğunu çok iyi biliyorlar. Eğer vasiyete itiraz

etsek, kesinlikle kazanırız." Michel sustu, bu konuyu tartışmak istemiyordu. Belirgin bir sessizlik süresi geçti. Yan odada da kimse konuşmuyordu; ölüm halindeki kadının boğuk ve zayıf nefesi duyuluyordu.

"Genç kalmak istedi, hepsi bu..." dedi Michel, yorgun ve hoşgörülü bir sesle. "Gençlerle birlikte olmak istedi, ona eski kuşaktan olduğunu anımsatan çocuklarından özellikle uzak durdu. Açıklaması da, anlaşılması da pek zor değil. Artık gitmek istiyorum. Yakında ölür mü dersin?"

Bruno bilmediğini göstermek için, omuz silkti. Michel kalkıp öbür odaya geçti; ak saçlı hippi şimdi tek başınaydı, doğal yollarla yetiştirilmiş havuçları temizliyordu. Michel ona sorular sormayı, doktorun tam olarak ne dediğini öğrenmeyi denedi; ama yaşlı marjinal yalnızca bulanık ve konu dışı bilgiler verebildi. "Işıl ışıl bir kadındı..." dedi elinde havuçla. "Ölmeye hazır olduğunu düşünüyoruz, çünkü yeterince ileri bir manevi düzeye ulaştı." Bununla ne demek istiyordu? Ayrıntılara girmek gereksizdi. Açıkçası, yaşlı salak doğru dürüst konuşmuyordu; ağzıyla gürültüler yapmakla yetiniyordu. Michel sabırsızlıkla dönüp Bruno'nun yanına gitti. Otururken "Bu ahmak hippiler..." dedi, "dini, düşünme ve manevi araştırmaya dayalı bireysel bir yaklaşım olarak görüyorlar hâlâ. Oysa, tam tersi, tapınma biçimlerinin, kuralların, törenlerin saptanmasına dayalı, tamamen toplumsal nitelikli bir etkinlik olduğunu görmekten acizler. Auguste Comte'a göre dinin tek işlevi insanlığı mükemmel bir birliğe ulaştırmak."

"Auguste Comte halt etmiş!" diye kızgınlıkla söze girdi Bruno. "Sonsuz yaşama inanılmadığı andan itibaren hiçbir dinin var olması mümkün değildir. Eğer düşündüğün gibi dinsiz toplum da imkânsızsa, bir toplumun da

var olması mümkün değil. Gençlik hayranlığını, 50'li yıllarda doğup 80'li yıllarda doruğuna ulaşan geçici bir moda sanan toplumbilimcileri düşündürüyorsun bana. Gerçekte, insan her zaman ölümden korkmuştur. Kendi yok olma olasılığını da, güçsüzleşme olasılığını da, dehşete kapılmadan düşünemedi hiç. Yeryüzü nimetleri içinde en değerlisi, hiç kuşkusuz fiziksel gençliktir; ve bugün bizler de yalnızca yeryüzü nimetlerine inanıyoruz. Aziz Paulus, mertçe, 'Eğer İsa yeniden dirilmediyse,' diyor 'inancımız boştur.' İsa dirilmedi; ölüme karşı mücadelesini yitirdi. Yeni Kudüs teması üstüne, Cennet'e öykünen bir film senaryosu yazdım. Film, tümüyle çırılçıplak kadınlar ve köpeklerle dolu bir adada geçiyor. Biyolojik bir felaketin ardından, erkekler ve hayvan türlerinin neredeyse tümü yok olmuş. Zaman durmuş, iklim tek ve ılıman; ağaçlarda yıl boyu meyve var. Kadınlar sonsuza dek taptaze ve körpe kalıyor, köpekler sonsuza dek canlı ve neşeli. Kadınlar suya giriyor ve birbirlerini okşuyorlar, küçük köpekler hoplayıp zıplayarak oynaşıyor. Her renk ve her cinsten köpek var: kanişler, fox-terrierler, av köpekleri, Shih-Tzular, King Charleslar, Yorkshireler, kıvırcık finolar, Beagle-Harrierler. Tek büyük köpek, ötekilere akıl hocalığı yapan, uslu ve yumuşak başlı bir labrador. Erkek varlığının tek izi, Édouard Balladur'ün televizyon konuşmalarından seçmelerin bulunduğu bir video kaset. Bu kasetin bazı kadınlar ve birçok köpek üzerinde yatıştırıcı bir etkisi var. Ayrıca, bir de Charles Darguet'nin sunduğu Hayvanların Yaşamı kaseti var. Bu kaset hiç seyredilmiyor, ama bellek olarak kullanılıyor ve önceki çağların barbarlığına tanıklık ediyor."

"Demek yazmana izin veriyorlar," dedi Michel yavaşça. Şaşırmamıştı buna. Psikiyatrların çoğu, hastalarının bir şeyler çiziktirmesini hoş karşılar. Tedaviye herhangi bir yararı olacağından değil, bunu bir meşguliyet

olarak gördüklerinden. Kollarına jilet atmaktan daha iyi olduğunu düşündüklerinden.

"Gene de bu adada küçük felaketler oluyor," diye sürdürdü Bruno, heyecanlı bir sesle. "Örneğin bir gün küçük köpeklerden biri denizde çok açılıyor. Ne mutlu ki sahibesi, onun zor durumda olduğunu fark ediyor, bir sandala atlayıp hızla kürek çekiyor ve son anda kurtarmayı başarıyor. Zavallı köpek çok su yuttuğundan bayılıyor, ama sahibesi yapay solunumla canlandırıyor ve olay mutlu sonla bitiyor, küçük köpek yeniden neşeleniyor." Aniden sustu. Şimdi dingin ve neredeyse mest olmuş gibiydi. Michel saatine baktı, ardından çevresine baktı. Annesi artık hiç gürültü çıkarmıyordu. Neredeyse öğlen olmuştu; etraf son derece sakindi. Ayağa kalkıp büyük odaya gitti. Ak saçlı hippi ortalıkta yoktu, havuçları olduğu gibi bırakıp gitmişti. Michel bir bira koydu ve pencereye dek yürüdü. Çam ağaçlarıyla kaplı yamaçların manzarası kilometrelerce öteye dek uzanıyordu. Karlı tepeler arasında, uzakta bir gölün mavi yansımaları seçiliyordu. Hava ılık ve mis kokuluydu; çok güzel bir ilkbahar sabahıydı.

Söylenmesi zor bir süreden beri oradaydı ve bedeninden kopan dikkati, tepeler arasında sakin sakin dolaşırken birden, önce ulumaya benzettiği bir şeyle gerçeğe döndü. İşitsel algılamasının uyum sağlaması için birkaç saniye geçmesi gerekti, ardından odaya doğru yürüdü. Hâlâ yatağın ayak ucunda oturan Bruno, bağıra çağıra şarkı söylüyordu:

Hepsi geldi, hepsi orada
Bu çığlığı duyduklarında
Ölüp gidecek anneeeee...

Tutarsız; tutarsız, hafif ve şaklaban, insanlar böyle işte. Bruno sonraki dörtlüğü daha da gürültülü söylemek için ayağa kalktı:

Hepsi geldi, hepsi orada
Güney İtalya'dakiler bile
Hatta nankör evlat Giorgio
Elleri dolu armağanlarlaaaa...

Bu ses gösterisini izleyen sessizlikte, bir sineğin Jane'in yüzüne konmadan önce odada dolaşması belirgin biçimde duyuldu. İkikanatlıların özelliği, göğüs bölümünün ikinci halkasında bir çift zar kanat, göğsün üçüncü halkasında (uçuşta denge sağlamaya yarayan) bir çift dengeleyici ile ağızda delici ve emici organlar bulunmasıdır. Sinek gözün üstünde dolaşırken, Michel bir şeyden kuşkulandı. Dokunmadan, Jane'e yaklaştı. Bir süre inceledikten sonra, "Sanırım öldü." dedi.

Doktor bu tanıyı kolayca doğruladı. Bir belediye görevlisiyle birlikte gelmişti ve sorunlar da o zaman başladı. Cenaze nereye nakledilmek isteniyordu? Belki bir aile mezarlığına? Michel'in hiçbir fikri yoktu. Bitkin ve kafasının karmakarışık olduğunu duyumsuyordu. Sıcak ve sevgi dolu aile ilişkileri geliştirmeyi becerebilselerdi, bu noktaya, her şeye karşın efendice davranan belediye görevlisinin karşısında gülünç düşme noktasına gelmezlerdi. Bruno'nun duruma hiç aldırdığı yoktu; biraz uzağa oturmuş, cebinden çıkardığı tetrisle oynuyordu. "Evet..." dedi görevli, "size Saorge Mezarlığı'nda bir yer önerebiliriz. Buralı değilseniz ziyaret etmeniz için biraz uzak olur, ama cenazeyi nakletmek için en kolayı bu. Defin işlemi bu öğleden sonra yapılabilir, şu sıralar işler çok sıkışık değil. Sanırım defin ruhsatı için bir sorun çıkmayacaktır..." "Hiçbir sorun yok!" dedi doktor, biraz ateşli

bir biçimde. "Doldurulacak belgeleri getirdim..." Şen şakrak bir gülümsemeyle küçük bir tomar kâğıdı salladı. "Tüh be, kazanamadın..." dedi Bruno alçak sesle. Gerçekten de, elindeki oyuncaktan neşeli bir müzik yayıldı. "Defin için de anlaştık mı, Mösyö Clément?" dedi memur, sesini yükselterek. "Kesinlikle hayır!" Bruno birden dikildi. "Annem yakılmak istiyordu, buna çok önem veriyordu!" Görevlinin yüzü asıldı. Saorge kasabasında ceset yakacak donanım yoktu; bu çok özel bir donanımdı ve isteklerin azlığı nedeniyle kurulmasına gerek duyulmamıştı. Gerçekten, olanaksız gibiydi. "Bu, annemin son arzusuydu," dedi Bruno ciddiyetle. Bir sessizlik oldu. Belediye görevlisi hızla düşünüyordu. "Nice'te bir ceset yakma yeri var..." dedi çekinerek. "Hâlâ kasabada gömmeye razıysanız, bir gidiş dönüş ayarlanabilir. Tabi, masrafları siz üstleneceksiniz..." Kimse yanıt vermedi. "Telefon edeceğim..." diye sürdürdü konuşmasını, "yakma işlemi için boş saatleri öğrenmek gerek." Ajandasına baktı, bir ceptelefonu çıkarıp numarayı tuşlarken Bruno yine araya girdi. "Vazgeçiyoruz..." dedi, lütuf yapar gibi bir hareketle. "Buraya gömülsün. Son arzusunu boş verelim. Ödemeyi yap!" diye sürdürdü, Michel'e otoriter bir tavırla seslenerek. O da, hiç tartışmadan çek defterini çıkardı ve otuz yıllık mezar kirasının bedelini sordu. "İyi bir seçim, diye onayladı belediye görevlisi. Otuz yıllık bir kiralamayla karar verecek zamanınız da var."

Mezarlık kasabanın yüz metre kadar yukarısındaydı. Mavi iş tulumu giymiş iki adam tabutu taşıyordu. Belediyenin bir odasında istiflenmiş, beyaz çamdan, en sıradan bir tabut modeli seçmişlerdi. Saorge'da cenaze hizmetleri çok iyi düzenlenmiş gibiydi. İkindiüstüydü, ama güneş hâlâ sıcaktı. Bruno ve Michel yana yana, adamların iki adım arkasından yürüyordu. Ak saçlı hippi de

yanlarındaydı, Jane'e son istirahatgâhına kadar eşlik etmek istemişti. Yol taşlı ve çoraktı, bütün bunların bir anlamı olmalıydı. Yırtıcı bir kuş büyük olasılıkla bir şahin biraz üstlerinde yavaş yavaş dönüyordu. "Buralar yılanlarla dolu bir yer olmalı..." diye bir sonuç çıkardı Bruno. Sipsivri bir beyaz taş aldı. Tam mezarlığa dönerken, sanki söylediklerini doğrulamak istermiş gibi çalıların arasından bir yılan belirdi ve duvar boyunca gitti. Bruno nişan aldı ve var gücüyle taşı fırlattı. Sürüngenin başını kıl payı ıskalyan taş duvarda patladı.

"Yılanların da doğada yeri var..." diye bir gözlem yaptı ak saçlı hippi, belli bir ciddiyetle.

"Üstüne işerim doğanın, adamım. Suratına sıçarım doğanın!" Bruno yine kendinden geçmişti. Birkaç dakika boyunca, "Sıçarım doğaya... Doğaymış, daha neler!" diye hiddetle söylendi. Buna karşın, cenazenin indirilmesi sırasında, sanki bu olay onda eşsiz düşünceler çağrıştırıyormuş da henüz açıkça dışa vurulacak ölçüde belirginleşmemiş gibi, kıkırdama ve kafa sallamalarla yetinerek doğru dürüst durdu. Törenden sonra, Michel âdet olduğunu düşünüp iki adama iyi bir bahşiş verdi. Trene yetişmek için on beş dakikası kalmıştı; Bruno da aynı zamanda gitmeye karar verdi.

Nice tren istasyonunun peronunda ayrıldılar. Henüz bilmiyorlardı, ama bir daha hiç görüşmeyeceklerdi.

"Senin klinikte, işler iyi mi?" diye sordu Michel.

"Evet, evet, sakin, rahat, lityumlarımı alıyorum." Bruno kurnaz kurnaz güldü. "Kliniğe hemen dönmeyeceğim, bir gece daha sürem var. Orospuların olduğu bir bara gideceğim, Nice'te bir sürü var." Alnını kırıştırdı, yüzü asıldı. "Lityumla artık hiç kalkmıyor, ama önemsiz, gene de hoşlanıyorum."

Michel dalgın dalgın onayladı, vagona bindi: kuşetlide yer ayırtmıştı.

Üçüncü bölüm

COŞKUSAL SINIRSIZLIK

1

Michel Paris'e döndüğünde Desplechin'den bir mektup aldı. CNRS'nin içtüzüğünün 66. maddesi uyarınca, sürenin dolmasından iki ay önce, ya kuruma yeniden katılmasını ya da izin süresinin uzatılmasını isteyecekti. Mektup hem kibar hem de mizah doluydu, Desplechin yönetim kurallarıyla alay ediyordu; buna karşın, yasal süreyi üç hafta aşmışlardı. Mektubu derin bir kararsızlık içinde çalışma masasının üstüne koydu. Bir yıldan beri çalışma alanını istediği gibi belirlemekte özgürdü; neye varmıştı? Sonuca bakılırsa neredeyse hiçbir şeye. Bilgisayarını açtı, e-postasına seksen yeni sayfa eklendiğini tiksinerek fark etti; oysa yalnız iki günlüğüne ayrılmıştı. Bildirilerden biri Palaiseau Moleküler Biyoloji Enstitüsü'nden gelmişti. Onun yerine gelen kadın meslektaşı mitokondrilerin DNA'ları üstüne bir araştırma programı başlatmıştı. Bunlar, çekirdeğin DNA'sının tersine, kökten saldırıların bozduğu şifreyi onaracak düzeneklerden yoksun gibiydiler. Bu gerçek bir sürpriz değildi. Ohio Üniversitesi'nden gelen daha ilginç bir bildiri vardı: *Saccharomyces* denilen mantar cinsleri üzerine yapılan incelemeler sonucunda, cinsel yolla üreyen türlerin kopyalanmayla üreyenlere göre daha yavaş evrim geçirdiklerini gösteriyordu. Bu durumda da rastlantısal değişimler doğal seçim-

den daha etkili görünüyordu. Deneysel kurgulama ilginçti ve cinsellik ile çoğalmayı evrimin itici gücü olarak düşünen geleneksel varsayımla açıkça çelişiyordu; ama gene de bunun fazla bilimsel bir değeri yoktu. Genetik şifre tümüyle çözüldüğünde (ve bu iş de yalnızca bir ay meselesiydi), insanlık kendi biyolojik evrimini denetleyecek duruma gelecekti; o zaman, cinsellik de gerçek biçimiyle, yararsız, tehlikeli, gerileyen bir işlev olarak ortaya çıkacaktı. Ancak değişimlerin ortaya çıkışını saptama, dahası, bunların olası zararlarını hesaplama başarılsa bile, şimdilik bunların gerekirciliğini aydınlatacak hiçbir şey yok; bu nedenle de, bunlara belirli ve yararlı bir anlam verdirecek bir şey de yok; açıkça görüldüğü gibi araştırmaları bu doğrultuya yöneltmek gerekiyordu.

Rafları dolduran dosyalar ve kitaplar çıkartılınca, Desplechin'in çalışma odası çok büyük gibi görünüyordu. "Evet..." dedi belli belirsiz bir gülümsemeyle, "ay sonunda emekli oluyorum." Djerzinski'nin ağzı açık kaldı. İnsanlarla, yavaş yavaş kişisel sorulardan ve gerçekten önemli konulardan kaçmaya alışarak yıllarca birlikte yaşanıyor; ama ileride, daha elverişli koşullarda, bu konuların, bu soruların ele alınabileceği umudu korunuyor. Sürekli olarak ertelenen, daha insancıl, daha bütüncül bir ilişki beklentisi hiçbir zaman tümüyle silinmiyor. Bunun da nedeni, yalnızca böyle bir şeyin olanaksızlığı, çünkü hiçbir insan ilişkisi, kesin olarak dar ve donmuş bir çerçeveye uyum sağlayamaz. Yani "gerçek ve derin" bir ilişki beklentisi sürüp gider; yıllarca, bazen onlarca yıl (genellikle ölüm düzeyinde) kesin ve ani bir olayın, artık çok geç kalındığını, hayaliyle yaşanılan bu "gerçek ve derin" ilişkinin de, ötekilerin de gerçekleşmeyeceğini öğretmesine kadar sürer. Michel'in on beş yıllık meslek yaşamı boyunca, iş yaşamının doğal havasını oluşturan salt ya-

rarcı, son derece sıkıcı, rastlantısal birliktelik çerçevesini aşan bir ilişki kurmak istediği tek insan Desplechin'di. Ama bu da ıskalanmıştı işte. Büronun zeminine yığılan, kitap dolu karton kutulara üzgün üzgün baktı. "Sanırım bir yere gidip bir şeyler içsek iyi ederiz..." diye öneride bulundu Desplechin, o anki havayı çok iyi özetleyerek.

Orsay Müzesi boyunca yürüdüler, XIX. yüzyıl üslubu bir terasta bir masaya yerleştiler. Yan masada, İtalyan turistler masum kümes hayvanları gibi, ateşli biçimde çene çalıyordu. Djerzinski bir bira ısmarladı, Desplechin ise sek bir viski.

"Şimdi ne yapacaksınız?"

"Bilmiyorum..." Desplechin gerçekten bilmiyormuş gibiydi. "Yolculuk... Belki de, biraz seks turizmi yaparım." Gülümsedi; gülümsediği zaman yüzündeki çekicilik daha da artıyordu; kuşkusuz bitik bir çekicilik; perişan bir adam olduğu açıkça belliydi, ama yine de gerçek bir çekicilikti bu. "Şaka yapıyorum... Doğrusu, ne yapacağım hiç kafamı kurcalamıyor. Öğrenme, evet... Öğrenme isteği hâlâ var. Tuhaf bir şey öğrenme isteği... Araştırmacılar arasında bile pek az insanda var bu istek. Çoğu kariyer yapmakla yetiniyor, kısa sürede yöneticiliğe sapıyor; oysa insanlık tarihinde korkunç önemli bir şey bu. Küçük bir grup insanın tüm yeryüzünde en çok birkaç yüz kişinin hırsla, çok zor, çok soyut, işin içinde olmayanların kesinlikle anlayamayacağı bir etkinliğe girişiklerini anlatan bir masal düşlenebilir. Bu insanlar öteki halk kesimleri tarafından hiç tanınmayacaklar; ne iktidar, ne servet, ne şan şöhret biliyorlar; küçük etkinliklerinin onlara sağladığı zevki anlayabilecek kimse de yok. Oysa, onlar dünyanın en önemli gücü, bunun da nedeni çok basit, çok küçük: Usçul kesinliğin anahtarı ellerinde bulunuyor. Doğru dedikleri her şey er ya da geç halkın

tümü tarafından da benimseniyor. Hiçbir ekonomik, politik, sosyal ya da dinsel güç, usçul kesinliğin gerçekliğine karşı koyamaz. Batı'nın felsefe ve politikayla aşırı derecede ilgilendiği, felsefe ve politika sorunları çevresinde son derece usdışı biçimde debelendiği söylenebilir. Batı'nın edebiyatı ve sanatları tutkuyla sevdiği de söylenebilir; ama, gerçekte Batı tarihinde hiçbir şeyin, usçul kesinlik gereksinimi kadar ağırlığı olmamıştır. Sonuç olarak Batı, bu usçul kesinlik gereksinimine her şeyini, dinini, mutluluğunu, umutlarını sözün kısası yaşamını feda etmiştir. Batı uygarlığının tümü üstüne bir hüküm vermek istendiğinde anımsanması gereken bir şeydir bu." Desplechin sustu, düşünceliydi. Bakışları, bir an masalarda dolaştı, ardından kadehine takıldı.

"On altı yaşında, lise ikideyken tanıştığım bir çocuğu anımsıyorum. Anlaşılması çok güç ve sıkıntılı birisiydi. Geleneklerine bağlı, zengin bir aileydi, çevresine özgü değerleri de tümüyle benimsemişti. Bir gün bir tartışma sırasında bana, 'Bir dinin değeri, kurulmasını sağladığı ahlakın niteliğidir,' dedi. Şaşkınlıktan ve hayranlıktan dilim tutuldu. Bu sonuca kendiliğinden mi ulaştı yoksa söz konusu savı bir kitapta mı buldu, hiçbir zaman öğrenemedim; her neyse, tümce beni çok etkilemişti. Kırk yıldan beri düşünüyorum bunu; bugün, yanıldığını düşünüyorum. Din konusunda, yalnızca ahlaka dayalı bir bakış açısına dayanmak olanaksızmış gibi geliyor bana. Oysa, İnsanlığın Kurtarıcısı'nın da evrensel etik ölçütlerine göre yargılanmasını söyleyen Kant haklıdır. Ama ben dinlerin her şeyden önce dünyayı açıklama girişimleri olduğunu düşünmeye başladım ve dünyayı açıklama girişimlerinden hiçbiri, bizim usçul kesinlik gereksinimimize takılırsa, ayakta duramaz. Matematiksel kanıt, deneysel yöntem, insan bilincinin kesin kazanımlarıdır. Biliyorum, gerçekler beni yalanlar gibi, İsla-

miyet'in günümüzde yükseliş içinde olduğunu biliyorum; ama bu, yüzeysel ve geçici bir olay; uzun vadede İslamiyet de, Hıristiyanlık da etkisini yitirecek."

Djerzinski başını kaldırdı; büyük bir dikkatle dinlemişti. Desplechin'in bu konulara duyarlı olduğunu hiç bilmiyordu; Desplechin duraksadı, ardından yeniden konuşmaya başladı:

"Lise bittikten sonra Philippe'i göremedim, ama birkaç yıl sonra intihar ettiğini öğrendim. Hem eşcinsel hem aşırı Katolik ve kralcı olmak pek yalın bir karışım sayılmaz, ama ben bir bağlantı bulunduğunu sanmıyorum."

Djerzinski, şu anda fark ettiği gibi, gerçekten dinsel sorulara hiç kafa yormamıştı. Oysa materyalist metafiziğin, önceki yüzyılların dinsel inançlarını yıktıktan sonra, fizik alanındaki yeni ilerlemelerle yıkıldığını biliyordu, hem de çok uzun zamandan beri. Kendisinin ve de tanışabildiği fizikçilerden hiçbirinin en azından manevi bir kuşku, bir tedirginlik duymaması yadırgatıcıydı.

"Kişisel olarak, araştırmacılara özgü temel nitelikli pragmatik pozitivizmle yetinmeliymişim gibime geliyor" derken söylediklerinin bilincine de varıyordu. "Olgular var, yasalarla birbirlerine bağlanıyor, neden kavramı bilimsel değil. Dünya, bizim onun hakkında bildiklerimizin toplamına eşit."

"Artık araştırmacı değilim..." diye karşılık verdi Desplechin, duygulandırıcı bir yalınlıkla. "Belki bu nedenle metafizik konulara kafa yoruyorum bu yaştan sonra. Ama kuşkusuz siz haklısınız. Araştırmaya, deneylere, yeni yasalar bulmaya devam etmek gerekir, geri kalanların hiçbir önemi yok. Pascal'ı anımsayın:

> Yalınlaştırarak söylemek gerekir: bu, beti ve devinimle yapılır, bu doğru. Ama hangileriyle olduğunu söy-

lemek ve makineyi oluşturmak anlamsızıdır; çünkü yararsızdır ve belirsizdir ve de acı verir.

Kuşkusuz, bir kez daha Descartes karşısında haklı çıkıyor. Şey... ne yapacağınıza karar vermiş miydiniz?" (Özür dileyen bir hareket yaptı.) "Şu haber verme süresi yüzünden."

"Evet. İrlanda'daki Galway Genetik Araştırmaları Merkezi'ne atanmalıyım. Yeterince kesin ısı ve basınç koşullarında, bir dizi radyoaktif göstergeyle, yalın deneysel kurgular yapmalıyım. Özellikle büyük bir hesaplama gücüne gereksinimim var; paralel bağlanmış iki Cray'in bulunduğunu anımsıyorum."

"Araştırmalarınıza yeni bir yön vermek mi istiyorsunuz?" Desplechin'in sesi, heyecanını ele verir gibiydi. O da bunun farkına vardı, yeniden takındığı bıyık altından gülümsemesiyle kendi kendisiyle alay ediyor gibiydi. "Öğrenme isteği..." dedi yumuşak bir sesle.

"Benim düşünceme göre, yanılgı, yalnızca doğal DNA'lar üzerinde çalışılmak istenmesidir. DNA bir rastlantıyla gelişmiş, karmaşık bir moleküldür. Anlamsız yinelenmeler, kodlanmayan büyük bölümler içerir, kısacası ne ararsanız vardır. Genel değişim koşulları gerçekten sınanmak isteniyorsa, kendi kendine üreyen, en çok birkaç yüz bağlantısı olan, yalın moleküllerden başlamak gerekir."

Desplechin başını sallıyordu, parlayan gözleriyle artık heyecanını gizlemeye çalışmıyordu. İtalyan turistler artık gitmişti, kafede ikisinden başka kimse yoktu.

"Çok uzun süreceği besbelli," diye sürdürdü Michel, "önsel olarak değişebilir biçimleri ayırt eden bir şey yok. Ama atom içi düzeyde yapısal denge koşulları olmalı. Birkaç yüz atom üstünde bile olsa, dengeli bir biçim hesaplanabilirse, geriye kalan sorun yalnızca işlem yapabilme gücüdür... Şey, yani, belki biraz fazla ileri gidiyorum."

"Pek kesin değil..." Desplechin şimdi, çok uzaklardaki olasılıkları, hayalet gibi ve bilinmeyen biçimleri öngörebilen bir adamın sesiyle, ağır ve dalgın konuşuyordu.

"Merkezin hiyerarşisi dışında, tam bir bağımsızlık içinde çalışabilmeliyim. Salt varsayım düzeyinde şeyler var; anlatması çok uzun ve çok güç."

"Pek tabii. Merkezi yöneten Walcott'a yazarım. İyi bir adamdır, sizi rahat bırakır. Sanırım onlarla önceden de çalışmıştınız. Bir inek hikâyesiydi..."

"Çok küçük bir şeydi."

"Kaygılanmayın. Ben emekli oluyorum... (bu kez gülümsemesinde biraz burukluk vardı) ama daha bunu yapacak gücüm var. Yönetim açısından yıldan yıla, istediğiniz kadar uzatılabilen geçici görevli konumunda olacaksınız. Benim yerime kim gelirse gelsin, bunu tartışma konusu yapma şansı olmayacaktır."

Biraz sonra, Pont Royal civarında ayrıldılar. Desplechin elini uzattı. Oğlu olmamıştı, cinsel tercihleri engellemişti bunu, danışıklı bir evlilik fikrini her zaman saçma bulmuştu. Michel'in elini sıkarken, birkaç saniye boyunca çok üst düzey bir şey yaşadığını düşündü; ardından aşırı derecede yorgun olduğunu hissetti. Sonra, döndü ve rıhtım boyunca, sahaf tezgâhlarının önünden geçerek yürüdü. Djerzinski giderek azalan aydınlık içinde uzaklaşan bu adamın arkasından bir-iki dakika baktı.

2

Ertesi akşam yemeğe Annabelle'e gitti ve neden İrlanda'ya gitmesi gerektiğini, tümü kapsayıcı ve kesin biçimde anlattı. Uyması gereken program hazırlanmıştı,

her şey belirgin biçimde birbirine bağlanıyordu. Önemli olan DNA'ya odaklanmamak, canlı varlığı bütünü içinde, kendi kendine üreyebilen bir dizge olarak ele almaktı.

Önce Annabelle hiçbir karşılık vermedi; ama hafifçe dudak bükmeden de edemedi. Ardından Michel'in şarabını yeniledi; balık pişirmişti ve o akşam küçük dairesi her zamankinden çok bir gemi kamarasını çağrıştırıyordu.

"Beni de götürmeyi düşünmedin..." Sözleri sessizlikte çınladı; sessizlik uzadı. "Aklının ucundan bile geçmedi..." dedi çocuksu bir kırgınlık ve şaşkınlıkla; ardından hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Michel hiçbir hareket yapmadı; bu sırada bir hareket yapsaydı Annabelle mutlaka terslerdi; insanların ağlaması gerek, yapılacak başka şey yok. Gözyaşları içinde, "Oysa on iki yaşındayken çok iyi anlaşıyorduk..." dedi.

Sonra bakışlarını Michel'e yöneltti. Yüzü saf ve son derece güzeldi. Düşünmeden konuşmaya başladı: "Bana bir çocuk ver. Yanımda birinin bulunmasına gereksinimim var. Onu büyütmek, onunla ilgilenmek zorunda olmayacaksın, babalığını bilmene bile gerek yok. Onu sevmeni de, beni sevmeni de istemiyorum senden. Bana bir çocuk ver yeter. Kırk yaşına geldim biliyorum; ne yapalım, riski göze alıyorum. Artık bu son şansım. Bazen kürtaj yaptırdığıma pişman oluyorum. Oysa gebe kaldığım ilk erkek pisliğin tekiydi, ikincisi de sorumsuzdu. On yedisindeyken yaşamın böylesine kısıtlı, olasılıkların böylesine kısa süreli olduğunu hiç aklıma getirmezdim."

Michel düşünmek için bir sigara yaktı. "Tuhaf bir fikir..." diye mırıldandı. "Yaşamı sevmeden üreme isteği tuhaf bir fikir." Annabelle ayağa kalktı, giysilerini tek tek çıkardı. "Her ne olursa olsun sevişelim," dedi. "Sevişmeyeli en az bir ay oldu. İki hafta önce doğum kontrol hapı almayı bıraktım; bugün yumurtlama dönemindeyim." Ellerini karnının üstüne koydu, göğüslerine dek çıktı, bacaklarını

hafifçe açtı. Güzel, çekici ve sevecendi; peki neden Michel bir şey hissetmiyordu? Bunun açıklaması yoktu. Yeni bir sigara daha yaktı ve birden düşünmenin hiçbir işine yaramayacağını fark etti. Çocuk ya yapılır ya da yapılmaz; usçul karar düzleminde bir şey değildir bu; bir insanın usçul biçimde alabileceği kararlardan değildir bu. İzmariti kül tablasında ezdi ve mırıldandı: "Kabul ediyorum."

Annabelle giysilerini çıkarmasına yardım etti ve sokabilmesi için yavaş yavaş okşadı. Michel vajinanın yumuşaklığı ve sıcaklığı dışında fazla bir şey hissetmiyordu. Çiftleşmenin geometrik gerçekliğinin etkisiyle ve de mukozaların esnekliğinden ve bolluğundan büyülenmiş olarak birden kıpırdamayı bıraktı. Annabelle dudaklarını onun dudaklarının üstüne koydu, kollarıyla sardı. Michel gözlerini kapadı ve cinsel organının varlığını belirgin biçimde duyumsadı, yeniden gidip gelmeye başladı. Boşalmadan biraz önce, gametlerin kaynaşması, hemen ardından da ilk hücre bölünmeleri çok net olarak gözünde canlandı. Bu olay, öne doğru bir kaçış, küçük bir intihar gibiydi. Cinsel organı boyunca bir bilinç dalgası yayıldı, sperminin bedeni dışına fışkırdığını duyumsadı. Annabelle de aynı şeyi duyumsadı, derin bir soluk verdi; ardından hiç kıpırdamadılar.

"Bir ay önce, *smear* muayenesi için randevu almalıydınız," dedi kadındoğum uzmanı, yorgun bir sesle. "Bunun yerine bana danışmadan doğum kontrol hapını bırakıyorsunuz ve kendi başınıza gebeliğe karar veriyorsunuz. Artık çocuk değilsiniz ki!..." Muayenehanenin havası soğuk ve yapışkandı; Annabelle çıktığında haziran güneşiyle karşılaşınca şaşırdı.

Ertesi sabah doktora telefon etti. Hücre tahlilinde "çok ciddi" bozukluklar ortaya çıkmıştı. Bir biyopsi yapılması ve rahim mukozasının temizlenmesi gerekecek-

ti. "Gebelikten tabii ki şimdilik vazgeçmek yerinde olacak. İşleri sağlam temeller üstüne oturtmak daha iyi, değil mi?..." Doktor kaygılı gibi görünmüyordu, yalnızca canı sıkılmış gibiydi.

Böylece Annabelle üçüncü kürtajını yaşadı cenin yalnızca iki haftalıktı, hızlı bir aspirasyon yeterli oldu. Son müdaheleden beri araç gereçler çok gelişmişti ve her şey on dakikadan az bir sürede bitince çok şaşırdı. Tahlil sonuçları üç gün sonra geldi. "Evet..." doktor korkunç yaşlı, işinin uzmanı ve üzgün gibi görünüyordu "Sanırım, ne yazık ki, hiçbir kuşku yok; yayılma öncesi evrede bir rahim kanseriniz var." Burnunun üstündeki gözlüğünü düzeltti, raporları yeniden inceledi; yarattığı uzmanlık izlenimi gözle görülür derecede arttı. Doktor pek şaşırmamıştı: rahim kanseri, çoğu kez, menopoz öncesi yıllarda kadınlara musallat olur ve çocuk doğurmamış olmak riski büyüten bir etkendir. Tedavi biçimleri biliniyordu, bu konuda hiç kuşku yoktu. "Yumurtalıklar ile rahmin tümüyle alınması gerekir. Artık kolayca yapılan ameliyatlar bunlar, bir sorun çıkma riski neredeyse sıfır." Doktor Annabelle'e bir göz attı: can sıkıcı olan Annabelle'in hiç tepki göstermemesiydi, ağzı açık kalakalmıştı; bu, büyük olasılıkla bir krizin ilk belirtileriydi. Genellikle, doktorlara, hastayı destek psikoterapisine yönlendirmeleri öneriliyor; bir adres listesi hazırlanmıştı ve önemli bir düşünceyi vurgulamaları isteniyordu: Doğurganlığın bitmesi, cinsel yaşamın bittiği anlamına gelmez; hatta bazı hastalar isteklerinin belirgin biçimde arttığını görüyorlardı.

Kulaklarına inanamamış gibi, "Demek rahmimi alacaklar..." dedi.

"Rahim, yumurtalıklar ve fallop boruları; her tür yayılma tehlikesinden kaçınmak en iyisi. Size destekleyici bir hormon tedavisi vereceğim, zaten basit menopoz vakalarında bile bu tedavi giderek sıklaşıyor."

Crécy-en-Brie'ye, ailesinin yanına döndü; ameliyat tarihi 17 Temmuz olarak saptandı. Annesi ile Michel, Meaux Hastanesi'ne onunla birlikte geldiler. Annabelle korkmuyordu. Cerrahi müdahele iki saatten biraz fazla sürdü. Annabelle ertesi sabah uyandı. Penceresinden mavi gökyüzünü, rüzgârın ağaçlardaki hafif devinimini görüyordu. Hemen hemen hiçbir şey hissetmiyordu. Karnındaki yarayı görmek istiyordu, ama bunu hemşireden istemeye cesaret edemedi. Hâlâ aynı kadın olduğunu, ama üreme organlarının alındığını düşünmek tuhaftı. "Alma" sözcüğü bir süre zihninde dolaştı, sonra yerini daha çarpıcı bir imgeye bıraktı, "İçimi boşalttılar," dedi kendi kendine, "bir tavuk gibi içimi boşalttılar."

Bir hafta sonra hastaneden çıktı. Michel gelişini geciktireceğini bildirmek için Walcott'a yazmıştı; biraz kararsızlık geçirdikten sonra, Annabelle'in ailesinin evine, kardeşinin odasına yerleşmeyi kabul etti. Annabelle hastanede yattığı süre içinde, Michel ile annesinin yakınlaştıklarını fark etti. Michel geldiğinden beri ağabeyi de daha sık uğramaya başlamıştı. Aslında birbirlerine anlatacak bir şeyleri yoktu: Michel küçük işletmenin sorunlarından bir şey anlamazdı; Jean-Pierre de moleküler biyolojideki gelişmelerin yol açtığı sorunların tümden yabancısıydı; buna karşın, kısmen kurmaca da olsa, akşam aperitifi içilirken erkekler arası bir ortaklık oluşuyordu. Annabelle'in dinlenmesi, özellikle de ağır şeyler kaldırmaktan kaçınması gerekiyordu; artık tek başına yıkanıyor ve normal olarak yemek yiyebiliyordu. Öğleden soraları bahçede oturuyordu; Michel ve annesi çilek ya da erik topluyorlardı. Tuhaf bir tatil dönemi ya da çocukluğa dönüş gibi bir şeydi. Yüzünde ve kollarında güneşin okşayışlarını hissediyordu. Çoğu zaman bir şey yapmadan oturuyordu; kimi kez nakış işliyor ya da yeğenleri için yumuşak kumaşlardan oyuncaklar yapı-

yordu. Meaux'daki bir psikiyatr, uyku ilacı ile yüksek dozda sakinleştiriciler vermişti. Zaten çok uyuyordu ve düşleri hep aynı biçimde mutlu ve huzurluydu. Kendi alanında kaldığı sürece, insan zihninin gücü çok büyüktür. Michel yatakta yanına uzanmıştı; bir elini beline dolamıştı ve kaburgalarının düzenle inip çıkmasını hissediyordu. Psikiyatr düzenli olarak geliyor, kaygılanıyor, bir şeyler mırıldanıyor, "gerçeklerden kopma"dan söz ediyordu. Çok yumuşak başlı olmuş, biraz tuhaflaşmıştı, çoğu kez nedensiz gülüyordu; kimi kez de gözleri birden yaşlarla doluyordu. O zamanlar fazladan bir ilaç daha alıyordu.

Annabelle üç hafta sonra dışarı çıkıp ırmak kıyısında ya da çevredeki ormanda kısa gezintiler yapabildi. Son derece güzel bir ağustos ayıydı; birbirinin aynı ve ışıl ışıl günler, en ufak bir fırtına tehdidi olmadan, bir sonu haber veren bir belirti olmadan geçip gidiyordu. Michel elinden tutuyor, çoğu kez Grand Morin kıyısında bir sıraya oturuyorlardı. Kıyıdaki otlar kavrulmuş, neredeyse beyazlaşmıştı; kayın ağaçlarının altındaki ırmak, koyu yeşil akışkan kıvrımlarını sürekli akıtıyordu. Dış dünyanın kendi yasaları vardı ve bu yasalar insani değildi.

3

25 Ağustos'ta, kontrol için yapılan bir muayenede karın bölgesinde metastazlar ortaya çıktı; bunlar normal olarak sıçramayı sürdürecekler ve kanser her tarafa yayılacaktı. Bir ışın tedavisi denenebilirdi, doğrusunu söylemek gerekirse, tek yapılabilecek şey de buydu; ama sak-

lamamak gerekirdi, söz konusu olan ağır bir tedaviydi ve iyileşme şansı yüzde 50'den fazla değildi.

Yemek son derece sessiz geçti. "Seni iyileştirecekler yavrucuğum..." dedi Annabelle'in annesi, biraz titreyen bir sesle. Annesinin boynuna sarıldı, alnını alnına dayadı; bir dakika kadar öylece kaldılar. Annesi yatmaya gittikten sonra, Annabelle salonda dolandı, birkaç kitap karıştırdı. Bir koltukta oturan Michel, bakışlarıyla onu izliyordu. Uzun bir suskunluktan sonra, "Başka bir doktora da gidebiliriz..." dedi.

"Evet, olabilir" diye yanıtladı Annabelle zarif bir biçimde.

Sevişemiyordu, yarası çok taze ve sancılıydı; ama Michel'e uzun süre sarıldı. Sessizlikte dişlerinin gıcırdadığını duydu. Annabelle elini Michel'in yüzünde gezdirirken, bir an gözyaşlarıyla ıslandığını fark etti. Cinsel organını tatlı tatlı okşadı, hem uyarıcı hem de rahatlatıcı bir hareketti bu. Michel iki uyku hapı yuttu ve sonunda uykuya dalabildi.

Sabahın üçüne doğru Annabelle kalktı, sabahlığını giydi ve mutfağa indi. Büfenin içini karıştırırken, vaftiz annesinin onuncu yaş gününde armağan ettiği, üstünde adı yazılı kâseyi buldu. Kâsenin içine Rohypnol kutusunu özenle boşalttı, biraz su ve şeker ekledi. Son derece genel nitelikli, neredeyse fizik ötesi bir hüzünden başka bir şey hissedemiyordu. Yaşamın düzeni bu, diye düşündü; bedeni bir yol ayrımına gelmişti; beklenmedik ve nedensiz bir yol ayrımı; ve artık bedeni mutluluk ve sevinç kaynağı olamazdı. Tersine, aşama aşama, ama gerçekte çok hızlı biçimde, kendisi için olduğu kadar başkaları için de bir sıkıntı ve mutsuzluk kaynağı olacaktı. Bu nedenle de bu bedeni yok etmek gerekiyordu. Masif ahşap bir duvar saati saniyeleri gürültüyle deviriyordu; annesine büyükannesinden kalmıştı, evlendiğinde de vardı,

evin en eski mobilyasıydı. Kâseye biraz daha şeker koydu. Davranışı teslimiyetten çok uzaktı, yaşam ona kötü bir şaka gibi geliyordu, kabul edilmez bir şaka; ama ister kabul edilmez olsun ister olmasın, böyleydi. Birkaç haftalık hastalıktan sonra yaşlılarda çok sık görülen o duyguya kapılmıştı: başkalarına yük olmak istemiyordu artık. Yeniyetmelik döneminin sonlarına doğru yaşamı çok hızlanmıştı; ardından uzun bir sıkıntı dönemi yaşamıştı; sona doğru her şey yeniden hızlanmaya başlamıştı.

Michel şafak sökmeden az önce, yatakta dönerken, Annabelle'in yokluğunu fark etti. Giyinip aşağı indi: cansız bedeni salondaki kanepede yatıyordu. Yanındaki masanın üstüne bir mektup bırakmıştı. İlk tümcede şöyle diyordu:

Sevdiklerimin yanında ölmeyi yeğlerim.

Meaux Hastanesi acil servis şefi, otuz yaşlarında, kıvırcık koyu saçlı, açık yüzlü bir adamdı; onlarda hemen çok iyi bir izlenim yarattı. "Uyanma olasılığı pek yok," dedi; yanında kalabileceklerini söyledi, kişisel olarak bunda hiçbir sakınca görmüyordu. Koma tuhaf, pek bilinmeyen bir durumdu. Annabelle'in onların varlığını algılamadığı neredeyse kesindi; buna karşın, beyinde zayıf bir elektrik etkinliği sürüyordu; bu, özellikleri gizemini koruyan zihinsel bir etkinlik belirtisiydi. Tıbbi tanının da kesin bir yanı yoktu; haftalar, hatta aylar süren derin komadaki bir hastanın birden yaşama döndüğü vakalar görülmüştü; ama ne yazık ki, çoğu kez, koma durumunda aniden ölüme doğru bir sapma oluyordu. Annabelle yalnızca kırk yaşındaydı, en azından kalbinin dayanacağından emin olunabilirdi; şimdilik tek söylenebilecek şey buydu.

Kentin üstüne güneş doğuyordu. Michel'in yanında

oturan Annabelle'in erkek kardeşi mırıldanarak kafasını sallıyordu. Durmadan, sanki bu sözcüklerin bir gücü varmış gibi, "İmkânsız... İmkânsız..." diye yineliyordu. Ama mümkündü. Her şey mümkündü. Önlerinden bir hemşire, üstünde serum şişelerinin birbirlerine çarptığı bir arabayı iterek geçti.

Biraz sonra güneş bulutları yırttı ve gökyüzü mavileşti. Güzel bir gün olacaktı, öncekiler kadar güzel. Annabelle'in annesi zorla ayağa kalktı. Sesinin titremesini engellemeye çalışarak, "Biraz dinlenelim bari..." dedi. Ardından oğlu da kalktı, kolları sarkık olarak annesini bir robot gibi izledi. Michel bir baş işaretiyle onlara eşlik etmeyi reddetti. Hiç yorgunluk hissetmiyordu. Sonraki dakikalarda, özellikle, gözlemlenebilir dünyanın yadırgatıcı varlığını duyumsadı. Örgülü bir plastik sandalye üstünde, güneşli bir koridorda, tek başına oturuyordu. Hastanenin bu kanadı son derece sakindi. Ara sıra uzakta bir kapı açılıyor, bir hemşire çıkıp başka bir koridora doğru yöneliyordu. Birkaç kat aşağıda, kentin gürültüsü çok boğuklaşmıştı. Mutlak bir zihinsel kopukluk içinde, olayların akışını, yaşamlarını perişan eden düzeneğin evrelerini gözden geçiriyordu. Her şey kesin, açık ve seçikti. Her şey kısıtlı bir geçmişin devinimsiz açıklığındaydı. Bugün on yedi yaşında bir kızın bu kadar saflık göstermesi pek inanılacak bir şey değildir; özellikle de, on yedi yaşında bir kızın aşka böylesine önem vermesi pek inanılacak şey değildir. Annabelle'in yeniyetmelik döneminden beri yirmi beş yıl geçmişti ve bu arada, kamuoyu yoklamalarına ve dergilere bakılırsa, işler çok değişmişti. Bugünün genç kızları daha uyanık ve daha akılcılar. Her şeyden önce, okulda başarılı olmaya, her şeyden önce doğru dürüst bir mesleki gelecek kurmaya çalışıyorlar. Onlar için erkeklerle çıkmak, boş zamanlarını değerlendirmek için

başvurdukları bir etkinlik, cinsel zevkle narsis tatminin eşit ölçüde etkili olduğu bir eğlence. Ardından, mesleki ve toplumsal durumların yeterince uygunluğuna ve belli bir zevk ortaklığına dayalı bir evlilik gerçekleştirmeye bakıyorlar. Kuşkusuz, böylelikle her tür mutluluk olasılığından –mutluluk aklın pratik kullanımıyla bağdaşmayan, birleşimsel ve gerileyen durumlardan ayrılmaz niteliklidir– kendilerini mahrum ediyorlar; böylelikle de öncü hemcinslerine çok işkenceler çektiren duygusal ve tinsel acılardan kaçacaklarını umuyorlar. Ancak bu umut çabuk yok oluyor; tutkuya bağlı sıkıntıların ortadan kalkması, meydanı sıkıntıya, boşluk duygusuna, korku içinde yaşlılığı ve ölümü beklemeye bırakıyor. Örneğin, Annabelle'in yaşamının ikinci bölümü birinci bölümünden çok daha hüzünlü ve çok daha kasvetliydi; sonunda da bu döneme ilişkin hiçbir anısı olmayacaktı.

Öğlene doğru, Michel odanın kapısını itti. Annabelle'in solunumu çok zayıflamıştı, göğsünü örten çarşaf neredeyse kıpırtısızdı; doktora göre, dokuların oksijen alması için bu kadarı da yeterliydi; solunum daha da azalacak olursa yapay solunum aygıtına bağlanması söz konusu olabilecekti. Şimdilik dirseğin biraz üstünden, koluna bir serum iğnesi giriyordu, şakağına da bir elektrot yapıştırılmıştı, hepsi o kadar. Tertemiz çarşafın üstünden geçen bir güneş ışını, o şahane saçlarından bir tutamı aydınlatıyordu. Her zamankinden biraz daha solgun olan gözleri kapalı, yüzü sonsuz bir huzur içinde gibiydi. Her türlü kaygıdan kurtulmuştu; hiç bu kadar mutlu görmemişti onu. Michel'in her zaman komayla mutluluğu karıştırma eğiliminde olduğu doğruydu, ama buna karşın son derece mutlu gibi görünüyordu. Michel, Annabelle'in saçlarını okşadı, alnından ve ılık dudaklarından öptü. Kuşkusuz artık çok geçti, ama gene de iyiydi. Akşama dek odada kaldı. Koridora çıktığında, Doktor Evans-

Wentz'in derlediği *La Méditations Bouddhiques*[1] kitabını açtı (haftalardır cebindeydi bu kitap; koyu kırmızı kaplı küçücük bir kitaptı).

Doğu'daki bütün yaratıklar
Batı'daki bütün yaratıklar
Kuzey'deki bütün yaratıklar
Güney'deki bütün yaratıklar
Mutlu olup mutlu kalsınlar;
Düşmanlıktan uzak yaşasınlar.

Tümüyle onların suçu olmadığını düşündü Michel; zorlu bir dünyada yaşamışlardı, rekabet, mücadele, kibir ve şiddet dünyası; uyumlu bir dünyada yaşamamışlardı. Öte yandan, bu dünyayı değiştirmek için hiçbir şey yapmamışlardı, onun iyileştirilmesine hiç katkıları olmamıştı. Annabelle'e bir çocuk yaptırması gerektiğini düşündü; ardından, birdenbire bunu gerçekleştirdiğini, daha doğrusu gerçekleştirmeye başladığını, en azından bu olasılığı kabul ettiğini anımsadı; ve bu düşünce içini büyük bir sevinçle doldurdu. Son haftalarda kapıldığı huzur ve rahatlığa şimdi anlam verebilmişti. Artık hiçbir şey yapamazdı, hastalık ve ölüm imparatorluğuna kimse bir şey yapamazdı; ama en azından birkaç hafta boyunca, Annabelle sevildiği duygusuna kapılmıştı.

Eğer birisi aşk düşüncesini uygular
Ve de kapılmazsa şehvete;
Koparırsa tutkularla bağını
Ve bakışını Yol'a çevirirse,

1. Budist Düşünceler.

Bu aşkı yaşayabilecek demektir,
Yeniden doğacaktır Brahma'nın Cenneti'nde
Kurtuluş'u elde edecek hemen
Sonsuza dek Saltlık Beldesi'ne kavuşacaktır.

Öldürmez ve de zarar vermeyi düşünmezse,
Başkasını aşağılayarak sivrilmeye çalışmazsa,
Evrensel aşkı uygularsa
Ölünce, uzak olacaktır kötü düşüncelerden.

Akşama doğru Annabelle'in annesi de ona katıldı, durumda bir değişiklik var mı diye bakmaya gelmişti. Hayır, durum değişmemişti; "Derin koma durumları süreklilik gösterebilir," dedi bir hemşire sabırla, "bir tanıya varılamadan bazen haftalar geçiyor." Kızını görmeye odaya girdi ve bir dakika sonra hıçkırarak dışarı çıktı. "Anlamıyorum..." dedi başını sallayarak. "Hayatın nasıl olduğunu anlamıyorum. Biliyorsunuz, iyi bir kızdı, her zaman sevgi doluydu, sorunsuzdu. Şikâyet etmezdi, ama mutlu olmadığını biliyordum. Layık olduğu hayatı yaşayamadı."

Az sonra üzüntüden perişan bir biçimde, çıkıp gitti. Çok tuhaf olarak, Michel ne açtı ne de uykulu. Koridorda dolaştı, giriş holüne dek indi. Danışmada oturan bir Antillerli bulmaca çözüyordu; Michel adamı başıyla selamladı. Makineden bir kakao aldı, camlara doğru yaklaştı. Ay kuleler arasında süzülüyordu; Châlons Caddesi'nden birkaç araba geçti. Annabelle'in yaşamının bir nefese bağlı olduğunu anlamaya yetecek kadar tıp bilgisi vardı. Annesi anlamayı yadsımakta haklıydı; insan ölümü kabul etmek için yaratılmamıştır: ne kendisininkini ne de başkalarınınkini. Gece nöbetçisine yaklaştı, biraz kâğıt verip veremeyeceğini sordu; biraz şaşıran adam hastanenin antetini taşıyan bir tomar kâğıt uzattı (çok

zaman sonra, Hubczejak'ın, Clifden'de bulunan not yığınları içindeki metni tanımasını sağlayan da bu hastane antetli kâğıtlar oldu). Kimi insanlar yaşama canla başla sarılır ve ondan, Rousseau'nun dediği gibi, istemeyerek ayrılır; Annabelle'in durumunun böyle olmayacağını duyumsuyordu.

Mutluluk için yaratılmıştı bu kız çocuğu,
Yüreğinin hazinesi her isteyene sunar
Yaşamını verebilirdi, başka yaşamlara,
Aynı anadan doğan küçükler arasında.

Çocukların çığlığıyla
Irkın kanıyla
Hep var olan hayali
Bırakıyordu bu izi
Zamana yazılı
Uzama yazılı

Yazılı vücuda
Sonsuza dek kutsal
Dağlarda, havada
Irmakların suyunda
Değişmiş semalarda.

Oradasın şimdilerde,
Ölüm döşeğinde
Komada huzur içinde
Sonsuza dek sevecen.

Bedenlerimiz soğuyacak ve öylece kalacak
Otların içinde, Annabelle'ciğim
Hiçliği olacak
Bireysel varlığın.

Pek sevemedik de
İnsan kalıplarımız içinde
Belki güneş ve mezarımızda yağmur, rüzgâr ve kırağı
Bitirecek acılarımızı.

4

Annabelle ertesi gün öldü ve belki de böylesi aile için daha iyi oldu. Ölüm olaylarında hep bu tür bir saçmalık söyleme eğilimi vardır; ama annesiyle kardeşinin uzayıp giden bir belirsizlik durumuna dayanmaları çok güç olacaktı.

Djerzinski, babaannesinin de içinde öldüğü bu beton ve çelik yapıda, boşluğun gücünün ikinci kez farkına varıyordu. Odaya girdi, Annabelle'in bedenine yaklaştı. Bu beden bildiğinin aynısıydı. Tek fark, ılıklığın yavaş yavaş bedeni terk etmesiydi. Vücudu, şimdi neredeyse soğuktu.

Bazı insanlar yetmiş, hatta seksen yaşına dek, hep bir yenilik olur, serüven hemen yakınlardadır düşüncesiyle yaşıyor; akıllarının başlarına gelmesi için bunları öldürmek ya da en azından ileri derecede sakat bırakmak lazım. Michel Djerzinski'nin durumuysa böyle değildi. Erkek olarak yaşamını yalnız başına, tam bir boşluk içinde sürdürmüştü. Bilimin ilerlemesine katkı yapmıştı; bu alanda yetenekliydi, doğal yeteneklerini anlatma biçimi olarak bunu bulmuştu; ama aşkı tatmamıştı. Annabelle de, güzelliğine karşın, aşkı tatmamıştı; ve şimdi de ölmüştü. Salt bir ağırlıkla özdeşleşmiş, bundan böyle işe yaramayacak bedeni, hemen yanı başında, aydınlık içinde yatıyordu. Tabutun kapağı kapatıldı.

Veda mektubunda yakılmak istemişti. Törenden önce, danışmanın bulunduğu yerdeki kafeteryada birer kahve içtiler; yan masada, kolunda serum takılı bir Çingene, ziyaretine gelen iki arkadaşıyla arabalardan söz ediyordu. Dev mantarları çağrıştıran çirkin bir bezemenin ortasında, tavandaki birkaç aplikten gelen ışık zayıftı.

Dışarı, güneşe çıktılar. Ceset yakma fırını, aynı bütün içinde, hastaneden pek uzak değildi. Yakma odası beyaz betondan büyük bir küp gibiydi ve gene aynı beyazlıktaki bir avlunun ortasında yer alıyordu; güneşin yansıması göz kamaştırıcıydı. Sıcak hava, çevrelerinde binlerce küçük yılan gibi dönüyordu.

Tabut fırına giden hareketli bir platforma yerleştirildi. Topluca, otuz saniye saygı duruşunda bulundular, ardından görevli mekanizmayı çalıştırdı. Platformu hareket ettiren dişliler hafifçe gıcırdadı; kapı kapandı. Ateşe dayanıklı camdan bir pencere yanmayı izleme olanağı veriyordu. Büyük brülörlerden alevler fışkırdığında, Michel başını çevirdi. Yaklaşık yirmi saniye boyunca, görüş alanının çevresinde kızıl bir parıltı kaldı; sonra her şey bitti. Bir görevli, külleri küçük ak çamdan bir kutuya topladı ve Annabelle'in ağabeyine verdi.

Arabaları yavaş yavaş sürerek Crécy'ye doğru yola çıktılar, Belediye Sarayı'na giden yol boyunca dikili atkestanelerinin yaprakları arasında güneş parlıyordu. Annabelle ve Michel yirmi yıl önce, okul çıkışında bu yolda dolaşırlardı. Annesinin evinin bahçesinde on-on beş kişi toplanmıştı. Küçük kardeşi cenaze için Amerika'dan gelmişti; zayıf ve sinirliydi, gergin olduğu her halinden belliydi, biraz fazla şık giyinmişti.

Annabelle küllerinin baba evinin bahçesine serpilmesini istemişti; bu istek de yerine getirildi. Güneş batmaya başlamıştı. Bir tozdu, neredeyse beyaz bir toz.

Güller arasında, bir örtü gibi, hafifçe toprağa kondu tozlar. Bu anda, uzaktan, hemzemin geçidin çanı duyuldu. Michel on beş yaşlarındayken, öğleden sonraları Annabelle'in gelip onu istasyonda beklediğini, birbirlerine sarıldıklarını anımsadı. Toprağa, güneşe, güllere baktı; çimlerin esnek yüzeyine baktı. Anlaşılır gibi değildi. Topluluk sessizlik içindeydi; Annabelle'in annesi, kızının şerefine şarap ikram etti. Michel'e de, gözlerinin içine bakarak bir kadeh uzattı. "Eğer isterseniz, birkaç gün kalabilirsiniz Michel," dedi alçak sesle. Hayır, gidecekti; çalışacaktı. Başka bir şey yapmayı bilmiyordu. Gökyüzü ışınlarla doluymuş gibi geldi; ağladığını fark etti.

5

Uçak el değmemiş gökyüzü altında, sonsuza uzanıp giden bulut tavanına yaklaştığı sırada, tüm yaşamın kendisini bu âna getiriyormuş gibi bir izlenime kapıldı. Daha birkaç saniye boyunca, gökyüzünün büyük kubbesi ve göz kamaştırıcı bir beyazlıkla donuk bir beyazlığın kaynaştığı büyük, dalgalı bir düzlemden başka bir şey görmedi. Sonra, algılamaların karıştığı, devingen ve gri bir ara bölgeye daldılar. Aşağıda, insanların dünyasında çayırlar, hayvanlar ve ağaçlar vardı. Her yer yeşil, nemli ve son derece ayrıntılıydı.

Walcott, Michel'i Shannon Havaalanı'nda bekliyordu. Tıknaz, canlı hareketler yapan bir adamdı. Kel kafasını, sarımtrak kızıl bir saç çemberi çevreliyordu. Toyota Starlet'ini puslu otlaklar ve tepeler arasında hızla sürüyordu. Araştırma merkezi Galway'in biraz kuzeyinde,

Rosscahill kasabasının sınırları içindeydi. Walcott, binaları gezdirdi ve teknisyenlerle tanıştırdı; deneyleri gerçekleştirmek, moleküler bütünlerin hesaplanmasını programlamak için emrinde olacaklardı. Tüm aletler son derece modern, salonlar tertemizdi; kurum, AET bütçesinden finanse edilmişti. Djerzinski soğutmalı bir salondaki, kontrol panelleri loş ışıkta parıldayan kule biçimdeki iki büyük Cray'e bir göz attı. Birbirlerine paralel duran milyonlarca mikroişlemci, Lagrange verilerini, dalga işlevlerini, tayf çözümlemelerini, Hermite işleçlerini almaya hazırdı. Bundan böyle yaşamı bu evrende geçecekti. Ellerini göğsünde kavuşturmuş, kollarıyla bedenini sıkarken hüzün ve iç ürperme duygusunu gizleyemiyordu. Walcott otomatik dağıtıcıdan bir kahve alıp ikram etti. Büyük camlı pencerelerden, Lough Corrib'in karanlık sularına dalan yemyeşil yamaçlar görünüyordu.

Rosscahill'e giden yoldan geçerken, ortalamadan daha küçük, güzel açık kahverengi tonda ineklerden oluşan bir sürünün otladığı, hafif eğimli bir çayır boyunca gittiler. "Bunları tanıdınız mı?" diye sordu Walcott, gülümseyerek. "Evet... sizin on yıl önceki çalışmalarınızın ürünü olan ilk ineklerin torunları. O zamanlar pek donanımlı olmayan, küçücük bir merkezdik. Bizlere çok yardım ettiniz. Bu inekler çok sağlam, zahmetsizce ürüyorlar ve nefis süt veriyorlar. Görmek ister misiniz?" Yol kenarında durdu. Djerzinski çayırı sınırlayan alçak taş duvara yaklaştı. İnekler sakin sakin otluyor, kafalarını birbirlerinin böğrüne sürtüyorlardı; iki-üç tanesi yere uzanmıştı. Hücrelerinin kopyalanarak çoğalmasını yönlendiren genetik şifreyi Michel yaratmış, en azından mükemmelleştirmişti. Bu inekler için bir tanrı gibi olmalıydı; oysa varlığını umursamaz gibiydiler. Tepenin doruğundan bir sis dalgası indi, yavaş yavaş inekleri örttü. Michel arabaya geri döndü.

Direksiyonda oturan Walcott bir sigara yakmıştı; yağmur ön camı iyice ıslatmıştı. Yumuşak, ölçülü (ama ölçülülük, kesinlikle bir kayıtsızlık göstergesi gibi değildi) sesiyle, "Matemde miydiniz?.." diye sordu. Bunun üzerine Michel, Annabelle'in öyküsünü ve sonunu anlattı. Walcott dinliyor, ara sıra başını sallıyor ya da iç geçiriyordu. Öykü bitince hiç ses çıkarmadı, yeni bir sigara yaktı, ardından söndürdü ve konuşmaya başladı: "Ben İrlanda kökenli değilim. Cambridge'te doğdum ve galiba çok İngiliz kaldım. Sık sık İngilizlerin soğukkanlılık ve sakınımlılık gibi meziyetlerle yaşamdaki olaylara en acılarına bile mizahla yaklaşma alışkanlığı geliştirdikleri söylenir. Doğruluk payı var bunların; ama onlar için çok budalaca bir şey bu. Mizah kurtarmıyor; sonuçta mizah pek işe yaramıyor. Yaşamdaki olaylar yıllar boyunca, kimi zaman uzun yıllar boyunca mizahla ele alınabilir; kimi durumlarda sonuna dek mizahî bir tutum benimsenebilir; ama sonuçta yaşam yürek parçalar. Tüm yaşam boyunca geliştirilebilen cesaret, soğukkanlılık ve mizah nitelikleri ne olursa olsun, sonunda hep yürek parçalanır. O zaman gülme bir yana bırakılır. Sonuçta sadece yalnızlık, soğuk ve sessizlik var. Sonuçta sadece ölüm var."

Walcott kontağı çevirdi ve silecekleri çalıştırdı. "Buradaki insanların çoğu Katolik," dedi. "Ama, değişim sürüyor. İrlanda modernleşiyor. İleri teknoloji kullanan birçok şirket, sigorta ve vergi indirimlerinden yararlanarak buraya yerleşti; bölgede Roche ve Lilly var. Ve tabii Microsoft var; ülkenin tüm gençlerinin düşü Microsoft'ta çalışmak. İnsanlar kilisede ayine eskisi kadar çok gitmiyor; cinsel özgürlük, birkaç yıl öncesine göre çok fazla, diskoteklerin de depresyon haplarının da sayısı arttı. Yani klasik senaryo..."

Yeniden göl boyunca yol almaya başlamışlardı. Güneş su yüzeyinde parıltılı ışık kırılmaları yaratarak bir sis

perdesinin ardından çıktı. "Her şeye karşın..." diye sürdürdü Walcott, "Katoliklik burada gücünü korudu. Örneğin merkezdeki teknisyenlerin çoğu Katolik. Bu durum onlarla ilişkilerimi kolaylaştırmıyor. Dürüst, nazik insanlar, ama beni gerçek anlamda konuşulamayacak, biraz dışarıdan biri gibi görüyorlar."

Güneş tümüyle sisten kurtuldu, mükemmel beyazlıkta bir çember oluşturdu; gölün tümü ışık içinde göründü. Ufukta Twelve Ben Sıradağları, bir düş filmi gibi grinin çeşitli tonlarıyla art arda dizilmişti. İkisi de sustu. Galway'e girerken Walcott yine konuşmaya başladı: "Ben tanrıtanımaz biri olarak kaldım. Ama burada Katolik olunmasını anlayabilirim. Bu ülkenin çok özel bir yanı var. Çayırların otları da, suların yüzeyi de, her şey sürekli titreşim içinde. Her şey bir varlığı gösterir gibi. Işık devingen ve yumuşak, değişken bir madde gibi. Göreceksiniz. Gökyüzü bile canlı."

6

Michel, Clifden yakınında, Sky Road'da, turistlere kiralanmak için elden geçirilmiş eski bir sahil koruma evinde, bir daire tuttu. Odalar çıkrıklarla, gaz lambalarıyla, kısacası turistlerin hoşuna gideceği sanılan eski eşyalarla bezenmişti. Bu onu rahatsız etmiyordu. Bu evde de, yaşamın genelinde de, bundan böyle kendini oteldeymiş gibi görecekti.

Fransa'ya dönmeye hiç mi hiç niyeti yoktu, ama ilk haftalarda dairesinin satışıyla uğraşmak ve paraları transfer etmek için birçok kez Paris'e gitmek zorunda kaldı. Shanon'dan 11.50'de kalkan uçağa biniyordu. Uçak de-

nizin üstünden geçiyor, güneş suların yüzeyini sımsıcak yapıyordu; dalgalar büyük bir alanda eğilip bükülen, iç içe giren solucanlara benziyordu. Solucanların oluşturduğu bu büyük zar tabakanın altında, yumuşakçaların kendi etlerini ürettiklerini biliyordu; ince dişli balıklar, daha büyük balıklar tarafından yutulmadan önce yumuşakçaları yiyorlardı. Michel çoğu kez uyuyor ve kötü rüyalar görüyordu. Uyandığında uçak kırların üstünden geçiyordu. Yarı uyanık durumda, tarlaların tekrenkli olmasına şaşıyordu. Tarlalar kahverengi ya da yeşildi, ama hep soluk tonluydu. Paris'in banliyöleri griydi. Uçak alçalıyor, bu yaşam tarafından, milyonlarca yaşamın çarpıntısı tarafından, karşı koyulmaz biçimde çekilip ağır ağır aşağıya dalıyordu.

Ekimin 15'inden sonra, Clifden Yarımadası'nı, doğrudan Atlantik Okyanusu'ndan gelen kalın bir sis kapladı. Son turistler de gitmişti. Hava soğuk değildi, ama her şey koyu ve tatlı bir grilik içinde yüzüyordu. Djerzinski pek dışarı çıkmıyordu. 40 gigabaytlık veriye eşit üç DVD getirmişti. Ara sıra bilgisayarını açıp bir molekülü inceliyor, ardından, elinin altında sigara paketi, büyük yatağına uzanıyordu. Henüz merkezde çalışmaya başlamamıştı. Camların dışında sis kütlesi ağır ağır kıpırdıyordu.

20 Kasım dolaylarında gökyüzü açıldı, hava daha soğuk ve daha kuru oldu. Sahil yolunda uzun yürüyüşler yapma alışkanlığı edindi. Gortrumnagh ve Knockavally'yi geçiyor, çoğu kez Claddaghduff'a, kimi kez de Aughrus Point'e dek uzanıyordu. O zaman, Avrupa'nın en batı ucunda buluyordu kendini; Batı dünyasının en uç noktasında. Önünde Atlantik Okyanusu uzanıyordu, Onu Amerika'dan dört bin kilometrelik bir okyanus ayırıyordu.

Hubczejak'a göre, Djerzinski'nin hiçbir şey yapma-

dan, hiçbir deney gerçekleştirmeden, hiçbir hesap programına girişmeden geçirdiği bu iki-üç aylık yalnız başına düşünme süresi, daha sonraki fikirlerine temel olacak öğelerin ortaya çıktığı, anahtar niteliği taşıyan bir dönem olarak değerlendirilmelidir. Zaten, 1999'un son ayları, Batı'nın tüm insanları için özel bir beklentiyle, bir tür kısır geviş getirmeyle belirginleşen tuhaf bir dönem olmuştu.

31 Aralık 1999, Cuma gününe denk geliyordu. Bruno'nun yaşamının geri kalan bölümünü geçireceği Verrières-le-Buisson Kliniği'nde, hastalar ile sağlık personelini bir araya getiren, küçük bir kutlama yapıldı. Paprikalı cips yiyip şampanya içildi. Daha sonra, Bruno bir hemşireyle dans etti. Mutsuz değildi; ilaçlar etkisini gösteriyordu ve içindeki tüm arzular ölmüştü. İkindi kahvaltılarını, akşam yemeğinden önce topluca seyredilen televizyon oyunlarını seviyordu. Günlerin geçmesinden bir şey beklediği yoktu ve ikinci binyılın bu son akşamı onun açısından iyi geçti.

Tüm dünyanın mezarlıklarında, yeni ölmüş insanların mezarlarında çürümeleri, yavaş yavaş iskelete dönüşmeleri sürdü.

Michel akşamı evinde geçirdi. Kasabadaki şenliğin yankılarını duyamayacak kadar uzaktaydı. Annabelle'in tatlı ve huzur dolu görüntüleri birçok kez belleğinden geçti; babaannesinin görüntüleri de.

On üç-on dört yaşındayken, durmadan söküp takmaktan hoşlandığı pilli cep fenerleri, küçük mekanik eşyalar aldığını anımsadı. Babaannesinin armağan ettiği, ama hiç uçurmayı başaramadığı motorlu uçağı da anımsadı. Haki kamuflaj renklerine boyanmış güzel bir uçaktı; sonunda kutusundan hiç çıkmadı. Bilinç akımlarına kapıldıkça, yaşamının bireysel özellikler gösterdiği belli

oluyordu. Varlıklar vardır, düşünceler vardır. Düşünceler yer kaplamaz. Varlıklar uzamın bir parçasını işgal eder; onları görürüz. Görüntüleri billur tabakada oluşur, damar tabakayı geçer, gelip retinaya çarpar. Issız evde tek başına olan Michel, ufak çaplı bir anı geçidi izledi. Akşam boyunca bir tek kesinlik yavaş yavaş zihnini doldurdu: Yakında yeniden çalışmaya başlayabilecekti.

Gezegenin her yanında, yorgun, bitkin, kendinden, öz tarihinden kuşku duyan insanlık, iyi kötü yeni bir binyıla girmeye hazırlanıyordu.

7

Bazıları diyor ki:
"Kurduğumuz uygarlık kırılgan hâlâ,
Geceden henüz çıktık.
Mutsuzluk dönemlerinin kötü izlerini
Taşıyoruz hâlâ;
Daha iyi olmaz mı, tümünü gömebilsek?"

Anlatıcı kalkıp toparlanıyor ve anımsatıyor
Soğukkkanlı, ama emin, kalkıp anımsatıyor
Metafizik bir devrim olmuş.

Hıristiyanlar, antik uygarlıkları canlandırabilirdi,
    hiç tartışmadan, kuşkuya kapılmadan tam bir
    görüntüsünü oluşturabilirdi,
Çünkü bir evre aşmışlardı,
Bir eşiği,
Bir kopma noktasını geçmişlerdi.

Materyalist çağın insanları da
anlamadan hatta tam olarak göremeden,
Hıristiyan törenlerinin provalarını izleyebilirlerdi,
Eski Hıristiyan kültürlerinden kaynaklanan yapıtları
antropolojik bakış açısından ayrılmadan
okuyamazlardı,
Atalarını, günah ve af çalkantılarında,
birbirine katan tartışmaları
kavrayamayacak düzeydeydi bu insanlar;

Materyalist çağın öyküsünü dinleyebiliriz bugün
Eski bir insanlık öyküsü gibi.
Hüzünlü bir öykü bu, oysa tam olarak
hüzünlenmiyoruz
Çünkü bu insanlara benzemiyoruz artık.
Onların kanından ve arzularından doğan bizler,
onların değerlerini ve bağlarını yadsıdık
Onların sevinçlerini tanımıyoruz
onların acılarını da tanımıyoruz,
Sıyrıldık
Kayıtsızca
Ve hiç çabasız
Onların ölüm evreninden.

Mirasımız olan bu acı dolu yüzyılları
Bugün unutulmaktan kurtarabiliriz
Bir şeyler oldu, sanki ikinci bir yazgı,
Ve yaşamımızı sürdürmeye var hakkımız.

1905 ila 1915 arasında, neredeyse tek başına, kısıtlı matematik bilgilerle çalışan Albert Einstein, kısıtlı görecelik ilkesini oluşturan ilk sezgisinden yola çıkarak genel bir çekim, uzay ve zaman kuramı oluşturmaya çalıştı. Bu kuram daha sonraları astrofiziğin gelişmesine önemli bir

etki yapacaktı. Belirgin bir pratik yararı olmayan alanlarda ve araştırmacılar topluluğunun ulaşamıyacağı dönemde, Hilbert'in deyimiyle "insan zekâsının onuru için" gerçekleştirilen bu raslantısal, eksiksiz ve yalın çaba, eylemli sonsuzun tipolojisini kuran Cantor'un çalışmalarıyla ya da Gottlob Frege'nin mantığın temellerini yeniden tanımlamak için gösterdiği gayretlerle karşılaştırılabilir. Ayrıca, diye vurguluyor Hubczejak *Clifden Notları*'nın giriş bölümünde, bu çabayı Djerzinski'nin 2000 ila 2009 yılları arasında Clifden'de tek başına giriştiği zihinsel etkinliklerle de karşılaştırabiliriz; Djerzinski, Einstein'ın da kendi döneminde yaşadığı gibi, sezgilerini gerçekten kesin bir temele dayanarak geliştirebileceği yeterli matematiksel tekniklerden yoksundu.

İlk kez 2002'de yayımlanan "mayoz topolojisi", büyük yankı uyandırdı. Bu topoloji, ilk kez, kesin termodinamik kanıtlara dayanarak mayoz sırasında haploit gametler oluşturmak için gerçekleşen kromozom ayrımının, yapısal bir değişkenlik kaynağı olduğunu saptıyordu. Başka bir deyişle bu saptama, cinsiyet ayrımı bulunan bütün türlerin zorunlu olarak ölümlü oldukları anlamına geliyordu.

2004 yılında yayımlanan *Hilbert Uzaylarında Üç Topoloji Varsayımı*, şaşkınlık yaratacaktı. Süreklinin dinamiğine karşı bir tepki, biçimler cebirini yadırgatıcı derecede Platoncu etkilerle yeniden tanımlama girişimi olarak değerlendirildi. Profesyonel matematikçiler ileri sürülen varsayımların yararlarını kabul etmekle birlikte, önermelerin kesinlikten uzak olduklarını, yaklaşımın biraz çağdışı bir özellik taşıdığını vurgulayabilecek durumdaydılar. Gerçekten de, Hubczejak'ın belirttiği gibi, o dönemde Djerzinski'nin matematikteki son yayınlara bakmadığı, hatta bunlarla artık pek ilgilenmediği izleni-

mi uyanıyordu. 2004 ila 2007 yılları arasındaki çalışmaları üstüne, gerçekte elde çok fazla belge yok. Düzenli olarak Galway'deki merkeze gidiyordu, ama deneycilerle ilişkileri salt teknik ve işlevsel düzeydeydi. Cray makine dili hakkında edindiği bilgi kırıntılarıyla, sık sık programcılara başvurma derdinden de kurtulmuştu. Yalnızca Walcott onunla daha kişisel ilişkiler kurmuş gibiydi. O da Clifden yakınlarında oturuyordu ve bazı öğleden sonraları ziyaretine geliyordu. Walcott'un anlattıklarına göre, Djerzinski sık sık Auguste Comte'u, özellikle de Clotilde de Vaux'ya mektuplarıyla, filozofun bitmemiş son yapıtı *Système de politique positive*'i[1] anıyordu. Comte, bilimsel yöntem düzlemi de dahil olmak üzere, pozitivizmin gerçek kurucusu olarak görülebilirdi. Döneminde, akla gelebilecek hiçbir metafiziğe, hiçbir ontolojiye itibar etmemişti. Hatta, Niels Bohr'un 1924 ila 1927 arasındaki entelektüel konumuna yerleştirilebilse, Compte'un uzlaşmaz pozitivizm anlayışını sürdüreceğini ve Kopenhag yorumunu benimseyeceğini düşünmek gerçeğe aykırı olmaz, diye vurguluyordu Djerzinski. Bununla birlikte, Fransız düşünürün bireysel varoluş kurgularına oranla, toplumsal durum gerçeklerinde ısrarı, sürekli biçimde yenilediği tarihsel süreçlerle bilinç akımlarına ilgisi, özellikle de aşırı duygusallığı, Zurek, Zeh ve Hardcastle'ın çalışmalarıyla son zamanlarda gelişen yeni bir ontolojik yapılanma tasarısına, nesneler ontolojisinin yerine durumlar ontolojisi koyma tasarısına da sanki karşı çıkmazdı diye düşündürüyor. Gerçekten de, yalnızca bir durumlar ontolojisi insan ilişkilerinin somut gerçekleşimini düzeltebilecek durumdaydı. Durumlar ontolojisinde parçacıklar tam bir benzerlik gösterir ve bun-

1. (Fr.) Pozitif Politika Sistemi.

ları gözlemlenebilir bir sayı aracılığıyla nitelemekle yetinmek gerekmektedir. Böyle bir ontoloji içinde, belirlenebilip adlandırılabilecek kendilikler yalnızca dalga işlevleri ve bunlar aracılığıyla ulaşılabilen durum vektörleridir; bu da, kardeşliğe, sempatiye ve sevgiye, örnekseme yoluyla, yeniden anlam verme olanağı sunar.

Ballyconneely yolunda yürüyorlardı; ayaklarının altında okyanus ışıldıyordu. Uzakta ufukta, Atlantik Okyanusu üstünde güneş batıyordu. Walcott sık sık, Djerzinski'nin düşüncesinin bulanık hatta mistik yollarda yitip gittiği izlenimine kapılıyordu. Walcott da kökten bir araççılık yanlısıydı; yararcı bir Anglosakson geleneğinden gelen, aynı zamanda Viyana çevresinin çalışmalarından etkilenmiş biri olarak onun gözünde çok romantik olan Comte'un yapıtına kuşkuyla bakıyordu. Pozitivizm yerini aldığı materyalizmin tersine, gerçekte ilk kez, yeni bir hümanizmin kurucusu olabilirdi, diye vurguluyordu (çünkü materyalizm özünde hümanizmle bağdaşmıyordu ve sonunda onu yok edecekti). Bununla birlikte, materyalizmin tarihsel bir önemi vardı: İlk engelin, Tanrı'nın aşılması gerekiyordu; insanlar bunu aşmış ve kendilerini felaketin ve kuşkunun içinde bulmuşlardı. Ama, bugün ikinci bir engel aşılmıştı; bu da Kopenhag'da gerçekleşti. Artık, ne Tanrı'ya gereksinimleri vardı ne de gizli bir gerçeklik fikrine. "İnsanların algılamaları, tanıklıkları, deneyleri vardır," diyordu Walcott; "bu algılamaları birbirlerine bağlayan akıl ve onları yaşatan coşku var. Bunların tümü herhangi bir metafizik ya da ontoloji olmadan gerçekleşti. Tanrı'nın, doğanın ya da gerçeğin fikirlerine gereksinimimiz yok artık. Deneylerin sonucu konusunda, mantıksal bir iletişim aracılığıyla, gözlemciler topluluğu içinde bir uzlaşım sağlanabilir; deneyler elden geldiğince tutumluluk ilkesine uyması ve zorunlu

olarak çürütülebilir özellik taşımaları gereken kuramlarla birbirlerine bağlanır. Algılanan bir dünya, duyumsanan bir dünya, insani bir dünya var."

Düşüncesinin çok sağlam olduğunun bilincindeydi Djerzinski: Ontoloji gereksinimi insan zihninin bir çocukluk hastalığı mıydı? 2005 yılının sonuna doğru, Dublin'e yaptığı bir yolculuk sırasında, *Kells Kitabı*'nı[1] keşfetti. Hubczejak büyük olasılıkla İsa'dan sonra VII. yüzyılda yaşamış İrlandalı keşişlerin yapıtı olan ve görülmedik biçimsel karmaşıklıktaki bu süslemeli elyazmasıyla karşılaşmasının, Djerzinski'nin düşünce gelişiminde bir dönüm noktası oluşturması gerektiğini ve büyük bir olasılıkla, bu kitabı uzun uzun seyretmesinin, geriye dönüp baktığımızda bize mucizevi gelen bir dizi sezgi aracılığıyla, ona biyolojide karşılaştığı makromoleküllerdeki enerji değişmezliği hesaplarını aşma olanağı verdiğini belirtmekte duraksamıyordu. İlle de, Hubczejak'ın her söylediğini benimsemek zorunda olmasak da, *Kells Kitabı*'nın yüzyıllar boyunca yorumcuları neredeyse kendilerinden geçirerek hayran bıraktığını kabul etmek gerekir. Örnek olarak, Giraldus Cambrensis'in 1185'teki şu betimlemesi anılabilir:

> Bu kitap, Aziz Hieronymus'un yorumuna göre dört İncil'in uyumunu içermektedir ve neredeyse sayfa sayısı kadar, hepsinde de şahane renklerle süslü resim vardır. Bir yerde, ilahi efendimizin mucizevi biçimde çizilmiş yüzünü seyredebiliriz; bir başka yerde de, İncilcilerin, kimi altı, kimi dört, kimi iki kanatlı tasvirlerini. Bir yerde kartal, bir başka yerde boğa, bir yerde bir insan yüzü, bir başka yerde bir aslan ve sayısız birçok resim

1. Kelt rahipler tarafından IX. yüzyılda yazıldığı tahmin edilen tezhipli Latince İncil. Dublin'deki Trinity Callege'ın kütüphanesinde bulunur.

daha. Üstünkörü bakıp geçerken bunların özenli çalışmalardan çok çiziktirmeler olduğu sanılabilir. Usta işi bir şey yokmuş gibi gelir, oysa her şey usta işidir. Ama dikkatlice inceleme, bakışla sanatın gizlerine girme zahmetine katlanılırsa, öylesine karmaşık, çok ince, çok usta işi, birbirlerine sıkı sıkıya bağlanmış, iç içe geçmiş ve capcanlı, çok ışıltılı renkleri olan öyle karmaşık yapılar ortaya çıkartılır ki, hiç duraksamadan bu tür şeylerin insan elinden değil meleklerin elinden çıktığı söylenebilir.

Görünüşte salt mantıksal bir aksiyomatik biçiminde dile getirilmeyi seçse de, her yeni felsefe, gerçekte yeni bir görsel evren tasarımına bağlıdır derken görebiliriz Hubczejak'ı. İnsanlığa fiziksel ölümsüzlüğü getiren Djerzinski, kuşkusuz bizim zaman anlayışımızı da kökünden değiştirdi; ama Hubczejak'a göre, onun en övgüye değer yanı yeni bir uzam felsefesinin temel ilkelerini belirlemiş olmasıdır. Nasıl Tibet Budizmi'ndeki dünya imajı, mandalalardaki sonsuz ve çembersi figürlerin uzun uzun seyredilmesinden ayrılamazsa, nasıl Demokritos düşüncesini tam anlamıyla yansıtan imaj, bir ağustos öğleden sonrası, bir Yunan adasında beyaz taşlar üstünde güneşin parıltısını gözlemleyerek oluşturulursa, Djerzinski'nin düşüncesine de, *Kells Kitabı*'nın süslemelerindeki özü oluşturan o sonsuz haç ve sarmal mimarisine dalarak ya da *Clifden Notları*'ndan ayrı olarak yayımlanan ve bu yapıtın esinlediği, olağanüstü "Griftlik Üstüne Düşünceler"i yeniden okuyarak kolayca yaklaşabiliriz.

Doğadaki biçimler, diye yazıyor Djerzinski, insan biçimleridir. Üçgenler, griftlikler, dallanmalar beynimizde beliririr. Onları tanırız, beğeniriz; onların içinde yaşarız. İnsana iletilebilen yaratımlarımız, insan yaratımla-

rı içinde yaşıyoruz, gelişip ölüyoruz. Uzay içinde, insan uzamında ölçümler gerçekleştiriyoruz; bu ölçümlerle uzayı yaratıyoruz, aletlerimiz arasında yer alıyor uzay.

Pek bilgili olmayan insan, diye sürdürüyor Djerzinski, uzay fikrinden korkuya kapılır; onun büyük, karanlık ve kuyu gibi olduğunu düşünür. Varlıkların, uzayda tek başına, uzayda büzülmüş, üç boyutun sonsuz varlığından ezilmiş ilkel biçimli bir topa benzediklerini düşünür. Bu varlıklar üşür, korkar. En iyi durumda, uzayda dolaşırlar, uzayda hüzünle selamlaşırlar. Oysa bu uzay kendi içlerindedir, söz konusu olan yalnızca kendi zihinsel yaratımlarıdır.

Korktukları bu uzayda, diye devam ediyor Djerzinski, insanlar yaşamayı ve ölmeyi öğrenir; zihinsel uzaylarında ayrılık, uzaklaşma ve acı ortaya çıkar. Bu konuda çok az yorum vardır: Âşık adam sevgilisinin seslenişini okyanusların, dağların ardından duyar; okyanusların, dağların ardından duyar anne çocuğunun seslenişini. Aşk bağlar, sonsuza dek bağlar. İyilik yapmak bir bağlanmadır, kötülük yapmak bağın çözülmesidir. Ayrılık kötülüğün öteki adıdır; yalanın da öteki adıdır. Gerçekte, olağanüstü, uçsuz bucaksız ve karşılıklı bir griftlik vardır.

Hubczejak çok yerinde olarak Djerzinski'nin en övgüye değer yanının bireysel özgürlük kavramını aşmayı bilmesi değil (çünkü, onun döneminde bu kavram zaten büyük ölçüde aşılmıştı ve herkes, hiç değilse örtük biçimde, hiçbir insani ilerlemeye temel olamayacağını kabul ediyordu), kuantum mekaniği belitlerini, doğrusu biraz rastlantısal biçimde yorumlayıp aşkın olabilirlik koşullarını düzeltmesidir, diye belirtiyordu. Bu konuda, bir kez daha Annabelle'in imajını anmak gerekmektedir: Djerzinski kendi başına aşkı tanımadan, Annabelle aracı-

lığıyla aşk hakkında bir fikir edinebilmişti; belli bir biçimde ve henüz bilinmeyen özel koşullarla aşkın olabileceğini fark etmişti. Büyük olasılıkla, bu kavram kuram oluşturmasının, hakkında çok az ayrıntı bildiğimiz son aylarında onu yönlendirmişti.

Son haftalarda İrlanda'da Djerzinski'yle birlikte olan az sayıdaki insanın aktardıklarına göre, kendisini bir teslimiyete kaptırmıştı. Kaygılı ve hareketli yüzü sakinleşmişti. Sky Road'da, belirgin bir amacı olmadan, uzun uzun yürüyordu; gökyüzüyle birlikte yürüyor, hayallere daldığı uzun geziler yapıyordu; Batı Yolu kimi zaman dik, kimi zaman hafif eğimle tepeler arasında kıvrılıp gidiyordu. Deniz ışıldıyor, son kayalık adacıkların üstüne devingen bir ışık yansıtıyordu. Ufukta birdenbire türeyen bulutlar ışıltılı ve karmaşık, tuhaf bir maddi varlığı olan bir kütle oluşturuyordu. Yüzü sulu ve hafif bir sis içinde, uzun süre, çaba harcamadan yürüyordu. İşlerinin bittiğini biliyordu. Penceresi Errislannan Burnu'na bakan, büroya dönüştürdüğü odada, çok çeşitli konulara değinen yüzlerce sayfalık notlarını düzene koymuştu. Bilimsel çalışmalarının sonucu seksen daktilo sayfası tutuyordu, hesapların ayrıntılarını vermeyi gerekli görmemişti.

27 Mart 2009 günü öğleden sonra Galway Merkez Postanesi'ne gitti. Çalışmalarının bir örneğini Paris Bilimler Akademisi'ne, bir örneğini de Büyük Britanya'daki *Nature* dergisine postaladı. Sonrasında olanlara ilişkin hiçbir kesin bilgi yok. Arabasının Aughrus Point'in hemen yakınında bulunması doğal olarak intiharı düşündürüyordu öyle ki, ne Walcott ne de merkezdeki teknisyenler bu olasılığa pek şaşırmış göründü. "Onda, korkunç derecede hüzünlü bir şeyler vardı," diye açıklayacaktı Walcott. "Sanırım hayatımda tanıdığım en hüzünlü insandı ve hatta hüzün kelimesi bana çok hafifmiş gibi ge-

liyor: daha doğrusu onda yıkılmış, tümüyle paramparça olmuş bir yan vardı demeliyim. Yaşamın her zaman üstünde bir yük olduğu izlenimine kapıldım, canlı herhangi bir şeyle en ufak bir ilişkisi yokmuş gibiydi. Sanırım tam çalışmalarının bitmesi için gereken süre kadar dayandı ve hiçbirimiz göstermek zorunda kaldığı çabayı hayal bile edemeyiz."

Her şeye karşın, Djerzinski'nin kayboluşuyla ilgili gizem, cesedinin bulunamamış olması, çalışmalarını Budist geleneğin bazı bilgileriyle karşılaştırmak amacıyla Asya'ya, özellikle de Tibet'e gittiği yolunda sürüp giden bir efsaneyi besleyecekti. Bu varsayım günümüzde herkes tarafından rededilmektedir. Bir yandan hiçbir havayolunda İrlanda'dan çıkış kaydı bulunamamıştır; öte yandan not defterinin son sayfalarına çizdiği, bir süre mandalalar olarak yorumlanan resimler sonunda çözülmüş ve bunların *Kells Kitabı*'nda kullanılanlara yakın Kelt simgelerinin birleşimleri olduğu anlaşılmıştır.

Bugün, Michel Djerzinski'nin İrlanda'da, son yıllarını yaşamak için seçtiği yerde öldüğünü sanıyoruz. Ayrıca, çalışmaları tamamlanınca, her türlü insani bağdan yoksun kaldığını duyumsayarak ölümü seçtiğini de düşünüyoruz. Birçok tanık, onun, sürekli devingen ve tatlı bir ışık içinde gezinmeyi sevdiğini ve son notlarından birinde yazdığı gibi "gökyüzünün, ışığın ve suyun birbirlerine karıştığı" Batı dünyasının bu en uç noktasına olan hayranlığını doğruluyor. Bugün, Michel Djerzinski' nin denize atladığını düşünüyoruz.

Son deyiş

Bu anlatıdaki kişilerin yaşamı, dış görünümü, karakteri üstüne birçok ayrıntı biliyoruz; tüm bunlara karşın bu kitap tek anlamlı ve kanıtlanabilir bir doğrunun yansımasından çok, düşsel bir yaratı, bölük pörçük anılardan yola çıkılarak yapılan inanılır bir yeniden biçimlendirme olarak değerlendirilmelidir. 2000 ila 2009 arasında, büyük kuramına çalıştığı sırada Djerzinski tarafından kâğıda dökülen karmaşık bir ânı, kişisel izlenim harmanı olan *Clifden Notları*'nın yayımlanması, yaşamındaki olaylar, yol ayrımları, yüzleşmeler ve kendine özgü varoluş anlayışını koşullandıran dramlar üzerine bize çok şey öğretse de, kişiliğine olduğu kadar yaşamöyküsüne ilişkin de birçok karanlık nokta bulunmaktadır. Buna karşılık, daha sonrası, tarihe kalmıştır ve Djerzinski'nin çalışmalarının yayımından kaynaklanan olaylar birçok kez betimlenmiş, yorumlanmış ve çözümlenmiş olduğundan kısa bir özetle yetinilebilir.

2009 Haziranı'nda, *Nature* dergisinin bir ayrı basımında, "Yetkin Çoğalmaya Giriş" başlığıyla yayımlanan Djerzinski'nin son çalışmalarının seksen sayfalık sentezi, bilim dünyasında büyük bir şok dalgası yaratacaktı... Dünyanın her yanında moleküler biyoloji konusunda çalışan birçok araştırmacı, önerilen deneyleri yeniden

yapmaya, hesapların ayrıntılarını doğrulamaya girişti. Birkaç ay sonra da ilk sonuçlar gelmeye başladı, ardından her geçen hafta sürekli çoğaldı, hepsi başlangıç varsayımını tam bir kesinlikle doğruluyordu. 2009 sonunda hiçbir kuşku kalmamıştı: Djerzinski'nin vardığı sonuçlar geçerliydi, bilimsel açıdan kanıtlanmış sayılabilirlerdi. Kuşkusuz uygulamadaki sonuçları baş döndürücüydü: Karmaşıklığı ne olursa olsun, her genetik şifre, yapısal olarak düzenli, karışıklıklardan ve dönüşümlerden etkilenmeyen standart bir biçimde yeniden yazılabilirdi. Her hücre sonsuz bir ardışık çoğalma yetisiyle donatılabilirdi. Ne kadar gelişkin olursa olsun, her hayvan türü kopyalamayla çoğalabilen ve ölümsüz başka yakın bir türe dönüştürülebilirdi.

Djerzinski'nin çalışmalarını yeryüzündeki birçok araştırmacıyla aynı zamanda keşfettiğinde, Frédéric Hubczejak yirmi yaşındaydı ve Cambridge'te biyokimya doktorasını bitirmek üzereydi. Meraklı, karışık kafalı ve hareketli bir insan olan Hubczejak, birkaç yıldan beri tüm Avrupa'yı dolaşıyordu Prag, Göttingen, Montpellier ve Viyana üniversitelerine art arda yaptırdığı kayıtların belgeleri vardı ve kendi deyimiyle "yeni bir paradigmayla birlikte başka bir şeyin de, yalnızca dünyayı yeniden değerlendirme biçimi değil, bu dünyaya göre kendine başka bir konuşlanma biçimi"nin arayışındaydı. Ne olursa olsun, Djerzinski'nin çalışmalarından kaynaklanan o kökten önerinin ilk ve yıllarca tek savunucusu oldu: İnsanlık ortadan kalkmalıydı; insanlık cinsiyetsiz ve ölümsüz, bireyselliği, ayrılığı ve evrimi aşmış yeni bir tür doğurmalıydı. Böyle bir tasarının semavi dinlerin yandaşlarında yaratacağı düşmanlığı belirtmek gereksiz. Musevilik, Hıristiyanlık ve Müslümanlık, ilk kez uyum içinde "Yaradan'ıyla olan özel ilişkisiyle oluşmuş insan onuruna büyük zarar veren" bu çalışmalara hep birlikte saldırdı;

yalnızca Budistler, Buddha'nın düşüncesinin başlangıçta, üç engelin yaşlılık, hastalık ve ölümün bilincine varılmasıyla oluştuğunu ve dünyanın Saygıdeğer Efendisi'nin, kendisini daha çok meditasyona adasa da, teknik bir çözümü önsel olarak yadsımadığını belirttiler. Ne olursa olsun, Hubczejak hiç kuşkusuz dinlerden pek fazla destek beklemiyordu. Buna karşılık, geleneksel hümanizm yandaşlarının kökten bir yadsımayla tepki göstermelerini görmek daha şaşırtıcıydı. Bu kavramların anlaşılması günümüzde bize güç gelse de, materyalist çağın insanları için (yani Ortaçağ Hıristiyanlığı'nın ortadan kalkmasıyla Djerzinski'nin çalışmalarının yayımlanması arasında geçen birkaç yüzyıl boyunca) "bireysel özgürlük", "insan onuru" ve "ilerleme" kavramlarının taşıdığı büyük önemi anımsamak gerekir. Bu kavramların bulanık ve nedensiz özelliği, doğal olarak bunların en ufak gerçek toplumsal bir etkinlik kazanmasını engelleyecekti, bu yüzden, insanlık tarihi XV. yüzyıldan XX. yüzyıla dek aşamalı bir çözülme ve dağılma çağı olarak nitelenebilir; bununla birlikte, söz konusu kavramların yaratılmasına iyi kötü katkı yapan eğitimli ve yarı eğitimli sınıflar, bunlara özel bir güçle sarılıyorlardı ve Frédéric Hubczejak'ın ilk yıllarda sesini duyurmakta bunca güçlükle karşılaşması anlaşılıyordu.

UNESCO'ya finanse ettirinceye dek, başlangıçta, dünya kamuoyunun büyük bir bölümü tarafından toplu bir kınama ve tiksintiyle karşılanan bir projeyi Hubczejak'a kabul ettirme olanağı veren bu birkaç yılın öyküsü, bize son derece parlak, kavgacı, hem pragmatik hem de kıvrak düşünceli bir insan portresi –sonuçta, olağanüstü bir fikir kışkırtıcısı portresi– çizer. Kuşkusuz, büyük bir araştırmacıda bulunması gereken özellikleri taşımıyordu, ama uluslararası bilim çevrelerinde Michel Djerzinski adının ve çalışmalarının uyandırdığı ortak saygıyı kul-

lanmayı becermişti. Özgün ve derin filozoflara özgü bir bakış açısıysa hiç yoktu; ama *Griftik Üstüne Düşünceler* ile *Clifden Notları*'nın baskılarına önsöz yazıp bunları yorumlarken Djerzinski'nin düşüncelerini hem çarpıcı ve kesin, hem de büyük bir okur topluluğunun anlayabileceği bir biçimde sunmayı başarmıştı. Hubczejak'ın ilk makalesi, "Michel Djerzinski ve Kopenhag Yorumu", taşıdığı başlığa karşın, Parmenides'in "Düşünme edimi ve düşünce konusu birbirine karışır," gözlemi çevresinde uzun bir meditasyon olarak tasarlanmıştı. Sonraki yapıtı, *Somut Sınırlama İncelemesi*'nde ve *Gerçek* diye kasvetli bir başlık taşıyan yapıtında, Viyana çevresinin mantıksal pozitivizmi ile Comte'un dinsel pozitivizmi arasında, kimi zaman, sık sık anılan aşağıdaki bölümden anlaşılacağı gibi yer yer lirik atılımlardan kaçınmadan tuhaf bir bireşim denemesi yapar:

> Sonsuz uzamların sürekli sessizliği yoktur, çünkü gerçekte ne sessizlik vardır, ne uzam, ne de boşluk. Bildiğimiz dünya, yarattığımız dünya, insan dünyası bir kadın memesi gibi yuvarlak, kaygan, türdeş ve sıcaktır.

Ne olursa olsun, insanlığın ulaştığı bu evrede, dünyanın tüm evrimini denetleyebileceği ve denetlemesi gerektiği –özellikle de kendi biyolojik evrimini denetleyebileceği ve denetlemesi gerektiği– düşüncesini giderek büyüyen bir okur topluluğuna yerleştirme başarısını gösterdi. Bu uğraşında, Nietzsche'den esinlenen düşünce akımlarındaki genel gerilemeden yararlanarak aydınlar, üniversite ve basın yayın dünyasında birçok kilit noktayı ele geçiren bazı yeni Kantçıların değerli desteğini aldı.

Genel kanıya göre, Hubczejak'ın gerçek dehası, olası kazanımları inanılmaz bir kesinlikle değerlendirip XX. yüzyılın sonunda *New Age* adıyla ortaya çıkan şu

bulanık ve karışık ideolojiyi kendi savları yararına kullanmasıdır. İlk bakışta köhne, çelişkili ve gülünç batıl inançlar yığınından oluşan *New Age*'in, ruhsal, ontolojik ve toplumsal dağılmadan kaynaklanan gerçek acıya uygun olduğunu döneminde ilk gören de Hubczejak'tı. *New Age*, temel çevrebilimin, geleneksel düşüncelerin çekiciliğinin ve hippi hareketi ile Esalen düşüncesi arasındaki yakınlığın kalıtı olan "kutsal" kavramının iğrenç karışımı olmanın ötesinde XX. yüzyılla, onun ahlaksızlığı, bireyciliği, cinsel özgürlükçü ve toplum düzenine aykırı yanıyla olan bağları koparma konusunda gerçek bir istenç ortaya koyuyordu; kaygılı bir bilinçle, hiçbir toplumun bir dinin birleştirici temeli olmadan yaşayamayacağını belirtiyordu; gerçekte, bir paradigma değişimine güçlü bir çağrı oluşturuyordu.

Zorunlu uzlaşmalar bulunduğu konusunda herkesten daha bilinçli olan Hubczejak, 2011 yılının sonlarında kurduğu "İnsan Potansiyeli Hareketi" içinde, "Gaïa korteksi oluşumu"ndan ünlü "yeryüzünde 10 milyar birey-insan beyninde 10 milyar nöron" benzetmesine, "yeni bir ittifak"a dayalı bir dünya hükümetine davetten, neredeyse bir reklam sloganı niteliğindeki "YARINLAR KADINLARIN OLACAK"a kadar, açıkça *New Age* kökenli bazı izlekleri üstlenmekte duraksamayacaktı. Bunları da, usdışı ya da yobaz sapmalardan özenle kaçınarak ve tam tersine bilim dünyasından güçlü destekler almayı becererek genellikle yorumcuların hayranlığını kazanacak bir başarıyla gerçekleştirdi.

İnsanlık tarihi incelemelerine egemen olan belli bir geleneksel kinizm, kendi başına gerçek anlamda köklü bir değişime yol açamayan "beceri"yi temel başarı etkeni gibi sunma eğilimindedir; oysa güçlü bir inanç yoksa, kendisi de gerçekten belirleyici bir değişimin üretme becerisinden yoksundur. Hubczejak'la tanışma ya da tartış-

malarda onunla çatışma fırsatı bulanların tümü onun inandırma, kandırma gücünün, olağanüstü karizmasının kaynağını köklü bir yalınlıktan, gerçek bir bireysel inançtan aldığını vurgulamakta görüş birliğine varıyorlardı. Her durumda, ne düşündüğünü neredeyse tam olarak söylüyordu; böylesi bir yalınlık, köhne ideolojilerin engellerine ve sınırlamalarına takılıp kalmış karşıtlarında yıkıcı bir etki yapıyordu. Projesine yöneltilen ilk suçlamalardan biri, insan kimliğinin en temel özelliği olan cinsel ayrımın kaldırılmasına ilişkindi. Hubczejak buna, insan türünün en ufak bir özelliğini bile yok etmenin değil, usçul yeni bir tür yaratmanın söz konusu olduğunu ve tam tersine, üreme biçimi olarak cinselliğin son bulmasının kesinlikle cinsel zevkin son bulduğu anlamına gelmediğini söyleyerek karşılık veriyordu. Embriyon oluşumu sırasında Krause cisimciklerini ortaya çıkartan kodlayıcı kesitler yeni belirlenmişti; insan türünün bugünkü durumunda, söz konusu cisimcikler klitoris ile penisin yüzeyine az sayıda dağılmış durumdadır. Gelecekte bunları derinin tüm yüzeyinde çoğaltmayı ve böylelikle zevkler düzleminde, yeni ve neredeyse eşsiz erotik duyumlar sunmayı engelleyecek bir şey bulunmuyordu.

Başka eleştirler –büyük olasılıkla daha derinlemesine yapılanlar– Djerzinski'nin çalışmalarından yola çıkılarak yaratılan yeni tür içindeki bireylerin hepsinin aynı genetik şifreyi taşıyacaklarında yoğunlaşıyordu; yani, insan kişiliğinin en temel öğelerinden biri ortadan kalkacaktı. Hubczejak buna, ateşli bir anlatımla, trajik bir değişimle, gülünç biçimde çok gurur duyduğumuz bu genetik kişilik, kesinlikle mutsuzluklarımızın büyük çoğunluğunun kaynağıydı diye yanıt veriyordu. İnsan kişiliğinin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğu düşüncesine, somut ve gözlemlenebilir gerçek ikizler

örneğiyle karşı çıkıyordu. Gerçekten de, bunlar, bireysel tarihleri aracılığıyla ve tam özdeş bir genetik mirasa karşın Hubczejak göre, kendisiyle barışık bir insanlığın oluşumu için en gerekli öğe niteliğindeki gizemli bir kardeşlik duygusuyla bağlı kalarak kendilerine özgü birer kişilik geliştiriyorlar.

Hubczejak'ın kendisini, yalnızca Djerzinski'nin düşüncelerini sürdüren sade biri, üstadın düşüncelerini uygulamaya aktarmaktan başka tutkusu bulunmayan bir uygulayıcı olarak tanıtırken içtenlikli davrandığına hiç kuşku yok. *Clifden Notları*'nın 342. sayfasında belirtilen şu tuhaf düşünceye bağlılığı da bunun bir kanıtı sayılabilir: Yeni türün birey sayısı, her zaman bir asal sayıya eşit kalmalıdır; yani önce bir, sonra iki, sonra üç, sonra beş... Birey yaratmak, kısacası, asal sayıların dağılımını titizlikle izlemek gerekir. Bireyleri, yalnızca kendisiyle ve birimle bölünebilir bir sayıda tutmaktaki amaç, kuşkusuz, her toplum içinde bir tehlike oluşturan kısmi gruplaşmaların ortaya çıkmasına simgesel açıdan dikkat çekmekti. Ama Hubczejak bu koşulu şartnameye koyarken anlamı üstüne hiç düşünmemiş gibi görünmektedir. Daha genel olarak, Djerzinski'nin çalışmalarını dar bir pozitivist açıdan yorumlaması, zorunlu olarak böylesine köklü bir biyolojik değişimle birlikte görülen gerçekte, insanlık tarihinde bilinen hiçbir benzeri bulunmayan bir metafizik değişikliğin büyüklüğünü sürekli biçimde küçümsemesine yol açacaktı.

Tasarının olası kazanımlarını, hatta genel olarak felsefi kazanım kavramını, kabaca küçümseyen bu tutum, tasarının gerçekleşmesini hiç engellemeyecek, dahası geciktirmeyecekti bile. Bu durum, toplumun yaşamını sürdürebilmesi için köklü bir değişimin topluluk, süreklilik ve kutsallığın anlamını inandırıcı bir biçimde düzeltecek bir değişimin zorunlu hale geldiği düşüncesinin *New Age*

hareketinin temsil ettiği bu en ileri fraksiyonda olduğu gibi Batı toplumlarında ne derece yaygınlaştığını gösteriyordu. Halkın kafasında felsefi sorunların, iyi tanımlanmış her türlü göndergeyi ne derece yitirdiğini de gösteriyordu. Yıllarca anlamsız bir biçimde aşırı değer verilen Foucault'nun, Lacan'ın, Derrida'nın ve Deleuze'ün çalışmalarının aniden genel bir gülünçlük içine düşmesi, o sırada meydanı yeni bir felsefi düşünceye bırakmayacak, tersine "insan bilimleri"nden yana görünen aydınların tümünü gözden düşürecekti; düşüncenin tüm alanlarındaki bilimadamlarının etkin yükselişi, bundan böyle kaçınılmaz olmuştu. *New Age* sempatizanlarının, ara sıra "eski manevi gelenekler"den kaynaklanan şu ya da bu inanca içtenlikten yoksun olarak duydukları rastlantısal, çelişik ve dalgalanmalı ilgi bile, onların, şizofreni sınırındaki içler acısı sıkıntı durumunu gösteriyordu. Toplumun öteki üyeleri gibi ve belki de onlardan çok, yalnızca bilime güveniyorlardı, onlar için bilim tek ve çürütülemez bir doğruluk ölçütüydü. Toplumun öteki üyeleri gibi onlar da, derinden derine ruhsal, toplumsal ya da daha genel olarak insani sorunlar da dahil her sorunun çözümünün yalnızca teknik düzeyden bir çözüm olabileceğini düşünüyorlardı. Yani, Hubczejak dünya çapında gerçek bir düşünce hareketi oluşturacak ünlü "DEĞİŞİM ZİHİNSEL DEĞİL, GENETİK OLACAKTIR" sloganını, 2013 yılında, gerçekte büyük bir itiraz riski olmaksızın ortaya attı.

İlk krediler, UNESCO tarafından 2021'de onaylandı; Hubczejak yönetiminde bir araştırmacı ekibi, hemen işe koyuldu. Doğrusu, bilimsel düzlemde pek bir şey yönetmiyordu, ama "halkla ilişkiler" diye nitelendirilebilecek bir rolde çarpıcı bir etkinlik gösteriyordu. İlk sonuçların olağanüstü bir hızla alınması herkesi şaşırtacaktı.

"İnsan Potansiyeli Hareketi"nin üyesi ya da sempatizanı birçok araştırmacının, gerçekte çalışmalarına Avustralya, Brezilya, Kanada ya da Japonya'daki laboratuvarlarında, uzun zaman önce, UNESCO'nun yeşil ışığını beklemeden başladıkları ancak çok sonraları öğrenildi.

İlk yaratığın, insan tarafından "kendini örnek alarak ve kendine benzetilerek" yaratılan yeni bir zeki türün ilk temsilcisinin yaratılması, 27 Mart 2029'da, Michel Djerzinski'nin kayboluşundan günü gününe yirmi yıl sonra gerçekleşti. Hep Djerzinski'nin anısına saygıdan ve ekipte hiç Fransız bulunmamasına karşın, bireşim Palaiseau' daki Moleküler Biyoloji Enstitüsü'nün laboratuvarında gerçekleştirildi. Olayın televizyondan yayınlanması, yaklaşık altmış yıl önce, 1969'un bir temmuz gecesinde Ay'daki insanın ilk adımlarını canlı olarak veren yayına gösterilenden çok daha fazla büyük bir ilgi gördü. Röportaja giriş olarak Hubczejak kısa bir konuşma yaptı ve alışılmış kaba saba açıksözlülüğüyle, "insanlığın yerine başkasını koyma koşullarını kendi düzenleyen, evrenin bilinen ilk hayvan türü" olmaktan onur duyması gerektiğini açıkladı.

Bugün, yaklaşık elli yıl sonra, gerçekler, Hubczejak' ın sözlerinin kâhince içeriğini, büyük olasılıkla kendisinin bile tahmin edemeyeceği derecede, büyük ölçüde doğruladı. Özellikle, geleneksel dinsel doktrinlerin etkisinde uzun süre kalmış bölgelerde eski ırktan kalan birkaç insan yaşıyor. Ama üreme oranları yıldan yıla düşüyor ve yok olmaları artık kaçınılmaz gibi görünüyor. Tüm karamsar tahminlerin tersine, sayıları giderek azalan tek tük şiddet eylemine karşın, bu yok oluş sakin sakin gerçekleşiyor. İnsanların kendi yok olmalarına nasıl bir dinginlikle, nasıl bir tevekkülle ve belki de nasıl gizli bir rahatlamayla razı olduklarını görmek de şaşırtıcı.

Bizi insanlığa bağlayan akrabalık ilişkisini kopardıktan sonra, yaşıyoruz. İnsanların tahminine göre mutlu yaşıyoruz; onlar için aşılmaz olan bencillik, acımasızlık ve kızgınlık boyunduruklarını aştığımız doğru; her ne olursa olsun farklı bir yaşam sürdürüyoruz. Toplumumuzda bilim ve sanat hâlâ var; ama bireysel övüngenliğin iğnesiyle eskisi kadar dürtülmeyen "doğru"nun ve "güzel"in peşinden koşma, ivedi niteliğini yitirdi. Bizim dünyamız eski ırkın insanlarında bir Cennet etkisi yaratıyor. Bazen kendimizi kuşkusuz biraz mizahi bir tutumla onları çok hayale kaptıran "tanrıların" adlarıyla niteliyoruz.

Tarih var; gücünü kabul ettiriyor, üstünlük kuruyor, egemenliği kaçınılmaz. Ama, salt tarihsel düzlem dışında, bu yapıtın en son tutkusu, bizleri yaratan bu mutsuz ve yürekli türü selamlamaktır. Maymundan çok az farkı olan, bununla birlikte içinde çok soylu istekler barındıran bu dertli ve aşağılık türü; işkence görmüş, çelişkilerle dolu, bireyci ve kavgacı, bencilliği sınırsız, bazen görülmedik şiddet patlamaları yapabilen, ama iyiliğe ve aşka inanmaktan hiç vazgeçmeyen, dünya tarihinde ilk kez kendi kendini aşma olasılığını düşünebilmiş ve birkaç yıl sonra söz konusu kendini aşmayı uygulamaya sokabilmiş bu türü selamlamak. Son temsilcilerinin yok olduğu şu sıralarda, insanlığa son kez bir saygı sunmanın yerinde olacağını düşünüyoruz; bu sunu da, silinerek zamanın kumlarında yitip gidecektir; ama bu saygı sunumunun, hiç değilse bir kez gerçekleşmesi de zorunludur. Bu kitap insana armağan edilmiştir.

XXI. yüzyıl başlarken, Michel Houellebecq, dünyanın gözünde, Fransız edebiyatının en önemli ve en tartışılan ismi.

İki üvey kardeş, iki farklı yaşam ve aşk anlayışı... Başarılı bir moleküler biyolog, matematiksel yaklaşımıyla insan sevgisinden ve cinsellikten uzak yaşayan Michel; vasat bir edebiyat öğretmeni, cinsel hazzın peşinden koşan, seks takıntılı Bruno. Üzerlerindeyse, özgürlük ve aşkın peşinden koşarak Amerika'ya giderken, çocuklarını büyükannelerine bırakan ve bu iki anti kahramanın travmalarının sorumlusu bir annenin gölgesi.

Birbirlerinin varlığından haberdar olmaksızın, büyükanneleri tarafından dış dünyadan korunarak yetiştirilen ve rastlantılar sonucunda karşılaşan taban tabana zıt iki kardeş ve onların âşık oldukları kadınlarla daha da çetrefil bir hal alan hayatları.

Michel ve Bruno'nun hayat karşısındaki başarısızlıkları, bencilliği aşan değerler yaratamayan tüketim toplumunun ve toplumsal olarak yıkıcı bir hal alan narsisizmin başarısızlığına bir yanıt sanki. Houellebecq'in yeni binyılın hemen öncesinde kaleme aldığı, insan ilişkilerine karamsar bir gerçekçilikle yaklaşan bu roman yayımlandığında, gerek dili gerek bazı temel meselelere alışılmışın dışındaki yaklaşımıyla, dünyada adeta bir manevi kaos yarattı; 2000'lerin insanını, yeni Frankenstein olarak kendi kendisiyle tanıştırdı.

Kapak resmi: HIERONYMUS BOSCH

ISBN 978-97507-1815-1

9 789750 718151